

Şirin Xanım Kərimbəyli Şadiman

**SÖZ KÖNLÜMÜ
QƏLƏM ETDİ**

(PUBLİSİSTİK DÜŞÜNCƏLƏR)

BAKİ – 2016

**Kitaba maddi və mənəvi dəstək göstərdiyinə görə
həyat yoldaşım Abdulov Əli Əli oğluna minnətdaram.**

Redaktor:
Nəzirməmməd Zöhrablı

Korrektor:
Ceyran Abbasova

Şirin Xanım Kərimbəyli Şadiman

Söz könlümü qələm etdi (*publisistik düşüncələr*)

Bakı, Qanun Nəşriyyatı, 2016, 288 səh., 500 tiraj

Çapa imzalanmışdır: 09.08.2016

“Söz könlümü qələm etdi” kitabı müəllifin yaradıcılığı boyu müxtəlif illərdə qələmə aldığı məqalələr toplusudur.

Məqalələrin mövzusu bir sıra qələm sahiblərinin yaradıcılığı, habelə siyasi, mədəni, mənəvi həyatımızda baş verən bir çox proseslər barədə söz çələngidir. Ümid edirik ki, “Söz könlümü qələm etdi” kitabı oxucular tərəfindən maraqla qarşılanacaq. Nəşriyyatımız adından müəllifə yaradıcılıq uğurları diləyirik.

IIISBN 978-9952-36-247-3

© Qanun Nəşriyyatı, 2016

© Şirin Xanım Kərimbəyli Şadiman, 2016
www.shirinxanim-shadiman.net

O YERLƏRDƏ İZİM QALDI...

Bu yaxınlarda Qalaaltı sanatoriyasında istirahət edirdim. Gözəl ab-havası, yaraşıqlı, gəzməli-görməli yerləri olan bu müalicəvi sanatoriya neçə-neçə dərdlərə, ələcəslərlə şəfa bulağı olub. Qalaaltının mehriban həkimləri, tibb işçiləri, sağlamlığın keşiyində dayanıblar. Qalaaltı sanatoriyasında mən bircə çatışmazlıq hiss etdim. Bu da Qalaaltının bəzəyi, əsrlərin müqəddəs, sirli yadigarı olan Çıraqqalanın bərbad halda olmasıdır. Əsrlərin yadigarı olan bu tarixi abidənin bərpası keçmişimizə circaq tutan qalanı tikənlərin ruhuna da təskinlik olardı... Mən orta məktəbdə oxuyanda Çıraqqalaya ekskursiyaya getmişdik. Görünür, əsrlərin sınağından çıxan bu qala son 10-15 ildə təbiətin küləyinə, sazağına dözə bilmir. Bəlkə də o əsrlərdə onun qeydinə qalanlar olubmuş, indi isə müasir dövrdə el-min, texnikanın sürətli inkişafına baxmayaraq babalarımızın, ulularımızın əvəzsiz yadigarına dırnaqarası baxılır. Necə olur ki, 14-15 əsr bundan qabaq Çıraqqalanı dağların başında ən uca zirvədə hasılə gətirə bilirlər, biz isə bu sürətli atom, texnika əsrində ulularımızın, qədim Odlar Yurdunun müqəddəs yadigarlarını nədənsə bərpa edə bilmirik?!

Qalaaltı sanatoriyasına gələn bütün xəstələr böyrəklərində, öd kisələrində olan çatışmazlıqlara baxmayaraq, bura ayaq basan kimi babaların əvəzsiz yadigarını – Çıraqqalanı görməyə tələsirlər...

Çıraqqalanın hər daşı – uğursuz həyatına qiymət verilməyən bədbəxt bir insan kimi qəlpə-qəlpə olub dərin dərələrin, uçurumların dibinə yuvarlanır, yarğanların burulğunlarında qeyb olur. Sinəsi parçalanıb dən-dən olur Çıraqqalanın... Sanki haray-həşir salıb qışqırır ki, mərəzlərini, xəstəliklərini 1-2 saatlıq unudub, ay məni görməyə gələn insanlar deyir, bəlkə siz mənə öz kömək əlinizi uzadasınız. Axi mən sizin ulu keçmişinizin, bütünlükdə yerlə-yeksan olub torpaq altında qalan Şabran şəhərinizin, Dərbəndinizin, bütöv Azərbaycanınızın yadigariyam. Sümükləri dəlik-deşik divarların oymlarından boyanan, səssiz-səssiz inildəyən neçə-neçə günahsız qurbanların nişanəsiyəm! Bəlkə siz gedib başbilənlərinizə xəbor verə və mənim bugünkü halımla onları hali edəsiniz. Ey mənim qurub-yaradan babalarımın, ulularımın nəvə-nəticələri, kömək edin mənə deyir... Ümumittifaq əhəmiyyətli Qalaaltı sanatoriyası mənə elə gəlir ki, ittifaqın kurort mənşəli ərazilərindən heç də pis deyil. Yayın cirhacır vaxtında burda yalnız 1-2 saat isti hava hiss edirsən. Qalan saatları həzin ab-hava

adami müşayiət edir. Mən tez-tez mətbuatımızda da oxuyuram ki, tarixi keçmişimizin yadigarlarını qoruyaq, saxlayaqq. Bəs görəsən, Dəvəçi rayonunun ərazisində yerləşən Qalaaltı sanatoriyasının bəzəyi olan Çıraqqalanı qorumaq tarixi yadigarlarımızdan deyilmi?! Deyirlər, bu qala 17 tikiildən ibarət olub, onun təkcə biri qalıb. O da dağıldan sonra gərək Qalaaltının adını dəyişdirsinlər, çünki az bir hissə qalıb, belə getsə ondan, ümumiyyətlə, əsər-əlamət qalmayacaq.

Dədələrin, babaların əziz-xələf yadigarı Çıraqqala, qəlbini sıxma, bəlkə sənin də taleyinlə maraqlanan tapıldı. Səni birinci dəfə gördüyümdən illər keçib... Bir də sənin müqəddəs, sehri torpağına ayaq basdım. O vaxt ki, izlərimin üstünə yeni izlər qarışdı. Məni uşaqlıqdan valeh edən, şış dağlar başından kəndimiz Tağaya, dəli-dolu Xəzərə sarı boyılanan sırı-soraqlı qalam, səninlə yenidən görüşdüyümə görə, o otlu-əncərli daşlarına ayaq basdığınıma görə sevinirəm... Kədərim sənin dağılmış görkəmini gördüyümdən yanadır, lakin ümidiyi itirmirəm, rica edirəm, heç sən də itirmə! Ümidvaram ki, ulularımızın yadigarına kömək əlini uzadanlar tapılacaq!.. Sənin uçulub tökülmüş qalaçanda bərpa işləri aparılacaq. Mən buna hava və suyun varlığı təki inanıram. O gün gələcək. Mən görməsəm də sən bunu görəcəksən. Uşaqlığımdan boyunu uzaqdən-azağa heyran-heyran süzdüyüm, Çıraqqala, mənim səndə izim qaldı...

15.07.1987
Qalaaltı

Qeyd: Bu məqaləni 15.07.1987-ci ildə yazdım, amma o zaman mətbuatda çap etdirə bilmədim. İllər keçdi. Biz, yəni Şimali Azərbaycan müstəqillik qazandı. Zaman keçdi, mərhum prezidentimiz Heydər Əliyev 23 iyun 2003-cü ildə № 1262 sayılı "Çıraqqala" tarixi abidələr kompleksinin bərpası və qorunması haqqında" sərəncam imzaladı. Bu sərəncamın yerinə yetirilməsini arzu edərdim...

8 MARTA AĞIM

Dörd ildir ki, xalqımızın, başı min bir bəlalar çəkmiş, həmişə yağıların yağlı tikəsi olmuş, ana torpağımız Azərbaycan ağır günlərini yaşayır. Vətənimizin göylərində qara buludlar dolaşır. Neçə-neçə günahsız körpələrimiz, ağbirçəkli analarımız, gül üzü gəlinlərimiz, ismətli qızlarımız qəfil yağı gulləsinin qurbanı olur. Qara Yanvar qara günlər gətirdi dərddən, kədərdən əyilməyən, lazımlı gəlsə köksünü gullə qabağına verməyə hazır olan analarımıza!..

Bu gün mən sinəsi Vətən eşqilə yanan, damarlarından millət qanı axan qeyrətli, ismətli, hünərpərvər analarımızı, qızlarımızı, bütünlükdə qadınlarımızı dünyanın çox yerində qeyd olunan bu bayram münasibəti ilə təbrik edirəm. Və bu gün cümlə qadınlarımızı Salatin Əsgərova kimi cəsarətli, qeyrətli olmağa çağırıram. Bütün dünyada haqqā çiraq tutan ana-bacıları bizim səsimizə səs verməyə çağırıram, çünki harda bir qan töküürse, orda bir ana öz balasını itirir və ölündək gözüyaşlı qalır. Hər bir eldə ana, bacı namus, ismət rəmzidir, O basilsa, xalq incələr, qaragünlü olar. Yox əgər toxunulmaz olsa, o torpağın qızı, gəlini əsir olmaz, bəxtiyar olar, xoşbəxt olar. Əziz analar, sabahlarınızın firavan və azad olmasını diləyirəm.

07.03.1991

İNANMIRAM YOXLUĞUNA

Kitabın kompüterdə işi, demək olar ki, tamamilə qurtarmışdı. Bu zaman ağır bir xəbər məni dərindən sarsıtdı. Bu “Füzuli” məclisinin yaradıcısı və rəhbəri, Füzuli yanğılı qəzəl şairi Hacı Mailin vəfati xəbəri idi. Son bir ildə Hacının xəstə olmasına bilirdim. Lakin fələyin bu tezliklə onu bizim aramızdan aparmasına heç vəchlə inana bilmirəm. Hacı Mail sadə, müdrik və Füzuli harayı ilə nəfəs alan, alışan-yanan bir şair, daha doğrusu şairlər içində inci idi. O, Füzuli dühasının Məcnunu idи. Nəinki gənc qəzəl şairlərinin, hətta şerin bütün növlərində yazış-yarananların tərəfkeşi. Hacı Mail, fələk sənin varlığını nə çox gördü “Füzuli” məclisində?

Düzdü, mən “Məcməüs-şüəra” və “Füzuli” məclislərinə ara-sıra gedirəm, çünki Neft Daşlarında işləməyim və şəhərdən kənarda, Pirallahıda, yaşamığım məclislərə intensiv gəlib-getməyimə çətinlik törətsə də, ürəyim

o kamal yıgnaqlarından bir an belə aralı olmayıb və xüsusən Hacı Mailin o müdrik siması bir an da belə gözlərim öündən getmir. Amansız xəstəlik Hacı Mailə möhlət versəydi, hələ neçə-neçə qəzəl kitablarını, divanlarını araya-ərsəyə gətirərdi.

Fəqət, hardan bilsən fələyin gərdişini? Hökm çıxardan da O, hökmü həyata keçirən də O. Bizlərsə, onun hökmünə məhkum olmuşlarıq. Necə səbirlə, necə təmkinlə qulaq asırı Hacı Mail məclisdə oxunan şeirlərə...

İrad tutanda da elə yumşaq, elə mülayim deyirdi ki, iradını... Müəllifin ümidiyi itirməmək üçün. Ərəb, fars dillərinin bilicisi, sənədsiz alim, istedadlı şair. Hacı Mailin ruhuna Allahdan rəhmət diləyirəm. Məzarın nurla dolsun, böyük şair!

Sənin övladların sənət çirağının işığıyla öyüñə bilərlər. Ey heç kəsə əyilməyən dağ vüqarlı sənətkar! Sənin yoxluğun Azərbaycan alımları, söz xiridarları içində bundan sonra daha çox bilinəcək. Yoxluğun göyüm-göyüm göynədəcək səni candan sevənləri, əziz Hacı Mail. Allah sənə qəni-qəni rəhmət eləsin, ruhun şad olsun! Sinesində Vətən ağrılılarıyla dünyani tərk edən sənətkar. Ürəyində hələ nə qədər sözün-sovun qaldı...

Yoxluğun hiss olunduqca sənətinin yaddaşlardan silinməzliyi aləmə üsyən olacaq. Öləməz, Hacı Mail, bilirəm həmkarların sənin əziz xatirənə qəzəllər həsr edəcəklər.

Yoxluğunun xəbəri nədənsə mənim könlümdə heca vəznində ürək yanğısına çevrildi. Mən sənin əziz xatirənə həsr etdim bu şeri, ruhun şad olsun əməli pak ustadım!

BU XƏBƏR

*Mərhum qəzəl ustادımız Hacı Mailin
unudulmaz xatirəsinə*

İçimdə acıya döndü bu axşam,
Söndü gözlərimin gecəsində şam,
Aldı ürəyimdən kədərlərim kam,
Sel etdi gözümün yaşın bu xəbər,
Yandırıcı qəlbimin başın bu xəbər.

Əsl insanları itirmək çətin,
Ən ağır itkisi bəşəriyyətin,

Ey fələk, sarsırdı məni niyyətin,
Ağlatdı könlümün gözün bu xəbər,
Göstərdi ölümün üzün bu xəbər.

İlahi yaxşını həyatdan alar,
Onun yoxluğuya qəlbləri çalar,
Duyğulu canları ələmə salar,
Saldı ürəyimi qəmə bu xəbər,
Atdı gözlərimi nəmə bu xəbər.

O candan sevərdi Azərbaycanı,
Həyatı, cahani, hər keçən ani,
Fələk ayrı etdi tənindən canı,
Saldı matəmini dilə bu xəbər,
Mailin yoxluğun elə bu xəbər.

Füzuli oduyla alışan şair,
“Şəbi-hicran” ilə yarısan şair,
Məcnun atəşinə qarışan şair,
Partladı bağrımda necə bu xəbər?
Mənə matəm oldu gecə bu xəbər.

Sanki Simurq quşu uçdu da getdi,
O haqq dünyasında kamına yetdi,
Bir ömrün Füzuli harayı bitdi...
Barışmaz qəmilə daha bu xəbər,
Batdı könlümlə min aha bu xəbər.

Baxışın Füzuli baxışı aldı,
Qəzələ bir Vahid naxışı saldı,
“Füzuli” məclisi Mailsiz qaldı...
Özünü rüzgara qatdı bu xəbər,
Bütün məmləkətə çatdı bu xəbər.

Şadiman, ürəyin ağlamasın heç,
Mail qəzəlində ölməzliyi seç,

Dünyanın ayrılıq əzabını biç...
Qəlbinə qəm yükü töksə bu xəbər,
Üstünə zülməttək çöksə bu xəbər.

29-30.10.1999,
Neft Daşları

YAŞIL AVTOBUSLARIN YAŞIL ZƏHƏRİ

Mən Pirallahi adasında yaşayıram. Sovet zamanı bu ada Artyom adlanırdı. Müstəqilliymizi qazanandan sonra adanın tarixi adı özünə qaytarıldı. Adanın 60 km paytaxtdan kənarda yerləşməsi, yəni Bakının ən ucqarında olması uzun illər ada sakinlərinin nəqliyyat məsələsində şəhərə gedib-gəlməsinə çətinlik törədib.

Hələ sovet dönməmində iri tutumlu avtobuslar 2 saat vaxt sərfi ilə camaati şəhərə aparıb gətirirdi. Bu zaman kəsiyi şəhərdə işləyən ada sakinlərinin işə gecikmələri, bəzən hətta maşınlar xarab olub yolda qalarkən işdən qalma halları ilə belə nəticələnirdi. Müstəqilliymizi qazandığımız bu neçə illərdə “QAZEL” və “FORD” tipli kiçik tutumlu avtobuslar yol problemimizə, demək olar ki, birdəfəlik son qoymuşdu. Dövlət Başçımızın qayğısı və diqqəti nəticəsində sovet zamanı xarabalığını andiran yollarımız da Gürgana (Sovet vaxtı Damba adlanırdı) qədər əla təmir olunub. Quruyla adanı birləşdirən yol da artıq dənizlə yolu ayıran qoruyucu beton divarlar vasitəsilə təmir prosesindədir. Bütün bunlar insan ruhunu çıxaklıdırıb və yaşamaq eşqini artırın təqdirdəlayiq işlərdir. Hiss edirsən ki, bu Vətən müstəqildir və gündən-günə çıxaklıdır.

Bir aya yaxındır ki, yenidən şəhərə gedib-gəlmək problemi ilə üz-üzə qalmışq. İrihəcmli yaşıl avtobusların Pirallahi adasına marşrutu buraxılması ilə əlaqədar “QAZEL” və “FORD” tipli marşrutların işləməsinə birdəfəlik nəqliyyat naziri tərəfindən qadağa qoyuldu. Bu yaxınlarda mən həyat yoldaşımıla “Qazel”də şəhərə gedərkən yol polisləri Bakıya çatmamış marşrutun qabağını kəsib sürücünün əlindən açarı aldı və camaati maşından məcburən aşağı düşürdü. Biz Pirallahi sakinləri başa düşürük ki, adaya gələnə qədər yolboyu yerləşən kənd və qəsəbələrdə yaşayan sakinlərə iri həcmli avtobuslar sərf edir. Ona görə də böyük avtobusların marşrutu buraxılmasının əleyhinə deyilik, ancaq yolumuzun uzaqlığı nəzərə alınıb “QAZEL” və “FORD”ların da xətdə işləməsinə icazə verilsin.

Axi, hörmətli nazir, seçim camaatin olmalıdır. Əvvəla, yaşıl avtobuslar heç uzaq yol üçün nəzərdə tutulmayıb, çünkü bu maşınlarda oturacaqların sayı azdır. Yolboyu sərnişinlərin çoxu 2 saat, saatyarimliq məsafəni ayaq üstə nehrə kimi çalxalana-çalxalana gəlməli olur. Hiss olunacaq dərəcədə vaxt itkisi ilə mənzil başına yorğun-argın çatırlar. Hələ bunun qarşıda qışı var, uzaq yolun çətinliyini də nəzərə alsaq, neçə-neçə təhlükəli məqamlarla üz-üzə qalmalı olacaqıq. Ataların yaxşı bir məsəli var: “Özünə qiymadığını başqlarına rəva bilmə”. Xahiş edirik ki, bu məsəli nəzərə alıb Pirallahi sakinlərinin şəhərə gedib-gəlməsində önəmli yer tutmuş “QAZEL” və “FORD”ların xəttə qaytarılmasına izin verəsiniz. Bizim şəxsi maşın almağa, nə də Pirallahıdan köçüb şəhərə getməyə maddi imkanımız yoxdur. Biz Pirallahi sakinləri də Allah bəndələriyyik və əminik ki, nəqliyyat naziri cənab Ziya Məmmədov yaşıl maşınların yaşıl zəhərilə ovqatımızı zəhərləməyəcək. Ada sakinlərinin arzu və istəklərini nəzərə alıb iri həcmli yaşıl avtobuslarla bərabər “QAZEL” və “FORD”ların da marşrutda fəaliyyət göstərməsinə rəvac verəcək.

29.04.2008

İKİ KÖNÜL İŞİĞİ

İnsanın həyata sağlam doğuluşu hələ bütün xoşbəxtlik qapılarının onun üzünə açılması demək deyildir. O öz ağılıyla, şüuruyla, bacarığıyla, varsa istedadıyla zaman burulğanlarında Allahın verdiyi ömrü sağlam və xoşbəxt yaşamaq haqqını qazanmalıdır. Bir çoxları belə düşünür ki, hansısa səadətə çatmaq üçün fələk sənə qapı açmalıdır. Əgər fələk bu qapını açmırsa, deməli, heç bir xoşbəxtlikdən söhbət gedə bilməz, amma mənə elə gəlir ki, Yaradan bütün canlı aləmdən fərqli olaraq insana zəngin beyin verib. Bu beynin bir çox qatlarının sırları hələ alımlar tərəfindən açılmamış qalır... Hər bir kəs (ağıldankəm adamları çıxmak şərtiyilə) öz ağılmı ömrünün ilkin dönenmlərində yatıb yuxuya verməməlidir. Tənbəllik insan başına gələcək sonrakı bəlaların səbəbkarıdır. Vaxtin qiymətini bilən və onun anlarından səmərəli istifadə edənlər, hələ məktəb partası arxasında kitablarla sevda bağlayırlar. Öz başının hikmətilə illerin eniş-yoxuşlarından adlayıb, istək və arzularına çatırlar. Hətta arxasız, köməksiz olsalar belə ağıl və iradə hesabına əl çatmayan, ün yetməyən zirvələri fəth edirlər. Allah insana verdiyi şüurun alılıyi ilə adəm övladını bütün canlılardan üstün tutdu. Məhz bəşər

də bu üstünlüyünü ömrü boyu qoruyub saxlamalıdır. Bunu qoruyub saxlayanlar ulu Tanrıının sevdiyi bəndələr olurlar.

Bu yaxınlarda paytaxtın sayılıb-seçilən ədəbi mətbuat orqanlarından olan “Kredo” qəzetiinin redaksiyasına getmişdim. Qəzetiň baş redaktoru Əli Rza Xələfli mənə “İki ürəyin sözü” adlı bir şeir kitabı verdi. Bu toplu iki müəllifin imzasıyla qələmə alınmışdır. Kitabın müəllifləri Mətanət və Aygün Tağıyeva bacılarıdır. Mətanət xanım 25 yanvar 1973, Aygün xanım isə 8 yanvar 1974-cü ildə Bakıda anadan olublar. Hər ikisi Bakı Dövlət Universitetini bitirib. Mətanət xanım filologiya, Aygün xanım isə tarix fakültəsinin məzunlarıdır. İkisi də rus dilində təhsil alıblar. Hər ikisi şeir yazır. Şeirlərini isə əsasən ana dilində yazırlar. Mətanət xanım Tağıyeva artıq AMEA-nın Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun elmi işçisi və filologiya elmləri namizədidir. Aygün xanım Tağıyeva isə tarix üzrə magistrdir. Qızlar buraxdıqları şeir kitabını ataları Rafiq Nemət oğluna və anaları Səmayə Qasımbəy qızına ithaf ediblər. Bu iki ziyalı xanım qızlarımızın ömür tarixçəsinə diqqət kəsiləndə adamın ürəyini riqqət və heyrət hissi bürüyür, çünkü bu qızlar ana bətnindən dünyaya göz açarkən hər ikisi eyni tale ilə doğulublar. Dünya işığına həsrət acısı ömürləri boyu onlarla yol yoldaşı olub. Bu iki xanım qızlarımız təbiətin onların bəxtinə ərməğan etdiyi fiziki qüsürün ağrısının burulğanında batıb qalmayıblar. İki gözün acısını dəf edib elmin zirvələrinə doğru yol getməkdədirler. Mətanət xanım və Aygün xanım təkcə elmlə kifayətlənməyib bəddii yaradıcılıqla da məşğul olurlar. Elə bu səbəbdəndir ki, məhz “İki ürəyin sözü” toplusu onların birgə əməyinin məhsuludur. Qızlar qələmlərini təkcə heca və sərbəst vəzndə deyil, hətta əruz vəznində də sinayıblar. Kitab ilk əvvəl Mətanət xanımın şeirlərilə başlayır. Onun “Qatar”, “Getdi əldən vətən bağı”, “Səninlə sənsiz (pul)”, “Məndən başqa kimin var?”, “Sən mənim yolumu gözləyəcəksən” və sair şeirləri kitabda özünə yer alıb. Müəllif “Qatar” şerində insan həyatına daxil olmuş, onun mənzil başına çatmaq ehtiyacını ödəyən qatardan söz açır. Şeirdə uzun yolları tələsmədən, həm də buna baxmayaraq yubanmadan gedən müasir dövrün ən kara gələn texnikasını öz şerində əks etdirir:

*Qoy ötməsin günün hədər, vaxtin əbəs,
Tükənməsin səyahətə səndə həvəs,
Yetir məni öz arzuma tələs, tələs,
Polad yolun uzaq, rəvan olar qatar.*

Müəllif “Getdi əldən vətən bağı” şerində işgal altında olan vətən torpağının acısını belə ifadə edir:

*Getdi əldən vətən bağı,
Bitməz burda xarı bülbül.
Torpağında gəzir yağı,
Oxu, sazla, sari bülbül.*

*Taleyim daha çağlamaz,
Halima heç kəs ağlamaz,
Yaralarım köz bağlamaz,
Gəl yaramı sari, bülbül.*

Ölinə qələm alb ağlığının duyğularını, ürəyinin atəşini vərəqlərə tökən qələm sahibləri kimi Mətanət xanım da düşmən əlində qalan torpaqlarımızın ağrı-acısını bu üç bəndlik şeirlə izah edir. Onun “Nəsrin” şeri əruz vəznində yazılıb:

*Bənzərin çoxdu gülə, ol gülə mehman, Nəsrin!
Səndə də mən danışım, ver mənə imkan, Nəsrin.
Məskənidir uca dağlar, meşələr, çay kənarı,
Hərdən də bağçalarda var sənə ünvan, Nəsrin.*

O dərman otu kimi istifadə olunan Nəsrini gül təki tərənnüm edir və bu tərənnüm insan qəlbini riqqətə gətirir. Özünə məxsus dəsti-xətti olan Mətanət xanım bir çox tanınmış adamlara müşəxxəslər yazıb. Onun “Dünyada” şeri cavan bir qələm sahibinin həyat həqiqətlərini öz könül süzgəcindən keçirib aləmə bəyan edən ürək çırıntılarıdır:

*Vətənim bəzəkdir bəşəriyyətə,
Heç kəs qalmayacaq bil qiyamətə,
Düssəm cəhənnəmə, ya da cənnətə,
Qalacaq bəlkə də gözüm dünyada.*

Mətanət xanım, sizə yaradıcılıq uğurları eşqilə deyirəm ki, sizin kimi dəmir iradəli, həyatını halallıqla quran bəndələrin yeri cənnətdədir.

Kitabda öncədən qeyd etdiyim kimi Aygün xanım Tağıyevanın da şeirləri özünə yer alıb. Onun şeirləri “Tarixi rəvayət”lə başlayır. Müəllif bu rəvayətdə XIX əsrin əvvəlindən vətənimizin başına gələn fəlakətlərdən ürək ağrısıyla səhbət açır. O, Rus çarı I Aleksandrın üzü bəri millətimizin müsibətlərinə çevrilmiş can və torpaq itkisini nağılvəri qələmə alıb. Aygün xanım Gəncə xanı Cavad xanın, Bakı xanı Hüseynqulu xanın göstərdiyi şücaətlərdən söz açır. Rəvayətin sonunda müəllif İran və Rusiya arasında bağlanan bədnam 1813-cü il “Gülüstan” və 1928-ci il “Türkmənçay” sülh mürqavilələrilə ölkəmizin ikiyə parçalanmasını və bu tarixi müsibətin indi də ürəyimizdə yara olub dərdinə çarə tapılmamasından bəhs edir. Sonrakı səhifələrdə onun qəzəlləri yer alıb. O bir qəzəlində yazır:

*Torpağın qüdrətini, ruzisini hamı bilir,
Torpağın qədrini bil, sən də bu torpaqda çalış.*

İtirilmiş yurdularımızın ağrı-acısıyla yaşayan müəllif torpağın bərəkət və ruzi mənbəyi olmasından söz açır.

Aygün xanım bir neçə rübaisini də topluya salmışdır. Oxucunun diqqətini aşağıdakı iki rübaiyə cəlb etmək istəyirəm:

*Su ilə, torpaq ilə paklaşır insan bədəni,
Vücudu saflaşanda bil olur insan mədəni.
Bu qoca fani dünyanın nökəri, həm şahı da
Aparır qəbir evinə zinyəti yox, ağ kəfəni.*

və yaxud:

*Söküller abidələr əyri köndələn Bakıda,
Binalar ucaldılır əyri göydələn Bakıda.
Tarixin məngənəsi bağlışlayarmı bizləri?
Cavabı kim verəcək, hansı baş bilən Bakıda?*

Aygün xanımın bu narahatlığına mən də qoşulub bu işlə məşğul olan insanlarınımıza üzümü tutub demək istəyirəm ki, tarixdən hər nə qalıbsa bu ölkənin keçmişindən yadigarıdır və onun qədim xalq olmasına zəmanətdir. Bu zəmanətləri əmanət kimi qoruyub gələcək nəsillərə çatdırmaq isə bizim mənəvi borcumuz və bir insan olaraq bəşəriliyimizi sübut edən amillərdir. Müəllifin bir qəzəlində Azərbaycanın qədim və zəngin keçmişini olan bir

ölkə olmasından, bu torpaqda Manna, Midiya, Atropatena, Albaniya kimi dövlətlərin keçmişimizə sönməz işq salmasından şərəflə söz açılır. Bu torpaqda qədim zamanlarda müxtəlif dinlərin – atəşpərəstliyin, xaçpərəstliyin və ən sonda islamın bərqərar olmasından bəhs edir. Bu qəzəlin üç beytini diqqətə çəkmək istəyirəm:

*Soy köküüm qədimə gedir: Manna, Midiya, Atropatena,
Kür Araz vadisində bəlkə də Alban qızıyam.*

*Əcdadım etdi sitayış alovə, sonra xaça,
Kəlmeyi-şəhadətlə indi müsəlman qızıyam.*

*Aygünəm, sadə deyim öz sözümü dünyaya,
Mən də dünyada olan Azərbaycan qızıyam.*

Aygün xanım, qoy müstəqil Azərbaycan vətəninin başı müsibətlərdən qurtulsun və siz də bu firavan və azad ölkədə rahatca yazib-yaradasınız.

Öziz oxocular! Artıq qeyd etdim ki, Mətanət və Aygün bacıları rus dilində təhsil alıblar. Buna baxmayaraq ana dilinin şirinliyini və gözəlliyini qoruyub saxlayıblar. Bu onların yazdıqları şeirlərdə də açıq-aydın özünü bürüzə verir. Hər iki bacı bu illər ərzində bir çox qurumlar tərəfindən müxtəlif diplomlarla təltif olunublar. Əlliñerin III ümumrespublika bədii yaradıcılıq baxış – müsabiqəsində bəstəkarlıq görə ikinci dərəcəli diploma layiq görülmüş Mətanət xanım Tağıyevanın bəstəkarlıq qabiliyyəti də var. O, 1999-cu ildə keçirilmiş əllillərin ümumrespublika idman oyunları yarışında şahmat üzrə birinci yer tutmuşdur. Aygün Tağıyeva əllillərin IV ümumrespublika bədii-yaradıcılıq baxış müsabiqəsində nümunəvi çıxışına görə ikinci dərəcəli qalib olmuşdur. 2003-cü ildə “Heydər Əliyev və Süleyman Dəmərəl, Türkiyə Azərbaycan münasibətləri” mövzulu məqaləsinə görə Qafqaz Universiteti tərəfindən III mükafata layiq görülüb. 1999-cu ildə Bakı şəhəri üzrə əllillərin I idman oyunlarında şahmat növü üzrə II yeri tutmuşdur.

Anadan doğulandan dünya işığına həsrət qalmış bu qızların bacarıq və qabiliyyətləri önündə heyrətlənməyə bilmirsən. Bütün əzaları yerində, yüz faiz sağlam olan övladların bəzən valideynlərinə necə sitəm etdiklərinin tez-tez gündəlik həyatımızda şahidi oluruq. Bu gənclər ata və analarının

da çox vaxt imkanı olmasına baxmayaraq həyatı məhvə aparan və orqanizmi zəhərləyən içkiyə, beyni uyuşdurən narkotik maddələrə aludəçilik edirlər. Məişətimizə və milliliyimizə zidd, dillə deyilməsi müşkül olan bir çox əxlaqi korlayan çırkınlıklar girdabına düşürlər. Bu həyat tərzi onları qarşısılınmaz xəstəliklərə, həbsxanalara, ən nəhayət, vaxtsız-vədəsiz faciəvi ölümlərə sürükleyir.

Belə oğlan və qızlarımıza üzümü tutub deyirəm: Mətanət xanım və Aygün xanım Tağıyeva bacılarının dəmir iradəylə hasarlanmış həyatına diqqət kəsilsinlər. Allahın bir dəfə verdiyi ömrü biliyə, bacarığa, əməyə sərf edib xoşbəxtliyə nail olsunlar.

Əlbəttə, bu iki bacının qazandığı uğurların təməlində valideynlik borcunu səbirlə, dəyanətlə, dözümlə, həm də deyərdim ki, qəhrəmancasına yerinə yetirən Ata və Ana durur. Onlar sevimli övladlarının fiziki qüsurlu olmasından heç də həvəsdən düşməmiş, onların böyüküb boy-a-başa çatmasıyla, oxuyub təlim-tərbiyə almasıyla məşgul olmuşlar. Öz şəxsi həyatını üstün tutub sağ ikən balalarını uşaq evlərinin küçünə atan, kasıblığı, həyatın min bir çətinliklərini bəhanə edib dünyaya gətirdikləri bu günahsız körpələrdən imtina edənlərin ürəyində, yəqin ki, Allah xofu yoxdur. Mən bu qızların valideynləri Səmayə Qasımbəy qızına və Rafiq Nemət oğluna üzümü tutub deyirəm ki, halal olsun Sizin kimi mələksimsə valideynlər! Daima İlahinin nəzər və diqqətində olasınız, əziz Rafiq bəy və Səmayə xanım!

Ən nəhayət, Mətanət xanım və Aygün xanıma bir məlumatı çatdırmaq istəyirəm (bəlkə də onların bu məlumatdan xəbərləri var...), bu yaxınlarda Rusiya televiziya programlarının birində maraqlı bir veriliş gedirdi. Həmin verilişdə Amerika alimlərinin video-eynək kəşf etdikləri barədə xəbər verilirdi. Məlumat üçün deyim ki, hətta həmin video-eynək artıq təcrübədən də keçirilib. Bu video-eynəklərdə birbaşa beynin görmə üzvlərilə əlaqəsini yaradan kiçik cihaz quraşdırılıb. Bu cihaz vasitəsilə görmə qabiliyyəti olmayan insanlar da adı görənlər kimi özünü hiss edir. Sadəcə, hələlik onun qiyməti çox bahadır. Elmin son dərəcə sürətli inkişaf etdiyi yaşadığımız bu dövrdə əminliklə deyə bilərəm ki, həmin video-eynəklər də kompüter, cib telefonları və bir çox elektron cihazları kimi ucuzlaşacaq və o video-eynəklər bizim vətənə də gəlib çıxacaq. Mətanət xanım və Aygün xanım, mən də sizə arzu edirəm ki, yaxın vaxtlarda bu eynəklərdən asanlıqla alıb istifadə edə biləsiniz. Bir-birinizin üzünü görüb öz uğurlarınızı bir-birinizə söyləyəsiniz.

Sizə həyatda ürəyiniz istədiyiniz xoşbəxtlik və humanitar elmlərdə, bədii yaradıcılıqda uğurlar arzulayıram. Mən Sizin kimi vətən qızlarıyla fəxr edirəm! Allah sizi qorusun!

05.06.2008

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ DÖVLƏT HİMNİ (FƏLSƏFİ-TEKSTOLOJİ TƏHLİL) MƏQALƏSİNİN MÜƏLLİFİ ƏMİRŞAH BABASAH OĞLUNA (HACILI) AÇIQ MƏKTUB

Sizin Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himninin mətni barədə verdiyiniz təhlili oxuyub, bu ölkənin bir vətəndaşı kimi çox məyus oldum. Ona görə ki, biz müstəqilliyimizin 17-ci ilini yaşayan, sinəsi paramparça olmuş, Azərbaycan ölkəsinin kiçik bir hissəsində bəxtinə bu yaxınlarda istiqlal haqqı düşmüş bir xalqıq. Bu xalqın çox qismi dünyanın hər yerinə səpələnmiş, ürəyi vətən həsrətilə alışib-yanan, qurbət ağrı-acılarına köklənmiş bir ömür yaşayır, çünkü onun torpağının cənub hissəsi İran, şimal hissəsində yerləşən Dərbənd Rusiya, Borçalı isə Gürcüstan qanunlarına tabe olmaq məcburiyyətində qalib. İrəvan xanlığı mərkəz olmaqla, bütünlükə Qərbi Azərbaycan ərazisində Rus imperiyasının amansız hökmü və himayədarlığıyla indiki Ermənistan yaradıldı. Bizim erməni kimi tanıdığımız, əslində özlərinin özlərinə “hay” dedikləri gəlmə yağıllara bu torpaq, xalqımıza qarşı edilən soyqırımı və repressiyaya bəxşış edildi. Əslində göy türklər də, hunlar da, xəzərlər də, ərəblər də, monqollar da, ruslar da, farslar da Azərbaycanı işgal məqsədilə tapdalayıb keçiblər. Hər hökmədar da bu torpaqda öz izlərini qoyub gedib... Dili ilə, dini ilə, adət-ənənələrlə, törətdikləri vəhşiliklərlə...

Allahın bizə bəxş etdiyi müstəqilliyin neçə əsrlərdir ki, həsrətində idik. Mən ona görə Allahın bizə bəxş etdiyi müstəqillik deyirəm ki, əgər imperiya balıq kimi başından iylənməsəydi, rus “qardaşlarımızın” əsarətində yaşamağa məhkum idik və məhkumluqdan bizi Allah xilas etdi. Yaxşı ki, xilas dönməmində Heydər Əlirza oğlu Əliyev kimi ağılli, uzaqgörən, tədbirli, millətinin ədəbi dilini sevən, sıvələrdən uzaq, natiqlik qabiliyyətinə malik

olan büyük insan, dilin sağalmaz yaralarına məlhəm edən, mənəvi təbibimiz oldu. Allah ona qəni-qəni rəhmət eləsin və ruhu şad olsun. Hamımızın yaxşı yaddaşına həkk olmuş məşhur o müşavirədə millətin elm adamları qarşısında “Biz azərbaycanlıyıq və bizim dilimiz Azərbaycan dilidir” dedi. O uzaqqorən vətənpərvər bizi milli təfriqələrdən xilas etdi, amma hamiya məlumdur ki, bizim indiki danışdığımız dil Azərbaycan türkçəsidir, bu ölkənin çox qismi türkdilli xalqıdır.

Hörmətli Əmirşah müəllim! Sivil ölkələr yüz illərlə eyni himni və həmin himnə yazılmış eyni mətni işlədərlər, heç bunu yeniləşdirmək haqqında fikirləşməzlər. Siz himnin mətnində işlənmiş ərəb və fars dilindən dilimizə keçmiş gəlmə sözlərin bolluğundan şikayətlənirsiz. Ərəb dilindən gələn Vətən sözünü dilimizə yad adlandırmırsız və deyirsiz ki, bunu yurd sözü ilə əvəz etmək lazımdır və yaxud ərəb dilindən götürülmüş qəhrəman ifadəsini, monqol dilindən türk dilinə keçmiş, bahadur sözü ilə əvəz etmək lazımdır deyirsiniz. Əgər qəhrəman sözünü bahadur sözüylə əvəz etsək, onda Milli Qəhrəman yox, Milli Bahadur yazılmalıdır. Axi niyə sizin dediyiniz iradlar təkcə himnə yazılmış şeir parçasına aid olmalıdır? Sonra misraların sonunda “iz” şəkilçisinin işlənməsi şərə daha da axıcılıq verir. Əgər sizi şeirdə gedən qafiyə qüsurları narahat edirəsə, bu da dahi Üzeyir bəyin musiqisinin sədaları altında cilalanır, yəqin ki, müəlliflər mətnin söz qüdrətini artırmaq və təsirli etmək üçün bu kiçik qüsurlara göz yumublar. Ümumiyyətlə, mahni mətnlərində bəstəkarlar şerin gücünü artırmaq üçün bəzən qafiyə və heca pozuntularına yol verirlər. Çox güman ki, himnin mətnində gedən bu xətalar da onun qüdrətini artırmağa xidmət edib və artırb da. Mənim 53 yaşım var, ilk dəfə məktəbə gedərkən müəllim bizə yazı lövhəsində ana, vətən, ata sözlərini yazmağı öyrətdi. Əgər sizin yazdığınız fikirlərlə razılışsaq, onda vətən, məktəb, kitab, kitabxana, şəhidlər xiyabani, salam, xeyr, bəli kimi minlərlə sözler bizim dilimizdən çıxarılmalıdır. Öncə klassik ədəbiyyata, Füzulidən tutmuş ən qəлиз yanan Seyid Əzim Şirvaniyə, dahi Sabirə qədər, sonra müasir söz adamlarının yazüb-yaratdıqlarına əməlli-başlı əl gəzdirmək lazımlaşır. Hələ mən tibdə, texniki ədəbiyyatda və elmimizin bir çox sahələrində bizimkiləşmiş, ərəb, fars, rus, ingilis və sair dillərdən dilimizə keçib doğum şəhadətnaməsi qazanmış sözlərdən danışmiram.

Biz hamımız yaxşı bilirik ki, ərəb sözlərinin doğmalaşması islam dini və islami həyat tərzi ilə bağlıdır. İslama inancımızın əksi bayraqımızın üstündə açıq-aydın dalğalanmaqdadır. Bizim ölkədə hansı yerdə yuva

salıb yurd qurursansa ora yurd deyilir. Vətən isə geniş anlam kimi bizim ağlımiza, ruhumuza hopub. Büyük Səməd Vurğunun “Azərbaycan” şerindən iki misrani sizin diqqətinizə yetirmək istəyirəm:

*“Yurdum, yuvam, məskənimsən,
Anam doğma vətənimsən”*

Siz rəngi çalarlarla əvəz etmək istəyirsiniz. Onda Büyük şairimiz Rəsul Rzanın şərə başlıq kimi vermiş “Rənglər”i çalarlar ifadəsilə əvəz etmək lazımlı gələcək. Biz onszu da vətənin çox hissəsini itirmiş, müstəqilliyimizi ikinci dəfə qazandığımız dönəmdə aran və dağ Qarabağı işğala möhtac edilmiş, hələ istiqlal sevincini dadmamış sinəsi ağrılara pərcimlənmiş ölkənin vətəndaşlarıyıq. Vətəni yurda qədər qısaltmağa ehtiyac yoxdur. Bunu artıq düşmənlər bize ərməğan edib. Bizim dilimizin inkişafını göy türklərin danişığı məqamlara qaytarmaq lazımdır. Nə tez müstəqillikdən doyduq ki, indi də bizi onun atributları narahat edir?

HİMN, HERB, BAYRAQ 90 illik istiqlal tariximizin daşıyıcılarıdır. Bunu da nəzərə alın ki, 90 il bundan qabaqkı danişiq və yazı dili ilə indiki danişiq və yazı dili arasında çox fərq var.

Baxmayaraq ki, siz Əhməd Cavadın 12 aprel 1913-cü ildə yazdığı «Dilimiz» şerini, dilimizə fars və ərəb dilindən gələn sözlərə qarşı nümunə kimi gətirirsiz. Yəqin ki, 90 il sonrakı danişiq dililə indiki bizim danişiq dili arasında da fərq olacaq. Zaman hərəkətdə olduğu kimi, dil də inkişafdadır. Necə müqəddəs Qurana toxunmuruqsa, eləcə də himndəki sözlərə toxunmamaliyiq. O elə o sözlərlə də axıcıdır, dahiyanə bəstələnmiş musiqiyə uyğundur və qəlbimizə, canımıza hopub. Büyüklü-kiçikli ürəyi istəyənlər onu çoxdan seviblər. Hələ 90 ildə bu vətəndə onu ürkəklərində, bağırlarında yaşıdan yaşılımız olub. Onda belə çıxır ki, muğamatımızı da, əruzumuzu da dəyişdirmək, yeniləşdirmək lazımdır. Sizin himnin sözlərini dəyişdirib yeni mətn kimi təqdim etdiyiniz o şeir parçasında (əgər ona şeir parçası demək mümkünsə) heç bir axıcılıqdan, şeriyətdən səhbət gedə bilməz. Himnin mətnində “Ey qəhrəman övladın şanlı vətəni” deyilir, şeirdə övlad geniş mənada nəzərdə tutulur, cünki dədə də, baba da, ata da, oğul da, ana da, bacı da, qız da, uşaqlı-büyülü biz hamımız bu başibələlə vətənin övladlarıyıq. Ona görə də müəllif övlad deyəndə təkcə babaları yox, qadınlı-kişili bu vətən insanını nəzərdə tutur!

*“Minlərlə can qurban oldu,
Sinən hərbə meydan oldu”*

Bu misralarda fikir çox düzgün verilib, ona görə ki, minlərlə can qurban olmasaydı, heç vətənin sinəsi də hərbə meydan olmazdı. Yağılar asanlıqla gəlib bu torpağa qonardılar və Azərbaycan adında bu vətən dünya insanının yaddaşında qalmazdı. Qaldı mətndə işlədilən ərəb dilindən gələn “müştəq” sözünə, o da arzulayan, həsrət çəkən mənasını daşıyır və əksər yaşlılarımızın dilində bu söz hələ bu günə qədər də işlənir. Mətndə “Cümlə gənclər müştəqdir” deyilir, siz də deyirsiz “Cümlə millət müştəqdir”, biz hamımız bilirik ki, azadlıq uğrunda savaş da, işğala qarşı vuruş da, döyük də, yarış da bu kimi tutumlu qələbələr, gəlin etiraf edək ki, gəncliklə bağlıdır, çünkü insanın 40 yaşından sonra yavaş-yavaş fiziki enmə dövrü başlayır. Müəllif bu mənada gəncliyə ruhverici amalı üstün tutaraq bu misramı işlədib və nəticə də çox tutarlı alınıb. Siz misramı “Hüququndan keçən əsgər” əvəzinə “Öz başından keçən əsgər” kimi yazırsız. Əvvəla, biz orta əsrlərdə yaşamırıq ki, ölkənin himninin mətnində başdan keçməkdən danışılsın. Əsgər başından keçməməlidir, başını işlətməlidir. Siz görürsüz ki, baş işlədən millətlər hansı uğurlar qazanıb, hansı mərtəbələrə çatıblar. Dahi Üzeyir bəy Hacıbəyovun musiqisilə vəhdət təşkil edən, böyük Əhməd Cavadın ilhamından doğmuş o şeir parçası bilsəniz necə ruha qidadir! Deyilənə görə Üzeyir Hacıbəyov xəstəliklə əlaqədar dünyasını dəyişsə də repressiya qurbani idi, çünkü ona istəməyə-istəməyə bolşevik himni yazdırıldılar. Türkiyənin ikinci himni kimi səslənən, musiqisi dahi Üzeyir Hacıbəyova, sözləri böyük Əhməd Cavada məxsus olan “Çırpinirdi Qara dəniz, baxıb türkün bayrağına “şərqisi, yəqin ki, heç zaman türklər tərəfindən müzakirə məngənəsində boğulmayıb. Dahi əsərlər müəllifi Üzeyir bəy Hacıbəyov çox güman ki, bu himnin mətninin Əhməd Cavada məxsus olduğunu dəqiqli bilirdi. Bu hər iki istedadlı müəllisin işinə şübhə ilə yanaşmaqdan savayı bir sey deyil.

Bəxti qara, sinəsi para, əyalı darmadağın Əhməd Cavad, sənin nə ağırlı taleyin varmış?! Sən hələ bu dünyada sağ olmayanda da repressiya atəşinə tuş olursan. İstiqlal da qazandıq, hələ də sənə qarşı hücumlar səngimək bilmir... Himn sözlərini dəyişmək eşqinə düşüb yeni mətn yazmağa cəhd edənlərimizə bir Azərbaycan qadını kimi demək istəyirəm: “Siz Allah, gedin istedadınızı ədəbiyyatınızın müxtalif sahələrində sınayıñ”.

Bizim himnimiz var, biz onun sözlərini də, musiqisini də sevirik. Himnin sözlərinə əl gəzdirmək İstiqlal mücahidlərimizin ruhuna hörmətsizlikdir, çünki bu himn, herb və bayraq istiqlalının şirinliyini az müddətə dadmış, sağlıqlarında əzab və əziyyətlərə düşçər olmuş insanların ağrılı ruhlarını bir daha incitmək deməkdir.

Hörmətli müəllif, siz böyük bəstəkarımız Cavanşir Quliyevin yazdığını və hamımızın sevimliyi olan məşhur “Azərbaycan əsgəri” marşının sözlərinin zəifliyindən məqalənizdə bəhs edirsiniz. Biz sonuncu erməni işgalina qarşı xalqımızın haqq savaşında bu marşın necə insanlarımızın canında, ruhunda kök salığının şahidi olduq. Mən “Məcməüs-şüəra” (“Şairlər məclisi”) və “Füzuli” ədəbi məclislərinə üzv idim. Məclislərin birində mətni yazan müəllifin üstünə düşdülər ki, bəs mətn zəifdir, əgər bu mətnin sözləri və musiqisi millətin canına və qanına hopubsa, deyin hansı zəiflikdən səhbət gedə bilər? Bizim qədimdən bir adətimiz var, hər hansı bir sahədə fərqlənən insanda uğurlu işarti gördükdə tez düşürük onun üstünə, çalışırıq ona özümüz bildiyimiz və qavradığımız kimi diktə etməyə...

Vətən insanların bu saat ümdə problemi işğal altında olan torpaqlarımızın xilasıdır. Əgər bu xilasa nail olmasaqla, bizim qazandığımız uğurlara kölgə salacaq, çünki dünya məğlubu sevmir, məğlub bütün zamanlarda cananın hiddət məngənəsində boğulub. Bunu isə uşaqlı-böyüklü hamımız etməliyik: sözlə, dünyaya baxan açıq gözlə, ruhu ehtişama gətirən vərdişlə, aləmi heyrətdə qoyan gedışlə, ən nəhayət, qəvi-düşməni qandıra bilməsək ərzi titrədən döyüslə, qələbəyə qədər vuruşla! Onda Xankəndinə, Şuşaya sancılacaq bayraqımızla şad olarıq, dünyanın yaddaşında qalib tək qalarıq. Qalibi isə hamı sevir!

Sonda hörmətli müəllifə bildirmək istəyirəm ki, əgər ərəb və fars sözlərinin bolluğuñdan qurtulmaq istəyirsə, onda birinci öz adından, soy adından, soy adının sonunda işlədilən rus dilindən gəlmə “ov” şəkilçisindən, təxəllüsündən azad olmalıdır. Qoy hörmətli müəllif rus dilindən dilimizə daxil olub dilimizi cinslərə bölən, dilimizin özünəməxsus xüsusiyyətlərinə kölgə salan, qadın cinsini kişi cinsindən ayıran və soy adının sonuna əlavə olunan mənfur “ov, yev, ova, yeva” şəkilçiləri haqqında düşünsün. Beləliklə, dilimizdə cinsi bildirən müəllimə, şairə, xadimə bu kimi ifadələrin dərdinə çarə edilməsinə yardımçı olsun, çünki bizim dildə cinslər yoxdur, sözlər cinslərə bölünməməlidir.

Əmirşah müəllim, bayraqımızın, herbimizin, himnimizin 90 illik tarixi var. Gəlin həm şərəfli, həm də şərəfli olduğu qədər də ağrılı tariximizin daşıyıcısı, bu üç atributdan biri olan himnimizin sözlərinin nəinki sətrinə, hətta vergülünə, nöqtəsinə belə toxunmayaq. Bunu nə Allah götürər, nə də istiqlal tariximizin banilərinin incik ruhları.

19.07.2008

BÖLGƏLƏRDƏN GƏLƏN SƏSLƏR

Bu yaxınlarda anama baş çəkmək üçün doğuldugum yurda getdim. Bu yurdun adı Tağaydır. O, Azərbaycanın şimal bölgələrindən biri olan, Bakının 105 km-də yerləşən Siyəzən rayonunun ərazisinə aid və birbaşa onun tabeçiliyindədir. Mən Siyəzən rayonunun Tağay kəndində dünyaya göz açmışam. Məqsədim doğuldugum ocaqla sizi tanış etmək deyil, çünki bir çoxları yaxşı bələddir, Siyəzən-Quba zonasının Qalaaltı, Nabranı, Qəçreşti və bir çox buna bənzər gözəl guşələrinə...

Mən paytaxtin el arasında “Şamaxinka” adlandırıldığı yerdən avtobusa əyləşib Siyəzənə üz tutdum. Adətən Bakıdan ora uzaqbaşı saat yarımdə vaxt qət edərdim, amma bu dəfə belə olmadı, çünki şimal yolu mənə nəhəng bir tikinti obyektini xatırlatdı. Nəhayət, maşın ləngiyə-ləngiyə getsə də, beş saata Siyəzənə çatdım. Ömrümdə bu qədər çətin və uzun yol getməmişdim, ancaq bütün bu çətinliyə baxmayaraq düşünəndə ki, yaxın zamanlarda şimal yolu ilə maşınlar rahat gedib-gələcəklər, adamı qürur hissi bürüyür, çünki sovet zamanı da istəyirdilər şimal yolunu təzədən çəksinlər, amma iş yarımcıq qaldı və bu bizim müstəqilliyimizə nail olduğumuz zamana düşdü. Müvəqqəti çətinlik olsa da bütün bunlar ürəkaçan və könlü riqqətə gətirən məsələlərdir.

Nə isə, mətləbdən uzaqlaşmayım. Siyəzənə çatan kimi bir taksi tutub Tağay kəndinə yollandım. Bu kənd Siyəzənin 7 km-də yerləşir. Kəndimizə yol Yenikənd və Gilgiçay kəndlərindən keçir. Bir tərəfi dağlarla, bir tərəfi dənizlə əhatələnmiş kəndimizin çox gözəl havası, içildikcə doyulmayan şollar suyu və ara-sıra sönsə də işığı var. Buranın insanları əsasən əkinçilik, heyvandarlıq və tərəvəzçiliklə məşğuldur. Az bir qismi isə kənarda işləyir. Suyunu içməklə, havasını udmaqla doymadığım Tağayın şərait

baxımdan bəxti heç vaxt gətirməyib. Şimal dəmiryol stansiyasının 3 km-də yerləşən bu kənd həmişə rayon rəhbərlərinə gözdən-könüldən uzaq yer kimi görünüb. Bilmirəm, bunun təqsiri orda yaşayan insanlarda və ya ona ögey baxan əlaqədar təşkilatlardadır? Paytaxtın 115 km-də yerləşən bu kəndin işığı da 1968-ci ildə çəkilmişdi. Şollar suyu isə çox sonralar çəkilib. Halbuki kəndin 3-4 km-də həmişə su, işıq və qaz olub. Sovet dönməmində – keçən əsrin 80-ci illərində, nəhayət, bu kəndə qaz xətti çəkildi, camaatin yanacaq problemi həll olundu. Elə bil bu kəndin bəxtinə günəş doğdu, ancaq bu da uzun çəkmədi. Sovet hökuməti süquta uğrayanda ölkəmizin bir çox bölgə mərkəzləri və kəndləri kimi Tağayın da qazı kəsildi. Bizim kənd dənizkənarı zolaqda yerləşdiyi üçün burda meşələr də yoxdur. Camaat əvvəller burda heyvan peyinindən hazırlanan təzəkdən, odundan, tapılanda kömürdən istifadə edirdi. Onu da deyim ki, Abşeronun yaxınlığında yerləşməsinə baxmayaraq, buranın qışı da sərtdir. Yayı isə sərindir, camaat yayda da orda yorğanla yatır. Sovet hökumətinin ilk dövrlərində dənizə yaxın sahədə ata-babaların saldığı qədim üzüm bağları da məhv edilib və yerində süni meşə massivi salılmışdı. Hətta ora meşəbəyi də təyin olunmuşdu, lakin kəndə qazın verilməsi dayandırılan kimi, SSRİ dağılan vaxt camaat birinci soyuqdan ölməmək üçün bu meşəyə üz tutdu. Bu minvalla ağaclar qırılıb məhv edildi, sonra isə həyat-yarı bağlar da bu qırılmaya məruz qaldı. İndi şükür Allaha ki, ölkəmizdə çətinliklər aradan qalxmağa başlayıb. Azərbaycanın ən ucqar bölgələrinə belə qaz verilməsi vüsət alıb. Sağ olsun ölkəmizin başçısını və bu işlə əlaqəli təşkilatları, amma bu vüsətdən təəssüf ki, bizim kəndimiz kənardə qalıb. Bakıya yaxın olan Siyəzən özü neft istehsal edən rayondur. Tağayın 3 km-də yerləşən Yenikənd, Gilgiçay, Həmyə və sair kəndlər qazla təchiz olunub, ancaq Tağayda isə camaat qaz problemilə üz-üzə qalıb. Məni təəccübləndirən odur ki, bu işlə birbaşa əlaqədar olan təşkilatlar və səlahiyyətli orqanlar bu məsələylə heç maraqlanmış və ya maraqlanmaq istəmirlər. Kəndlə bağlı olan bələdiyyə və icra orqanları bu məsələnin üstündən sükutla keçirlər. Halbuki kənddə qaz xətti var. Bu qaz xətlərini təmir edib camaati qazla təchiz etmək elə də çətin iş deyil. Mən camaatdan soruşanda dedilər ki, əksinə qaz xətlərini kəsib aparırlar. Bu məsələ öz həllini tapsa, qırılıb çatılmış meşəmiz yenidən dirçələr, camaatımızın isə təmiz havalı, saf sulu, göy Xəzərli Tağayımızla ülfəti və bağlılığı birə-on artar. İnsanları kəndlərdən qaçırib rayon mərkəzlərinə və paytaxta doldurən

nədir? Şəraitsizlik, laqeydlik, bəzi yerli icra orqanlarının və bələdiyyələrin kəndlərə ögey münasibəti.

İnanıram ki, məqalə qəzətdə dərc olunan kimi Siyəzən rayonunun aidiyyəti orqanları bu məsəlonin tezliklə həllinin icrasına öz səlahiyyətləri çərçivəsində rəvac verəcəklər. Qarşıdan prezident seçkiləri gəlir, qoy sadə Tağay camaati da bu seçkilərə üzüyə-üzüyə yox, isti ürəklə getsin!

07.09.2008

“EŞİDİB-BİLDİKLƏRİMƏN” YAZISININ MÜƏLLİFİ ƏNVƏR NƏZƏRLİYƏ ACIQ MƏKTUB

Hörmətli, Ənvər müəllim, mən Sizi ilk dəfə “Məcməüs-şüəra” (“Şairlər məclisi”) və “Füzuli” ədəbi məclislərindən şəxsən tanıdım, amma hələ ali məktəb illərindən haqqınızda eşitmışdım. Sizin 1937-ci il repressiyasının qurbanı olmuş Hacıbaba Nəzərli ocağından olduğunuzu bilirdim. Sizin ailənin çəkdiyi ağrı-acılardan az-çox xəbərim var idi. Mən bu ədəbi məclislərə gəlib-gedərkən sizin səmimiliyinizin, sadəliyinizin, yüksək savadlılığınızın, başqalarından fərqli olaraq dözümlülüyüünüzün şahidi oldum. “Füzuli” məclisində qəzəllər oxunarkən haqq dünyasına qovuşmuş rəhmətlik Hacı Mail tez-tez sizə müraciət edib sizin fikrinizi öyrənərdi. Bu sizin klassik şeir forması olan əruza bələdliyinizdən və əruz sahəsində qazandığınız mükəmməl bılıkdən xəbər verirdi. Sizin 2006-ci ildə işiq üzü görmüş və mənə bağışladığınız “Ürek təranələri” divanınızı oxuyarkən onun axıcılığının şahidi oldum. Bu divanda dilimizin şirinliyinin qorunması, dilimizdə işlənməyən ərəb-fars tərkibli sözlərin qəzəllərinizdə olmaması sizin ustad şairliyinizdən xəbər verir. Ona görə də sizin kimi ustad sənətkarı şəxsən tanıldıgımı görə qürur hissi keçirirəm. Qürur duyuram ki, siz mənim 2002-ci ildə çapdan çıxmış “Kiminə acı dünya, kiminin tacı dünya” kitabımda gedən qəzəllərin redaktoru olmusuz. Əziz ustad! Siz ilhamlı şairsiz, fəqət bununla bahəm həm də gözəl şərqşünassınız, məhz ona görə də əruzda diliniz belə rəvandır.

Arzu edərdim ki, Sizin könül oxşayan qəzəlləriniz müğam oxuyan xanəndələrimizin diqqətini çəksin və dillərinin əzbəri olsun. Ənvər müəllim, mənim məqsədim sizin qəzəlləriniz haqqında fikir yürütütmək

deyil, bu fikri hörmətli akademikimiz Vasif Məmmədəliyev kifayət qədər açıqlayıb.

Əziz ustad, mən sizin mənim və mənim kimi bir çoxlarının nəzər-diq-qətinə cəlb etmiş və marağına səbəb olmuş “Eşidib-bildiklərimdən” yazınız haqqında ürək sözlərimi söyləmək istəyirəm. 2008-ci il may ayının 10-dən maraqlı ədəbi orqan olan “Kredo” qəzetində ardıcıl olaraq sizin “Eşidib-Bildiklərimdən” yazınız çap olunur. Mən bu yazıya publisistik yox, mənsub olduğunuz nəslin timsalında dəyərli bir tədqiqat əsəri, yaşadığımız dövrün ağırlı-acılı, nəşəli-ələmlı, yüyrək dilli həyat dastanı, həyat hekayəsi deyərdim. Əziz ustad, sizin qəzəllərinizdə olduğu kimi bu hekayətdə də axıcı yazı diliniz var. “Eşidib-bildiklərimdən” hekayəti təkcə bir nəslin həyat yoluna çıraq tutmur, bu Vətənimiz müstəmləkə məngənəsində böyükərək onun övladlarının başına gələn acılı-şirinli, maraq dolu ömür tarixçəsidir.

Sizin əminiz Hacıbaba Nəzərli nəslinin başına gələn müsibətlər əsilli, ziyanlı ailələrin hər birinin ağırlı taleyindən keçib. Mən özüm də bəy nəsilli ailənin övladıym. Babamın, babamın atasının, əmisinin başına gətirilmiş fəlakətlərin acı hekayəsini dönə-dönə rəhmətlik atamdan eșitmişdim. Əziz ustad, çar Rusiyasının sonlarına və sovet dövrünə tutduğunuz sənət çıraqı sizin gözəl publisist-tədqiqatçı kimi istedadınızı üzə çıxardıb. Bu yazınızı mütəmadi qəzətdə çap edən “Kredo” qəzetiñin baş redaktoru Əli Rza Xələfliyə də öz minnətdarlığımı bildirirəm, çünki o, tariximizin dünəninə çıraq tutan belə maraqlı yazının qəzətdə işıq üzü görməsinə imkan yaradıb. Hörmətli ustad, sovet dövrü bizim Vətənimizin tarixinin bir hissəsidir, çünki biz də bu dövrdə doğulmuşuq və bu dövrün daşıyıcılarıyız. Ona görə də bu dövr həm müsbət, həm də mənfi cəhətləri ilə olduğu kimi öyrənilməli təzə doğulanlara, yəni gələcək nəslə doğru-düzgün çatdırılmalıdır. Siz həmin zamanlarda müxtəlif məsul vəzifələrdə çalışmış, həmin vəzifələrin ağıri-acısını, şirinini-şəkərini dadmış insansınız. Nəzərli ocağının atəşindən doğan şölələr sizin könlünüzə işıq salmış, heç bir qadağaya, qorxulara bax-mayaraq o dövrdə oxuyub yüksək mənsəblərə çatmışınız. Bu o zamankı dövrdə hər adamın işi deyildi. Çoxları öz ata-babalarının soy adını belə gizlətdiyi halda, Siz Nəzərli soyuna sadiq qalıb onun adını öz işiniz və xeyirxah əməllərinizlə işıqlandırmışınız. Hörmətli ustad, siz böyük Şəhriyarın “Heydərbabaya salam” poemasının bu tayda ilk dəfə mətbuat səhi-fəsində üzə çıxmاسına nail olmusunuz. Böyük Şəhriyar da, Siz də mənim

ən çox sevdiyim şairlərdənsiz. Siz Vəli Axundovdan bu hekayətdə xoş sözlər yazırsız. O mənim atamın ana tərəfdən qohumudur və mən onun haqqında yazılın bu xoş sözlər görə qürur hissi keçirirəm. Siz Bağırovun amansızlığından, Hacıbaba Nəzərliyə tutduğu divandan söhbət açırsınız. İnanırsınız, bu sətirləri oxuyanda dəhşətə gəldim. Büyük çıxmasın, mənim “Bizi özümüzdən qoru, Allahım” şerim burda lap yerinə düşür. Deyəsən bizim özümüzün özümüzə etdiyimizi heç kim bizi etməyib. Bir də ki, özgənin etdiyi pislik adamı o qədər yandırmır axı?! Deyəcəksən ki, qanı qanımdan deyil, canı canımdan. Biz bu müsibətləri az-çox o dövrün canlı şahidi olmuş qocalarımızın dilindən hərdən bir piçiltilarla eşidərdik. Bu piçiltilar onların qanına, canına hopmuş qorxudan nişan verirdi. Bu qorxu indi də bizim qanımızda var, genlərlə keçib bizə! Bəli, biz həmin qorxunun canlı daşıyıcılarıyız!.. Budur Bağırovların millətimizə vurdugu ağır mənəvi zərbələrin acı təzahürü!

Hörmətli ustad, siz məsul vəzifələrdə çalışığınız vaxtlar, xarici ölkələrdə səfərlərdə olduğunuz zamanlar barədə hekayətdə maraqlı məqamları nəql edirsiz. İraqda səfərdə olarkən hüzr yerinə getməyiniz haqqındakı əhvalatdan bəhs edirsiniz. Hüzr mərasimində oradakı adət-ənənənin canlı şahidi olmusuz. Yas mərasimində hüzrə gələnlərə az miqdarda acı kofe paylanılırdı. Siz də həmin kofedən dadmali olmusunuz. Bu acı kofe yas sahibinin dərdinə şərik olmayı təcəssüm etdirirdi. Bunu mən mərhum yazıçıımız Əzizə Cəfərzadənin də dilindən eйтmişdim. Təəssüflər olsun ki, bizdə yas mərasimləri varlılıqdan, kasıblılıqdan asılı olmayaraq bir şouya çevrilib. Yasa gələnlər bərbəzəkli təamlarla dolu olan süfrəni görəndə heç olmasa üzdən də olsa kədərlənməyi unudurlar. Vallah, indiki qəbiristanlıqlar heykəltəraşların açıq səma altında emalatxanasına bənzəyir.

Hərdən mənə elə gəlir ki, bizlərin çoxunda nə Allaha, nə də islamə etiqad var. Sadəcə olaraq, din bizim məişətimizə mövhumatla və vərdişlə daxil olub.

Siz 1968-ci ildə o vaxtkı Çexoslovakiyada Sovet İmperiyasının törətdiyi qırğının nəticəsi olaraq Türkiyədə başınıza gələn əhvalatdan bəhs edirsiz. Türk xalqının sovetdən gələn nümayəndə qrupunu necə nifrətlə qarşılamağı və türk hökumətinin məcbur olub bu qrupu üç gün adada gizlətməyi maraqlı tarixi məqamdır. Siz bu məqamı açıqlayıb o dövrün daşıyıcıları olan biz insanlara çatdırırsınız. Hörmətli Ənvər müəllim, Siz sovet dövrünün təhsil sistemindən bəhs edirsiz və maraqlı açıqlamalar verirsiz. Doğrudan da o dövrdə təhsil çox güclü idi. Adı ailələrdən tut-

muş yüksək, çinli ailələrə kimi hamı ali təhsil arzusuyla aşib-daşır və hamı bu arzuya yetmək üçün çalışırıdı. İndiki kimi bilik almaq üçün nə uşaqlara müəllim tutulardı, nə də onların nazi ilə oynanıldı. Heç kəsin əlindən kitab düşməzdi yerə, hamı savadlanmağa can atardı. Kitabxanalar qələbəlik olardı. Sadə ailələr də uşaqlarını oxutdurmağa cəhd edərdi. Onda da tanışlıqla, “dayı” ilə oxuyanlar çox idi. Əslində bu təhsil sistemi sovet quruluşuna xidmət üçün qurulmuşdu. Ümmülikdə götürdükdə isə müsbət mənada milləti savadlanmaya aparırıdı. İndi də oxuyanlar az deyil, amma savadlılar azlıq təşkil edir. İnternet, kompüter məişətimizə daxil olandan cavanlarda kitaba maraq azalıb. Yeni texnikani bilmək irəli getməkdir, ancaq kitabı əlindən yerə qoymamaq şərti ilə... Mən də kompüterdən istifadə edirəm, ancaq kompüter kitab deyil axı. Çox qabağında oturanda insanda beyin yorğunluğu, rahatsızlıq yaradır. Hörmətli ustadım Ənvər Nəzərli, mən sizin yazdığınızı bu hekayəti başdan-başa nəql etmək fikrində deyiləm, ancaq mənə təsir edən bir çox məqamları sizinlə bəltüşmək istədim. Bir də bir istəyimi sizə yetirmək istəyirəm. Yaxşı olardı ki, “Eşidib-bildiklərimdən” hekayəti qəzetdə sona çatdıqdan sonra kitab şəklində işq üzü görsün. Bu həm tədqiqatçılar üçün, həm də yaxın keçmişimiz olan və artıq bir tarixə dönən sovet dövrünün yadda qalan səhifələrinin gələcək nəsillərə ötürülməsi üçün dəyərli bir vasitə olardı.

Və arzum budur ki, mənə də “Eşidiklərim-bildiklərimdən” kitabının bir nüsxəsini öz dəsti-xəttinizlə ərməğan edəsiz. Sizə möhkəm can sağlığı və yaradıcılıq uğurları eşqilə Şadiman.

10.11.2008

FƏRİDƏ LƏMANA DİLƏKÇƏM

“Ürəyimi sabahlara açıram” kitabından şeriyətinə, sözünə-sovuna bələd olduğum alim-şair xanımımız, Fəridə Ləman! Sizi mətbuat səhifələrindən qiyabi tanıydım, lakin 2008-ci ildə sizin təşəbbüsünüz sayəsində şəxsi tanışlıq məni məmənun etdi. Az-çox ədəbi aləmdə yeri olan qadın şairələrimizi “Məhsəti Şairlər Məclisi” ətrafında cəm etməyiniz ən azı mənəviyyatımızı çıçəkləndirən xeyirxah addımdır. Keçirdiyiniz tədbirlər bu tədbirlərdə sözü öz taleyinə çevirmiş müxtəlif yaşda qadın yazarlarınızın şeir çələngini, maraqlı məqalə və yazılarını jurnalın səhifələrində işıqlandırmağınız onların yaradıcılığına tutduğunuz cıraqdır.

Bu çırığın işiği hələ neçə-neçə zülmətləri nura qərq edəcək. Fədakar qadın yazarlarınızın yazmaq eşqini artıracaq. Əziz Fəridə Ləman, siz öz cəfakesliyinizlə jurnalın maliyyə saridian çətinlik içində qalmasına baxmayaraq onu min bir zəhmətlə araya-ərsəyə gətirirsiz. Bu bizim mənəvi dəyərlərimizə təmənnasız xidmətdir. Siz səhhətinizi düşünmədən, yorulmadan çalışırsınız. Sizin bu il cəsurluğunuz və rəhbərliyiniz sayəsində işiq üzü görmüş əksər qadın şairlərimizin şeirlərindən ibarət olan “Azərbaycan çələngi” şeirlər toplusu və onların tərcüməyi-halından bəhs edən “Məhsəti” ensiklopediyası ədəbiyyat aləmində gördüyüünüz işlərin uğurlarının timsalıdır. Sizin gülər üzünüz, qayğılaş və mehriban baxışlarınız təbinizin rübabından çağlayan şəriyyəti qələminizə calayır və bu şəriyyət vərəqlər üstünə bahar yağışı kimi ələnir. Bu şəriyyət misra-misra kağızlara hopur və kağızlar misralar içində şölənir.

Nədənsə mənəviyyat adamları – əksərən ədəbiyyatla, incəsənətlə bağlı insanlar həmişə çətinliklər içərisində olub, amma hər dövrdə bu çətinlikləri aşmağı bacaranlar ədəbi aləmdə öz izini qoymağə nail olub. Siz anamız ulu Məhsətinin adına söykənib onun fədakarlığına bənzər bir ömür yaşayırsız. Bu ömrü qələmlə, ilhamla, sözə bağladığınız üçün acısı şirinindən çox olub, çünki həqiqi sənət adamının həyatı məhrumiyyətlə doludur! Siz bu məhrumiyyətlərə sinə gərib Məhsəti işığına toplaşmış qadın şairlərimizin söz-sovuna, özünə dəstək olursuz.

Onların işiq üzü görən kitablarının təqdimatlarını, xaricdən bizi deyib gələn soydaşlarımızla görüşlərin, bir çox könül riqqətə gətirən işlərin cəfakesiziz.

Əziz Fəridə Ləman! Noyabrın 28-i doğum gününüzdür. Bu gün münasibətilə sizi ürəkdən təbrik edir, sizə mənali və cansağlıqlı bir ömür, ədəbi yaradıcılığınızda uğurla dolu günlər arzulayıram. Mən əlinə qələm alıb ürəyinin odunu, atəşini ağlinin qavradığı, könlünüñ duyugulandığı səviyyədə mənzum və nəsrə vərəqlər üstünə tökən qadın yazarlarınızla qürur duyuram. O cümlədən də Sizinlə! Əziz həmkarım, qarşıdan sizi Həcc ziyarəti gözləyir. Necə deyərlər, Allah sizə bu səfərə getmək üçün şans yaradıb. Mənim Allahdan təmənnam budur ki, cəmi Həcc ziyarətinə gedənlərlə bahəm sizin bu səfəriniz uğurlu olsun! Sağ-salamat Vətənə, ailənizə, yaradıcı sənət dostlarınıza qovuşasınız! Allah Həccə gedəcək bütün əməli-saleh insanların ziyarətini qəbul etsin, o cümlədən Sizin də! Amin!!!

10.11.2008

SÖZÜM HAQQI – DÖZÜM HAQQI

Deyirlər ki, Allah öz bəndələrini xəlq etməmişdən çox-çox əvvəl SÖZÜ yaratdı, insanları digər canlılardan fərqləndirib ali varlıq kimi dünyaya bəxş etdi. Söz, can cismi tapana qədər ağrılardan, sonu görünməyən əzablardan keçdi, çünkü sözün özünün də canı var idi və bu can sonralar insan canı ilə qovuşdu, onunla əbədi yolun yolçuna döndü... Əslində sözün həyatı əbədidir. Bu həyat sözün bir bədəndən digərinə keçməsiylə öz davamını tapır, çünkü sudan, qandan və ətdən ibarət olan bədən təbiətdə olan canlılar kimi ona ayrılmış müddət bitdiyi məqamlara az qalmış öz ölçüsünü, çəkisini, görünüşünü dəyişməyə başlayır və istər-istəməz bu dünyani tərk etməli olur. Deməli, canın tapındığı cisim sıradan çıxır, daha doğrusu, öz ömrünü başa vurur. Söz isə ruh mərtəbəsində qalır yenidən hansısa bir bədəndə həyatın davamı üçün... Ruhlar da xeyir və şər olmaqla iki yerə bölünür. Necə ki, təbiətdə soyuq-isti, külək, meh, qasırğa, yağış-gurşad, qar, zəlzələ, vulkan və sair var. Onlar arasında daimi iğtişaş gedir. Elə bu dünyada da təbiət qüvvələri arasında iğtişaş getdiyi kimi, insan dediyimiz varlıqda bərqərar olan xeyir-şər arasında mübarizə gedir. Bu mübarizə çox vaxt bütünlükə dönyanın məhv olmasına aparıb çıxarıır, sanki Allah insanı haqq yolunu azlığına görə doğrudan da cəhəna günahlardan təmizlənmək üçün göndərib. Sözü də Adəmə şərin və xeyirin çarpışmasında bir vasitə kimi ərməğan edib. Ruhun təmizliyinə qovuşmaq istəyənlər, mənəvi dönyanın möcüzəsinə səcdə edənlər Tanrıının ona bəxş etdiyi Təb adlı gözəgörünməz ilahi xilqətin əsirinə çevrilir. Təb isə sözün bir sevdalı mələyidir. O insanı həm şər tərəfə, həm xeyir tərəfə çəkə bilər, çünkü söz həm şərin, həm də xeyirin əsiri ola bilər. O baxır insan ağlına, düşüncəsinə, düşdüyü mühitə və onun mənliyinin tutumuna ki, söz onu hansı tərəfə çəkir... Kaş, söz aşiqi olan insana qələminini xeyirə çalmaq qismət olaydı! Əgər belə olsaydı cahanda bu qədər zülm, didişmə, mərəkə, qan-qırğın olmazdı və insanlar da o biri dönyanın cəhənnəməzababıyla hədələnməzdilər. Bu dünya gülüstanlıq olardı və bəşər övladı bu gülüstanlıqda bəxtiyarlıqla ömür sürərdi...

Yalnız sözdən keçir insanın insana məhəbbəti də, nifrəti də, döyüşü də, yürüşü də, ülfəti də, səadəti də! Bu ali məqamın təmizliyini duyanlar sözü xeyirlə sevdaladılar, ona tapındılar, ona ehya etdilər, onun haqqə üz tutan karvanına qoşuldular, zirvələrə doğru getdilər – Nizami kimi, Füzuli kimi,

Yunis Imrə kimi, Sədi kimi, Şekspir kimi, dərisi soyulan Nəsimi kimi, Puşkin kimi... Və bu günümüzə qədər mənəvi dünyani maddiyyatdan üstün tutub ömrü boyu onun əsirinə çevrilən, qələmini xeyrə ərməğan edib ona dəlicəsinə aşiq olanlar Allah sevgisilə cilalanmış kəslərdir. Ölenədək varını-pulunu sayanlar, ona cani-dildən uyanlarla mənəviyyat insanları arasında dağla dəniz qədər fərq var. Bəlkə elə ona görə də müqəddəs kitabımız olan Quranda alimin qələmi uca tutulur. İlhamın insana şeytan vəsvəsəsindən və ya Allah tərəfindən verilməsi barədə söhbət açılır və şərə calınan qələm cəhənnəm əzabı ilə hədələnir.

Əli Rza müəllim, siz sözlə bağlı olduğunuz üçün, ömrü boyu sözə doğru yol getdiyiniz üçün mən də yazmaq istədiyim bu yazımı özümün bacardığım kimi, ağlımin mənə dikə etdiyi kimi sözə verdiyim təriflə, qaydayla başladım. Hələ 1991-ci ildə “Ürək niyə ağrıyırsan?” kitabı ilə ədəbiyyat aləminə qədəm qoyanda bu yolu nə qədər ağrılı, keşməkeşli, çətin olduğunun şahidi oldum. Öncə kitab çapdan çıxanda sevindim, amma sonra dərin peşmançılıq hissələri keçirdim, hətta bu peşmançılıq hissələrinin sarsıntıya bənzəri var idi. O zaman hələ yazar qadınlarımızın sayı çox deyildi, çünkü qadının sənətdə və xüsusən ədəbiyyatda olması olduqca çətin bir işdir, məhz həyatın hər sahəsində üstünlük kişilərin əlində olduğu üçün, onlar qadınları zəif və zərif məxluq hesab etdiklərinə görə onların istedadına da özlərinin düşündükləri prizmadan baxırlar. Yəni qadının yazdığını da özü kimi zəif və zərifdir.

Amma evin, ailənin bütün çətinliklərini öz çıyıllarından daşıyan qadına da Allah ilham verib və onu heç də kişilərdən aşağıda tutmayıb. Sadəcə olaraq, qadın dövrün, zamanın keşməkeşlərinə dözə-dözə ilhamını ona qadağan eləyənlərə qarşı əşrlərlə mərdliklə mübarizə aparıb. Bu mübarizədən gah məğlub, gah qalib çıxıb, amma əfsus ki, onun qalib zamanları az olub, çünkü dünyada hökmran kişilərdir, onlar da özləri bildikləri kimi qadınlarla rəftar edib və edir. Şükürlər olsun ki, həmin yasaqlar yaşadığımız dövrdə az təsadüf olunur və yaxud yox dərəcəsindədir. Mən bununla kişiləri ittiham etmək fikrində deyiləm, sadəcə, olaraq diqqətinizə yetirmək istəyirəm ki, kişi yazarlardan fərqli olaraq qadın yazarların həyatı bu yolda çox ağır və üzüctür. Elə ona görə də ilk kitabım mənə həm sonsuz dərəcədə sevinc, həm də kədər hissələri yaşıtdı... Həyatım boyu üç dəfə şeirlərimdən ocaq çatmışam. Birinci orta məktəbi, ikinci universiteti bitirdikdən sonra, üçüncü isə birinci kitabım çapdan çıxandan sonra... Düz doqquz il kitab

çap etmedi, çünkü birinci kitab “Azərbaycan” nəşriyyatının keçmiş direktoru rəhmətlik Əjdər Xanbabayevin, ilk kitabımın çapına rəy verən hörmətli şairimiz Sabir Rüstəmxanlının, redaktorluq edən hörmətli şairimiz İlyas Tapdığın insani qayğıları olmasaydı kitabı çapı müşkül məsələydi, çünkü sovet quruluşu dağılmamışdı və kitab çapı ağrılı bir iş idi. Mən Əjdər müəllimə, qəbrin nurla dolsun deyirəm, İlyas bəylə Sabir bəyə isə cansağlığı və yaradıcılıq uğurları arzulayıram və öz dərin salamlarımı yetirirəm.

Ailə həyatı qurduqdan sonra elmə, biliyə, mənəviyyata sonsuz hörmətlərlə yanaşan həyat yoldaşımın cidd-cəhdləri ilə 2000-ci ildə ikinci kitab işiq üzü gördü. Mən Neft Daşlarında işləyirdim, tamam başqa peşədə, geofizikada mühəndis kimi çalışırdım. Amma orda mənim könül hücrəm vardı. Bu hücrə Neft Daşları idi. Düz 22 il bu hücrədə həyatımın acılışırınlı günlərini yaşadım. Tam özümə qapandım, Allahımla üz-üzə, göz-gözə qaldım. Çünkü orda dəmir dirəklər və o dirəklərin üstündə balaca taxta evciyimiz var idi. Mən dənizin firtinalarıyla üz-üzə, göz-gözə idim. Mən orda işləyə-isləyə dörd kitabım dünyaya göz açdı. 2007-ci ilin axırlarında gözəl şairimiz, “Məhsəti Şairlər Məclisi”nin sədri Fəridə xanım Ləman evimizə telefon açdı və mən bu xeyirxah və cəfakesh söz adımıyla tanış oldum, o dedi ki, sənin iri həcmli kitabların çıxıb, niyə təqdimat keçirmirsən? Gedək “Kredo” qəzeti orda sənətə təqdimat keçirək. Doğrusu, qəzeti adı mənə xoş təsir bağışlamadı. Öz-özümə dedim niyə “Kredo”? Öz sözlərimiz tapılmırı məgər? Fəridə xanım başladı qəzeti can-dildən tərifləməyə. Dedi: “Çox güclü qəzetdi, maraqlı ədəbi-elmi məqalələr, bədii əsərlər, şeirlər nə istəyirsən var o qəzetdə. Əvvəllər lap çox yaxşıydı, indi maliyyə cəhətdən çətinlik çəkir. Nə əcəb sənin o qəzetdən xəbərin yoxdur?” Dedim, mənim köşklərdə satılan qəzetlərdən xəbərim var, yəqin satışda yoxdur ona görə xəbərsizəm. Beləliklə, Fəridə xanım məni “Kredo”ya gətirdi və mənim sizin qəzətlə tanışlığım belə başladı.

İlk dəfə 2008-ci ilin yanvarında qəzeti götürüb evə gətirdim. Məndən qabaq onu həyat yoldaşım vərəqlədi, qəzet çox xoşuna gəldi və başladı qəzeti tərifləməyə. Dedi: “Götür oxu, çox maraqlıdır”. (Yoldaşım ixtisasca geofizik olsa da ədəbiyyata, tarixə, bütünlükdə dövrü mətbuata hədsiz maraq göstərən və mütləq edən insandır, evimizdə rus və Azərbaycan dillərində zəngin kitabxana var). Mən qəzeti səhifələrinə göz gəzdirib bir-iki məqalə oxuyandan sonra, doğrusu, heyrətimi gizlədə bilmədim. Burda gedən yazıların tutumu, müxtəlif müəlliflərin yaradıcılığının

ışıqlandırılması ön planda diqqəti çəkirdi. Zəngin ədəbiyyat mətbəxli “Kredo” həm həyat yoldaşımın, həm də mənim nəzərimizi özünə cəlb etdi. Mən sizə tanışlıq üçün kitablarımı hədiyyə etdim. Artıq kitablara təqdimat keçirmək məsələsi arxa plana keçdi. Siz bizə telefon açdır, mənim kitablarımdan xoş sözlər dediz və bu kitablar barədə yazmaq istəyinizi mənə bildirdiz. Bilirsiz, mənim üçün həmin gün xoşbəxt günlərimdən biri idi! Çünkü bundan yaxşı təqdimat ola bilməzdi. Əslində kitablarımı təqdimat keçirməyə həmişə utanmışam. Yaşlı yazarlarımızı gözümüzün önünə gətirib fikirləşmişəm ki, mənim təqdimat keçirməyim hələ tezdir. 53 yaşım var, günü bu gün də təqdimat keçirməyə çəkinirəm. Bu illər ərzində mənim 400, 560, 740 səhifalıq kitablarım çıxmışdı. Və bu kitabları əsasən kitabxanalara, Elmlər Akademiyasına ərməğan etmişdim və heç kəsdən də belə təklif almamışdım. Düzdür, müxtəlif vaxtlarda AEA-nın müxbir üzvü Azad Nəbiyev, alim xanımız Almaz Ülvı və gözəl insan, şair xanımız Şövkət İmami çapdan çıxmış kitablarımı ön sözlər yazıblar, Şövkət xanım istisna olmaqla mən bu insanları şəxsən tanımadamışam. Hər birinə öz salam və ehtiramı yetirirəm.

Əli Rza müəllim, mən sizin qələminizin rübabından qaynaqlanan kitablarınızla tanış oldum. Sizin “Həsrət körpüsü” şeirlər kitabınız, şəhidlik zirvəsinə qovuşmuş nakam əsgərimiz Fuadin həyat və yaradıcılığından bəhs edən “Arzulara dəyən gülə”, “Başdaşının yazıları”, bu yaxınlarda çapdan çıxmış “Meyar” və adlarını sadalamadığım digər publisistik kitablarınız zəngin yaradıcılığınızdan xəbər verir. Siz “Meyar” kitabınızda neçə-neçə insanların həyat və yaradıcılığı ilə ülfət qurub onların könül dünyasından qaynaqlanan əsərlərinə ədəbi səyahət etmisiz. Bu səyahətdən aldığınız təəssüratsa zəngin söz xəzinəsilə doludur.

Siz 2008-ci il aprel ayının 5-dən “Adı Şadiman olanın...” publisist əsərinizi yazımağa başladınız. Mən bu yazıyla əlaqədar hər həftə “Kredo” qəzetinə baş çəkməli oldum. Hər dəfə sizin kompüterin qabağında dayanıb sinədən, müxtəlif söz adamlarının haqqında dediyiniz yazıları əyani şəkildə eşitmək və görmək şərəfinə nail oldum. Duydum ki, sizin iç dünyınızda bir vulkan var, bu söz vulkanıdır, aramsız şəkildə püskürür. Sizin “Adı Şadiman olanın...” yanzınız artıq 256 səhifəlik kitab şəkilində bu yaxınlarda işıq üzü gördü. Bu on ay ərzində yazıyla bağlı bizim maraqlı mülahizələrimiz, deyişmələrimiz olub. Bu yazıda etiraf edirəm ki, mənim razi qalmadığım məqamlarla da üz-üzə gəlmisiniz. Lakin təmkininiz, düzü-

münüz və mənim yaradıcılığımı verdiyiniz qiymət hissi sizi bu yoldan sapındırmadı, siz axıra qədər bu publisistik əsərin kitab şəklində işq üzü görməsinə nail olduz. Bu sizin ədəbiyyat aləmində çəkdiyiniz cəfalardan xəbər verir. Sizi maraqlandırırmır yazarın titulları var, ya yox? Sizi həqiqi sənət və onun keşməkeşli taleyi maraqlandırır. Bu keşməkeşli taleyə işq tutur sizin qələminiz. Allah sizin təbinizdən doğan sözünüüzü və özünüüzü nəzər diqqətində saxlasın. Amin!

Bayaq qeyd etdim ki, mənim “Adı Şadiman olanın...” əsərinizlə bağlı razı qalmadığım məqamlar olub. Bir narazılığım şerə hərdənbir əl gəzdirməyinizdir. Mənə elə gəlir ki, hansı şerə əl gəzdirilirsə, o şeir cərrahiyyə əməliyyatına tuş gəlmış xəstəyə bənzəyir. Axı gəlin etiraf edək, bəzən həkimlərin səhvi ucbatından səhvən də əməliyyat aparılır. Məhz mən şerə edilən düzəlişi xəstəyə edilən səhv cərrahiyyə əməliyyatına bənzədirəm. Fikrimcə, heç bir bədii yazıya düzəliş etmək düzgün deyil. O həm yazarın ruhunu qırır, həm də həmin yazını şikəst edir.

Şeir ayrı-ayrı təblərdən süzülüb gəlir, hər müəllifin ruhuna, ağlına, ürəyinə köklənir. Məsələn,

Mənim “Tağayım” poemasında bəndlərin birində belədir:

*Onda bildim dünya fani, Tağayım,
Hər can üstə ömür ani, Tağayım.*

Siz isə axırıncı misrada dəyişiklik edib:

Hər an üstə ömür ani, Tağayım.
kimi yazmısız.

Fikrimcə, can dediyimiz yoxdursa, onda nə bədən, nə ömür, nə də an var. Siz isə burada canı anla əvəz edib ömrü anla bağlayırsız. Bir misrada iki dəfə an sözü işlədiksiz, bu həm də eyni sözün bir misrada iki dəfə təkrarı deməkdir. Və yaxud

*Gün çıxanda adamların hay-hoyu, misrasını
Gün çıxanda adamların öz hoyu misrasıyla əvəz etmisiiz.*

Mənə elə gəlir ki, adamların öz hoyu yox, elə hay-hoyu ola bilər. Və yaxud “Əski Azərbaycanın iyirmi səkkiz mayisan” şərində əski sözünü

qədim sözü ilə əvəz edirsiz. Bütün bu xırda iradlarımı çıxmaq şərtiyələ haqqında yazdığınız “Adı Şadiman olanın...” kitabına görə sizə dərin minnətdarlığımı bildirirəm, çünki siz yazdığınız bu kitabı səbirlə, xeyirxah ədəbi baxışlara və ulu sözə sığımb ilk əvvəl qəzetin səhifələrində çapına qərar verdiniz və araya-ərsəyə gətirdiniz. On ay ərzində bəlkə də bədxah nəzərlər və sözlər sizə məngənə təki sıxdı, bəlkə də siz kimlərinsə “Şadiman kimdir?” eyhamlarına dözdüz, bu dözümü ürəyinizdə ağrı etdiz, amma üzə vurmadız. Sizin bu dözümünüzü alqışlayıram. Mən bu publisist əsəriniz getdiyi müddətdə sizə ünvanladığı yazıda mənim də adımı çəkmiş, qələminə, sözünə hörmət bəslədiyim filologiya elmlər doktoru, professor Qəzənfər Paşayevə, açıq məktubla yaradıcılığım barədə öz rəyini bildirmiş tədqiqatçı alim-şair Nizami Tağısoya, yazıçı xanımımız Salatin Əhmədliyə, şair xanımımız Nəcibə İlkinə, tədqiqatçı alimimiz Şakir Albaliyevə, “Respublika” qəzetiñin baş redaktorunun müavini alim-publisist xanımımız Nərgiz Rüstəmliyə öz təşəkkürlərimi və minnətdarlıqlarımı yetirirəm.

Bu yazının əleyhinə hansısa bir sözü, bir hissi ağlından keçirib dilinə gətirənlərə demək istəyirəm ki, əziz söz adamları, uca Tanrı bizim hər birimizin əqlini və sözünü xeyrə calasın! Əli Rza müəllim, ədəbiyyatı can-dildən sevənlərə diləyim budur ki, bir-birinə can deyib can eşitsinlər, nəyi bacarırlarsa onu bir-birindən əsirgəməsinlər. Hörmətli şairimiz Ramiz Rövşənin təbirincə desək, “ədəbiyyatda hər kəs öz binasını yapır”. Necə yapmayı isə fərdin ağlından, Allahın ona bağışladığı təbdən, özünün sözə verdiyi ruhdan aslidir. Ruh sözə birləşə qalırsa, o söz özünə yaşam tapır, yox əgər söz ruhu tapmırsa, o bir anın içində doğulur və ölürlə. Ruh da ayrı sözün sorağına çıxır, çünki yazımın əvvəlində qeyd etdiyim kimi sözün də canı var. Kimlərinsə sözleri, kimlərinsə özləri bu dünyaya yükdür. Bəşər övladı bərqərar olandan kimlərsə bu dünyani söz tutumu ilə öz ciyinlərində gəzdirirlər. Kimlərsə öz ciyinlərini sözə sütun ediblər, söz binasının çökəməsi üçün... Söz – əqli-zəkanın, hissin dillə ifasıdır. Söz – haqqın bəndəyə vəfasıdır. Söz – Allahın varlıq qıtəsidir. Söz ruh dəryasının qəvvəsidir. Onu xeyrə aşiq edənlər Tanrıya, şərə aşiq edənlər İblisə bağlıdır. Ona görə alimin mürəkkəbini şəhid qanıyla bərabər tutan müqəddəs Quranımız sözün, sözə tapınan alimin, şairin, yazılıçının, ümumiyyətlə, mənəviyyat adının mərtəbəsindən xəbər verir, ancaq bu mərtəbə şeytanın vəsvəsəsindən uzaq olarsa...

Əli Rza müəllim, məhz ədəbiyyatda siz dözümlə öz binanızı hörənlərdənsiz. Bu bina tarixlərin tufanına, ağrı-acısına dözə-dözə yaşayacaq, ədəbiyyatı sevən və ona qiymət verən söz adının ruhuna hakim kəsiləcək. Bu hakimlik hissindən sözünüz, əqliniz, coşub-daşan ilhamınız, zirvələrin fəthində olan kamınız əskik olmasın, çünki yazar haqq dünyasına qovuşandan sonra onun yazdıqlarının dadna titulları, mükafatları, vəzifələri yox, özündən sonra qalacağı söz kərpiclərilə yapılmış kitab qalası yetişəcək. Əgər bu kitab qalada ruh olacaqsa, deməli, yaşam haqqı qazanıb. Allah bu haqqı sözə tapınanların əlindən almasın... Sözə və dözümə and içirəm: SÖZÜM HAQQI, DÖZÜM HAQQI!..

05.02.2009

SÖZÜN DƏRDİ

Həyata göz açıb, dünyani dərk edən gündən bəşər övladının dərdə düşdüyüün, dərddən yanıb-yaxıldığının şahidi olmuşam. Amma sözün dərd içində çapaladığını və fəryad etdiyini görməmişdim. Yəqin ki, əziz oxucular məndən sual edib soruşa bilərlər ki, söz niyə dərdə düşüb və onun dərdə düşməyinin səbəbi nədir? Nədən insan xəlq olandan anlaşılmazlıqlar içində fəğan etdiyi bir halda onun dilindən qopan sözlər də özündən beşbetər günə qalıb? Mən bilmirəm başqa xalqlarda necədir? Çox dəqiq bilirəm ki, bizim ölkədə söz həqiqətən də dərdə düşüb. Axı bütün ağrı-acıların beiyi də deyəsən söz özüdür. Deyirlər: “Gedər biçaq yarası, getməz söz yarası”, çünki sözdən başlayır insanın uğuru da, qəlbini vurulan yaranın ağrı da! Söz insanı alçaldar, müvəffəqiyyətinə əl çaldırar. Onu zirvələrə qaldırıar, dildən öz vaxtında çıxmayanda zirvələrdən kəllə-mayallaq yerə saldırıar. Ona görə sözə oynamamaq, onunla zarafat etmək düşündüyüümüz qədər də asan deyil. Söz ehsan deyil ki, dünyasını dəyişənin dostu da, düşməni də dadsın o ehsani! O bədənidə gəzdirdiyin can deyil ki, cismin ağrıyanda təbibə, dərmana üz tutasan ki, o sənin, azacıq da olsa, ağrılarına şəfa bulsun. Söz insanın həm əziz dostu, həm də qəvi düşmənidir. Mən bu yaxınlarda “Kredo” da çapdan çıxmış “Sözüm haqqı, dözüm haqqı” məqaləmdə demişdim ki, söz adımı həm xeyir tərəfə, həm şər tərəfə çəkə bilər, ona görə də onunla çox diqqətli və ehtiyatlı davranışmaq lazımdır. Əks halda o insanı gülüş hədəfinə və yaxud qanlı düşmənə çevirə bilər.

O da canlıdır, o da bizim hər birimiz kimi qayğı, saygı, ülfət, mərifət, ən nəhayət, böyük məhəbbətlə sevir. Bu məhəbbəti onu dildən çıxaran sahibindən görməyəndə quduzlaşır, azığınlaşır, qəzəb içinde aşib-daşır, bəzən də ucuzlaşır, cılızlaşır, sönükləşir, üzü bizdən dönükləşir...

İstəkli oxucular, mən bu gün bir söz adamı kimi yox, dinləyici, tamaşaçı və oxucu kimi mənə əzab verən dərdləri sizinlə bölüşmək istəyirəm. Yəqin ki, güman edirəm bu dərdlər sizi də azdan-çoxdan narahat etməmiş olmaz. Ən əvvəl televiziya və radio kanallarımızda üzdən iraq, ət tökən teleşou programlarında səhərdən axşama qədər at oynadan, sözü, bəstəkarı, müğənnisi özü olan, birtəhər səsilə sənətkarlıq iddiyasına düşənləri heç cürə başa düşə bilmirəm. Evlərində olan ab-havani, ev əşyalarını, zinətli bərbəzəkləri geniş tamaşaçı toplumunun gözü qarşısında nümayiş etdirmək ən azından bu adamların səviyyəsizliyindən xəbər verir. Axı bu tamaşaçıların içində kasıblıqlıdan da aşağı səviyyədə yaşayan ailələr var. Bu insanların əsəblərilə oynamاق tamaşaçı məhəbbəti qazanmaqdır mı? Artıq biz onların simasız üzünü görməkdən, olmayan səsini eşitməkdən zara gəlmışik. Niyə dahi Üzeyir Hacıbəyovun, Müslüm Maqomayevin, Qara Qarayevin, Arif Məlikovun, Tofiq Quliyevin, Şəfiqə Axundovanın, Elza İbrahimovanın, Emin Sabitoğlunun, Ələkbər Tağıyevin, Cavanşir Quliyevin, Qulu Əsgərovun, ustad xanəndə və bəstəkar Əlibaba Məmmədovun, Məmmədbağır Bağırzadənin və adını sadalamadığım bir çox ünlü sənətkarlarımızin nəfəsindən və istedadından doğan sənət incilərimiz bu günə qədər bizim canımızda, qanımızda dərin-dərin kök atıb ruhumuzun və mənəviyyatımızın kamilliyinə xidmət edir. Sözü, musiqisi, səsi mənim deyib, səhərdən axşama qədər ekranlardan düşməyən bu üzdəniraq müğənnilərin dəstək aldığı adamlar düşünmürəmi fəlsəfi və mənəvi kamilliyilə zəngin olan milli dəyərlərimizə xələl gətirirler? Bəzən dəyərlərimizin varlığına xələl gətirməsələr də, gənc nəslin düşüncə tərzinin formallaşmasına ciddi zərbə vururlar. Mənim musiqi təhsilim yoxdur, amma onu biliyəm ki, musiqidə mahni janrı heç də asan janr deyil. Yəqin ki, bəstəkarlarımı bunu çox gözəl bilirlər. Bu janrda öz möhürü, imzani qoymaq üçün sənin istedadın olmalıdır. İstedadsız, səriştəsiz əqlidən sözülən mahni təbsiz yazılan şərə bənzəyir. Sözlər qupquru, ürək tellərini titrətmir. Belə bəstəkarların yazdıqları mahnilarda ritm var, ancaq melodiya yoxdur. Mahni çalınır, bitən kimi sözü də, özü də bir göz qırpmında yaddan çıxır. Musiqi bitənə kimi müğənni əl-qol atır, olmayan səslər çıxarır, mahnının

sözü də, özü də adamın ürəyini sixır. Elə bilməyin ki, mən estradanı sevmirəm. Xeyr, mənim klassik musiqidən tutmuş xalq musiqisine, müğamata, aşiq musiqisinə, dünya musiqisinin ən yaxşı incilərinə sonsuz eşqim və ehtiramım var. Dəyəri olmayan sözləri və bəstəsi ilə radio və televiziya məkanlarından səsləri və özləri düşməyən kəslərdən gedir səhbət. Bu kəsləri isə ekranlara və radio qovşaqlarına təqdim edənlər sözdən istifadə edir. Bədbəxt söz isə hönkür-hönkür ağlayır, bu göz yaşı onun içində axır. Onun hönkürtüsünü bir özü bilir, bir də onu xəlq eləyən Allahı...

İndi isə SMS barədə öz fikrimi bildirmək istəyirəm. Bu SMS deyəsən aparıcılarına və orda işləyən işçilərin başına bəla olub, çünkü indiki zəmanədə ədəbiyyatımızda və tariximizdə, elmimizdə görkəmli yer tutan şəxsiyyətlərimiz SMS vasitəsilə ya dahi olur, ya da yox, çünkü bu ona verilən səslərin çoxluğu ilə bağlıdır. Dahi adını qazanmaq üçün gərək ki, çoxlu SMS qazansın, əks halda tarix boyu millətin yaddaşında dahi kimi iz qoymuş şəxs də dahilikdən çıxmış olacaq. Belə ki, ona veriləcək dahi adının taleyi SMS-dən asılıdır. Adlarıyla tarixin yaddaşında qalmış bu şəxslərə divan qurub, divan tutmaq, görəsən, nə dərəcədə düzgündür? Və yaxud hər hansı televiziya verilişi gedərkən ekranın aşağı hissəsində şıdırğı SMS yarışması başlayır. Kimi özünə nişanlı axtarır, kimi özünə dost axtarır, kimi kimə evlənmək təklif edir, kimi kimə məhəbbətini bildirir? Bilmirsən ki, televiziyyada gedən verilişi izləyəsən və yaxud ekranın aşağı hissəsində baş alıb gedən bu biabırçı yazışmalara diqqət kəsiləsən. Bütün bu proseslər hamısı da bədbəxt sözlə baş verir. Bütün bunlara diqqət kəsiləndə adam özünün hansı ölkədə yaşadığı, hansı millətə və hansı dinə məxsusluğunu, hansı millətin təmsilçisi olduğunu unudur, sanki hansısa yad bir planetə düşmüsən. Nə burda abır-həya, nə ismət, nə böyük-kiçik yeri bilmək, heç nə yoxdur. Coxsayılı tamaşaçının gözü qarşısında kimlərsə kimləri evlənməyə, əra getməyə, dost olmağa, bilmirəm hara, niyə çağırır? Bütün bu hali-hekayətlər də hamısı SMS vasitəsilə, başibələli sözün iştirakıyla həyata keçirilir. Görəsən, bu yazışmalar hələ həyatın ağrı-acısından o qədər də baş çıxarmayan, yaşının azlığıyla əlaqədar həyat təcrübəsi olmayan gənc oğlan və qızlarımıza necə təsir edər? Bu yaxınlarda bizim qonşuluğa SMS vasitəsilə bir qız qaçıb gəlib. Özü də deyir ki, əra gəlmisəm, indi hamı belə əra gedir. Həm valideynlərinə, həm də ər evinə qan uddurur. Budurmu inkişaf etmiş ölkələrlə ayaqlaşmaq? Bizə inkişaf etmiş ölkələrin mənəviyyatı yox, elmi ilə, savadıyla ölkəsinin

yüksəlişi üçün atlığı addimlar lazımdır. Yoxsa oğlanların qulağına sırga taxib saç uzatması, qızların yarıçılpaq halda ekranlarda istedad adıyla fəğan etməsi hansısa milləti təlqin etməkdən savayı bir şey deyildir. Adam özünükülməkdən çıxdıqda çox rüsvayçı görünür.

Bu yaxınlarda televiziya kanallarının birində “Yasaq sevgilər” adlı bir veriliş gedirdi. Aparıcı cavan bir qız idi. Televeriliş boyu tamaşaçılar da ara-sıra zəng edir, öz fikirlərini bildirir. Mövzu belə qoyulmuşdu ki, sənin ailən oldu, olmadı, sən kiməsə vurulub, kimisə sevə bilərsən. Bir tamaşaçı qadın zəng edib evlənən gündən 20 il ərinin aldatdığını və ərinin dostuya, evli bir kişilə yaşıdığı haqda televiziya vasitəsilə aləmə car çəkdi. İyirmi il ərinin papağını yerə soxan bir qadının fikrini camaata car çəkməklə bu televeriliş nə məqsəd güdürdü? Bunun gənc ailə quranlara və qurmaq istəyənlərə nə kimi xeyri ola bilər? Bu bizim mənəviyyatımıza nə kimi xidmətlər edə bilər? Hələ həyatın ağrı-acısını dadmayan, bərkinə-boşuna düşməyən bu gənc aparıcı qız yasaq sevginin adamın, xüsusən də ona aludə olan bəzi qızlarımızın, qadınlarımızın başına hansı bələlər aça biləcəyinin fərqi nə varırı, görəsən? Öz ərinin 20 il aldatmış o hiyləgər qadının dünyaya gətirdiyi övladları, görəsən, ondan necə tərbiyə alıb? Onlar vətənə layiqli övlad ola bilərmi? Və bu kimi verilişlər həyata gözünü təzəcə açmış gənclərə hansı tərbiyəni aşılıyor? Burada hansı sevgidən söhbət gedə bilər? Bu yalnız ağılsız hissin və heyvani ehtirasın törətdiyi fəsaddır. Bu da çox vaxt böyük faciələr və fəlakətlərlə, hətta insan ölümüylə də nəticələnir. İnsanın heyvandan bir fərqi olmalıdır, ya yox? Bəs dini kitablar niyə insanı canlıların ən alisi sayır? Bəli, cünki Tanrı tərəfindən ona şürur verilib və bu şürur da bəşəriyyəti idarə edir. Əgər insan öz hisslerinin əsirinə çevrilsə və onu məhəbbət adlandırsa, onda onun sabahından nə olacaq? Söhbət burda bizim ölkədən gedir, mənim qeyri-ölkə və millətlərlə işim yoxdur, cünki hər millətin özünü aparma tərzi var. Bu da onun kimliyini həyat boyu bürüzə verir. Görəsən, ekran qarşısından və radionun pultu arxasından insanlarımıza bu kimi cəfəngiyatları təbliğ edənlər bilmirlərmi ki, əksər halda xalqın nifrət və qınağına tuş gəlirlər?

Hazırda telekanallardan və radio qovşaqlarında səhərdən axşama qədər meyxana deyənlər, bədihəçilər at oynadır və özlərini də şair adıyla millətə təqdim edirlər. Əvvəla, hansısa qafiyəni tutub getmək şairlik demək deyil. Meyxana ilə şairliyi bir-birinə qatmaq ən azı ustadlarımızın ruhuna hörmətsizlikdir. Onlar bir-biriylə tamamilə əks qütblərdə dayanırlar. Şairlik adına layiq olanlarımız ədəbiyyatda öz sözünü deyib və indi

də deməkdədirlər. Düzdür, onların içində hazırda bu adın öhdəsindən gəlməyənlər çoxdur, necə deyərlər, sözü qurtarıb və yaxud əvvəldən heç olmayıb “yarım-yarım” deyənlərimiz yox deyildir. Meyxana deyənlərin əksəriyyəti sözü elə bədbəxt günə qoyurlar ki, hətta onu söyüş səviyyəsinə gətirib çatdırmaqdan belə çəkinmirlər. Bu da birbaşa efirdən və televiziya kanallarından, çoxmilyonlu diniyicinin və tamaşaçının gözü qarşısında baş verir. Bu, nəinki şairin, yaziçinin, bütünlükdə söz adaminın, həm də mənəviyyatımızın qədir və qiymətini bilən hər bir kəsin ürəyinə toxunur. Mən tamamilə meyxanaya qarşı çıxmıram. O da hansısa insanların zövqünə müvafiqdir. İnsanlarda xarakterlər müxtəlif olduğu kimi, zövqlər də müxtəlifdir, amma o kəslərdən xahişim budur ki, onlar özlərinə heç olmasa şair deməsinlər, çünki şair adı çox ağır bir addır, o adın öhdəsindən hər şeir yazan gələ bilməz, o da ola meyxana, bədihə deyən...

Gün ərzində radio və televiziyalardan aparıcıların sözün axırında “ğ, q” səsi əvəzinə “x, f” səsini işlətmələri, sözlərinin içində yerli-yersiz “ç” səsinin qulaqlarımızı dəlməsi ədəbi dilimizin xüsusiyyətlərindən xəbərsiz olmasından və az mütalıə və yaxud heç mütalıə etməməsindən xəber verir, habelə mikrofon mədəniyyətinin olmaması, qışqıra-qışqıra danışmaqları. Axı mikrofonun qabağında qışqırmaq niyə lazım? Efirdən səslənən hər bir aparıcının gözəl danışq qabiliyyəti olmalıdır. Aparıcıda nəsə çatmayanda və ədəbi dilin xüsusiyyətlərindən xəbəri olmayanda bu o saat verilişin əvvəlindən özünü çilpaq şəkildə bürüzə verir. Bəlli olur ki, aparıcı hansısa bölgənin dialektinin içində batıb qalıb və o dialektdən heç vəchlə çıxa bilmir. Ədəbi dilimiz isə onun danışığında yox dərəcəsindədir. Bu təkcə aparıcılar yox, ədəbiyyatımızın, mədəniyyətimizin, mənəviyyatımızın keşiyində duran bir qisim adamlara da aiddir. Onlar da efirdə çıxışları zamanı dillərindəki kəm-kəsirler özünü açıq məziyyətlərilə nümayiş etdirir.

Ümumiyyətlə, zəngin ədəbiyyatımız olmasına baxmayaraq bizim söz cəhətdən dilimiz kasaddır. Az bir qisim insanlarımız var ki, onların zəngin danışq qabiliyyəti var, ancaq onların da çoxu bölgə dialektlərindən qopa bilmir, çox vaxt da bunu özlərinə fəxr sayırlar. Mənə elə gəlir ki, bizi uşaq vaxtdan evdə valideynlərimiz, məktəbdə isə müəllimlərimiz qorxudur. Ona görə nitq mədəniyyəti bizdə bu qədər zəifdir. Bir də kitabxanalardan uzaq düşmək, mütalıə etməmək, az bədii ədəbiyyat oxumaq və yaxud heç oxumamaq da bu bələni törədən səbəblərdəndir. İndi ali təhsilli cavanlarımızın çoxu bir-iki bədii kitab oxuyub, ya yox?

Öksəriyyətinin də kompüter və internetə başı qarışib. Kompüteri bilmək və onu idarə etmək hər birimizin müasirlik baxımdan borcudur, çünkü onu bilmədən indi heç bir işdə çalışmaq mümkün deyil. Lap elə yaradıcılıqla məşğul olanlarımız da kompüteri bilssələr, bu onların yaradıcılıq işlərinin sürətli getməsinə kömək edər. Belə ki, onun dairəsi, gücü, tutumu makinanın imkanlarından min dəfələrlə çox və əladır. Əla isə hər kəsin işinin irəliləyişində uğurlu vasitədir, amma o mütləci etmək üçün vasitə deyil. Mütləci kitab vasiṭəsilə həyata keçirilməlidir və o insana ruhu oxşar bir dad və qida verir. Bu qidani özündə əxz etdirmək üçün buna uşaqlıqdan alışmaq lazımdır. Mən qeyri-azərbaycanlılarla uzun müddət işlədiyim üçün o insanların, xüsusən rusların kitaba, qəzətə sonsuz maraqlarının şahidi olmuşam. Onların süpürgəcisindən tutmuş ali təhsillisinə qədər əllərində daim kitab, jurnal, qəzət gördüm. Bizimkilər isə bir yerdə cəm olanda ya bahalı əşyalardan, pul-paradan, ya kimlərinsə varından, sərvətindən bəhs edərdilər. Mən buna çox vaxt uzun yolu gəmi vasiṭəsilə qət edərkən təsadüf edərdim və bu da məni ruhən çox ağırdardı...

Bizim evdə öz televiziya kanallarımla bərabər rus televiziyasını izləmək üçün də imkan var. Mən onların televiziya kanallarında gedən verilişlərində uşaqlıqdan tutmuş böyüyünə kimi necə gözəl danışiq qabiliyyətlərinin olduğunu həmişə heyranlıqla və həsəndlə izləyirəm. Bu da onların, yəqin ki, mütləci vərdişlərinin zənginliyindən xəbər verir. Mən onların hər zaman imperialist fikirlərinə nifrət etsəm də, özlərinin dillərinin və nitqlərinin gözəlliyyinə xidməti və bu müsbət cəhətlərini misal götirməyi dil mədəniyyətimizdən söz açdığını vacib saydım.

Dilimizdəki söz kasadlığı təkcə televiziya və radio kanallarımızda baş alıb getmir, bu həm də müasir ədəbiyyatımızda özünü bariz şəkildə bürüzə verməkdədir. İndi əksər çapdan çıxan kitablara tez-tələsik təqdimat mərasimləri keçirilir. Cavan yazarlarım bədii ədəbiyyat oxumur, bu onların yazdıqları bədii mövzunun söz kasadlığında özünü nümayiş etdirir.

Bu yaxınlarda cavan yazzlardan birinin romanını oxumağa başladım. Birinci fəsli maraqla mütləci etdim, ikinci fəsil tamam ayrı bir süjet xəttindən, üçüncü fəsil bir ayrı süjet xəttindən bəhs edirdi. Beləliklə, 120 səhifəlik roman adlandırılın bədii əsər hər fəsildə ayrı bir mövzudan bəhs edirdi. Deməli, bu müəllifin nəinki romandan, heç onun xüsusiyyətlərindən xəbəri yoxdur. Bəlkə də ömründə bir roman belə oxumayıb. Əgər oxusaydı o bilmiş olardı ki, roman geniş bir zaman dairəsində çoxlu obraz bolluğuyla

fərqlənən bədii nəsrin bir formasıdır. Bəlkə bu formaya bir yenilik gətirib, bir oxucu kimi mənim xəbərim yoxdur? Təqdimatlar keçirilir, bəzi təqdimat mərasimlərində müəllif öz yeni çapdan çıxmış kitabını da bəzən mərasimə gələnlərə ərməğan edir, amma mərasimdən adamlar dağlışanda kitabların çoxu masaların üstündə qalır. Adı etik davranış qaydalarına belə məhəl qoymadan kitab müəllifinin ürəyini qırmaqdan belə çəkinmirlər. Düzdü, bu ürəyi qırmaq dil ilə olmur, kitabı masanın üstündə atıb getməklə baş verir. Əgər bu müəllifin yaradıcılığı səni qane etmirsə bəs niyə onun təşkil etdiyi mərasimə gəlmisən? Gəlmisənsə, bəs niyə kitabı atıb gedirsən? Burdan belə nəticə çıxarmaq olar ki, kitabı masa üstündə atıb gedənlər özləri kitab yazmasına baxmayaraq, kitab oxumurlar. Əslində indiki vaxtda, demək olar ki, heç kim heç kimin kitabını oxumur... Sonra bu təqdimat mərasimi keçirilsə, müəllif özünü buna layiq bilirsə, qoy bunu kitabxanalarda, mədəniyyət ocaqlarında oxucu qarşısında keçirsin, oxucu da bilsin ki, filankəs oxunan müəllifdir və onun filan kitabı çıxıb. Yoxsa yazar bir neçə yazarı yiğib onların qabağında özünün yazdığını nümayiş etdirir. Bu da yəqin yazar üçün bir təsəlli də biganəliklərdən narahat olan ürəyinə bir məlhəmdir. Zənnimcə, söz xiridarlarının bir-birinin sənətinə hörmətsizliyi bütövlükdə ulu SÖZƏ edilən biganəlikdən irəli gəlir. Bu biganəlik ədəbi aləmdə mükafat yarışmalarından tutmuş, yazarın yaradıcılığına yaraşlı-yaraşmadı, ağızdolusu təriflərə qədər gedib çıxır. Bu təriflər, təltiflər, mükafatlar, nəinki ədəbi aləmin iştirakçısı və təşkilatçısı olan adamı, hətta sözün özünü də yixir. Ədəbiyyatımız, mədəniyyətimiz, mənəviyyatımız isə sözün özündən keçir. O təriflər də öz sahibinə yaraşmayanda fəryad qoparır, bu fəryadın əks-sədəsi sonradan öz fəsadlarıyla mənəviyyatımızda tügyan edir.

Əziz oxucular, işgal altında olan torpaqlarımızın ağrısından dərd içində təkcə özümüz düşdük, amma başıbelələi sözümüz isə ona etdiyimiz haqsızlıqlardan dərdə düşüb. Görürsünüz ki, sözün nə boyda dərdi var? Bu dərd ən əvvəl bizim dilimizdən, dil vasitəsilə ədəbiyyatımızdan, mədəniyyətimizdən və mənəviyyatımızdan keçib düz ürəyimizə zərbə vurur. Bu zərbənin ağrısını ürək hələm-hələm çəkə bilmir. Bu ağrıya tuş olanların çoxusu bir oxucu kimi, ən azından mənim sadaladıqlarımı qəribliyə salmazlar. Əslində vicdanım ağrıdığı üçün mən bunları qələmə aldım. Bir para əhvali-vaqiyyələrimizdən bəhs etdim, bəlkə də çox uzağa getdim. Təkcə özümüzü yox, həm də sözümüzü dərddən xilas etmək lazımdır, cün-

ki bizim canımızda, qanımızda ata-babalardan keçmə bir ətalət var. Bu, bugünkü işi sabaha qoymaq ətalətidir. Allah bu ətalətdən xilas etsin bizi! Əgər bu ətalətdən xilas yolunu taparıqsa, onda nə özümüz, nə də sözümüz dərd içində olar. Sözün dərdi – keçər səddi, əyər qəddi. Bunu duyanlar mərddi, duymayanlar özləri bu dünyaya dərddi! Allah heç kəsin nə özünü, nə də sözünü dərdə salmasın. Amin!

21.04.2009

ƏNVƏR NƏZƏRLİ VƏ ONUN “BU DÜNYANI BELƏ GÖRDÜM” KİTABI HAQQINDA DÜŞÜNCƏLƏRİM

Dünyanın ağrı-acılarından, keçmiş ömrünün həyat sınaqlarından əzmlə, dəyanətlə çıxmış Ənvər Nəzərlini mən ustad şair, həqiqi ziyası ilə onu taniyanları riqqətə gətirən nurlu bir insan kimi tanıdım. Özü də bu tanışlıqdan ürəkdolusu məmmun qaldım.

Onun biliyi, kamalı, məntiqi qarşısında qürur hissi keçirməyə bilmir-sən. Yaşının ahıl vaxtında həyatın keşməkəşlərindən yorulmuş ağlını süstləşməyə qoymadı. İllərlə ürəyində yiğilib qalmış ilham təranələrini şerimizin ən ağır forması olan əruzla vərəqlər üstünə səpolədi. Könlündə təlatümlər yaratmış ruhun ehtiyacını əruzun dili ilə beyt-beyt oxucusuna ərməğan etdi. Divanlarını araya-ərsəyə gətirdi. Əfzələddin Xaqani, İmaməddin Nəsimi, Seyid Əzim Şirvani, Mirzə Ələkbər Sabir kimi nəhəng şairlər yetirmiş Şirvan torpağının bağlarından qopub Ənvər Nəzərli. Bu gün özünə şair deyib, əruzun kölgəsindən qorxanlar, Ənvər Nəzərli məktəbindən azacıq da olsa dərs alsayıdlar, güman edirəm ki, uduzmazdır. Onun simasında həqiqi mənada bir ziyalılıq, ədəbiyyatımızın bugünkü hali-vəziyyətinə ürək yanğısı, cəfakeslik gördüm. O, yaşının ötən çağlarında keçmiş sovet cəmiyyətində müxtəlif vəzifələrdə çalışmış, həyatın ağrı-acısını kifayət qədər görmüş və bu ağrı-acını yaşamış kəslərdəndir, çünki sovet zamanlarında vəzifə kürsüsünün arxasına keçmək o qədər də asan iş deyildi. Kifayət qədər savadı olmayan bu işin öhdəsindən gələ bilməzdi. O sistemin özüne məxsus qayda-qanunları hər ali təhsillinin ağıl ölçüsüylə bir araya sığmırıldı. Sovet sisteminin qadağaları içində millətini, doğulduğun məmələkətini, sevdiyin vətəni təmsil etmək, onun varlığını azacıq da olsa pak duyğularla yaşatmaq, öz saf əməllərinlə irəliyə aparmaq barmaqla

sayılısı ziyalıların işi idi. Belə ziyalılardan biri də fars dili üzrə şərqşünas-mütəxəssis Ənvər müəllim oldu. İndiki zəmanədə müəllimlik adı o qədər ucuzlaşış ki, bu yaxınlarda bir millət vəkilinin “adi müəllim” kəlməsini eşidəndə, dəhşətə gəldim. Ona görə dəhşətə gəldim ki, müəllim adı deyil, bu adı adiləşdirib, onun böyüklüyünü azaldanlar papaqlarını qabaqlarına qoyub bu barədə dərin-dərin fikir dəryasına qərq olmalıdırlar, çünkü milliyyətindən asılı olmayaraq bu addan başlayır insanın sabaha gedən yolu! Bu yolun uğuru müəllim adıyla birbaşa bağlıdır. Ənvər Nəzərli də bu ada layiq ziyalılardan biridir və bu adı daima uca tutub, çünkü ağıllı gözlərlə insanın simasına baxanda onun kimliyi o saat bəlli olur. Ənvər müəlliminin üzündən onun ziyalılılığı, mirzəliyi oxunur. Əslı-nəcabətli nəslin övladı olduğu hiss olunur. Bilirsiz, yüksək vəzifələr daşımaq, çoxlu pullar qazanmaq, dəbdəbəli imarətlər yapmaq olar,ancaq bir kəlmə danişqıla adamin kimliyi bariz şəkildə özünü nümayiş etdirir. Atalar demişkən, geyimlə qarşılıyib, ağılla yola salarlar. Əslı-kökün yoxluğu və varlığı insanın hərəkət və davranışlarından, danişığının çəkisindən bilinir. Ustadım Ənvər müəllimin danişığında da, davranışında da bu keyfiyyətlər kifayət qədər hiss olunur.

1937-ci ilin repressiya qurbanlarından biri olan, Azərbaycan Yazıçılar Birliyi Təşkilat Komitəsinin sədri Hacıbaba Nəzərlinin qardaşı oğlu Ənvər Nəzərli keçdiyi həyat yolunun cəfalarını ürəyində yaşatmış ziyalılarımızdan biridir. O, məktəbdə müəllimlikdən tutmuş, sonrakı dövrlərdə daşıdığı bir sıra vəzifələrdə nəslinin cəfakeşi oldu. Onu dondurulan haqsız tənə buzlarını isti ürəyilə, ağılı, zəkasıyla əridti. Daşıdığı vəzifələrin öhdəsində şərəflə gəldi. Yaşının bu çağında Nəzərli soy adının şərəfini qorudu, bağladığı divanları ədəbiyyatımıza ərməğan etdi. Coxları bu yaşında başqalarından qulluq və diqqət tələb etdiyi halda, Ənvər müəllim ağlinin kamilliyini ixtiyar yaşama qurban vermədi, tutumlu divanlarıyla bahəm, bu yaxınlarda çapdan çıxmış “Bu dünyani belə gördüm” 367 səhifəlik kitabında “Yaddaşın izi qalır...” sənədli-povesti də yer aldı. Bu povest “Kredo” qəzetində çap olunmuş “Eşitdiklərim, bildiklərim” sənədli həyat epizodlarıdır. Bir müddət qabaq “Kredo” qəzeti vasitəsilə Ənvər müəllimə ünvanladığım məktubda qeyd etdiyim kimi bu sənədli povest təkcə bir nəslin həyat həqiqətlərini, çəkdiyi müsibətləri üzə çıxarmır, həm də millətimizin sovet dövründə və ondan öncə keçdiyi həyat yolunun önemli tarixçəsidir. Elə tarix də zaman keçdikcə belə önemli, sənədli həyat həqiqətlərindən yaranır. Gələcək nəsillər bu həyat həqiqətlərindən bariz şəkildə faydalananır. Ənvər müəllimi

haqq dünyasına qovuşmuş qəzəl ustadı, rəhmətlik Hacı Mailin 1994-cü ildə yaratdığı “Füzuli şeir məclisi”ndən əyani şəkildə tanıdım. Sonralar onun bu məclisdə müsbət mənada oynadığı rolun canlı şahidlərindən biri oldum. Bu məclisə müxtəlisf cür ağıl tutumlu insanlar gəlirdi, çoxlarının da üzündən-gözündən razılıq töküldüyü halda, Ənvər Nəzərli heç vaxt öz təmkinini pozmazdı, başa düşmək istəməyəni də yumşaq bir tərzdə başa salmağa cəhd edərdi.

Dəyərli ziyalımız, şair-publisist Əli Rza Xələflinin baş redaktor olduğu “Kredo” qəzetində 2008-ci ilin may ayından Ənvər müəllimin “Eşitdiklərimdən, bildiklərimdən” sənədli həyat hekayəti ardıcıl surətdə çap olunarkən mən bu yazını heyranlıqla oxuyurdum, çünkü həyatı dərk edən gündən dədə-babalarımızın keçdiyi ağrılı həyat yolu, köləlik buxovlarıyla bəndlənmiş başibələli vətənimizin müsibətləri məni həmişə düşündürdü. Düşünürdüm ki, nədən dədə-babalarımız birləşib vahid bir dövlət yarada bilməyib və yaratmaq istəyəndə də cəhdləri boşça çıxıb?! Tayfa hegemonluğundanmı, ya hamının xan olmaq istəyindənmi və yaxud qonşuluqda olan amansız imperiyaların azğınlığındanmı ölkəmiz uzun illər zəlalət girdabında çapaladı?! Hissə-hissə, parça-parça doğma yurdalar əldən çıxdı, ellər, elatlar köç etdi. Qəbirlərimiz tapdalandı, namusumuz xirdalandı, düşünən beyinlərə süngü yerildi, say-seçmə igidlərimizin, vətən eşqli ziyalılarımızın ürəyinə dağlar-düyünün çəkildi. Xan-bəy-tacir əsilli insanlarımızın nəinki özləri, balaları, qohum-əqrəbaları bu müsibətin acısını öz sümüklərində hiss etdilər, üstəlik, mənlikləri tapdalındı, soy adları gizlədildi, özləri və yaxınları təkcə Sibirə yox, Orta Asiya səhralarına, hətta okean adalarına qədər sürgün edildilər. Əyilib diz çökməyənlərin izləri-tozları yox edildi, bu azğınlıqların xofu millətimizin ürəyinə ox edildi. Vaxt olub ki, yazını oxuyarkən Ənvər müəllimə demişdim: “Allahdan arzu edirəm, ömrə sizə vəfa qılsın bu yazınızı kitab şəkilində buraxa biləsiz”. Şükür ki, bu günü Tanrı həm müəllifin özünə, həm də bu sənədli-povestin müştağında olan oxucularına, o cümlədən mənə, qismət etdi.

Ustadım Ənvər Nəzərlinin “Bu dünyani belə gördüm” kitabında yer alan “Yaddaşın izi qalır...” sənədli povesti obrazlar bolluğu ilə zəngindir, məhz povestin özəlliyyi və gözəlliyyi ondadır ki, bu obrazlar real həyatın ağrı-acıları ilə yaşamış vətən övladlarıdır. Əsərin əvvəlində cərəyan edən hadisələr çar Rusiyasının son illərinə təsadüf edir. İngilabi özbaşınalıqların və imperiyaların toqquşduğu zamanlar milliyyətindən asılı olmayaraq in-

sanlar böyük müsibətlərə düşcar olur. Onda da ola ki, dini, dili, mədəniyyəti tamamilə sənə yad olan hegemon bir dövlətin köləsi olasan. Həmin köləlik ağrularından keçdi binəva vətənimiz. Bu gün də o ağrının yaraları bitişmir! Həm canımızda, həm qanımızda, həm də paramparça olmuş yurdlarımızın odu sənmüş ocaqlarında! Bu ocaqların tüstüsü burula-burula göyün yeddi qatında haray dolu şirimplar açıb.

Demokratianın beşiyi adlandırdığımız Avropada, hətta azsaylı millətlərin belə müstəqil dövlətləri olduğu halda, bu boyda məməkətimizin müstəqillik arzuları dönə-dönə ölüm, qırğın, qanla müşayiət olundu. İnsanımızı manqurtlaşdırmaq üçün şimalda rus imperiyası, cənubda fars imperiyası ilan kimi min bir dəfə dəridən-qabıqdan çıxdı. Bu gün müstəqillik arzusuna yetişsək belə, yenə də imperiyalar fürsət düşən kimi piçhapiçdadırlar, arzularımızı gözümüzdə qoymaq üçün, fəqət, bütöv bir dünyaya səpələnmiş 50 milyonluq Azərbaycan türkünün ümid yeridir müstəqil Vətənimiz! Elə müəllif də sənədli povestində vətən övladlarının ötən əsrin əvvəllərindən üzü bəri başlarına gəlmış müsibətləri yaniqli bir dillə oxucusuna nəql edir. Əsərdə Abbasqulu ağa Bakıxanovla bağlı maraqlı bir məqam diqqətimi cəlb etdi. 1847-ci ildə Şamaxıdan və Qubadan Həcc ziyarətinə gedən zəvvvarların arasında Abbasqulu ağa da olubmuş. Əsərdə ağanın yolboyu sadə insanlarla mehriban rəftarından, insan nəvazişkarlığından söhbət açılır. Məşhur alim, şair və dövlət xadiminin humanistliyi onunla yol yoldaşı olan zəvvvarlarda həm heyranlıq, həm də iftixar hissi doğurmuşdu. Abbasqulu ağanın o müqəddəs yerdə vəfatı oxucular üçün maraqlı və tarixi bir faktdır. Müəllifin əmisi nakam Həbibullahın başına gələn fəlakət həm oxucunu mütəəssir edir, həm də millətin sayseçmə oğullarına qarşı törədilmiş cinayətlərin təşkilatçılarına qarşı insanda sonsuz nifrət hissi yaradır. Əslində ölkəmizdə erməni azgınlıqları rusların birbaşa dəstəyi və əliylə törədilirdi və bu gün də o davam edir. Öz idbar siyasətlərini həyata keçirmək üçün əslində imperiyalar azsaylı xalqlardan, dinlərdən və bu dinləri min bir yerə parçalayan məzhəblərdən istifadə etmişdilər. Ermənilər də bu qanlı oyunun təşkilatçılarının əlində iki əsrdir ki, oyundaqdırlar. Qan tökə-tökə bu idbar oyunun gələcəyinə inanmışdır. Ermənilər özlüklerində, yəqin başa düşməmiş deyillər ki, Azərbaycan adlı məməkətin ərazisində nə keçmişdə, nə eradan əvvəl dövlətləri olmayıb. Özləri də ta qədimdən gəzinti bir qövm olduğu üçün müxtəlif yerlərə köçlər ediblər. Bu gün gəlmə haylar bir ovuc alban əsilli nankor xristian

azərbaycanlıların kirli və məkrli kürkünə bürünüb nəinki torpaqlarımızı, mədəniyyətimizin müxtəlif sahələrini zəbt etməklə məşğuldurlar. Əslində ermənilər (haylar) rus siyasetinin əlində oyuncaq olduğu kimi, alban əsillilər də hayların əlində oyuncaqdır! Bilən bilir ki, nə dünən, nə sabah, nə də min il sonra haylar onları öz qanından hesab etməyib və etməyəcəklər. Ümumiyyətlə, ermənilərdə dədə-babadan belə bir adət var ki, hara qondular oranı özlərinə vətən sayır və özünükü ləşdirməyə başlayırlar. Bu özünükü ləşdirmə isə sonralar qanla, qırğınlla, xəyanətlə boy göstərir. Elə keçən əsrin əvvəllərində də həm qardaş Türkiyə ərazisində, həm də bizim ərazidə bu xəyanətlər və qırğınlardan kənd-kənd, şəhər-şəhər tügən etdi. Dünyanın başbilənləri “yazılıq erməni” simasına çoxdan bələddir, sadəcə olaraq, xristian Avropaya müsəlman Azərbaycanın inkişafı sərf eləmir. Ona görə həm dünən, həm bu gün erməni xainliyi və iyrəncliylə üzbeüz qalmışdır. Bizə isə bu xainlikdən xilas olmaq üçün iqtidarlı-müxalifətlə bir olmaq lazımdır, çünkü bizim bir düşmənimiz var, o da erməni toplumudur. O topluma qarşı bu gün də, sabah da, gələcəkdə də ayıq-sayıqlığımızı itirməməliyik. Bəli, onlar qoltuq altında yaşamağı xoşlayandır. Hansı millətin qoltuğunun altında daldalanırlarsa, o millətin də oyuncağına çevrilirlər. Necə ki, bu gün rusların oyuncağına çevriliblər, farsların ətəyini öpürlər. Elə əsərdə müəllif də ermənilərin fitvəsiylə əzizlərinin başına gələn müsibətləri nəql edir. 1900-cü illərdə barmaqla sayılısı ziyalılarımız var idi, vətənimiz belə insanlara sonsuz ehtiyac duyurdu. Ali təhsilli Həbibullahın vətənə dönməsi erməni əsilli xəyanətkarları açmırıldı. Ona görə onun qətlinə fərman verdilər və cavan həyatı nakam sonluqla bitdi. Əslində mənə elə gəlir ki, torpaqlarımızın bir qismi əlimizdən müvəqqəti çıxsa da ermənilər bu dəfə oyunda uduzublar, çünkü vaxtilə Azərbaycanın mərkəzi olan Bakıda ən yaxşı yerləri və vəzifələri onlar zəbt etmişdilər. Ölkənin şah damarı isə onun paytaxtıdır. Bu şah damarın əsas lingləri onların əlində idi. Bu gün müvəqqəti yardımçılarla yaşayan, torpaqlarımızın bir parçası olan, indiki Ermənistən, yəqin ki, belə getsə bir müddətdən sonra süquata uğrayacaq, çünkü bütünlüklə yal yeyən bir dövlət nə Avropanın, nə də onun havadarlarının ömürlük pul kisəsindən asılı qala bilməz. Avropalılar heç öz övladlarının nazi ilə oynamağı sevmirlər, o ki olsun ermənilərin. Ermənistanda yaşayan ermənilər isə belə getsə yenə də qazanc və güzəran eşqilə dilənci dövləti tərk etməli olacaqlar. Beləliklə, Ermənistən dediyimiz qurama dövlət öz ömrünü başa vuracaq, çünkü xaini nə Allah sevər, nə

də onun Allah eşqli bəndələri! Rusiyaya isə mənim yazığım gəlir, ona görə yazığım gəlir ki, o boyda dövlətin başbilənləri Yekaterina dövrünün fikir və düşüncələrilə yaşayırlar. Düşünmürlər ki, hələ daxillərdə nə qədər muxtar vilayət və mərkəzlər var ki, azadlıq eşqilə çalxalanırlar. Bir gün bu çalxalanma başqasına quyu qazıyan imperiyanın özünü tar-mar edər! Axı dünya dünənki dünya deyil, indiki zəmanədə heç ailədə övlad öz validey-nin sözünə qulaq asmir...

“Yaddaşın izi qalır...” sənədli povestində törədilmiş qırğınların gətirdiyi fəlakətlər maraqlı bir dillə əsər boyu işıqlandırılır. Bu fəlakətlərin davamı isə sovet dövründə qanlı repressiyalarla özünü bürüzə verir. Müəllifin əmisi 1937-ci il ziyanlı qırğıının ilk qurbanlarından biri olur. Nəzərlilər ailəsi də, başqa əsilli ailələr kimi haqsızlıqlara və fəlakətlərə düşcar olurlar. Nə idi bu insanların günahı? Vaxtilə öz bacarıq və istedadları hesabına layiq olduqları halal titul və varidata görə niyə ölümə, təhdidə, sonu görünməyən haqsızlıqlara düşcar oldular? Rus imperiyası qırmızı bolşevik adıyla hələ 70 il sonra da millətlərin başına fəlakətlər açdı. İnsanları öz əqidəsindən, dinindən, dilindən uzaq saldı. Ruslaşma siyasəti soy adın sonuna əlavə edilən “ov, yev, ova, yeva” şəkilçilərindən tutmuş canımızda, qanımızda, mənəviyyatımızda kövən etdi. İndi də hələ bu ağrıların məngənəsindən tam xilas ola bilmirik. Necə deyərlər, jorjiklər mənəviyyatımızda elə dərin kök atıblar ki, onlardan qopmaq üçün hələ bizə neçə-neçə illər lazımlı gələcək. Müstəqilliyimizin başı sağ olsun, bu yaralar da zaman gələr, sağalar. Atalar demişkən, təkcə ölümə çarə yoxdur.

Ustadım Ənvər Nəzərliyə heyranlığım ədəbi dilimizin təmizliyini qoruyub saxlamasıyla da bağlıdır. Bu onun həm nəzm dilində, həm nəşr dilində, həm də şifahi danışığında adamı valeh edir. Baxmayaraq ki, uzun müddət sovet dönəmində məsul vəzifələrdə çalışmış, ancəq ana dilimizə sadıq qalmış, onun keşiyində daim bir əsgər kimi durmuşdur. Məsul vəzifələrdə işləyənlərin çoxu vaxtilə ana dilimizdə danışmayı özünə ar bilərdi, nəinki özlərini, həm də uşaqlarını bu dildən uzaq salardılar. Ənvər müəllim əsərin bir yerində hələ bələkdə ikən anasının onun bələyində yaddan çıxardıb qoyduğu təsbehə sonralar rəhmətlik anasına xatırladır. Anası bu kiçik epizodu xatırlayanda təəccüb qalır. Oğlunun bu qeyri-adi yaddaşı qarşısında heyrətlənir, uca Tanrıının şərəfinə namaz vaxtı olmamasına baxmayaraq üç rükət namaz qılır. Mən də Ənvər Nəzərlinin yazdığı “Yaddaşın izi qalır...” sənədli-povestini oxuyarkən hədsiz qıbtə hissi keçirdim. Yaşı

80-ni keçmiş bu ixtiyar kışının hafızəsi önündə heyrət hissimi gizlətmirəm. Artıq çoxdan tarixə dönmüş hadisələri yenidən gündəmə gətirib bu yaşında kitab səhifələrinə düzəmk böyük cəfa, zəhmət və məhəbbət tələb edir. Müəllif bu alimanə işilə həm biz oxucularını, həm də dünyasını dəyişmiş nakam insanların ruhunu şad edib. Əslində vəzifədə işləmək insandan hədsiz bacarıq və dözüm tələb edir. Ənvər müəllim bu bacarıq və dözümü yəqin gənc yaşlarından özündə əxz edib. İndi də o dözümün vərdişini dad-maq şərəfinə nail olub. Əsər boyu müasir dövrümüzün ziyalıları olan elm adamları, mədəniyyət işçiləri, yüksək çinli insanları barədə söhbətlər açılır. Yeri düşdükcə adları sadalanır. Rusiya, Türkiyə, İraq, İran və sair ölkələrə səfərlərindən bu səfərlər zamanı baş verən maraqlı hadisələrdən bəhs edilir. Şər və xeyir arasında çapalayan dünyamızda cövlan edən bir sıra hali-hekayətlər nəsr boyu şirin nağılı dili ilə nəql olunur. Biz bu sənədli-povestdə insan həyatının uğurlu və uğursuz anlarıyla üzbüüz qalırıq, bu anlar qabarıq şəkildə vərəqlər üstündən boy göstərir, üzümüze gülümşəyir, bəzən də sonu görünməyən hicqırtılarla hönkür-hönkür ağlayır. Ümumiyyətlə, insan həyatı məzmunlu və maraqlı olanda ağrı-acılar da onu cilalayırlar. Taleym qara gətirdi deyib, onun qarşısında diz çökməyənlər həyatda uğurlar qa-zana bilirlər. Bu uğurlar baş işlədəndə daha mükəmməl, daha inamlı olur, məhz sənədli povest də bu məqsədə çırq tutur.

Hörmətli ustadım Ənvər Nəzərlinin “Bu dünyani belə gördüm” kitabında “Eşitdiklərim, bildiklərim” hekayəsi əsasında araya-ərsəyə gələn “Yaddaşın izi qalır...” sənədli-povestlə bahəm, şeirləri, publisistik qeydləri, bir də müəllif haqqında yazılmış məktub və məqalələr yer alır. Müəllifin şeirlər bölməsində qəzəllərlə yanaşı, elegiya (məsnəvi), mürəbbe, heca vəznində şeirlər sıralanır. Xüsusən Ənvər müəllimin istiqqlal şairimiz Əhməd Cavada həsr etdiyi əruzun məsnəvi formasında yazdığı mərsiyəsini yaratdığı titrəyi ürəyi ehtizaza gətirir. Şeirdən ilk parçaları əziz oxucuların diqqətinə yetirməyi özümə borc bildim:

*Ey Vətən oğlu, əziz şairimiz,
Qəlbə pak, eşqi təmiz şairimiz.*

*Ey sevən candan əziz millətini,
Ey çəkən millətinin qeyrətini!*

*Gəlmışik biz səni yad etmək üçün,
Müztərəb ruhunu şad etmək üçün.*

Müəllifin bu misralarını həyəcansız, bəzən də göz yaşı tökmədən oxumaq mümkün deyil. 32 beytlik bu məsnəvi əruzun su kimi axan bəhriylə ürəyimizi riqqətə gətirir. Hesab edirəm ki, bu şeir parçası bəxti qara, şəhid şairimiz Əhməd Cavadın timsalında istiqlal aşıqlarımızə söz ilə yazılmış bir simfoniyadır, çünki bu beytlərin içində zəngin bir musiqi var, bu musiqi insanı ruh və paklıq dünyasına çəkib aparır. Ənvər Nəzərlinin bu paklıq dünyasından boylanan mehriban baxışları beytlər içində sıralanan misralardan od götürür, neçə-neçə sabahlara öz şöləsini salmaq üçün... Ədəbiyyatımızın sayılıb-seçilən mütəfəkkir fikirli adamlarıyla bir arada qalmaq üçün...

Hörmətli ustadım, mən Sizin bu kitabı oxudum ki, dərin-dərin mətləblərdən hali olum, ağrılı keçmişinizin acı dastanı mənim də nəslimin, soy-kökümüz oxşar fəlakətidir. Deməli, bu təkcə sizin nəslin yox, bütöv Azərbaycanın taleyinin sənədli-povestidir. Bu kitabınızı oxuya-oxuya, qeyzləndim də, həyəcanlandım da, sevindim də! Qeyzim, həyəcanım sizə bəllidir, sevincimi isə mən özüm sizə söyləyəcəm. Sevindim ki, şükür Allah'a, elmimiz var, savadımız var və sizin kimi gözəl yaddaşı, dərin bil-iyi olan şairimiz, yazıçımız var. Yoxsa bu dəyərli kitablar necə yazıla bilərdi? Bəs qədirbilən oxucular bu mətləblərdən necə xəbər tutub feyzyab olardı? Türk qardaşlarımız demişkən əlinizə sağlam! Sizi “Bu dünyani belə gördüm” kitabınız münasibətilə can-dildən təbrik edirəm. Allah Vətən eşqli-işqli insanlarını qorusun! Vətənsiz millətin gələcəyi yoxdur, əks halda qeyri-millətlərin içində əriyib-itməyə məhkum olarıq. Allah Vətənimizi, İstiqlalımızı və onu göz-bəbəyi kimi bəsləyib sevənləri hifz etsin! Amin!..

29.04.2009

ŞERİMİZ – SEYRİMİZ

Haqqın dərgahına üz tutan bir yol var... Bu, Böyük Yaradanın öz bəndələrindən gizli saxladığı ruh dediyimiz gözə görünməz məfhumin Ulu Tanrıya uzanan yoludur. Bu yol insanın müvəqqəti yaşam haqqından başlayır. Yaşam haqqının müddəti cismimizdə özünə məkan tapan can dediyimiz varlığın vasitəsilə olur. Sağlığımızda can şəkilində

bizi müşayıət edən bu varlıq, Allahın bizə verdiyi müddət bitdikdən sonra, öz donunu, yəni bədəni yerdə qoyub dərgaha doğru ruh timsalında uzun bir yoluñ yolçusuna dönəcək. Böyük Yaradanın bir “Ol” işarəsindən yaranmış bizlərin bir qismi sağlığımızda bu dünyamın bütün naz-nemətlərini acgözlükə zəbt və qəsb etməklə məşğul oluruq. Bir qismimiz isə acliq, yoxsulluq, zələlat içində ömrümüzü başa vururuq. Az bir qisim doğulub öz varlığını dərk edən gündən milliyətindən asılı olmayıaraq mənəvi dünyanın dərvişinə çevrilir. Elə dini kitablarda da elmlə, mənəviyyatla bağlı kəslər Allaha yaxın hesab edilir. Əgər bu pakanə xidmətdirsə... Mənəviyyatın bir qolunu təşkil edən ilhamlı, həqiqi bədii yaradıcılıq insanın ruh dünyasıyla birbaşa bağlı məsələdir. Adamın beynini, qəlbini silkələyən hansı hissdir ki, o əlinə qələm götürüb bu ehtiyacın ağrı-acılarını, istək və düşüncələrini, qənirsiz eşqindən doğan çalxantıları vərəqlərin üstünə səpaləməyə başlayır. Bu səpalənmələrdən bədii ədəbiyyat bərqərar olur. Özü də hər xalqın özünəməxsusluğu, çalarları, bənzətmələri, oxşamalarıyla... Bədii ədəbiyyatın bir qolu da nəzmdir, yaradıcı kəs öz fikir və düşüncələrini şerin müxtəlif formallarıyla oxucuya çatdırır. Mən də bu sahənin cızmaqaraçısı olduğum üçün əziz oxucularla və qədir bilən söz adamlarıyla öz fikirlərimi bölüşmək istəyirəm. Şeir nədir? Şeir bəlkə İlahinin ilham verdiyi kəslərə gizli piçiltildəridir ki, həmin kəs də bu piçiltili gözə görünməz qüvvənin köməyilə ağ vərəqlər üstünə səpaləyir. Ümumiyyətlə, qədim zamanlardan şeir yazan kəslərə heç də birmənalı baxmamışdır. Onlar daşqalaq da olunmuş, “dəli” adıyla damğalanmış, min bir müsibətlərə düşçər olmuş, təhdidlərə, təhqirlərə, hətta ölümlərə məruz qalmışlar. Öz təfəkkürləri öz başlarına bəla olan bu insanların ağrı-acıları özlərindən sonra bizlərə ərməğan olmuş yaradıcılıq çeşmələrindən də bəllidir. Biz bu yaradıcılıq çeşmələrindən qaynaqlandıraqca fikir adamlarının yaratdıqlarında bütünlükə dövrlərin əks-sədasi duyulmaqdadır.

Elə bizim dövrümüzdə də şeir yazana heç də birmənalı baxılmır, hətta satış köşklərində də satıcılar şeir kitablarından qaçırlar və bu kitabların satılmamasından şikayət edir, çünkü şeir ruhla bağlı məsələdir, nəzmi heç də hamı nəsr kimi qəbul etmir. Oxular çox vaxt şerin dilini, onu başa düşməməyi və yaxud heç şeri xoşlamamasını etiraf edir. Bəlli həqiqətdir ki, həqiqi şerin dili rəvan olduğu kimi də çətindir, düşündürəndir. Onu hər adam qavraya və dərk edə bilmir.

Sonuncu peyğəmbər Məhəmməd əleyhissəlamin vasitəsilə bizlərə çatdırılan müqəddəs Kitabımız Quranda şairlər haqqında ayə var. Bu ayədə deyilir ki, Mən peyğəmbərlərə vəhý verdim, şairlərə isə ilham. Ancaq şairlərə ilham təkcə, Allah-taala tərəfdən yox, şeytan tərəfdən də verili bilər. Yəni ilham adama şeytanın vəsvəsəsindən də gələ bilər. Ayədə qələmini düzlüyə çalmayan kəslər cəhənnəmin yeddinci qatında cəhənnəm əzabıyla hədələnir. Bir milyarddan yuxarı insan qüvvəsinin tapındığı müqəddəs Kitabımızda deyilən bu fikirlər söz adamını məsuliyyətli olmağa, sözlə bəşəri rəftara dəvət edir. Elə müqəddəs Quranımızı da Haqq-taala bizlərə peyğəmbər əleyhissəlamin vasitəsilə qafiyəli nəsrlə çatdırıb. Ona görə islama dönüşün ilk əvvəllərində bütürəst ərəblər müqəddəs Quranımızı şeir, peyğəmbərimizi isə şair adlandırdılar. Sonradan Allahın sevgili peyğəmbərimizə vəhylə bəxş etdiyi Quranımızın elmi-dini kitab olduğu dünyaya bəlli oldu. Daha axıcı, daha ürəyəyatımlı olması üçün, insanların ürəyinə yol tapması üçün Haqq-taala nəzmə bənzər qafiyəli nəsrlə Kitabımızı xəlq etdi. Sözün böyüklüyü, ucalığı da ondadır ki, o bizdən asılı olmayıaraq haqq tərəfindən yaranıb və canla birgə bizim cismimizə daxil olub. Heç də beş-on şeir yazmaq, öz şəxsi hissələrinə qapılıb sözləri şerə bənzər şəkildə kağızlar üstünə səpələmək şairlik demək deyildir. Həqiqi şairlər sözü, qafiyəni, melodiyani, hissi-həyəcanı axtarmaz. Bütün bunları onu özləri gəlib tapar. Özü də Allahın verdiyi vaxtin hər məqamında ilham dediyimiz gözə görünməz qüvvə könül qapısını salamsız-kəlamsız aça bilər. Təb adamiyla üz-üzə, göz-gözə qalar. Onu sonu görünməz sarsıntılara, çalxantılara, titrəyişlərə məruz qoyar. Şeir adının təfəkkürü daim bulaq kimi qaynayıb daşmaqdə olur. Onun üçün misradan, beytdən məhrəmanə, sevgili, istəkli heç nə yoxdur. Yazan kəs özünü bütün bu istəklərlə bir zaman çərçivəsində hiss edirə, yazmasa dözə bilmirsə, sözlər misralara, misralar beytlərə çevrilib onun ciyərini göyüm-göyüm yandırırsa, qəlbinin içində qəm mələyi oturub hər şeydə bir məna, məzmun axtarırsa, demək ona ya Haqq-taala, ya da şeytan tərəfindən ilham peyda olub. Allah ruhunda ehtiyac duyub yazmaq istəyənləri şeytani-ilhamdan hifz etsin!

Müasir ədəbiyyatımız sovet dövründə quruluşun diktəsi ilə barmaqla sayılışı yazıçı və şairlərlə müşayiət olunurdusa, müstəqilliyimizi qazanıqdan sonra yazar insanlarımızın sayı qədərindən də artıqdır. Ədəbiyyatda olan insanlarımızın çoxu, hətta bu artımdan həddindən artıq narahatırlar. Amma fikrimizcə, narahat olmağa dəyməz, çünkü sovet dövründən baş-

qa hər dövr bu mürəkkəbliklərlə qarşı-qarşıya olub, ancaq sonradan məlum olub ki, narahatlılığı əsas yoxdur. Bu qüvvənin içində beş-on adam ədəbiyyat səhnəsində qala bilib. Bəli, ən böyük nəzarətçi əlahəzərət zamandır. Onun əlində böyük xəlbir var. Bu xəlbirdən keçənlər böyük sözün adamı sayılıb. Böyük sözün adamı zaman-zaman dövrünün istək, arzu-diləklərini ağıl süzgəcindən keçirib, türəyinin təlatümərinə büküb ağappaq vərəqlərin üstüne səpələyib. Dəryanın qəvvası içində sədəflərdə gizlənən ağ mirvarılər kimi... Bu mirvarılərin xırdası da olub, böyüyü də, zərifi də olub, kobudu da. Məhrəmanə istəklərin iliq şəfəqinə bükübələr bu inciləri, oxucu hissələrini silkələmək üçün, sevgili ürəkləri təlatümə gətirmək üçün. Mənsub olduğu dinin, dilin, vətənin, millətin ab-havasını oturdub ədəbi düşüncələrə həqiqi yazar dediyimiz kəslər. Ayrı-ayrı zamanlarda isə insanlar nağıllarda, dastanlarda, laylalarda, bayatılarda və bir çox ədəbi incilərdə öz keçmişini, kimliyini axtarıb. Bu axtarışlar isə çox vaxt müsbət mənada öz bəhrəsini verib, çünkü hər bir xalqın, millətin kimliyi onun keçmişini eks etdirən ədəbi, bəddi dəyərlərlə ölçülüb və ölçülür.

Deməli, bütünlükdə yaradıcılıq Allahdan gələn bir nemətdir. Böyük yazar, şair Allah vergisilə, istedadiyla bağlıdır. Sovet vaxtında ədəbi-bəddi yaradıcılığa böyük əhəmiyyət verərdilər. Ona görə ki, yaradıcı adamlar həqiqəti, haqq yolunu yox, sovet ideologiyasını millətlərin beyninə yeritməli idilər. Milli üslubda yazanlara millətçi damğası vururdular və təqib edirdilər. Milli mənliyi olmayanlar tari skripka ilə əvəz etməyi çağıranda şəhid şairimiz Müşfiq “Oxu tar” şerini yazdı. Bu cür amallara tabe olmayanlar 1937-ci illərdə qılıncdan keçirildilər, gülləbaran edildilər, mənlikləri tapdalandı, ailələri darmadağın olundu, yazdıqları məhv edildi, amma millətin ürəyində və beynində özləri də, özlərindən sonra bizlərə ərməğan olmuş yaradıcıları da dastan oldu, özü də böyük mehri-məhəbbətlə sevildilər. Bu gün də onların işıqlı simaları bizlər üçün fəxr, qürur timsalıdır. Düşünürük nə yaxşı ki, Hüseyn Cavidlər, Əhməd Cavadlar, Mikayıł Müşfiqlər, Hacıbaba Nəzərlilər, Seyid Hüseynlər, Salman Mümtazlar olub, yoxsa ədəbiyyatımız necə yetim və kasib görürəndi. Allah neməti olan yaradıcılığı sovet ideologiyası peşəyə çeviridi. Bolşevik beşiyi olan Moskvada M.Qorki adına Ədəbiyyat institutu açıdılar. Bu institutun əsas qayəsi ondan ibarət idi ki, millətlərin milli ruhunu öldürmək, yaradıcı kəsləri bu ruhun ab-havasıyla tərbiyələndirmək. Beynəlmiləl adıyla imperiyanın sovet bayrağı altında yaşayan insanları

nəinki öz dinindən, hətta soy-kökündən də uzaq salmaq, dili, dini, milliyyəti bilinməyən sovet insanını yetişdirmək idi məqsədi... Sovet insanı isə rus dilinə və rus mənəviyyatına tabe olmalı idi. Bu institutu qurtarmayanları heç yaradıcı kəs kimi saymirdilar. Bu institut bizlərə şəkilçiyə qafiyə yaratmayıçı öyrətdi... Elə o vaxtdan da peşəkar şairlər, yazıçılar əmələ gəlməyə başladı. Şərq şairləri dünyada ən qədim və nüfuzlu idi. Şərqdə şerin hər növü və bu şeir növlərinin də öz adları var idi. İslami dəyərlərimizlə əlaqədar əruz şeir forması ərəb ədəbiyyatından nəzmimizə daxil olubsa, heca halal türk şeir üslubumuzdur və bu şeir üslubunda laylalarımızdan, bayatılarımızdan üzü bəri gəraylı, qoşma, dodaqdəyməz, beşlik və bir çox şeir növlərilə ünlü şairlərimiz öz qələmlərini sınayıb. Şerin əzəli beşiyi olan şərq qaldı bir kənarda, şərqdən şeir yazmayıçı öyrənən Avropa Rusiya da daxil olmaqla hegemonluğu öz əlinə keçirdi. Bədii yaradıcılıqla məşğul olmaq istəyənlərin bir çoxunun içində qərbilər kimi yazmaq və qərbsayağı ədəbiyyat yaratmaq eşi oyandı. Milli ruhu öldürmək üçün, bizi milli mədəniyyətdən uzaqlaşdırmaq üçün yavaş-yavaş ədəbiyyatımızda şeir formalarının adı da dəyişdirilməyə başladı. Məsələn:

1. Elegiya – Mərsiyyə, Həzinnamə və yaxud həzin şeir.
2. Esse-Xülasə (Esse esensiya sözündəndir və mənası cövhər deməkdir)
3. Ballada – Ədəb, dastan, musiqi oxumaq və çalmaq üçün musiqi əsəri
4. Şeir məclisi – Parnas
5. İbrətli hekayə və yaxud hədis – Pritça
6. Qəhrəmannamə və yaxud qəhrəmanlıq dastanı – Epopeya
7. Dastan – Epos
8. Novella – Hekayə
9. Cızma – Oçerk və sair.

Australiyanın aborigenləri bu adları götürsəydi lər biz bunu təbii sayardıq, çünki onların ədəbiyyatı yox idi. Bizim ədəbiyyata qərbdən və ruslardan gələn bu ifadələri salmaq, deməli, Azərbaycan ədəbiyyatına düzgün qiymət verməməkdir. Başqa ədəbiyyatlarla müqayisədə Azərbaycan ədəbiyyatını, Azərbaycan dilini, onun türkçəsini alçaltmaqdır.

Göründüyü kimi istənilən qədər ədəbiyyatımıza yatırılmış bu sözlər dilimizə yatmir və olduqca ögey səslənir və günbəgün bu ifadələrin sayı artır. Siz sual edib deyə bilərsiz ki, ərəb və fars dillərindən də dilimizdə sözlər qatar-qatardır. Unutmayaq ki, biz min ildən yuxarı islam dəyərləri ilə püxtələşmiş bir qövm, xalqıq. Şərq ənənələri, şərq dillərindən keçmə

sözlər bizə doğmadır. Qərb sözlərinin, xüsusən rus ifadələrinin ədəbiyyatımızda yerləşdirilməsi, həm şerimizi, həm nəsrimizi qara günə qoyur. Başqa dillərdən sözlər işlədəndə bizim öz doğma dilimizdə işlənən sözlər olur və dil lügətimiz zəifləyir. Bu ifadələri ədəbiyyatımıza gətirənlər bununla da özlərini rəhmətlik Üzeyir bəyin Məşədi İbadı demişkən “obrazovanski” sayırlar. Bu yaxınlarda mənə gənc bir xanım şeir kitabı təqdim etdi. Kitabın bədii dəyərini qoyaq bir kənara, çünki onsuz da əksər gənc yazarlarımızı nə qafiyə, nə vəzn, nə ölçü, nə məzmun maraqlandırır və bunu geridəqalmışlıq əlaməti sayırlar. Heç kəs kimi yazmamağı qarşılara məqsəd qoyan bu kəslər, görəsən, ilhamın nə olduğu barədə təsəvvürləri varmı? Qafiyəsiz, vəznsiz, ölçüsüz, ahəngsiz söz yiğinını şeir hesab edib şeir aləmində inqilab etmək istəyənlər qərbsayağı cəh-cəh vururlar. Bəlkə onlar heç ana laylasının nə olduğunu da bilmirlər, çünki çox güman ki, anaları onlara heç layla da çalmayıb, çalsayıdı bilərdilər ki, milli ruhun çeşməsi bu laylalardan beynimizdə, qanımızda çalxantılar yaradıb. Həmən çalxantıların sıçrayışları şerimizdə boy göstərib. Odu, atəşi ürəkləri ehtizaza gətirib. Bu gənc xanımın kitabında pritçanı oxudum. Bu pritça sözü hansı azərbaycanlı oxucusuna doğmadır? Məgər bizim özümüzdə sözlər azdırkı ki, biz ədəbiyyatımızı bu qədər yad sözlərlə doldururuq? Cavan yazarların bir çoxu qafiyədən qaçıր, sözləri qafiyəsiz bir-birinin ardınca düzməyi köhnəlikdən qaçmaq sayırlar. Şəkilçiylə avropalılar və ruslarsayağı şeir yazmaq istəyənlər bilməlidilər ki, onların yazdıqları nə qərbə, nə də mənsub olduğu millətə xoş gəlir. Nümunə üçün deyə bilərik ki, Mirzə Şəfi Vazehin şerində özünəməxsusluq olmasaydı, şərq şerinin axıcılığı, isti nəfəsi duyulmasaydı, almanlar onun yazdıqlarını asanlıqla özünükülləşdirərdi, çünki hər kəs mənsub olduğu millətin ruhunda ilhamla cəh-cəh vursa, onu həm öz xalqı, həm də bütün dünya sevər. Bir qisim insanlarımız elə güman edir ki, bədii yaradıcılıqdə nə qədər əcnəbi söz işlətsələr, o qədər onlar oxucuların gözündə qeyri-adi istedad sahibi olarlar. Mən başa düşə bilmirəm nəyə görə Azərbaycan oxucusu dilinə yatmayan pritça sözünə baxıb dərin-dərin fikir dəryalarına qərq olmalıdır? Ay həzərat, görəsən, bizim dilimizdə pritçanın, elegiyanın, essenin, balladanın, parnasın mənası nədir?! Bəlkə bunlar bununla dünyəvi şair olmaq fikrinə düşüblər? Dünyəvi şairlər ən əvvəl mənsub olduqları xalqın, elin, elatin istək və arzularını tərənnüm ediblər. Bu baxımdan da dünyanın yaddaşına hakk olunublar. Əruzda da, hecada da, sərbəstdə də, mənsur şeirdə də

qafiyə olmayanda bu söz yiğini olur. Başım çıxmır ya biz azərbaycanlı deyilik, ya onlar azərbaycanlı deyillər. Şerimizi ögey, yad sözlərlə doldurmaq nəzmimizi zənginləşdirmir, əksinə zibilləyir. Belə şeirlər adama hansısa qərb ədəbiyyatından tərcüməni xatırladır.

Ümumiyyətlə, hazırda ədəbiyyatımızda yaradılan bədii nümunələrə yox, müəlliflərin tutduqları mövqelərə diqqət yetirilir. Belə şairlərin yaradıcılığına yox, tutduqları vəzifələrə qiymət ön plana keçir. Deməli, şairin vəzifəsi yoxdursa, o tam şair sayıla bilməz. Azərbaycanda nəsilli şairlər, yazıçılar əmələ gəlib. Necə ki, Hindistanda millət kastaya bölünüb, yadına düşür hind kinosu olan «Avara» filmində Rac Kapurun dediyi sözər – “oğrunun oğlu oğru, prokurorun oğlu prokuror olmalıdır”. Azərbaycanda bu başqa sahələrdə olduğu kimi yaradıcı kəslərin arasında da yayılıb. Bu kastaya girmək demək olar ki, mümkün deyil. Kastanın içində deyilsənsə nə sənin sözün, nə də özün sayılmayacaq. Bu faciədir. Bu faciə təkcə istedad sahibinin yox, bütöv mənəviyyatımızın faciəsidir.

Heç bir mədəniyyət başqa xalqın mədəniyyətindən üstün deyil, hər xalqın özünəməxsusluğu lazımdır. Yadimdadır, mənim təxminən 4-5 yaşım olardı. Mən rəhmətlik atama “papa” deyə müraciət etdim. O bizi ətrafına topladı və dedi bundan sonra mənə ata, ananıza isə ana deyə müraciət edəcəksiz. Baxmayaraq biz rusların əsarəti altında yaşıyorıq. Biz rus deyilik, bizim öz millətimiz və öz milli dəyərlərimiz var. Ruslar çoxdur, “papa” deyənlərin sayı da çoxdur. Mənim heç bir millətlə ədavətim yoxdur, amma siz mənim övladlarımızsız, mən necə istəyirəm mənə belə də müraciət etməlisiz. Bir də sizdən ricam budur ki, mənsub olduğumuz din islam dinidir. Müsəlmanlığın əsas qayələrindən biri kəlməyi-şəhadəti bilməkdir. Bu gündən kəlməyi-şəhadəti hər biriniz öyrənməli və yatağa girməmişdən qabaq onu piçitriylə deməlisiz və sonra yuxuya getməlisiz. O gündən biz valideynlərimizə ata və ana deyə müraciət etdik və kəlməyi-şəhadət isə beynimizin ən önemlisi taxcasında yerləşdi. Mənim atam heç bir ali təhsil görməmişdi, bəy nəslinə görə babası, atası təhdid və müsibətlərə düşər olmuş, ailədə əmimdən savayı heç kim ali təhsil ala bilməmişdi, sadəcə, sürücü işləyirdi. Ədəbiyyatı çox sevirdi, Füzulidən, Sabirdən əzbər şeirlər deyərdi. Rəhmətə gedəndən sonra bildim ki, atam özü də əruzda şeirlər yazmış, amma heç birini özündən sonra saxlamayıb cırıb atmış. Bizim doğulduğumuz bölgə isə Bakının yüz kilometrliyində yerləşirdi. Siyəzəndə də ruslar çox idilər. Ancaq bu çoxluq bizim nə dilimizə, nə də

əqidəmizə təsir etdi. Atam hamımızı Azərbaycan dilində orta və ali təhsil almağımızı tövsiyə etdi. Bu gün də atamın tövsiyəsi bədii yaradıcılıqda öz dilimi şirincə qavramaqdə mənə yardımçı olub. O bizə deyirdi ki, öz dilini və mədəniyyətini biləndən sonra nə qədər dil və mədəniyyətlər mənim səsən o qədər də sənin üstünlüyünü göstərəcək. Hər bir millət öz ruhunun üstündə köklənməlidir. Bizimsə ruhumuz islami dəyərlərlə bağlıdır, hətta bir çox rəhmətə getmiş xalq yazıçı və şairlerinin övladları radio və telekanallardan ata və analarından bəhs edəndə onlara “papa, mama” deyə müraciət edirlər. Onda istər-istəməz belə sual doğur: “Milli dəyərlərimizi təbliğ və tərənnüm etmiş bu insanlar evlərində, görəsən, övladlarıyla hansı dildə danışmışdır?” Bu hələ indi də radio və telekanallarda aparıcıların, veriliş dəvət alan bir çox şəxslərin dilindən səslənməkdədir. Neçə illərdir müstəqilliyimizi qazandığımıza baxmayaraq Azərbaycanda indiyə kimi özünü ziyanlı sayan, guya milli mənafələrdən çıxış edən ziyanlılar var ki, bu ölkədə yaşayırlar, ancaq öz ana dilini bilmirlər. Ona görə də indi Azərbaycanda ana dilini yaxşı bilməyən və ya heç bilməyən şair və yazıçılar boy verib. Onların yazdıqları şeir və nəşr yaradıcılıqlarını oxuyanda xarici dildən tərcüməyə bənzəyir. Şairin, yazıçının əsas dili ona doğma olan ana dili olmalıdır. Çox dil bilmək çox millətlərin mədəniyyətindən xəbərdar olmaq deməkdir, amma ana dilindən yan keçməmək şərtidə. Büyük imperiyalar hansı xalqı öz içində əritmək istəyirdilərsə, onun mədəniyyətinin və dilinin üstünə düşürdülər. Bunu isə imperiyalar öz qadınları hesabına edirdi. İmperiya qadınları imperiya tabeliyində olan millətlərin kişilərinə ərə gedirdilər. Öz dillərini, dinlərini həmin millətlərdən doğulan uşaqların beyninə yeridildər, hətta imperiya imperiyani öz qadınlarının vasiyəsilə çökdürürdü. Öz gözəl qızlarını həmin sarayların şahzadələrinə ərə verirdilər. Bir nümunə kimi göy türklərin aqibətini göstərmək olar. Çinli qadınların göy türklərdən doğduğu uşaqlar sonradan göy türklərin özünə qarşı çevrildi və bu göy türk imperiyasının çökəməsinin əsas amillərindən biri oldu. Təsdiq etmək lazımdır ki, Rusiya imperiya olmuşdur və indiyə kimi də imperiya olaraq qalır. Ona görə bu gün də öz mədəniyyətini, mənəviyyatını və dilini çalışır ki, öz ərazisində və ona sərhəd olan qonşu ölkələrdə yaysın. Bunun üçün ilan kimi dəridən, qabıqdan çıxır. Bizim ölkə də həmin qonşu ölkələrdən biridir və iki əsrə qədər rus mədəniyyətinin, dilinin, mənəviyyatının əsarəti altında olmuşuq. Bu gün də o əsarətin izləri qalmaqdadır. Mən bu gün də elə adamlar tanıyıram ki, rus mədəniyyətinin

üstündə böyüdüyünü fəxrlə car çəkir. Onlarda mən nə milli hiss, nə milli ruh, nə də milli mənəviyyat gördüm. Kosmopolit heç vaxt azərbaycanlı ola, azərbaycanlı kimi düşüñə bilməz, həmişə də həmvətənlərinə həqarətlə baxar. Bunu coxları işgal dövrü ilə bağlayır, amma hər bir insanın içində bir “mən” olmalıdır, bu mən onun milli kamilliyinə xidmət etməlidir. Axı bu qədər mükəmməl və heyrətamız musiqisi, muğamı, ədəbiyyatı olan bir xalqın nəyi başqa millətlərdən əskikdir? İndi biz 18 ildir ki, müstəqilliyi qazanmışlıq və öz köklərimizə qayıtmalıyıq ki, bizə xaricidə “raşın” deməsinlər.

Ailədə doğulan uşaq birinci növbədə valideynlərinə ata, ana deyə müraciət etməlidir. Təzə doğulan uşaqların soy adları ruslardan gələn soy şəkilçilərdən təmizlənməlidir, fikrimizcə bu dövlət siyasetinə çevrilməlidir. Başqa dildə yazış-yaradanlar, demək olar ki, millət tərəfindən doğma yazıçı, şair kimi qəbul olunmur. Mən deməzdim ki, Çingiz Aytmətov qırğız yazıçısıdır. O, rus yazıçısı, avropa yazıçısı ola bilər, amma qırğız yox, cünki qırğız yazıçısı olmaq üçün gərək qırğız dilində yazış yaratmalı və o xalqın dilində geniş yayılmalı idi. Baxmayaraq o əsərinə manqurtu gətirdi. Mən bununla tərcümə əsərlərinə qarşı çıxmırıam, başqa millətlərə məxsus əsərləri tərcümədən oxumaq olar, amma sən hansı millətə məxsussansa, o millətin də dilində yazış yaratmalısan, ən azından millətin ürəyində özünə yer eləmək üçün. Tərcümə əsərləri isə heç zaman əsl kimi ruhu oxşamır. Bu millətçilik deyil, bu əsl həqiqətdir. Əsl həqiqəti demək və yazmaq həmişə acı olub. Dahi Nizami Gəncəvi fars dilində yazış-yaradıb. Gəncədə doğulub, böyüküb təlim-tərbiyə görüb, ancaq farslar indi də onu özlərindən hesab edir. Etiraf etmək lazımdır ki, bizim üçün Füzulinin, Nəsiminin, Xətainin, Yunus İmrənin dili daha şirindir, cünki onların şirin türkədə yaradıcılıqları var. Bu daha çox bizim ruhumuzu, qanımızı, canımızı oxşayır, amma Nizami nə qədər dahi olsa da biz onu tərcümədən oxuyuruq. Hər bir tərcümə isə tərcümə edən şəxsin ruhuyla, savadıyla və tərcümə etdiyi dili nə qədər bilməsilə bağlıdır. Nizami Gəncəvidən edilən tərcümələr də tərcüməçinin istedadının gücündədir, Nizaminin gücündə yox. Bu da farslara əsas verir ki, onu fars şairi adlandırınsınlar. Biz hər bir tərcümədə əsəri yazanın yox, tərcüməçinin isti nəfəsini duyuruq. Mən bununla demək istəmirəm ki, mən tərcümə ədəbiyyatını sevmirəm. Başqa xalqların dilindən yüksək səviyyədə edilmiş tərcümələri bu gün hamımız sevə-sevə oxuyuruq. Dahi rus şairi A.S.Puşkinin “Yevgeni Onegin”ini

bizə qənirsiz fitri istedada malik olmuş böyük şairimiz Səməd Vurğun sevdirib. Puşkinin məhəbbət poemasından yüksək səviyyəli tərcümələrlə hələ orta məktəbdə Vurğun fitri istedadının sayəsində bəhrələndik. Ona görə ki, Səməd Vurğun baxmayaraq sovet ideologiyasına xidmət etmişdi, böyük ilham sahibi idi. Ona görə Puşkin dühəsiylə Vurğunun aşib-dاشan ilhamı bu tərcümədə özünü bariz şəkildə nümayiş etdirdi. Yaxın tarixə aid N.V.Qoqolu nümunə gətirmək olar. İndiyə kimi ruslar və ukraynalıların arasında onu hansı millətin yazılıcısı saymaq haqqında mübahisələr gedir. Qoqolun yazdıqları tamamilə Ukrayna xalqının ruhuyla bağlı olsa da, yazdığı dil rus dili olub. Bu yazıldarda Ukrayna ab-havası qabarıq şəkildə hiss olunmaqdadır, ancaq rus dilində yazüb-yaratdığı üçün ruslar onun heç cür Ukrayna xalqına aid olmayı qəbul etmək istəmir, çünkü bircə yazılışı da Ukrayna dilində yoxdur. Əgər, o, öz dilində də nə isə yazüb qoysayıd, heç olmasa Ukrayna dilində bir əlyazması qalsayıd bu gün ruslar ona bizimki deyə bilməzdi. Bütün bunları ona görə misal gətirdim ki, gənc yazılıçı və şairlərimiz öncə öz ana dilini mükəmməl bilməli, sonra bədii yaradıcılıqla məşğul olmalıdır. Başqa dildə yazüb-yaratmaq həmin dilin ədəbiyyatını və mədəniyyətini bəhrələndirməkdir. Öz dilində yazüb-yaradanları isə heç bir imperialist qüvvə gələcəkdə mənimki deyib qamarlaya bilməz. Füzuli yaradıcılığını ana dilində əsas tutduğu üçün, bu gün onun şeirləri bizə daha doğma, daha şirindir və heç bir qeyri-millet deyə bilməz ki, o bizimdir, çünkü dahi Füzuli türk dilində öz kimliyini əsrlər arxasından aləmə car çəkib. Sübut edib ki, təkcə farsın dili yox, türkün dili də şeir dili ola bilər. Fars dilinin şərqdə şeir dili kimi qəbul edilməsinin nəticəsi o olub ki, bu gün Nizami Gəncəvi yaradıcılığını geniş oxucu toplumu tərcümədən oxumağa məcburdur. Bu orta əsrlərin anlaşılmazlıqlarıdır. Mən bununla öz Xəmsəsilə dünyani heyrətdə qoymuş dahi Nizamini mühakimə etmirəm, onun yaşadığı dövrdə bizim ərazidə təzə təşəkkül tapmış müsəlmançılıq, şərq hökmədarlarının ərazisi sayılan şahlıq-xanlıq üsul-idarəsi hökm süründü. Onun dövrü üçün fars dili şeir, ərəb dili isə dövlət idarəçiliyi dili sayılırdı. Bu gün isə biz bu məsələlər barədə dərindən düşünməliyik. Gələcək nəsillərə öz dilimizin, mədəniyyətimizin əmanəti xatırın.

Müstəqillik böyük nemətdir. Şükür Allaha ki, indi yazılılanlar nə fars, nə rus adı ilə gedir, nə qalibiyətlərimiz, nə uğurlarımız varsa hamısı doğma Azərbaycanımızın adı ilə bağlıdır. Bu günə qədər də Təbriz miniatürləri və xalçaları qərbə fars adı altında tanıdlılar, çünkü millətimizin çox hissəsi,

cənublu qardaşlarımız fars əsarəti altındadır, amma müstəqillik qazanan bizlər isə indi öz xalçasını, öz musiqisini, bütünlükdə mənəvi sərvətlərini qərbə öz adı altında təqdim edirik. Bunun qiymətini və qədrini biz hamılıqla bilməliyik və bu mənəvi yükün ağırlığına dözməyi bacarmalıyıq. İllərlə həsrətində olduğumuz müstəqilliyimizi müvəqqəti maddi, mənəvi çətinliklərə qurban vermək olmaz. Vətəni rahatlığa dəyişmək olmaz. Vətən ümid və qürur yerimiz, haqqına tapındığımız alın tərimiz, ruhumuzun odu-ocağı, anamızın isti qucağıdır! Bu gün bizim ixtiyarımız yoxdur bir-birimizə müxalif olaq, çünkü bizim bir qəvi-düşmənimiz var, o da erməni və erməninin arxasında dayanmış, ürəyində Allah xofu olmayan azğın, şeytani qüvvələrdir! Torpaqlarımız işğaldan azad olunana qədər biz bu amal uğrunda birgə çarpışmalıyıq, çünkü bizi özümüz qədər heç bir xarici qüvvə istəyə bilməz. VƏTƏNİ göz bəbəyi kimi qorunmalıyıq. Vətəndən kənardə yaşamaq olar, ağılli, istedadlı, işgüzar adamlar yaşayırlar da, amma yaşadığıñ yer Vətən torpağı kimi ayağın altında möhkəm olmaz, sənin biliyini, təfəkkürünü isti qarşılıyalar, amma özünü heç zaman özlərinə doğma sanmazlar. Doğma sanılası bir yerimiz var, o da sinəsi min bir yerdən yaralı, torpağı paramparça olmuş doğma Azərbaycanımızdır. Vətən torpağı hələ tam azad deyil. Onun tam azadlığı işğaldan qurtulan günü olacaq. Bu azadlıq üçün birləşməliyik. Dünyaya səpələnmiş 50 milyonluq Azərbaycan türkünün gələcək birləyi naminə! Bu birləyin riçaqları bu gün Azərbaycanda yaşayan hər bir azəri türkünün, hər bir azərbaycanının əlindədir. Bu riçaqlar – məhəbbət, sevgi, istək, mənlik, ləyaqət, mənəvi təmizlik və bir-birini sevmək, öz canı qədər əziz tutmaqdır. Mənim bütün bunları dilə gətirməkdə məqsədim kimlərinsə bostanına daş atmaq və kimlərəsə öyüd, tərbiyə vermək deyildir. Sadəcə olaraq, ulu Sözün, qoca Şərqiñ bətnindən doğulan əsrarəngiz Şerin özünəməxsusluğunu qorumaq naminə bu yazımı qələmə aldım. Şerin formasını dəyişmək və ora dilimizə yatmayan ögey sözlər doldurmaq kəşf deyil, kəşfi onun mənasında və məzmununda axtarmaq lazımdır. Əziz söz adamları, sizləri də bu məslələr barədə dərin-dərin düşünməyə dəvət edirəm. Bütün dünyani və əsrləri heyrətdə qoymuş, qoca Şərqiñ isti nəfəsindən qopan müqəddəs Şerimizin gələcəyi naminə!..

09.07.2009

ALBAN ABİDƏLƏRİ KEÇMİŞİMİZİN YADIGARI VƏ YAXUD ÖLÜ TARİXİMİZİN BƏLALARI

Qafqaz Albaniyası eramızdan əvvəl təqribən III-IV əsrlərdə formalaşmış, eramızın VIII əsrində Ərəb xilafəti tərəfindən işgal edilmişdir. Paytaxtı əvvəlcə Qəbələ, sonra isə Bərdə şəhərləri olmuşdur. Eramızın IV əsrində xristian dinini rəsmi dövlət dini elan edən Alban dövləti mövcudluğunu sonuna qədər bu və ya digər dərəcədə xristian ideologiyasının təsir dairəsində olmuşdur. VII əsrдə torpaqlarımız ərəb işgalinə məruz qalandan sonar islam dini ərazimizdə geniş şəkildə yayılmağa başlamışdı.

Bu günə qədər xalqımızın yaddaşında kök salmış Cavanşir adı da elə alban hökmədarlarından birinin adı idi. Daimi yaşadıqları yerləri bilinməyən ermənilər hind-avropa dil qrupuna mənsub, bir ərazi dən digər əraziyə keçməklə köçəri həyat sürmüş xalqdır, hətta onların öz alımlarının yazdıqlarından da bəlli olur ki, bu xalqın qədimdən nə dəqiq yeri, nə də məkanı olub. Onlar qaraçılardın həyatına bənzər bir ömür yaşamışlar və indi də yaşamaqdadırlar. Günü bu gün də erməni-haylar Rusyanın himayədarlığı və işgali nəticəsində zəbt etdikləri azəri torpaqlarında da özlərini doğma hiss etmirlər, çünki onların tarixdən nə dövlətçilik, nə də torpağa bağlılıq sevgiləri olub. Tarixdə Erməniyyə adı ilə tanınmış dövlətdə ermənilər yaşamayıb, çünki onlar heç zaman oturaq həyat sürməyiblər, bir yerdən başqa yera azuqə, pul-para arınca köç etməklə dünyanın haqqı bilər tarixçilərinə bəlli bir ömür yaşamışlar. Bu gün bizim əzəli torpaqlarımız üstündə qurulmuş indiki Ermənistən bir dövlət kimi süqut etsə, bu xalq uფ demədən dünyanın hər yerinə köç edib gedəcək. Onları nə vətən, nə də torpaq hissi yandıracaq, çünki bu hiss onlarda heç bir zaman olmayıb. Dünyanın elə bir ölkəsini tapmazsan ki, orda ermənilər yaşamasın, eynilə qaraçılardır kimi.

İslam dini ölkəmizdə yayıldıqdan sonra xalqın əksər hissəsi müsəlmançılığı qəbul etdi. Tarixi alban abidələri və məzarlıqları yavaş-yavaş islamə inanc bağlamış xalqın mənəviyyatına yadlaşdı, amma xristian albanlarla qan qohumluğu və islami inancla bağlı səmavi dinlərin toxunulmazlığına görə müsəlman insanlarımız nə bu məbədlərə xain gözlə baxdilar,

nə də məzarlıqlara.. Xristianlıqda qalan alban əsilli insanlar isə məbədlərdə ibadətlərini davam etdirdilər. Ermənilər bu yerlərə ayaq basana qədər... Biabırçı və fəlakət gətirmiş məlum 1813-cü il “Gülüstan” və 1828-ci il “Türkmənçay” İran-Rusiya sülh müqavilələrindən sonra ruslar bu ikiüzlü ermənilərdən işgal etdikləri Azərbaycan torpaqlarında sıpər kimi istifadə etdilər. Tarixi mənbələrdə göstərilir ki, 200 nəfər erməni ailəsini ruslar İrandan gətirib bu ərazilərdə yerləşdirildilər. Ruslar tərəfindən bu ərazilərə köçürülmüş ermənilər azlıqda qalmış xristian alban-azərbaycanlıların kilsələrindən istifadə etməyə başladılar. Yəni xristian albanlarla bir yerdə ibadət etdilər. Xristian alban əhali ilə sözləri düz gəlməyəndə isə bu əhali ilə aralarında toqquşmalar olurdu. Köhnədən vərdiş etdikləri terror üsulu ilə onları öz yollarından götürürdürlər. Sonradan isə bu məbədləri də, xristian əhalinin özünü də və bu əhaliyə məxsus məzarlıqları da yavaş-yavaş özünükü ləşdirildilər. Yəni bir xalq məsəlində deyildiyi kimi “yersiz gəldi, yerli qaç” prinsipini məqsədli şəkildə həyata keçirməyə başladılar. Bəlkə elə bu xalq məsəli də vəhşi ermənilər bu torpağa ayaq basandan sonra yaranıb...

Ürəyinin qapısını qonağa açıq qoyan xalqımız bu fitnəkar düşmənin iç üzünü heç zaman dərindən duya bilməmişdir. Təxminən 1964\65-ci illər idi. Mən doğulduğum Tağay kəndində səkkizillik məktəbdə oxuyurdum. Dəvəçi-Siyəzən ərazisində, ümumiyyətlə, ermənilər yaşamayıblar. Bakı bizim bölgəyə yaxın olduğu üçün tez-tez paytaxtdan kəndimizə “volqa” maşınla ermənilər gələrdi. Deyirdilər ki, onlar qəbiristanlıq ərazisində duza qoymaq üçün bir yeməli bitki var onu dərirlər. Kənddən bir az kənarda dənizə sarı bizim qəbiristanlığımız yerləşirdi. Bu qəbiristanlıq təzə qəbiristanlıq adlanırdı. Köhnə qəbiristanlıq da təzə qəbiristanlıq yaxın idi. Köhnə qəbiristanlığın məzarlarının başdaşları dağılıb 1918-ci il erməni-rus basqınları zamanı tamamilə məhv olmuşdu, təkcə 2-3 məzar daşından başqa. Bu məzar daşlarının üstündə bizim başa düşmədiyimiz dildə hərflər və xaç işarəsi var idi. Görünür, islam dininin bu ərazidə yayılmasından sonra əski xaç məzarlıqlardan ayrı təzə müsəlman qəbiristanlığı salınmışdı. Biz həmişə dəniz yoluyla yay aylarında Xəzərə gedəndə bu məzarlar da sanki bize miskin-miskin baxardılar. Sonralar kəndə duza qoymaq üçün tərə yiğmağa gələn ermənilər bu xaç daşları da özləriylə tədqiq etmək bəhanəsilə harasa apardılar... O yer isə hələ də köhnə qəbiristanlıq adıyla durur. Günü bugün də o yer öz məhzun görünüşü ilə adamı qüssələndirir. O zamanlar Sovetlər İttifaqının kəsəkəs vaxtları idi. Biz o vaxtın uşaqları isə

rus tarixini öz tariximizdən yaxşı bilirdik, çünki doğma vətənimizin tarixi bizi məktəblilərə dırnaqarası keçilirdi.

Uzun illər bundan öncə olmuş bir hadisəni də dəyərli oxucuların diqqətinə yetirmək istəyirəm. Çünkü bu hadisənin özüm də iştirakçısı olmuşdum. 1975-ci il idi. Mən universitetə qəbul olmamışdan qabaq Bakıda tikiş fabrikində tikişçi işləyirdim. Başdan-başa qadın qüvvəsilə köklənmiş fabrikdə müxtəlif millətlərin qadınları işləyirdi, o cümlədən ermənilər də.

Dördüncü sexdə tikiş maşınları sırayla düzülmüşdü. Birinci sırada iki qadın tikiş maşınlarını idarə edirdi. Heç vəchlə bir-birilə yola getmirdilər. Bu qadınların biri Qarabağın xristian azərbaycanlısı Gülcöhrə (bunu sonradan özü elan edəndən sonra bildim), digəri isə əslİ hay-erməni Raya idi. Demək olar ki, iş zamanı daim dava-dalaş salardılar. Bir gün aralarında dəhşətli dava qopdu. Mən bu dava-dalaşa dözməyib onlara yaxınlaşdım, xasiyyətcə mehriban olan Gülcöhrəyə sual verdim niyə siz bir-birinizlə yola getmirsiz? Deyirlər ermənilər bir-biriylə can deyib can eşidirlər, bəs aranızda bu nə ixtilafdır?! Həddindən artıq əsəbiləşib gözləri həlqəsindən çıxmış Gülcöhrə ağlaya-ağlaya dedi: “Mən erməni deyiləm, mənim yeddi arxadan dönənim Qarabağda doğulub, mən qarabağlı xristian azərbaycanlıyam, ermənilər bizim kilsələrimizi, əlibbamızı, tariximizi, musiqimizi, torpağımızı, bütünlükdə varlığımızı oğurlayıb. Onlar bizi heç zaman xoşlamırlar, hətta qızlarımızı da ərə getmək adı ilə alıb Ermənistana aparırlar və beş-altı aydan sonra qaytarıb başımıza vururlar ki, bəs siz türklərin artıgsız. Sizdən bizə yar olmaz. Biz alban əsilli xristian azərbaycanlıyıq. Neçə yüz ildir erməni işgalının və böhtanın basqları altında inləyirik. Allah yer üzündən ya erməniləri, ya da bizi yox eləsin... Bizimlə sizin qanınız, kökümüz birdir. Aramıza qan düşmənçiliyini salan da bu məkrli ermənilərdir. İndi biz tək qalmışıq, nə bizi murdar ermənilər, nə də canı-qanı bir azərbaycanlılar sevir. Bu murdar, qaraçı ermənilərin ucbatından...” Açığını deyim ki, mən alban əsilli xristian Gülcöhrənin dilindən bu sözləri eşidəndə alban tariximiz barədə heç bir məlumatım yox idi. Maraq məni götürdü, tez gözlərimin qabağına kəndimizin kənarında olan xristian köhnə qəbiristanlıq və Dəvəçinin ucqar dağ kəndi Zeyvə ilə üzbəüz yerləşmiş Kilvar kəndi gəldi. Bizim kəndin də köhnə qəbiristanlığından başdaşları ermənilər tədqiqat adı ilə aparmışdılar və ərazimizdə yeganə xristian kəndi olan Kilvar əhalisinə camaat erməni

desə də, kilvarlılar özlərini heç zaman erməni adlandırmırdılar. Onlar öz aralarında bir-birinə udin deyirdilər. Baxmayaraq ki, xristian idilər, adları da bizim adlara bənzəyirdi. Hətta o kənddən Səriyyə adında bir rəfiqəm var idi. O söyləyirdi ki, ermənilər Bakıdan onların kəndinə tez-tez qonaq gəlirdi. Kilsələrində olan tarixi sənədləri də özlərilə bahəm götürüb aparmışdılar. 1988-ci il hadisələri başlayan zaman həmin Kilvar kəndinin camaati da Rusiyaya köç etdilər.

Adətən bizim xalqda nədənsə öz tarixinə, öz tarixi abidələrinə bir biganəlik var. Özü də bu biganəlik ziyalılarımızdan tutmuş ən adı insanımıza qədər hamida özünü bürüzə verir. Bizim əsasən dövlətimiz evimizin içi, oradakı insanların sayı, imkan olduqca yığıldığımız var, sərvət, dəbdəbəli ev əşyaları, bərbəzəkli zinət, yemək-içməkdir. Hərdən mənə elə gəlir ki, biz yaşamaq üçün yemirik, yemək üçün yaşayırıq. Bu, hər gün telekanallarda baş alıb gedən yemək-içmək şoularında da özünü bürüzə verməkdədir. Heç biz torpaqlarının iyirmi faizi işğal altında olan ölkənin vətəndaşlarına oxşamırıq. Eh, deyəsən bize heç torpaq da lazım deyil. Xalq şairlərimizdən biri yazmışdı ki, hara sənin üçün yaxşıdırsa, ora vətəndir. Görürsüz də biz şairlər necə beynəlmiləl fikirli insanlarıq. Bura olmasın, ora olsun. Təki qarnımız tox, cibimiz dolu olsun. Ordan qovarlar bura gedərik, burdan qovarlar ora gedərik.

Hələ uşaq vaxtlarından uca dağlar başından kəndimizə boylanan Çıraqqala uçulub-dağılmağa doğru getməkdədir, amma bu tarixi qalanın düz qulağının dibində dəbdəbəli bina tikilib. Bir az o tərəfdə isə müalicəxana fəaliyyət göstərir. Burda kef məclisləri qurulur, əmliklər kəsilir, uzaq tariximizin yadigarı olan Çıraqqala isə məhzun-məlül, daş-daş ələnə-ələnə bizim biganəliyimizin önündə hönkür-hönkür göz yaşı tökür. Tarix arxasında goru çatlamış şahlarına ağı deyə-deyə... Bu gün işğal altındakıları demirəm, onların taleyi hamımıza bəlliidir, işğal altında olmayan neçə-neçə qala və məbədlərimiz bu agrılı taleyi yaşamağa məhkumdur. Biz isə özümüzə saysız-hesabsız imarətlər yapıp, köhnə qalalara oxşar yeni daşlarla qalalar tikir, amma keçmişimizin əbədi sükutuna qapılmış tarixi abidələrimiz bizim biganəliyimizlə barışb öz acı taleyini yaşamağa məhkum olub. Bu məhkumluğun acısını isə biz özümüz həm dünən, həm bu gün, həm də sabah çəkəcəyik.

Universitetdə oxuyarkən kirayədə qalan tələbə qızlarının olduğu evə qonaq getmişdim. Evin sahibələri iki yəhudi əsilli yaşları səksəni haqlamış

bacılar idi. Bu bacılar Bakının qədim binalarının birində ikinci qatda yaşayırdılar. Yeddi, səkkiz otaqdan ibarət bu mənzildə döşəmədən tavana qədər qalaq-qalaq kitablar yiğilmişdi. Kitabların çoxu da tarixlə bağlı idi və bu kitabxanada bizim alban tariximizlə bağlı neçə-neçə kitablar dil açıb keçmişimizi haraylayırdı. Erməni, yəhudü evlərində tarixi kitablar qalaqlananda bizim evlərdə isə çex büllurları, xarici mebellər adama gəl-gəl deyirdi. Bu gün bizim əlimizə pul düşəndə bahalı əşya alırıq, kitab yox, halbuki kitab bu bahalı əşyalardan neçə dəfə ucuzdur. Dünyadan köçmüslərimizin qəbirlərini fürsət düşdükçə bahalı mərmərlərlə bəzəyirik, amma bir manatımızı belə tarixi abidələrimizin bərpasına qoymurraq. Axı bayaq qeyd etdim ki, bizim vətənimiz evimizin içidir. Evimizdən kənar bize yaddır, zibilləyə də bilərik, ağaclarını kəsə də bilərik, təbiətini çirkənləndirə də. Axı bize nə?!

2007-ci ildə əlimə əslı şotland Amerika yazıçısı Səmuel A.Uimzin “Ermənistən terrorçu “xristian” ölkənin gizliləri” kitabı keçmişdi. Daha doğrusu, bu kitabı mənə Azərbaycan Dillər Universitetinin müəllimi Məhəmməd müəllim bir tədbirdə bağışlamışdı. Bəri başdan Məhəmməd müəllimə bu qənirsiz bəxşışə görə və bu kitabı ingiliscədən dilimizə çevirən həmin ali təhsil ocağının müəllimi Zeydulla müəllim Ağayevə öz minnətdarlığımı bildirirəm. Ağrılı tariximizlə bağlı dəyəri heç nəylə ölçülülməyən belə qiymətli kitabı bizim dilimizə tərcümə etdiyi üçün... Allah belə ziyanımızı həmişə öz nəzər-diqqətində saxlasın və hifz etsin. 344 səhifəlik kitabı mən necə deyərlər birnəfəsə, dincəlmədən oxudum. Kitabın səhifələrini həyəcansız oxumaq mümkün deyil. Kitab məni o qədər həyəcanlandırdı ki, mən kitabın təsirilə bu insanpərvər müəllifin şərəfinə “Erməni fitvasını dünyaya faş eyləmisən” şerini yazdım. Kitab başdan-başa erməni adlı millətə mühakimə üsulunda qurulub. Ermənilərin qaraçı bir qövm olduğunu – onların nə əlifbası, nə tarixi torpaqlarının olmamasından bəhs edir. Hazırda işlətdikləri əlifbanın alban əlifbasının dəyişdirilmiş forması olduğundan danışılır, hətta xristian inanclarının da olmadığı bu dini zahirdə işlətdikləri və əslində “vahan” adlı bir inanca qulluq etdikləri, rusların vasitəsilə Qafqaza ayaq qoyduqları gündən bu əzəmətli, qeyrətli diyarı qan çanağına döndərdiklərindən bəhs edilir. Azərbaycanın şimal hissəsində alban çarlığının və bu çarlığın süqtundan sonra qalan xaç abidə və məzarıstanlarının ermənilər tərəfindən mənimsənilməsi, Türkləri-osmanlıları şərəməsi, yalancı aprel qırğınından sonra beyninə yeritmək

və Türkiyədən ömürlük yal diləmək istəkləri, xristianlıq pərdəsi altında xaç incəsində olan ölkələrdən pul dilənə-dilənə yaşayan ermənilərin iyrənc sifətləri bu kitabda ifşa olunur. Kitabda ermənilər tənbəl, ağır işlərdən qəçən, onun-bunun hesabına yaşayan bir millət kimi kəskin tənqid atəşinə tutulur və onları dəstəkləyən xristian dövlətləri də bu şər yoldan əl çəkməyə, haqqın, ədalətin tərəfində olmağa çağırılır. Kitab Amerikada çap olunan-dan bir ay sonra müəllif müəmmalı şəkildə vəfat etmişdir. Mən imkanlı şəxslərimizin yerinə olsaydım bu kitabı cahanın məşhur dillərində milyonlarla tirajla buraxar və dünyanın hər yerinə yayardım. Heyif ki, Allah mənə belə bir imkanı nəsib etməyib, amma onu deyim bu kitab ermənilərin xeyrinə yazılsayıdı, onlar mənim dediyim kimi də edərdilər. Biz həmişə fil qulağında yatmağı xoşlayan bir xalqıq. Rus tarixçisi Lev Qumilevin sözü olmasın lap qocalıb tarix səhnəsindən çıxmağa hazırlaşan xalqlara bənzəyirik...

Ona görə müstəqilliymizin varlığının tarixini sübut edən himnimin gah sözləri, gah musiqisi bizlərə uzun görünür, hətta səslənəndə dodağımızı belə tərpətməyi bəzən özümüz rəvə bulmur u. Məşhur "Sarı gəlin" xalq mahnısını ermənilər özünüküləşdirib və bizlərdən bəzilərimiz də elə güman edirik ki, elə bu mahnı hayların boyuna biçilib. Sizlərə və bizlərə sual edirəm sarışın, yaşıl göz, göy göz erməniyə nə vaxt və harada rast gəlmisiz? Görünüş baxımdan ermənilər qaraşın, qara və ya qəhvəyi gözlü olurlar. Sarı saç, ağ bəniz, yaşıl və göy gözlər əslən qafqazlılara məxsusdur. Qanımızın ərəblərlə qarışmasına baxmayaraq həm bizim – yəni Azərbaycanın başqa bölgələrindən olanların arasında, həm də müsəlman qarabağlıların arasında istənilən qədər sarışın, göy və yaşıl gözlü adam-lara rast gəlmək olur. Həmçinin qafqazda türk əsilli tayfalar lap qədimdən olub. Yaşlı bir qaqauzun dilindən eşitmışəm ki, onlar çox-çox əvvəller qafqazda yaşayıblar. İslam dininin Qafqazda yayılmasıyla əlaqədar olaraq onlar xristian dinində olduqları üçün bu ölkəni tərk edib Moldova ərazisinə getmişdilər. İndi də qaqauzlar dil və qan qohumluğuya əlaqədar bizi özlərinə çox yaxın hesab edirlər.

Naxçıvandan üzü bəri islamdan qabaqkı tariximizi bize birər-birər piçildəyan alban abidələrmiz, qəbiristanlıqlarda paramparça keçmişimizin, uğurlanmış xaç başdaşlarımız yaralanmış susqun və baxımsız görkəmlərilə bizləri haraylayır. Deyir, ey din ayrı soydaşlarım, qandaşlarım, gəlin başımızı tumarlayın, üstümüzdən min illər əsən xəzan yellərinin naləsini

dinləyin, ahımızı duyub, bari bir dəm bizim təki inləyin. Axı biz sizin keçmişinizin yadigarlarışıq. Axı millətin kimliyi onun başı bəlalı tarixindən o tarixin torpaqda qoyduğu izlərdən keçir. Bu izlər torpaq altda və üstdə qalan xaraba şəhərlər, qalalar, uzaq keçmişimizin küp qəbirləri, zərdüştlüyün, xristianlığın abidələridir. Axı bizim ulularımız yeddinci əsrən yox, çox-çox öncələrdən bu torpaqların sakinləridir. Axı heç bir millətin tarixi onun dini ilə ölçülümur. Axı biz, bu məmləkətin sakinləri dünya xalqlarında olduğu kimi neçə-neçə inanclardan keçib bu günümüzə gəlib çıxmışıq. Kimi xristian, kimi zərdüşt, kimi müsəlman kimi və sair. Öz tarixini göz bəbəyi kimi qoruyanlar tarix səhnəsində at oynadıblar. Allah bu hissi bizdə güclü etsin. Milli Məclisdə bəzi millət vəkilləri kimi deməyək ki, Naxçıvanda hər daşın altından bir xaç çıxır. Əzizlərim, o xaçlar bizim özümüzə məxsusdur. Dünənini danan xalqın sabahı da olmaz. Bunu biz hamımız bir nəfər kimi anlasaq, bununla biz xaçpərəstliy i yox, tariximizi hifz etmiş oluruq. Tarix isə onu qoruyanlardan və hifz edənlərdən başlayır, çünki tarixi qoruyanlar keçmişin sırlı sandığının sehrlili açarını öz ağılı, düşüncəsi, biliyi, ziyalılığı, milli qüruru, qeyrətilə dərin qatlardan arayıb-axtarır tapır və qiflini açır. Ulularının yaşadığı həyat yolunu araşdırmaq üçün varından, pulundan keçir. Biz bu gün kimliyimizi aramaq üçün göy türklərin yaşadığı vaxtlara, Orxan-Yenisey abidələrinə gedib çıxırıq, amma bir neçə yüz il qabaq tarixə öz dəsti-xəttini yazmış alban tariximizi özünükü ləşdirmiş erməni-hay vandalızımı qarşısında sükutla baş əymışik və bu sükut öz tariximizə bəslədiyimiz ögeyliyin ucbatındandır ki, bu gün düşmən hər cəhətdən üstümüzə hücuma keçib. Həm tarixi varlığımızı, həm musiqimizi, həm rəqslerimizi, həm torpaqlarımızı işgal etməklə məşğuldur. Göy türklərlə bağlı tariximiz və Orxan-Yenisey abidələri bizimdir, amma alban tarixini unutmamaq şərti ilə... Əsli bizdən olmayan bir yazıçı okeanın o tayından düşmənin iç üzünü açıb aləmə bəyan edib. Bütün dünyanın başbilənlərini də qaniçən terrorçulara qarşı ayyıq-sayıq olmağa çağırıb. Biz isə “Əsli və Kərəm” dastanında boy göstərən Əslini erməni adlandıırıq. Bu iki dində olan bir tayfanın məhəbbət faciəsi idi, Əsli ilə Kərəm isə sonradan bir millətin başına göstərilmiş soyqırımlarının ilk qurbanları. Biz xristian albanla müsəlman albanın faciəvi məhəbbət dastanında Əslini erməniləşdirməklə erməniləri burda qədimləşdiririk. Amma dini dinimizdən, dili dilimizdən olmayan şotland əsilli yazıçı isə Amerikada haray qoparıb ermənilərin Qafqaza iki əsr qabaq gəldiklərindən bəhs edir. Biz özümüz də bilmədən və ya bilərkədən çox vaxt

erməni dəyirmanına su tökmüşük. Bizim bu başıbəlalı qonaqpərvərliyimiz, ürəyimizin yumşaqlığı sinəmizə dağlar, düyünlər çəkib.

Bu dağ-düyünlərin ağrısı dünən baba-nənələrimizdən, bu gün bizdən, sabah isə hələ həyatın ağrılarını tam dərk etməmiş övladlarımızın ürəyindən keçəcək. Bu dağ-düyünlərin kökünü kəsmək üçün göz yaşlarını, ah-ufu yiğışdırıb təpədən-dırnağa qədər düşmənə nifrat hissilə çäglamalıyıq. Namusumuz olan halalca ana torpağımızı qorumaq naminə! Ana torpaq deyəndə həm Vətən, həm tarix, həm də bütünlükdə dəyərlərimiz yada düşür. Dünyanın hər yerində yaşamaq olar, ancaq hər yerə Vətən demək olmaz. Vətən sevgisi heç bir sevgi ilə əvəz olunmur. Bu əvəzsiz sevgi qan yaddaşımızla ruhumuza hopub. Qan yaddaşımızın dolaylarında atababalımızın at oynadıb qılınc çaldıqları zamanlar hayqırır. Bu hayqırıtların işartiləri bağımızda şimşəklərtək oynasır. Kişili-qadınlı hamımızı döyük meydanına səsləyir. Varlığımızın sağlığı naminə! Bu sağlıq hər birimizin dəyanətindən, mətanətindən, ləyaqətindən keçir. Düşmən mənfur olduğu qədər də çox qorxuludur.

Alban tarixini, alban mədəniyyətini bizə yad sayanlar qoy Azərbaycanımızın zəhmətkeş, əzabkeş və şəhid alimi akademik Ziya Bünyadovun alban tarixilə bağlı tərcümə etdiyi Musa Kalankatuklunun “Albaniya tarixi” və Muxtar Qoşun “Alban salnaməsi”ni oxusunlar. Biz bu kitablara oxumaqla xristian olmuruq, sadəcə, əsrlər arxasından haray salmış öz kimliyimizin faciəvi dastanıyla tanış oluruq... Mən demirəm ki, alban tarixinə bizim alımlarımız müraciət etməyib, Fəridə xanım Məmmədovanın və bir çoxlarının bu sahədə xidmətləri danılmazdır. Amma bu gün biz hamılıqla əlimizdən oğurlanmış tariximizi özümüzə qaytarmaqcün mübarizə aparmalıyıq. Internetdə açılacaq alban tariximizlə bağlı portallarımızdan tutmuş, kənd-kənd, şəhər-şəhər adlarını toz basmış, uçulub məhv olmaq təhlükəsilə üzləşmiş alban abidələrimizin bərpası və mənəviyyatımıza qaytarılmasıyla məşgül olmalıyıq. Düşmən məkrli və iyrəncdir. Bütün günü bizim musiqilərimizə qulaq asan, onları mənimseyən, toylarında mahnilarımızın sədasına qol götürüb oynayan ermənilər özgə atı ilə çox uzağa çapa bilməyəcəklər, gec-tez atın üzəngisindən ayaqları üzüləcək və kəllə-mayallaq yerə gələcəklər.

Deyirlər ki, dünyada insan nəсли peyda olmamışdan önce vəhşi bir insana bənzər nəsil var idi. Bizim insan nəсли vəhşi insan nəslini döyüşə-döyüşə yer üzündən silib. Ona görə onlara da insan nəсли deyirəm ki,

onların da ov alətləri var idi, amma insan əti ilə, hətta bir-birinin əti ilə qidalanırdılar. Lakin adəm övladı bir çox vəhşilər kimi adamyeyənləri də yer üzündən yox edib, ancaq hərdən mənə elə gəlir ki, bir çox nəhəng canlılar öz görünüşünü dəyişdiyi kimi, adamyeyənlərin də tör-töküntüləri indiyə kimi qalmaqdadır. Yəqin ki, başqa şəkildə. Bu üzdə bizlərə bənzər, daxildə isə vəhşi və şeytani fikirlərə qul olmuş ermənilərdir. Ona görə də onları nə din, nə iman, nə Tanrı xofu çəkindirir. Məqsədləri ev yixmaq, qan tökmək, məzlam erməni sifətlərilə dünyadan pul dilənməkdir. Neyləyək, yəqin bizim də bəxtimizə belə qaniçənlərlə çarşışmaq düşüb. Xatirimə yüz illik fransız-ingilis müharibəsinin tarixi düşür. İndi fransız da, ingilis də öz evində oturub və bir-birinin sərhədlərinə hörmət və ehtiramla yanaşırlar. Yəqin erməni də vəhşi xisletdən əl çəkər, ya da birdəfəlik həyat səhnəsindən silinib gedər, çünkü atalar demişkən yalan ayaq tutar, yeriməz, necə ki, erməni yalani haçansa ayaq tutub, ancaq bu gün yerimir. Bütün dünya onu düz yola qaytarmaq üçün baş sindirir. Dırnaqarası xristian qardaşlarının başını sıgallayıb, cibinə pul-para basanlar da bu gün tutduğu əməllərindən peşman olublar, çünkü onun-bunun yarlı ilə dolanmağa vərdiş etmiş ermənilər bu dilənci yardımın ömrünü uzatmaq istəyirlər. Əfsus, xaricdə oturmuş erməni əsilli milyonerlər ələ bu pullarla varlanmış, əldə etdikləri yardımın bir qismini qana, qırğına, terrora, bir qismini isə şəxsi həyatlarına xərcleyirlər. Qafqazda yaşayan erməniləri də beşdaş kimi əllərində atıb tuturlar. Yağlanmış qarınlarının sabahını düşünə-düşünə. Bizlər isə bu mətləblərdən hali olub sabahımız naminə bu günümüzə əncam çəkməliyik, halbuki müvəqqəti dondurulmuş müharibənin atəş səsləri cəbhə xəttinə yaxın ərazilərdən hər gün eşidilməkdədir. Hələ də arasıra şəhid olmuş əsgərlərimizin meyitləri evlərinə gəlir. Bu açılan güllələrlə ermənilər bizə demək isteyir ki, biz sizinlə düşmənilik, bu düşmənciliyin kökləri heç vaxt ürəyimizdən qırılmayacaq. Biz isə xristian donuna girmiş məkrli vahanlarıq. Bizi burası şeytan atamız göndərib ki, sizinlə qan savaşına çıxaq. Qələbəni isə güclülər qazanır. EY AZƏRİ İNSANI, mən bu qələbənin gücünü özümüzdə görürem. Tariximizi sormaqla, Vətən atəşini könlümüzə sarımaqla, dünənimizi aramaqla, bu günümüzə yarımaqla, sabahımızı qorumaqla!..

06.11.2009

“KREDO” NUN ON İLLİYİ MÜNASİBƏTİ İLƏ QƏZETİN BAŞ REDAKTORU ƏLİ RZA XƏLƏFLİYƏ AÇIQ MƏKTUB

Hörmətli Əli Rza müəllim, deyirlər ki, istedad Allahın öz sevdiyi bəndələrinə verdiyi ən böyük mükafatdır. Bu mükafat isə istedadlı bəndənin təkcə özünə yox, mənsub olduğu elə, elata, yurda, Vətənə və nəhayət, millətə layiqli töhfə olur, çünki xalq öz istedadlarıyla zirvələrin fövqünə ucalır. Başqa millətlər tərəfindən sayılıb, seçilir, varlığına, mənəviyyatına ehtiram bəslənilir. Bütövlükdə istedadın yaratdığı nə varsa dünya evinə bəxş olur. Bu bəxşışlərlə hələ ki, məhvərindən çıxmır dünya, haqqına tapınır, iblisi, şeytanı yamanlayır və xeyir əməllərlə ümmanlayır. Yoxsa cahanın çarxı çoxdan çevrilərdi, bizim başibələli dünyamız yerlə-yeksan olardı. Müxtəlif elm sahələrində istedad parlaya bilər. Hər sahə də yaxşı əməllərə köklənirsə, deməli, həyatın inkişafına, ağlin, düşüncənin nurlaşmasına, saflaşmasına, bəndənin yaşam haqqına xidmət edir. Elə insanın böyüklüyü, ucalığı da ondadır ki, öz zəkasıyla bütün keşməkeşləri dəf edir...

İstedad hər dövrdə ağrılı bir ömür yaşayır. Ağrısının əsas amili hər şeyi başa düşüb dərk etməyi və bu dərkin içində sıçrayışlar, çırpıntılar, büdrəmələr daha nələr, nələr... Əgər istedad söz adamı olubsa onlardan bir çoxunun falakəti ölçüyəgəlməz olub. Millətinin, Vətəninin tale yükünü öz çıyıllarında daşıyır. Hər addımda laqeydiliklə, təhqirlə, böhtanla, paxilliqla, əzabla, müsibətlə, zillətlə qarşılaşır. Bəzən ac-susuz qalıb, bəzən tərkivətən olub, repressiyalarla üzləşib, gülləbaran olub, ancaq öz amalından, əqidəsindən, məsləyindən dönməyib. Dahi Hüseyin Cavid deyirdi ki, dünyani mədəniyyət xilas edəcək. Xilası mədəniyyətdə görən dahilərimizin böyüklüyü mənəviyyatdan boy göstərir. Mənəviyyat pakdirsa, göylərində ulduzları parlaqdırsa, deməli, işığı mədəniyyətə bəs edəcək. Mənəviyyat bəsittirsə, deməli, mədəniyyət də kasadlaşacaq, mütiləşəcək, bayağlaşacaq və xalqın ruhunda özünü bürüzə verəcək. Mənəviyyati bəsít olan xalq gec-tez uçuruma yuvarlanır, könül sarayında bayquşlar ulayırlar. Öz ömrünü tamama yetirmiş insana bənzəyir, qocalıb həyat səhnəsindən çıxır.

Əli Rza müəllim, mədəni dünya bugününi öz kitabı, elmi, qəzeti, dərgisi, bütünlükdə mətbuatı, televiziyası, kompüteri, telefonu ilə yaşıdır, fəqət bu yaşamın içində ən önəmlı yerdə ruhumuza köklənmiş mətbuatımızdur. Mətbuatımızın nümunələri içində dəyərilə “Kredo” qəzeti məxsusi

fərqlənir. “Kredo” qəzeti redaksiyasında gördüyüüm işiq, nur, mənəviyyat ucalığı adamın könlündə həyat eşqini artırır, ilhma qol-qanad verir. İyirminci əsrin əvvəllərində dahi Cəlil Məmmədquluzadənin “Molla Nəsrəddin”i söz adamlarını ətrafına toplayıb bu dərgiyə millətə mənəvi qida verirdi. O dərgidən dahi Sabirlər boy göstərirdi, xalqının sabahına həyat günəsi olmaq üçün, millətin mənəvi yaddaşında öz qüdrətılı qalmaq üçün... Allah cənnət qanunlarını pozduqları üçün Adəm babamızla Həvva nənəmizi yerə cəza çəkməyə göndərdi. Əgər belədirse, deməli, biz Yaradanın verdiyi böyük cəzanın daşıyıcılarıyıq. İşiq sürəti ilə ölçulsə insan ömrü saniyələrə bərabərdir. Bu saniyələr içində zaman tərəzisində bizim günahlarımız və savablarımız yiğilir. Haqq-hesab gündündə hesaba alınmaq üçün, bu bambalaca yer kürəsi isə adəm övladının qazamatıdır, ancaq uca Tanrı bizə bütün canlılardan fərqli olaraq zəka əta edib. Bu zəkanı həm xeyrə, həm şərə sərf edənlər var. Xeyir şəri üstələyəndə dünya nura boyanır, düzlük zəfər çalır, şər xeyiri üstələyəndə qanlar tökülr, evlər yixılır, mənəviyyatlar ölüziyir, mədəniyyətlər dərdə düşür. Əgər ağlinı, şüurunu halal əməllərə işlədən mənəviyyat adamları olmasayıdı, yəqin ki, Yer Kürəsi çıxdan məhv olardı. Həqiqi ilham sahiblərinin qəlbini çox kövrək, usaq kimi küsəyən olur. İstər təbiətdə, istərsə həyatda çəkişmələr, döyüşmələr, dəyişmələr onlara təsir edir. Onlar daima istiqanlılığı, səmimiyyətə, mehmannəvazlığa möhtacdırlar. Çox vaxt redaksiyaların qapıları ağzında ümidi ləri qırılan bu insanlar mənəvi ucalıqdan uçuruma doğru yuvarlanırlar. Qələmləri əllərində haray qoparır, bu harayın nalələri könül fəğanını Tanrıya aparır...

Olı Rza müəllim, sizə nə qədər maddi və mənəvi cəhətdən üzücü və ağır olsa da, “Kredo” adlı ağır bir yükün altına girmisiz. Bu yük sizin ciyinlərinizə əzab-əziyyət versə də bu məşəqqətə sinə gərirsiz. Ləp “Molla Nəsrəddin” dərgisinin çəkdiyi ağrı-acıya bənzər bir ömür yaşayır sizin qəzetiniz. Buna baxmayaraq siz zəkanızın, iradənizin gücünə qatlaşaraq “Kredo” qəzetini yaşıdırsız. Bu ağrılı yaşam bizim mənəviyyatımıza işiq salır. Allah bu işığı sizin könlünüzdən əskiltməsin. Sizin ilhamınız aşib-daşır, qarşısalınmaz sellər təki çağlayır. Biz bu qəzətdə söz adamlarının, ilham sahiblərinin könül dünyasına səyahət edirik. Onların ürək çırıntılarını duyuruq. Güclü yazarlarla zəif yazarların çarpışması, rəngarənglik, ağır tutumlu, elmi-ədəbi yazılar qəzətin səhifələrini bəzəyir. Bu qəzətdə journalist olmayan özünə jurnalist, şair olmayan özünə şair, yazıçı olmayan

özünə yaziçı, publisist olmayan özünə publisist deyir. Bu qəzətdə həqiqi sənəti olmayanlarla sənəti olanlar döyüşür. “Kredo”nun qeyri-adiliyi də bundadır. Bu qəzet əsl mübarizə meydanını xatırladır. İlhamlılarla ilhamsızlar çarpışmasında həqiqi sənət əsərləri qəzetiñizdə boy göstərir. Sizə Allah elə ürək verib ki, söz adamını layiq olduğundan da artıq tərifləyirsiniz. Bu da sizin böyüklüyünüzdən irəli gəlir. Sözün düzü iki il qabaq “Kredo”nun səhifələrlə tanış olarkən bu qəzetiñ mənəvi çəkisinə nə qədər heyrətlənmişdimsə, indi də həmin heyrətimdə qalıram.

Bizim xalqın ən böyük biganəliyi vaxtında öz istedad sahiblərinə dəyər verməməsindədir. Həmin istedad sahiblərindən biri də sızsız. Sizin kompüterin yanında dayanıb bədii, publisist əsərlərinizi sinədən deməyiniz mənə böyük zallarda görkəmlı alımların dediyi mühazirələri xatırladır. Amma alımların çoxu mühazirələri kağızdan, siz isə sinədən deyirsiz... Sizin coşqun ilhamlı söz xəzinəniz tükənmək bilməyən dəryaya bənzəyir. Dərya coşanda bulanır, sakitləşəndə durulur, amma heç zaman özünə, sözünə rahatlıq tapmır. Bu yaxılarda “Kredo” qəzetiñin on illiyi tamam oldu. On illik yubiley sükütlə keçdi. Sükutun arxasında bir əzəmet görünürdü. Allah əzəmətdən endirməsin qəzetiñizi! Bu on ildə “Kredo”nun xalqın mənəviyyatına xidmətləri danılmazdır. Qəzetiñ qapılarını heç kimin üzünə bağlamır, hər kəsə imkan verir ki, niyə qadir olduğunu əyani şəkildə sübut etsin. Bu qəzet imkan verir ki, “yazaram” deyən kəs könül dünyasından qəzetiñ səhifələrinə boyfansın, istər nəzmi, istər nəsri ilə, istərsə də publisist məqalələrilə, indiki zamanda qəzətlərin, dərgilərin, baş redaktorların bol olduğu bir vaxtda hər mətbuat orqanı oxucunu təəccübəndirib onda maraq oyada bilməz. İldə beş-altı sayla çıxan qəzətlərdən oxucu hansı zövqü və məlumatı ala bilər? Və yaxud “çevir tati, vur tati” prinsipilə işləyən mətbu orqanı insana nəyi aşılıyar? Bəli, sizin qəzet oxucuya zövq və məlumat verməyi bacardı. Maddi çətinlik girdabında bogulan “Kredo”ya çoxları dodaq büzsə də, onun agrılı-acılı taleyinə bədxahları sevinsə də, siz bir an belə ruhdan düşmüsüz. Qəzetiñ çapını böyük çətinliklər bahasına davam etdirirsiz. Mən ölkənin bir vətəndaşı kimi hesab edirəm ki, bu millətə və mənəviyyata ölçüyə gəlməz xidmətdir. İnanıram ki, siz gec-tez bu xidmətinizin əvəzini ulu Tanrıdan, həm də səlahiyyəti olan tanrısevər bəndələrdən alacaqsız. Necə deyərlər, qızıl nə qədər torpaq altda qalsa da öz əvvəlki parıltısını itirmir. Vətəndə o qədər imkanlı insanlarımız var ki, Allah varlarını daha da aşdırıb-daşdırınsın.

Arzu edərdim ki, “Kredo”ya, söz-sənət xiridarı olan bu qəzetə öz maddi köməkliliklərini əsirgəməsinlər, çünkü mənəviyyata yol da maddiyyatdan keçir. Maddi durum yaxşı olmayanda mənəviyyatda aşınmalar yaranır. Ona görə də bəzən varı olan istedadsızlar öz adlarını əbədiləşdirmək fikrinə düşür, cəfəngiyyatla dolu cild-cild kitablar buraxır,ancaq kitablari vərəqləyəndə görürsən ki, aya içində heç zad yoxdur və o kitablara qo-yulan pullara heyfin gəlir. Düşünürsən ki, bu pul-paranı mənəviyyatın çıçəklənməsinə sərf edərdi, nəinki, bu boş cəfəngiyyatlara! Nə edəsən ki, çox vaxt həyat tərzi düşüncə tərzini üstələyir və ondan da aşınmalar baş verir. Çox güman ki, hər kəs öz dəyər ölçüsünü duysayıdı bu biabırçılıqlar da baş alıb getməzdi. Sığala tamarzı dəyərlərimiz ayaqlar altında itib-batmadı. Mənəviyyatımızın bal arıları öz çıçəklənmə dövrünü yaşayarkən qoltuqlarda yatmadı. İstedadsızların tügyan etdiyi bir zamanda barmaqla sayılısı istedad sahiblərimiz maddiyyat acıları ilə çapalamazdı. O cümlədən sizin də qəzetiñiz bu acıların içindədir. Siz də, sizinlə birgə çalışan işçiləriniz də maaşsız “Kredo”ya xidmətdədirler. Bu xidmət həm də Vətənə təmənnasız xidmətdir. İstedadlıların ürək çırıntılarıyla köklənmiş qəzetiñiz öz həyat ideyasına sadıq bir ömür yaşayır. Bu ömür həyat tufanlarının keşməkeşlərində çapalayıır, vurnuxur, dahi Füzuli demişkən “gözündən qanlı axar su”. “Kredo”nun araya-ərsəyə gəlməsində Elçin Kamalın, Şakir Albaliyevin, Cavahir xanım Kamilqızının, işinin cəfakesi, bacarıqlı Həkət xanım Muradovanın, gənc Türkanın əvəzsiz xidmətlərini qeyd etməmək günah olardı. Bu zəhmətsevər insanlar can-dildən “Kredo”ya bağlanıblar. Onların fədakarlığı sayəsində bu gün qəzet mətbü ömrünü yaşamaqdadır. Qəzet sizi diləyinizcə-ürəyinizcə maddiyyat sarıdan yaritmasa da, sizlər onun cövrünə səbir, təmkin, bir oğul dəyanəti ilə dözürsüz. Allah dözü-münüzü tüketməsin, üstünüzdən səmum yelləri əsməsin, “Kredo” nun ayrılığı bizlərin və sizlərin qapısının ağızını kəsməsin, çünkü o bizlərə, sizlərə, bütövlükdə ədəbiyyatımıza, mənəviyyatımıza vacibli qəzetdir. Allah vacib bildiklərini hifz etsin, o cümlədən “Kredo”nu! “Kredo” ya on yaşın mübarək deyirəm, sizə isə deyirəm, Əli Rza müəllim Tanrı o boyda mənəviyyat və zəka yükünün ağrısını daşıyan ürəyinizi qorusun, çünkü siz həm mənəviyyatımıza, həm də ədəbiyyatımıza lazımlı adamsız. Təəssüflər olsun ki, lazımlı adamlarımızın qədir-qiyəmətini çox vaxt sağlığında verməyi bacarmırıq, çünkü həqiqi sənəti olan kəslər qapıların kandarını dağıtmır, hansısa dərgilərdə, qəzetlərdə öz lövbərini salmir. İstedadsızlar xalqın

yaddaşında qalmır, istedadlılar çox zaman layiq olduğu yerə ucalmır, ancaq heç kəsin qarşısında alçalmır. Budur istedad sahibinin böyüklüyü! Allah böyüklükdən düşürməsin sizi, siz də hər zaman öz nəsrinizlə, nəzminizlə, publisist yazılarınızla, sevimli “Kredo”nuzla sevindirəsiz bizləri...

Hörmətli Əli Rza müəllim, ürəyinizi qoruyun, çünkü bəşər övladının ən ali mexanizmi onun ürəyidir...

11.11.2009

MƏTBƏX DÖYÜŞLƏRİ – XALQIMIZIN BİŞ-DÜŞLƏRİ

*“Sizi deyib gəlmışəm, ey mənim
müsəlman bacı və qardaşlarım...”*

Cəlil Məmmədquluzadə

Televiziya həyatımıza daxil olan gündən, demək olar ki, radionu, kino-teatri, mütaliəni kölgədə qoyub, amma bizim gənclik dövrümüzdə televiziyanın elə də böyük imkanı yox idi. Azərbaycan televiziyasında sovet vaxtinin siyasi ab-havası kəskin şəkildə vəsf olunurdu. Az bir hissəsi isə kinonu, musiqili-bədii verilişləri əhatə edirdi. Müstəqilliyimizi qazanandan sonra dünyaya hərtərəfli çıxış imkanı yarandı. Mobil telefon, kompüter, internet, radio, müasir televiziya sahəsində cövlan edən saysız-hesabsız telekanallar... Ölkəmizdə də dövlət televiziyasından başqa bir çox müstəqil telekanallar günümüzün gerçəkliliklərini əks etdirməyə başladı. Müasir zəmanəmizdə insan mənəviyyatının təkmilləşməsində televiziya öncül rol oynamaqdadır. Hər kəs evində otura-otura dünyanın hər yerindən xəbər tutmaq, ömründə eşitmədiyi və üzünü görmədiyi adam haqqında məlumatlanmaq və onu seyr etmək şərəfinə nail olur. Televiziya bir həftənin içində alim olmayıani alim, şair olmayıani şair, müğənni olmayıani müğənni etmək qüdrətinə malikdir və yaxud əksinə. Ona görə televiziyanın həyatımızda oynadığı rol heç nəylə ölçülümur və bu rol danılmazdır. O, insanın ruhunun və mənəviyyatının təkmilləşməsində əvəzolunmaz bir vasitəyə çevrililib. Əslində saatlarla ekran qarşısında oturub ona aludə olmaq insanın psixi durumunda qarşısılınmaz çətinliklər yaradır. Beyin yorulur, insan özünü halsiz və xəstəhal hiss edir. Heç bir işin qulpundan yapışmaq istəmir, hətta adamda baş ağrıları, ürək sıxıntıları, mənəvi yorğunluq yaradır.

Ümumiyyətlə, heç nəyə həddindən çox aludə olmaq lazım deyil. Hər şey qədərincə olanda insana gözlənilməz problemlər yaratır. Televiziyanın reklam gücü o qədər geniş və əhatəlidir ki, o, insanları asanlıqla öz təsiri altına sala bilir. İradəsi zəif adamlar isə bu təsir gücündən heç çıxa da bilmir. Kompüter, əgər müasir zəmanənin əvəzolunmaz, heyrətedici kəşfi sayılsa da, ancaq o da kütləvilik baxımından televiziyanın yerini vermir. Televiziya məişətimizə daxil olandan, hətta radionu, mütaliəni kölgədə qoydu. Bütün bunlara rəğmən ekran aludəcilərinin sayı milyonlarladır. Müstəqilliyyimizi qazanmaq bizə qürur, əvəzolunmaz səadət bəxş edib. Keçmiş quruluş, sovet qayda-qanunları iflasa uğradı, sanki dəhşətli bir sel oldu, bu sel özüylə qabağına nə çıxdısa hər şeyi götürüb gəldi. Həyatımızın hər sahəsində xoşagəlməz hallar baş versə də inkişaf da duyulmaqdadır. Bu xoşagəlməz hallar elə həyatımızın güzgüsi olan telekanallarda da tügən edir. Bütün günü əttökən şou layihələr adamın əməlli-başlı zəhləsini aparır. Özəl telekanallarda biz daha nələrlə üzləşmirik? Reklam xatırınə dəyərsiz, mənəviyyatımızı aşağılayan verilişlərin, falçıların, baxıcıların, serialların, aşağı səviyyəli insanların ailədaxili problemlərinin ekran nümayishi, oxuya bilməyən müğənnilərin, şeirdən, şəriyyətdən başı çıxmayan dirnaqarası şairlərin, bir sözlə, çulğalanan meyxanaçıların özəl kanallarda at oynatması adamda vallah, billah ikrah hissi oyadır. Düşünürsən o boyda Müslüm Maqomayev, Bülbül, Rəşid Behbudov, Şövkət Əlkəbərova, Sara Qədimova, Rübəbə Muradova, səsinin sədasi hələ də qulaqlarımızda qalmış Akif İsləmzadə, Zeynəb Xanlarova kimi musiqi nəhəngləri yetirmiş bu ölkə, bu xalq niyə birdən-birə belə kasadlaşıb? Səhərdən axşama, axşamdan səhərə qədər oxuya bilməyənlər, necə deyərlər, istedadı olmayanlar telekanallarda lövbər salıb. Az qalib ki, bütün millət müğənni, şair, yaziçi və jurnalist olsun. Kimi əlinə mikrofon, kimi isə əlinə qələm-kağız götürüb Azərbaycan insanının, Azərbaycan gəncinin mənəviyyatını korlamaqla məşğuldur.

Telekanallarda baş alıb gedən yemək-içmək şoularının üstündə isə məxsusi dayanmaq istərdim. Bu mətbəx döyüşləri bütünlükdə özəl telekanalların bir çoxunu işğal edib. Adama elə gəlir ki, bu ölkədə insanın yemək-içməkdən başqa dərdi-səri yoxdur. Əməlli-başlı tele-kanallarda mətbəx döyüşləri gedir. Cürbəcür təamlarla dolu süfrələr adama şadlıq evlərindəki hay-küyü, qulaq batıran mənzərəni xatırladır. Bərbəzəkli mənzillər, bahalı qab-qaşıqla bəzədilmiş və əhalinin ac təbəqəsinin çoxdan üzünə həsrət qaldığı yemək-içmək yarışması televiziyanın bu

bədbəxt, bəxti kəm insanlara acıq verir. Guya onlar ərə getməyə həzirlaşan qızlarımıza xörək bişirmək, süfrə açmaq, bir sözlə, evdarlıq dərsi keçirlər... Xalqımızın elə adət-ənənələri var ki, dünya durduqca öz keyfiyyət və kəmiyyatını itirməyəcək. Ruhumuzun qida mənbəyi idir. Elə biş-düşümüz, yəni süfrəylə bağlı nemətlərimiz də bu qida mənbəyinə daxildir. Adətimizə görə, bişən xörəyin iyi ətrafa yayılıbsa, mütləq ondan yaxın qonum-qonşuya daddirədilər, eks halda bu günah sayılardı. Əgər buna maddi imkan yoxdursa onu aləmə fas etməzdilər. Sakitcə səhər yeməyi, nahar, şam edərdilər və yemək mərasimi pünhan bir iş sayılırdı, amma bu gün tele-kanallarda mətbəx döyüşləri, yemək prosesinin şouya çevriləməsi, yemək zamanı bayağı didişmələr, çəkişmələr, qulaqbatırıcı yüngül gülüşlər, hətta yeməyin içindən çıxan tükü tamaşaçının gözünə soxmaq, göz yaşları, küsüb yemək süfrəsini tərk etmək və bir çox buna bənzər hallar ikrah doğurur. Görəsən, bu layihələrlə özlərinin “istedadını” tamaşaçı qarşısında nümayiş etdirənlər bilmirmi ki, süfrədə reklam olunan o təamların çoxunun üzünə adamlarımızın bəziləri həsrətdirlər. Yalnız bəlkə yatanda yuxuda görürlər. Axı heç işləməyən və yaxud az təminatlı ailələr var ki, aylarla ət, balıq, toyuq üzünə həsrətdirlər. Evində soğan suyu bişəndə sevinirlər. Bizim dırnaqarası istedadlı tele-aparıcılarımız isə mətbəx şoularını kanallara çıxarmağı böyük kəşf sayır. Necə deyərlər, kasib təbəqənin ağızının suyunu axitmağı özlərinin məqsədi seçirlər. Allah bərəkətinə bu cür yüngül münasibət bəsləmək nədən xəbər verir: mənəviyyatdan və ya mənəviyyatsızlıqdan?! Bu mətbəx döyüşləri bizə nəyi aşılıyor? Bəla burasındadır ki, adına “yarışma” deyilən bu üzdəniraq şoulara şəxsiyyətlərinə hörmət, izzət bəslədiyimiz əsl sənət adamları da qatılır. Axı biz başa düşə bilmirik, evinin içini, əşyalarını, yemək-içməyini camaata reklam edənlər nə məqsəd güdürlər? Bununla gündəmdəmi qalmaq istəyirlər? Belə gündəmdəmi qalarlar? Onlar bilmirlərmi ki, xalqın gözündə kiçilirlər, özlərini gözdən, nəzərdən salırlar, adıləşirlər. Bizə onların sənəti və yaxud ev-əşiyi, zinət əşyaları, biş-düşümü lazımdir? Axı sənət olan yerdə bütün bunlara nə hacət?.. Biz bu kimi dərdlərimizin bir parasını qələmə aldıq, amanı ürək yaxır, Allah yamanından saxlasın... Amin!

15.11.2009

VİCDANDAN MÜKAFAT ALAN ŞAIR

Ömür elə çağlar çeşmədir ki, onun siziltiləri zaman dolayları içində itibatır. Bu siziltilərin ağrı-acısını ağılla dərk edib qəlbə anlayanlar isə birbaşa sənətlə bağlı insanlardır. Onlar sənətin hansı sahəsində olurlarsa olsun, bir an belə həyatları boyu rahatlıq tapırlar. Ömürləri uzunu çalışırlar, çarpışırlar, bu həyatla vidalaşana qədər, Haqqın onlara göndərdiyi ömür rübabının simlərinin son şərqisi susana qədər... Söz adamları isə zaman çeşməsindən doğan şirəltilərin ürəklərində şirimplar açmış qullarıdır. Onlar mənəsub olduğu xalqın, millətin kağız üzərindən Rəbbinə ismarlanmış danışan dilidir! Bu dil susanda millət olur, başqa millətlərin içərisində əriyib itir, yoxluğa düşər olur, çünki millətin, xalqın dili onun yazarından, şairindən öc alır və kitablar içinde vərəq-vərəq səhifələnir, gələcək nəsillərin tarix yaddasına ötürülmək üçün... Əgər yazarın ilhamı, düşüncəsi millilikdən öc alırsa, daha mükəmməl, daha kamil olur və millətin varlığını bir dəvə karvanı kimi min illərə çəkib aparır. Bu dəvə karvanının sarvanı isə şairlər, yazıçılar, elm adamlarıdır. Tarix boyu çox şahlar, çox sultanlar hökmranlıq etdi, varidat yiğdi, qalalar, saraylar yapdı, fəqət nə yiğdiqları varidat, nə də tikdikləri qalalar, saraylar söz qədər əbədi ömür qazana bilmədi, çünki millətin kimliyi onun söz ilə, fırçayla, musiqisilə yaratdığı ədəbi, bədii dəyərlərdən keçir. Hərçənd ki, sənət adamının dəyəri çox vaxt zamanında verilmir, o öz qələmindən və vicdanından mükafat ala-ala yazır, yaradır. Ətrafindakılar isə bu mənəviyyat ölçüsünün dəyərini nəinki qiymətləndirir, hətta ona çox vaxt qəhqəhə çəkib gülür... Bu gülüşlər nə qədər acı, nə qədər rəzalət doğurucu olsa da səslənir, göyün-yerin bağrında yaralar açan qəfil qopan tufanlar təki...

Elə yaxın keçmişimizdə, keçən əsrin əvvəllərində dahi Sabirin başına gətirilmiş müsibətlər bu qəbildəndir. Büyük neft şəhəri – milyonerlər yetirmiş Bakıda bir nəfər sözə qiymət verən tapılmadı ki, dahi şair sağlığında öz kitabının çapını görsün... Ona görə tapılmadı ki, Mirzə Ələkbər Sabir sözün düzünü yazırırdı, nə qədər acı olsa da qəflət və cəhalət yuxusunda yatmış millətinə şəfa diləmək istəyirdi. Tiyanda sabun bişirib övladlarına çörək pulu qazanan şairin ciyəri bu müsibətlərə dözmədi, özü demişkən “şışdi üzü qarə ciyəri”, hətta doğma Şamaxılarından didərgin düşüb Bakının Balaxanı kəndinə sığındı... Səhv etmirəmsə, təbib və şair Abbas Səhhət dahi Sabiri “öz vicdanından mükafat alan şair” adlandıırırdı...

Əli Rza müəllim, qoy mübaliğə kimi səslənməsin, mən sizi də “öz vicedanından mükafat alan” tədqiqatçı alım, şair adlandırıram. Əgər mənim imkanım çatsayıdı “Kredo”ya maddi dəstək olardım. Heyif ki, bu imkanım xaricindədir, amma vaxtaşırı mənəvi dəstək olmayı özümə borc bilirom. Açığı etiraf edim ki, heç “Kredo”dan başqa açmağa qapım da yoxdu, çünkü “Kredo” kimi dəyərli ədəbi mənbə istər-istəməz söz adamını bir maqnit kimi özünə çəkir. Bu maqnitin cazibəsindən isə həqiqi dəyərə, ilhama bağlılar çıxa bilmir. Sizin mənim sənətimlə bağlı yazdığınız “Adı Şadiman olan...” (2009-cu il) kitabınız tam mənasıyla ömrünü yaradıcılığa həsr eləmiş bir yazarın həyat dastanıdır. Siz bu araşdırmanızla mənim aşib daşan könlümə daha da qol qanad verdiniz. Mən bu kitabı bu vaxta qədər çap üzü görmüş kitablarımın pasportu adlandırırdım. Siz bu pasportla mənim kimliyimi təsdiq etdiniz. Bu kitabda siz uşaqlıq illərindən xəyalimdə unudulmaz izlər qoymuş doğuldugum kəndim Tağayla bağlı “Tağayım” poemasına xüsusi önəm vermisiniz. Siz bir bənnə dəqiqliyilə əsərdə bəhs edən mövzu rəngarəngliyini tutmuş, təbii hissələrlə bədii və tənqidli təhlilin süzgəcindən keçirmisiniz. Əsərdə adıçəkilən tarixi qala olan Çıraqqala ilə bağlı düşüncələriniz təqdirəlayiqdir, çünkü əsrlərdən xəbor verən bu qədim tarixi abidə hazırlada yox olmaq təhlükəsilə üzbüzdür. Tarixi abidələrimizin bir çoxu erməni talan və vəhşiliklərinin, bir çoxu isə öz bigənəliyimizin, laqeydliyimizin qurbanı olub və olur. Yenilərini tikib qurmaq lazımdır, amma keçmişini göz bəbəyi kimi qorumaq şərti ilə! Yavaş-yavaş İçərişəhər də öz qədimliyini itirmək təhlükəsilə üz-üzə qalib. İndi Bakıda tarixi keçmişimizdən soraq verən divarları qaralmış binaları ağartmaqla məşğuldurlar. Mən Azərbaycandan çıxıb heç bir xarici ölkədə olmamışam, amma xarici ölkələrin həyatıyla bağlı verilişləri izləməyi xoşlayıram. Rusiya telekanallarında tez-tez belə verilişlər verirlər. Adətən şəhərlərdə qədim binaları göstərəndə bu binaların divarları ağ yox, qara olur. Bizdə əksinə, ağardırlar ki, keçmişimizdən əsər-əlamət qalmasın. Bir vaxtlar tramvaylar, trolleybuslar öz görkəmləri ilə paytaxta xüsusi yaraşıq verirdi. Həm də ekologiya baxımından da sağlamlığımıza köməkdarlıq edirdi. İndi onların kökünü Bakıdan elə kəsdilər ki, izi-tozu da qalmadı. Sonra da düşdülər Bakıtrafi elektrik qatarlarının üstünə, onları da, demək olar ki, ləğv ediblər. Bacardi-bacarmadı, hərə bir şəxsi minik avtomobili alıb düşüb şəhərin canına! Əksəriyyəti də köhnə! İndi yazılıq Bakımızda əməlli-başlı oksigen azlığı yaranıb. Bir tərəfdən planlı-plansız bir-birinə

yapışan yüksək mərtəbəli binalar, o biri tərəfdən də havaya tonlarla karbon buraxan çirkli maşınlar... Digər tərəfdən sürücülük vəsiqəsini cibinə qoyub sürücülük haqqında təsəvvürü olmayan başıpozuq sürücülər. Axır vaxtlar Bakı küləkləri də bu ərazini tərk etməyə başlayıb. Küləksiz buludlu havalar paytaxtı cənginə alıb. Küləksiz Bakı oksigensiz səyyarə olar, həyat burda dayanar. İyirmi iki il geofizikada mühəndis işlədiyimə yerin təki haqqında məlumatə malikəm. İstismarını başa vurmuş Bakı mədənlərində salınan qəsəbələri görəndə məni dəhşət bürüyür. Neft mütəxəssisləri yaxşı bilirlər ki, mədənlərdə qazılmış hər bir neft quyu bugün istismar olunmasa da, hər an o quyularda qaz yığılması ilə əlaqədar partlayış və ya neft fontanı ola bilər. Dənizdən fərqli olaraq quruda qazılmış neft quyuları dayaz idi. Adətən aşağı qatlarda qatı neft layları yerləşdiyi üçün dərinlikləri istismar etmək mümkün olmurdu. Mən öz gözlərimlə şahidi olmuşam ki, dənizdə iyirmi-otuz il qabaq istismarı bitmiş bir quyu yenidən özbaşına işə düşüb on-on beş metr hündürlüyü fontan vurub. Və yaxud yüksək tutumlu elektrik xətlərinin altında tikilən evlər, adam baxanda vahimələnir. Yüksək tutumlu elektrik xətlərindən gələn dalğalar o evlərin sakinlərini hansı xəstəliklərə düşər etməz? Belə ərazilərdə qəsəbələr yox, meşə zolaqları salmaq lazım idi. Görəsən, o torpaqları insanlara satan can alverçiləri o yerlərdə tikilən tikililərin gələcəkdə hansı fəsadlar törədə biləcəyinin fərqindədirlermi?! İndi görün bizim yaşam haqqımız hansı keçilməz qalalara sıpərdir? Bu baxımdan insanlarımızın məlumatsızlığı, savadsızlığı da adamin ürəyini agrıdır. Deyəsən bizim insanlarımızın ən qatı düşməni kitabdır, mətbuatdır. Belə olmasaydı bu barədə az da olsa məlumatları olardı, təhlükəli yerlərdə yaşayış evləri salmazdılar. Özü də salınan evlər hərəsi bir istiqamətə baxır. Mən bir dəfə bir xarici vətəndaşın dilindən eşitmışəm ki, sizə təkcə ermənilər yox, siz öz-özünüüzə də düşmənsiz, belə olmasayı salınan qəsəbələrdə evləriniz hamısı bir istiqamətə baxardı, bir-birinin əksinə yox! Mənə elə gəlir ki, Avropa insanı heç vaxt belə addım atmazdı, çünki onlar bizdən çox-çox məlumatlıdır. Yeri gəlmışkən bu dərdləri sizə söyləməklə mətləbdən uzaq düşmək istəmirəm. Qayıdaq tarixi abidələrə...

Tarixi abidələr millətin qədimliyini təsdiq edən əsas amillərdən biridir. “Tağayım” poemasında bir misrada adını çəkdiyim Çıraqqalanın məsud, məlul görkəmindən yana-yana yazmağınız bir söz adının keçmişinə olan sonsuz sevgi və məhəbbət hissinin mücəssəməsidir. Vətən sevgisi övlad, ata, ana, yar, insan gözünü qamaşdırın var-dövlət sevgisindən

üstün olanda o millət, o millətin tarixi, mədəni, ədəbi dəyərləri, bütünlükə mənəviyyatı yaşam haqqı qazanır, əlbəttə ki, doğulduğu yurdu ilə bir yerde! Sizin “Adı Şadiman olan...” əsərinizdə Vətənə olan sevginizi bariz şəkildə duyдум və dərk elədim Allah bu sevgini söz adamının əlindən almasın, o cümlədən sizin... Siz mənim başı bələli, sinəsi yaralı Qarabağla bağlışır və poemalarım barədə önəmli təhlillər verirsiz.

Bir çoxları mənə sual verir ki, sən nə Qarabağda, nə də Qərbi Azərbaycanda doğuldun, o yerləri tanımadın, bəs necə olub ki, o torpaqlara bu qədər poemalar, şeirlər həsr etdin? Bəs bu yanğı səndə necə yarandı ki, sən belə çalxalanıb “Xocalı Soyqırımı” poemasını, “Kahada ölüm hökmü” dramını yazdırın? Axi sən nə müharibənin dəhşətlərini gördün, nə o yerlərin sakını oldun, bəs necə yarandı bu yazdıqların?! Təəssüflə qeyd etməliyəm ki, bu sualları mənə sənətdə olan şair və yazıçılar ünvanlayıb. Mənə elə gəlir ki, şairə, yazıçıya, müharibədə olmaq, o torpaqlarda doğulmaq yox, Allahın verdiyi coşqun ilham və vətəndaşlıq yanığı lazımdır. Bu iki duyuş birləşəndə xariqələr yaratmaq olar. Necə ki, bu səpkidə yazanlarımızın atası onların yazdıqlarından duyulmaqdadır. Əli Rza müəllim, siz “Adı Şadiman olan...” kitabınızda “Canım Qarabağ” şerimə elə təhlil verdiz ki, elə fikir və əql süzgəcindən keçirtdiniz ki, adam heyrətlənməyə bilmir. Şerimizin mürəkkəb janrı sayılan qəzəllərimə verdiyiniz təhlil, tənqidçi düşüncələriniz təqdirəlayiqdir. Ustad sənətkarımız Ənvər Nəzərli ilə bağlı yazdığını məqaləm barədə fikir meyarınız sənətə və sənətkara verdiyiniz insanı qiymətinizlə uzlaşır. “Adı Şadiman olan...” kitabınız “Kredo”nun səhifələrində bir ilə yaxın çap olundu, bu bir çoxlarını, xüsusilə özlərini dahi sayıb mənim yazdıqlarımı cəfəngiyat adlandıranları çox qıcıqlandırdı, hətta mənim üzümə tərs sillə kimi söz ilə vurdular bu qınaqları... Allahın verdiyi ilhamı vərəqlər üstünə tökməyə nə var ki, ağızgöyçəklərin dillərindən qopub ürək yaralayan xətaları olmaya... Bu xətalar zaman-zaman söz adamının yolunda qayalardan qopan nəhəng daşlar kimi düşürləndi, onu keçilməzləri aşib keçməyo məcbur edib, bəlkə elə nə yaxşı ki, ağızgöyçəklər var, yoxsa nə yanğı olardı, nə də yanğı ilə aşib-daşan ilham...

Hörmətli, Əli Rza müəllim, sizə minnətdarlıq hissilə bildirmək istəyirəm ki, siz yenidən heç bir təmənna ummadan mənim yaradıcılığımı müraciət etmisiniz. Qərbi azəri türklərinin həyatından bəhs edən “Burdan bir atlı keçdi “poemamı təhlil etmək qərarına gəldiniz. Mən poemani necə

heyrətlər içində duyğulanıb qələmə almışdımsa, siz də Vətənə olan sevgi və məhəbbət hissili onu təhlil və tənqid etdiniz. Bu poemə sizi vəcdə gətirdi və siz ondan “Axtala əfsanəsi” adlı kitab hasil etdiniz. Hörmətli həmkarım, şair, yazıçı olmaq üçün nə bizi xarici adlar, nə də xarici məkanlar lazımdır, çünki bizim özümüzdə o qədər yazılışı və tarixin yaddaşına köçürülsə mövzular var ki, nəinki bizim özümüzü, hətta yazılıb tərcümə olunsa dünya xalqlarını vəcdəyə gətirər. Siz poemayla tanış olandan sonra heyrətləndiniz və poemanı təhlil etmək barədə öz istəyinizi mənə bildirdiniz. Açığını deyim ki, heç vaxt öz yazdıqlarıma aludə olmamışam və onlardan gəlir mənbəyi kimi istifadə etməmişəm, bu sənətə də peşə kimi baxmamışam, amma yazmaq eşqi bir an məni tərk etməyib, nə orta məktəbdə, nə ali məktəbdə, nə də sənətimə yad olan geofizikada mühəndis işlədiyim zamanlarda. Mən tamamilə yaradıcılıqda azad olmuşam və heç zaman onun ətəyindən asılıb qalmamışam. Sizin ikinci dəfə mənim yaradıcılığıma müraciət etmək istəyiniz məni sonsuz dərəcədə duyğulandırdı. Allahıma şükürler etdim ki, nə yaxşı siz varsız, “Kredo” var. Mənim kimi sayılmayanların, diqqətdən kənarda qalanların ümidi yerinə, dayaq qalasına çevrildiniz. Allah sizi kimi qeyrətli kişilərimizi nəzər-diqqətində saxlasın, həmişə ilhamla olasız. İlhamınız sizi bir an belə tərk etməsin.

İndi sizə və istəkli oxucularıma Sizin könlünüüzü ehtizaza gətirən “Burdan bir atlı keçdi” poemasının yaranması səbəblərini açıqlamaq istəyirəm. Mən 1985-ci ildən “Neft Daşları”nda Geofizika idarəsində mühəndis peşəsində çalışırdım (Baxmayaraq Bakı Universitetinin humanitar fakültəsini bitirmişdim, bu peşəni təcrübəylə əxz etmişdim). Bir gün bizim idarəyə Məmməd adlı bir mühəndis gəldi. O, əslən qərbi Azərbaycandan idi. Yəni indiki Ermənistan dediyimiz dövlətin vətəndaşlarından biri idi. 1988-ci il hadisələrindən sonra onun da əhli-əyalı ordan köç edib, yəni əzəli vətən torpaqlarını tərk etmək məcburiyyətində qalıb. O, Axtala adlı yurdunda qoyub gəldiyi təzəcə tikdiyi evindən, atasının iki qatlı imarətindən, buz bulqlardan, yaylaqlardan, meşələrdən yana-yana mənə nəql edirdi, həmişə deyirdi ki, biz yiyəsiz olduq, əzəli vətənimizi yağıya ərməğan etdik. O deyirdi ki, Mən Neft Akademiyasını bitirib öz kəndimə qayitmışdım. Oradakı filiz yataqlarında işləmək fikrində idim, evi yixilmişlər təzə tikdiyim evimdə qoymadılar bir gün də yaşayım, heç evin divarlarının suvaqları qurumamışdı, əfsus ki, erməni xainlərinə qismət oldu. O mənim 1991-ci ildə işiq üzü görmüş “Ürək, niyə ağrıyırsan?” kitabımıla tanış idi. Mən

həmişə iş bitdikdən sonra öz yaradıcılığımla məşğul olurdum, könlümü titrədən, məni riqqatə gətirən duyğuları kağızlar üstünə tökürdüm. Bir gün o, ata-babası Vəliyev Qasım Hüseyn oğlu barədə məni hədsiz dərcədə həyəcanlandırib heyrətə salmış və əlimə qələm alb poema yazmağa məcbur etmiş bir hadisəni nəql etdi. O özü də gözləmirdi ki, bu sonradan hansısa bir poemanın mövzusuna çevrilə bilər. O dedi ki, siz bizi qorxaq saymayın, biz hamımız ordan çıxıb qaçdıq, biz qorxaq deyilik, biz Ermənistən vətəndaşı idik, əlimizdə nə top var idi, nə tüfəng. Əslinə baxsan ermənilər özləri də rusun və xarici havadarlarının çaldığı ilə oynayan, iki yüz ildi beyinləri zəhərlənmiş bədbəxtlərdir. Heç vaxt onların nə tarixi vətəni, nə tarixi torpağı olub. Sadəcə olaraq, ruslar türk millətinə qarşı onları sıpər kimi işlədib və bu gün də onlar bu tələnin içindədir. Vallah hesab aparılsa indi orda heç bir milyon erməni yoxdur, çünki hadisələr başlayanda bu oyundan qaçan ermənilər də evlərini dəyər-dəyməzinə satıb oranı tərk edirdilər. Bu torpaq heç zaman onların tarixi vətəni olmayıb. Dünyanın harasına baxsan orda erməni taparsan, əslən onlar qaraçı qövmüdür. Bu gün alban əlibbasını, alban dinini mənimsemış ermənilərin kimliyini özlərindən başqa bilən yoxdu. Onlar daima bizim qapı-bacamızda işləyərdi. Hadisələr başlayanda bizim kəndimizə də haradansa saqqallılar axışmağa başladılar. Yerli ermənilər özləri də onları tanımadılar. Biz oradan köç edib çıxanda yetmiş beş yaşlı babam da güclə, zorla yiğışdı, heç çıxməq istəmirdi yurdandan... Evindən heç nə götürməmiş kəndi tərk etdi. Altı ay idi bizi Xızıya yerləşdirmişdilər. O vaxt bizimkilər Qarabağda məskunlaşmaq istəyirdi, amma o zamankı hakimiyət, kürsü düşkünləri buna icazə vermədi. Çox təəssüf, biz həmişə etdiyimiz səhv'lərə görə sonradan başımıza döyürik, onda da gec olur. O zaman da belə oldu. Amma köç gələndən altı ay sonra babam Novruzqabağı qarısı Tükəzban nənəmi götürüb Axtalaya, düşmən içən qayıtdı. Düz altı ay düşmən içində qaldı, hətta məktəb yaşlı əmim oğlunu da özüylə bərabər aparmışdı. Orda qaldığı müddətdə bostan əkdi, mer-meyvə yiğdi. Saqqallılar azıginlaşanda babamın tanışlarından biri yerli erməni onu köçü ilə birlikdə sərhəddən Gürcüstan tərəfə yola salmışdı. O, Xızıya qayıtdıqdan sonra xərcəng xəstəliyindən dünyasını dəyişdi. Bu ağır xəstəliyə tutulmağının səbəbi onun yurd həsrəti idi. İş yoldaşımın babası haqqında söylədiyi həm ürək parçlayan, həm insan mənliyini, ləyaqətini riqqatə gətirən acı hekayət mənim könlümdə firtinalar yaratdı. Mən qərbi azərbaycanlı Məmməd qardaşımdan yaşadıqları yer-yurd adlarını

birər-birər soruşub kağıza yazdım, sonra bir günün içində o ər oğlu, el arasında Köndüoğlu ayaması ilə tanınmış Axtalalı Qasım kişinin şərəfinə “Burdan bir atlı keçdi” poemasını yazdım. Poema hasil olanda Məmməd heyrətdə qalmışdı, dedi ki, o qədər təsirli çıxıb ki, elə bil sən də o torpaqlarda doğulmusan. Bəlkə sənin də əslin oralara gedib çıxır, bu qədər yanğı ilə yazdırın bu əsəri. Dədim yox, qardaş, mənim əsil-köküm Bakının yüz on kilometrliyində şimal hissədə yerləşən Siyəzəndəndir. Vətən eşqi olan yerdə nə tayfa, nə bölgə?! Bizim bir Vətənimiz var, o da başibələli Azərbaycandır, onun nə şimalı, nə şərqi, nə qərbi, nə cənubu?! Təki içində Vətən eşqi, millət təəssübkeşliyi olsun, bir də yeri-göyü titrədən ilham olsun, amma çox təəssüflər olsun ki, mən bu poemani onun ölümündən sonra qələmə almışam, çünkü Məmməd bizim idarəyə gələndə artıq babası Köndüoğlu Qasım kişi dünyasını dəyişmişdi. Mən Köndüoğluun mərdliyindən, cəsurluğundan qürurlandım, bu gün də o ər kişinin ruhu qarşısında baş əyirəm! Altı ay düşmən dövlətin içində gedəsən və bu günlər ərzində yağı əhatəsində yaşayasan, bəs bu kişinin qurd ürəyinə necə vurulmayasan?! Inanıram ki, əldən çıxmış Vətən torpaqları gec-tez öz doğma sakınlarının ixtiyarına veriləcək. Atalar demişkən “haqq nazılər, üzülməz”. Mən də bu bağlılıqların üzülməyəcəyinə əminəm, bu gün biz yaşılı insanlar bunu görməsək də, gələcək nəsillər bunun şahidi olacaq.

Əli Rza müəllim, özünüüzün dilə gətirdiyi kimi mən “Burdan bir atlı keçdi” sizin “Axtala əfsanəsi” adlandırdığınız poemamı yanğı ilə qələmə aldım. Siz də elə həmən yanğı və ilhamla, bir zərgər dəqiqliyi ilə, yüksək sənətkarlıqla onu təhlil etdiniz. Bu sənətkarlıq önündə adam hə-yəcanlanmaya bilmir. Allahıma şükürler edirəm ki, yaradıcılığım sizin diqqətinizi cəlb etdi, çünkü siz təhlil etdiyiniz hər bir əsərə, mübaliğəsiz deyərdim ki, ikili ömür bəxş edirsiniz, sanki oxucuları biganəlikdən ayılmağa səsləyirsiz. Bu gün bizim torpağımızın yaralarından qan sizir, amma biz efrimizdə səhərdən axşamadək bayağı, boğazdan yuxarı kəlmələrin, adamda ikrah hissi doğuran şit-şit verilişlərin şahidi oluruq. Elə bil ki, bu ölkənin torpaqları işgal altında deyil, ekranda dəyərli, insanı hünərə, vətənpərvərliyə səsləyən programlar yox dərəcəsindədir. Biz bunu nə şəhər küçələrində asılan reklamlarda, nə də adamlarımızın çöhrəsində hiss etmirik. Ölkəmizə təşrif buyuran xarici qonaqlar da yəqin ki, bu milləti iyirmi faiz torpağı işgal altında olan xalqa bənzətməz. Ekranımızı, efrimizi

müğənnilər işgal edib, çoxunun da səsinə yox, ancaq geyiminə tamaşa etməli olursan, çünkü səs əvəzinə paltar nümayiş etdirirlər.

Mühəribə mövzusundan söz düşmüşkən, onu da sizin nəzər-diqqətinizə çatdırmaq istəyirəm ki, kifayət qədər tanınmış, ad almış şair və yazıçılardan həm efir vasitəsilə, həm də təqdimat yiğincələrində təmasda olarkən eşitmışəm ki, bu mövzuda qan-qırğın gedən zamanı yazmaq olmaz. İyirmi il, otuz il keçər sonra bu hadisələr qələmə alınar, yoxsa bir çox yanlışlıqlar ola bilər. Xalqımızın bir atalar məsəlində deyilir: “Dəmiri isti-isti döyərlər”. Fikrimizcə, yaradıcı adamlar hadisələri isti-isti qələmə almalıdır, çünkü biz işğala məruz qalmış xalqıq, işgal etmiş yox! On ildən, iyirmi ildən sonra isə qoy alımlər, tənqidçilər təhlil etsinlər. İstəkli oxucular, bir məsələni də sizin diqqətinizə yönəltmək istəyirəm ki, yaratdığım surətlər bizimlə eyni zaman kəsiyində yaşayan insanlar olub, bir çoxu dünyasını dəyişib haqq dünyasına qovuşub, bir çoxu isə Allah verən ömrü yaşayır.

Siz isə, Əli Rza müəllim, yenidən mənim yaradıcılığımı müraciət etməklə, əsir torpaqlarımızdan bəhs edən “Burdan bir atlı keçdi” poemasına qayıtmaqla, bu əsərdən “Axtala əfsanəsi” adlı ədəbi, tənqid kitab yazmaqla bir daha o ər kişinin ruhunu şad etmiş oldunuz. Əhsən, sizin alım təxəyyülünüzü, vətəndaşlıq qeyrətinizə!.. Nə yaxşı ki, Kəndüoğlu kimi ər kişilərimiz, sizin təki istedadlı söz fədailərimiz var. Deməli, Vətən yaşayacaq, millət yaşayacaq. Bu yaşam içindən boylanan fidan körpələrimizin canı sağ olsun, onlar sabah qüdrətli Azərbaycanımızın qeyrətli igidləri olacaqlar. İgidləri olan Vətənsə basılmaz, övladları özgə künclərinə qıslıkmaz.

Sizə isə deyirəm, ey qələm əhli, ey özünü şair, yazıçı timsalında görən soydaşlar, yazüb-yaratmaq üçün millətdən qaçıb gizlənib kabinetlərə yar olmaq yox, xalqın içində getmək, onun hal-əhvalını sormaq, onunla təmasda olmaq vacibdir. Nə avropasayağı yazmaq, nə də əcnəbi adlar işlətmək lazımdır, dünyəvi şair və yazıçı olmaq istəyirsizsə, elə bu Vətəndən, bu millətdən onun şirin, həzin diliylə ilhamını cilalaya-cilalaya dərdlərini vərəq-vərəq kitablara köçürt, onda həm öz məmləkətinin, həm də dünyanın yaddaşında qalarsan...

11.04.2010

HECA – ALLAHA RİCA...

*(Bir jurnalda heca haqqında deyilən qərəzli fikri oxuyandan sonra
ürəyim ağrıdı və bu məqaləni yazmağa məcbur oldum)*

Söz insan zəkasında, qanında-canında özünə yuva qurmuş ikinci varlıqdır. Söz əlahiddə vergidir, onun dairəsi genişdir. Söz ruha qida, dilə sevda edən gözəgörünməz bir qüvvədir. Bu qüvvənin əli birbaşa Böyük Yaradanın ətəyindədir. O, insanlar arasında bir vasitə olmaqdan əlavə, həm də ilham mənbəyidir, bulağı min illər gözündən qaynayan bəllur çeşmədir. Bu çeşmənin suyu nə qədər insan cəmiyyətləri var, onların ürəyinə şərbət kimi səpiləcək, ruhlarını ovutmaq, dərd-bəlalarını daşıtmak, varlıqlarını Haqq-taalanın öündən sübuta yetirmək üçün... Sözdən qaynaqlanır bəşərin gözü, sözlə gülür min illər üzü. İlhəmi olanlar milliyətindən asılı olmayaraq sözlə ruhunu ovudur, ürəyinin ağrılarını sovudur. Millətinin kimliyini aşkar edir, varlığını öz tarixinə, ədəbiyyatına köçürür. Əgər o millətin, o xalqın sözü bitibse, deməli, varlığı da axır günlərini yaşayır. Deməli, sonu çatıb. Hələ qədim zamanlardan insanların varlığı, onun kimliyi daş kitabələrdə, qayalarda, sal daşların üstündə çəkdiyi şəkillərlə, sonralar isə sözlə yazıya alınır. Məhz sözün anası, gülüzlü sonası isə ŞEİRDİR. Bizə elə gəlir ki, elə dünya yaranan gündən, insan özünü dərk edən məqamdan ilham da, şeir də onunla doğulub. Hələ qədim kitabların bir çoxunun şeirlə qələmə alınması bunu sübut edir. Heç uzağa getməyək, elə müqəddəs “Quran”ımız da bu qəbildəndir (“Quran” mənzum nəşrlə peyğəmbərimizə nazıl olub və onun tərəfdarları tərəfindən qələmə alınıb).

Ədəbiyyatda şerin bir neçə formaları mövcuddur. Əgər əruz ərəblərdən gəlirsə, şərbəst şeir forması ingilislərə məxsusdur. Haqqında bəhs edəcəyimiz mövzunun cövhərindən uzaqlaşmamaq şərtilə onu da istəkli oxucuların nəzər-diqqətinə yetirmək istəyirəm ki, dünyada ingilislər qədər öz soyuna-kökünə bağlı, keçmişini yaşıdan, onu əzizləyən ikinci bir millət yoxdur. Ingilislər öz yaşayışlarıyla, dəbdəbəli həyatlarıyla nə qədər müasirliyi təbliğ etsələr də keçmişlərini bir o qədər çox sevirlər, ona can-dildən sadiq qalırlar. Bu gün təəssüf hissi ilə qeyd etmək yerinə düşər ki, vaxtilə dönyanın neçə qıtəsini öz atının ayaqları altında silkələyən keçmiş Osmanlı imperiyasının, müasir Ata Türkiyəmizin şeri ingilis sərbəst şerinin təsiri altında inildəyir. Bu millətçilik deyil, bu çoxlarının həzm edə

bilmədiyi acı həqiqətdir. Həqiqətinsə bu dünyada deyəsən kitabı çıxdan bağlanıb. Kitabı bağlanmış həqiqətin hərdənbir adını dilə gətirmək Böyük Yaradana da xoş gələr, onun həqiqət sevən bəndələrinə də! Bunu da istəkli oxucuların yadına salmağı vacib bildim ki, biz də heç ata Türkiyəmizin şairlərindən geri qalmaq istəmirik. Necə deyərlər, onları bu yarışmada ildirim sürəti ilə ötmək istəyirik, çünki bu gün biz ingilis sərbəstində şeir yazıb öz ana hecamıza arxa çevirməyi bir yenilik, bir mədənilik hesab edirik. Necə ki, yeddi-səkkiz əsr bundan qabaq yaranmış “Əsl və Kərəm” dastanında baş qəhrəmanlardan birini, təmiz türk adı daşıyan eyni tayfanın daşıyıcısı xristian inancı Əslini (Məryəmi) bizim sevimli söz adamlarımız erməniləşdiribsə və ermənilərin (haykların) tarixini belə yanlışlıqlarla Qafqazda qədimləşdiriblərsə, bu gün hecaya da ögey münasibət bəsləməkə onu hiyləgər düşmənlərimizin mənimseməsinə şərait yaradırıq. Halbuki bütün dünyanın tarix sevən, tarixdən yazan insanlarına bəllidir ki, yeddi-səkkiz əsr bundan öncə Qafqazda heç bir ermənidən söhbət gedə bilməzdi. Dastan eyni tayfadan ayrı-ayrı dinlərə inancı olan iki alban (türk) əsilli ailənin faciəsindən bəhs edir. Sadəcə olaraq, rus işğali və sovet dövrü torpaqlarımıza necə əl gəzdiribsə, bizimlə tarix dolaylarında yol yoldaşı olan dastanlarımıza da elə əl gəzdirib, dolayısıyla işğal edib və özümüzün də islam dininə yox, islami mövhümata qapılmağımız bu kimi yanlışlıqların ayaq tutub yeriməsinə səbəb olub. HECA türk xalqlarının ürəyinin məhsuludur. İslam dininin Şərqdə qol-qanad açmasıyla əruz islamə ibadət edən xalqların ədəbi məhsuluna çəvrildi. Əruzda sözünü deyə bilməyən şair o zamanlar güclü şair sayılmazdı. Əruz isə birbaşa «Quran» ilə, yəni ərəb dili ilə bağlı idi. Bir haşıyə çıxmış: Mötəbər bir tədbirdə əslən misirli əruzun onların milli-mənəvi sərvəti olduğunu önə çəkdi və islamla bağlı Azərbaycan dilində ərəb sözlerinin özünə vəsiqə almasından ürəkdolusu danışdı. Yəni bizə bildirmək istədi ki, siz əruzda nə qədər istəyirsiniz şeir yaza bilərsiz, amma əruzun sahibi ərəb xalqıdır. Bir çoxları bəlkə də onun çıxışındaki bu nüansları bəyənmədi. Amma mənim çox xoşuma gəldi, çünki bu insan milli dəyərlərinin sahibliyini ərəblərin adından bizə bəyan etdi. Bunun nəyi pisdir... pis onda olur ki, sənə aid olana sahib çıxmırsan, ona əyri baxırsan, dodaq bütürsən. Necə ki, alban mədəniyyətimizə sahib çıxmadiq və könüllü verdik (hayklara) ermənilərə! Ərəb səhralarından, ərəblərin qum səhralarından, Suriyadan basa-basa başbələli Qafqaza üz tutan ermənilər keçmişimizə aid nə varsa hamısını özününküləşdirməklə

məşğuldur. Bu gün də bar-bar bağırıraq ki, ay aman, nəinki torpaqlarımız, həm də mənəvi sərvətlərimiz əldən getdi. Atalar demişkən:

“Daldan atılan daş topuğa dəyər”. O dövrlər ərəb dilini yaxşı əxz edən, əruzu da yaxşı qavrayıb onda gözəl nümunələr yarada bilirdi. Biz klassiklərimizin yaradıcılığına fikir verdikdə də bunun şahidi oluruq. Əruz islama inancımıza rəğmən digər şərq xalqlarında olduğu kimi şeriiyyətimizin tacı sayılır və heç də biz onun ərəb ruhunun məhsulu olduğunu danmiriq. Artıq əruz şeir forması xalqımız üçün doğmalaşib. Sovet hökumətinin ilk illərində tara, bütünlükdə mənəviyyatımıza hücumlar başladı, hətta Şərqdə birinci operanın librettosu da dahi Üzeyir bəy Hacıbəyli tərəfindən qələmə alındı. Bu, həm də tara olan kəskin hücumlara tutarlı cavab oldu. Çünkü tar, kamança müğəmi yaşıadırdı, ancaq hecamız min illərin ədəbi təxəyyülündən doğulan türk xalqının mənəvi sərvətidir. Hələ yazı meydana gəlməmişdən qabaq şifahi formada xalqın yaddaşında özünə kimlik qazanıb və bizimlə yol yoldaşı olub. Şifahi formada xalqın yaddaşından sözüllüb galən, saz üstündə bəstələnən aşiq mahnilərimiz, nəzmi avazla, nəsri sözlə dillərdə dolaşan dastanlarımız, tar üstündə pərvazlanan xalq mahnilərimiz hecamızın bağından qopub.

At belində şimaldan cənuba, şərqdən qərbə çapan, şücaətlər, qəhrəmanlıqlar, bahadurluqlar göstərən türklər öz ədəbiyyatını elə at belində də yaradırdı. Heca vəzni türk mənəvi insanının mənəviyyat məbədidir. TÜRKÜN HECASI – ONUN ALLAHA RİCASIDIR!!! Bu məbədin sədasından doğub türk xatunlarının, analarının dilindən qopan, ninnilər, bayatılar, laylalar, ağrılar, oxşamalar. Aşıqlarının, ozanlarının bağından dikələn gəraylılar, qoşmalar, dastanlar qopuzun, sazin tellərinə haray salıb. Saz və sözün birliyindən yaranan heca şeir forması ulu Türkün mənəvi dünyası idi. Bu birlilik atla birləşəndə xariqələr yaradırdı. Heç təsadüfi deyil ki, türk fəth etdiyi torpaqlarda mənəviyyatla bağlı nə varsa onu göz bəbəyi kimi qoruyurdu, çünkü özünün ruhu yaranışdan mənəviyyatla bağlı idi. O saza da, sözə də müqəddəs bir varlıq kimi baxırdı və onun sözdə yaratdıqları nə var idisə, heca-heca ilhamlı ürəklərin təb çeşməsindən sözüllürdü. İslamin kəsə-kəs vaxtlarında, mövhumatın at oynatdığı zamanlarda, məhz Yunis İmrə, Şah İsmayııl Xətai, Molla Vəli Vidadi, Molla Pənah Vaqif şeirlərinin bir çoxunu ana türkcəsinin hecasında qələmə aldı, çünkü bu onların qanından, canından gəlirdi. Bu gün də şükür Allaha heca şeirlərimiz öz axarıyla gedir. Düzdür, bu şeirlərin içərisində ədəbiyyat nümunələri ol-

mayanlar da çoxdur. Mən başa düşə bilmirəm qafiyəli, yəni heca şerinə dodaq bütənlər nəyi özlərində əxz etmək istəyirlər? Öz kökündənmi, soyundanmı uzaq düşmək istəyirlər? Niyə qafiyə onları yorur? Bəlkə qafiyəni tapa bilmədikləri üçün yorulurlar? Əvvəla, şeir yazanda sən sözü, qafiyəni axtarırsansa, deməli, sənin ilhamın yoxdur, sadəcə olaraq, şair olmayıq qarşına məqsəd qoymusun. Əgər sənin ilhamın çağlayıb daşırsa, deməli, sənin şerində publisist düşüncə də, qafiyə də, heca da, ahəng də olacaq, hətta sərbəst vəzn də qafiyələrlə bol olacaq, əruzda da öz qələmini sınaya biləcəksən. Vaxtilə əruz məclislərinə gedərdim, əruzda yazanlar hecaya əyri-əyri baxardılar və sərbəsti heç qəbul etməzdilər. Yaradıcı insanlar arasında bu cür ayri-seçkililik ədəbiyyatımızı hara aparıb çıxarı? Sərbəst yazılan gözəl bir şeir əgər sənət nümunəsidirsə, bunun nəyi pisdir? Amma bütünlükdə yadlardan gələni doğmalaşdırıb özününkünə arxa çevirmək cinayətdir, ədəbi qüsurdur, öz mənəviyyatına ögey münasibətdir!!! Məqsədli şəkildə şair olmaq istəyənlərdən heç vaxt şair olmayıacaq, özləri dünyalarını dəyişən kimi, sözləri də dünyalarını dəyişəcək... Bizə elə gəlir ki, əsl şair şerin formasına baxmaz, şeir ona hansı formada gələrsə, elə o formada da yazar, istər ərəbin əruzunda, istər ingilisin sərbəstində, istərsə öz doğma türk hecamızda! Şairlikdə sözünü deyə bilməyənlər forma axtarmağa başlayır. Ey adını dilimə gətirmək istəmədiyim, həmkarım, kişi yazar, heca, qafiyə səni bezdirirsə, deməli, bu millət də, bu kök də, bu soy da səni bezdirib. Deməli, hecayla cilalanan ana laylası da sənin qanına, canına hopmayıb. Hecani “adi, yorğun” adlandıranlar, sərbəsti “geniş düz” sayanlar öz mənəviyyatına arxa çevirənlərdir, deməli, heç sən ədəbiyyat adamı deyilsən, get özünə başqa peşə seç, çünkü şairlik peşə deyil, ilham-la bağlı olan bir sənətdir. Sənəti isə duyub dərk edənlər yaşatmalıdır. Nə qədər ki türk var, onun sazi sağdır, deməli, heca da sağdır. İndiki şairlərin bəzilərindən eşidirsən ki, publisistikanın şərə gətirilməsi əbəsdir. Onların sözündən belə çıxır ki, sevdikləri sərbəstdə yazan Mayakovski şair deyil, çünkü onun şeirləri başdan-ayağa publisist düşüncələrdən ibarətdir. Onda şeirdə satiraya da yer yoxdur, satirada publisistika olmasa, o satira sayılmaz. Belə çıxır ki, dahi Sabir də şair deyil, çünkü yaratdıqları satiradır. Onda şair kimdir?..

Vətənimiz 20 ildən çoxdur ki, mühərribə şəraitindədir. Hər tərəfdən təzyiqlər altındayıq, Amerikanın, Avropanın səsi hələ ki, yağı tərəfdən gəlir. Millətimizin üstünə xaç yürütü edilir. Bu vəziyyətdə olan ölkənin

şairi şerinə publisistikanı gətirmirsə, onun şerində siyasetin mənfur üzü tənqid atəşinə tutulmursa, onun şerində satira ab-havası duyulmursa, Vətən ruhu misralarından boylanmırsa, onda bu Vətən başına haranın külünü tökməlidir?! Onda şairə nə qalır? Gül-ciçəkdən yazmaq, bir-birinə tarif, yaltaqlıq, məddahlıq etmək... Vətəni düşmən tapdağından qurtarmaq bizim borcumuzdur. Şair də, yazıçı da bu amala xidmət etməlidir. Çox təəssüf ki, böyük demokrat rus şairi Nekrasovun 150 il qabaq yazılış sözləri yadımızdan çıxıb: “Ola bilər ki, sən şair də olmayasan, amma vətəndaş olmaq borcundur”. O, “Şair və vətəndaş” şerində yazırkı ki, Rusiyada hər peşənin, hətta şairlərin də sayı çoxdur, ancaq vətəndaş qılığlı var. Büyük rus şairi Nekrasovun sözü olmasın, Azərbaycanda da vətəndaş qılığlı yaranıb. Nə zahirən, nə televiziya və radio verilişlərdən, bütünlükdə mediadan belə məlum olur ki, biz müharibə şəraitində olan ölkəyə oxşamırıq. Səhərdən axşamadək şou əyləncələrilə qaynayıb daşan televiziya kanalları gənc düşüncəni niyə və hara kökləyir? Vətəndən, onun tarixindən, millətin ağrı-acılarından yanan şairlər dəbdən düşmüş sayılır. Hörmətli həmkarımı bildirmək istəyirəm ki, publisistikanı şərə gətirmək üçün güclü ilham və vətəndaş yanğısı olmalıdır. Şeri hansı formada qələmə almağa gələndə isə mənim həm əruzda, həm istəkli hecamızda, həm də ingilisin sərbəstində şeirlərim var, bu o demək deyil ki, mən hecama arxa çevirməliyəm. Heca ədəbi dünyada, ədəbi aləmdə şerimizin kimliyini tanıtdıran bədii bir ölçütür, bir meyardır. Bu gün biz bu şeir formasına yadırğasaq, sabah düşmənlərimiz onu da özünüküləşdirməyə cəhd edəcək. Heca anamın laylaşıyla, ninnisiylə qanıma keçib, əlimin-qolumun kəsilməsi mənə necə fəlakət gətirərsə, yazdıqlarımın içində heca şeirlərimin olmaması da eləcə fəlakət doğurucu olar. Heca şeri ana laylalarımızın Allaha dikəlmış ricasıdır!.. O bu ricalarıyla varlığının sağlığını Böyük Yaradandan iltimas edir! Bu ricanı susdursaq, Allahın əli üstümüzdən kəsilər. Müqəddəs hecamız saysız-hesabsız yüksənmiş dəvələri olan söz Sarbanıdır, onun dəvələrinin xurcunu kök qafiyələrlə doludur, o, şeriyət, nəzmiyyət yolunun yolcusudur. Kimin ki, ruhu haqdan gələn ilhama köklənib söz Sarbanı öz xurcunu onun təbinə açacaq və ruhu qafiyələrlə feyzyab olacaq. Yox əgər şairlik sevdasına düşüb və şeir formasının axtarışına çıxıb, onda onun işi Allaha qalıb. Ömrü boşuna verəcək. Axırda da baxıb görəcək ki, ayə, yazdıqlarının içində heç zad yoxdur. Nə qədər ki TÜRK sağdır, o bu yoldan nə yorulacaq, nə usanacaq, çünki heca türk ruhu üçün Allahın

göndərdiyi baratdır! Sonda onu demək istəyirəm ki, Allah sizin kimi
düşüncə sahiblərinin sayını ədəbiyyatımızda azaltsın. Amin!..

Bəlkə də mənim yazdığını bu məqalə kimlərinsə ruhunu oxşamayacaq,
bu onların öz işidir. Hər kəs öz vicdanı və üreyinin səsilə oturub-durur.
Mənim də vicdanımın bağırtısı əlimə qələm alıb bu məqaləni yazmağa
sövq etdi. Ulu hecaya həsr etdiyim bir şeirlə yazımı tamamlamaq istəyirəm:

ANAMIN RUHUNDAN GƏLIBDİ HECA

Anamın ruhundan gəlibdi heca,
Bu ruha göz dağı olma, sən Allah.
Ondan dikəlibdi Rəbbimə rica,
İlhamsız qəlb telin yolma, sən Allah.

O təbi olana çağlayan bulaq,
Ondan saz ruhunu duyur hər qulaq,
Heca sevdasında gəlin bir olaq,
Çətinsə sənətdə qalma, sən Allah.

Onla cilvələnin sazin telləri,
Gəzib addım-addım eşqi elləri,
O vəcdə getirib yanan dilləri,
Kam ala bilmirsən, alma, sən Allah.

Heca könlümüzün nazlı afəti,
Onun sərvə bənzər qəddi-qaməti,
Oxşar qəlbimizi eşqlə xəlvəti
Bu eşqi ilan tək çalma, sən Allah.

Oxşama yağı tək yaddan gələni,
Yad eşqlə çox gördük millət dələni,
Hiylə torlarına düşüb öləni...
Açıqlı buludtək dolma, sən Allah.

Vətəntək, anatək heca canımız,
Ruha köklənməli bu vicdanımız,

Doldu düşmənlə dörd bir yanımız...
Sən də onlarla bir olma, sən Allah.

Yazın ağır olub bu Şadimana,
Dağın mehləri var gələn dumana,
Şeir dəb gətirib azğın zamana,
Çalış ondan dala qalma, sən Allah...

08.08.2010

ƏDƏBİYYAT HƏYATINI ŞAM KİMİ YANDIRANLARIN QƏLƏMİNDƏN KEÇİR

Millətin, xalqın varlığı və doğulduğu məkan onun yaratdığı söz xəzinəsi ilə, kətan üzərində əsrləri dil açdırıb danişdiran rəngli boyalarıyla, könül oxşayan firçasıyla, ruhları cilalandıran musiqisilə, bütünlükdə ədəbiyyatı, folkloruyla təbii olaraq tarixin yaddaşına köçür. Əgər bir millətdə ədəbi-bədii dəyərlər yoxdursa, deməli, o millət, o xalq ölümə məhkumdur, sağ ikən, var ikən yoxdur. Deməli, bu dünyaya o yalnız say artırmaq üçün gəlib, insan sayını... Gec-tez tarix səhnəsindən silinib getməyə məhkum olacaq. Başqa xalqların içərisində əriyib itəcək. Büyük Yaradana şükürler olsun ki, xalqımız tarix səhnəsinə qədəm qoyduğu gündən ruhları nəşələndirən sazi, tari, muğamı, laylası, bayatısı, ağısı, oxşaması, dastanları onunla zaman dolaylarında yol yolcusu olub. “Ədəbiyyat zamanın güzgüsüdür” deyirlər, əgər bu güzgü olmasayı zəman özünü tarix səhnəsində necə görə bilərdi? Mübaliğəsiz deyə bilərəm ki, elə tarixin də kitablarda doğrudüzgün öc alması ədəbiyyatda həyatını şam kimi yandıranların qələmindən keçir. Bu qələm ölsə, tarix də olər, çünki törədilən müharibələrin dəhşətləri də, cəmiyyət içindəki haqsızlıqlar da, təbəqələr arasındaki iğtişaslar da, yoxsulların göz yaşı da, kədərin böyüklüyü də, nəşənin həyatiliyi də elə söz adəminin, qələm sahibinin vəfəsindən və cəfasından keçir. Qətblərinin od üstündə yağ kimi dağ edən qələm adamları ömürləri boyu yaşadıqları həyatın, cəmiyyətin qəm yükünü ciyinlərində daşıyırlar. Yaşadıqları cəmiyyətdən, doğulduqları məmləkətdən qazandıqları isə çox zaman biganəlik, soyuqluq, baxımsızlıq, unutqanlıq olur. Onlar isə gözəl gördüklerini, ağilla dərk etdiklərini Allahın könüllərinə bəxs etdiyi ilhamın köməkliyi ilə ağ vərəqlər üstünə tökürlər. Sevda dolu gecələrin

yuxusuzluğunun həsrəti alışır bu vərəqlər üstə!.. Yazan, yəni istedad kişi olanda, o hələ bəxti gətirənlər sırasına daxil olur, çünki kişi sözü önə çəkilir, hər tərəfdən eşidilir, şərəfinə layiq oldu-olmadı, təriflər yağıdırılır. Onların əli hər qapını aça bilir. Evdən günün hər vaxtında çıxa bilir, hər kəsin üzünə utanmadan baxa bilir. Amma qadının yaradıcılıqla məşğul olması, ən əsası əlinə qələm alıb şeir yazması bütün dövrlərdə cəmiyyətdə birmənalı səslənməyib. Qadın sənətkarların yolu hər zaman milliyətindən asılı olmayaraq daşlı-kəsəkli olub. Çox vaxt ailə qurmağa macal tapmayıblar və yaxud qurublarsa da ailələri dağılıb, özləri təhdidlərə, basqlara, qınaqlara məruz qalıblar. Əgər qadın şair doğulubsa, deməli, sonsuz məşəqqət, əzab-əziyyət də onunla doğulub, ya o bu yolu axıra qədər gedəcək, ya da zamanın hansısa dolayında qopan qasırğanın sürətində itib-batacaq. Anamız Məhsəti Gəncəvidən üzü bəri nə qədər qadın yazarlarımızın müsibət dolu həyatı gözlərimiz qarşısında canlanır. Sağlıqlarında təhdid və basqlardan əzab çəkən xanım yazarlarımız faciə və kədər dolu ömür yaşamışlar. Heyran xanım, Fatma xanım Kəbinə, Xurşudbanu Natəvan və bir çoxları min bir əzablar bahasına olsa da klassik ədəbiyyatda öz izlərini qoydular və yaxşı ki, bu izlərin işartiləri ədəbiyyatımızdan boy göstərir, dünənimiz, bugünü-müz, sabahımız onların yaratdığı söz incilərilə qırurlanıb və qırurlanaçaq, deməli, biz say üçün doğulan millətlər sırasında deyilik. Nəinki kişi yazarlarımız, hətta qadın yazarlarımız da ilham çeşməsinin gözündən qidalanır, könül duyğularını vərəqlər üstünə səpələyir.

XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatında sovet dövrü adlı bir dövr də oldu ki, bu zaman da yazib-yaradan qadın sənətkarlarımız barmaqla sayılısı qədər idi. Mirvarid Dilbazi, Nigar Rəfibəyli, Mədinə Gülgün, Hökumə Bülluri, Ruzigar Əfəndiyeva, Kəmalə Ağayeva, Nurəngiz Gün, Südabə Şəfa, Şərafət Dağıstanlı və başqaları. Bu siyahını bir az da uzatmaq olar. Amma indiki qədər qadın yazarlarımız yox idi. Sovet dövrünün qadağaları, quruluşa qulluq insanların əl-qolunu bağlamışdı. 90-cı illərdən sonra Sovet İmperiyasının çöküşü bütün qadağaları aradan qaldırdı. Xalqlar azadlıq adlı Günəşin işığından öc aldı. O cümlədən millətimizin də əl-qolu açıldı, vətənimizin Rusiya boyunduruğunda olan hissəsi azadlığı çıxdı, məhz keçən əsrin 90-cı illərindən sonra qadın yazarlarımızın da sayı artdı. Bu yazarlardan ədəbiyyat aləmində özünəməxsus ilhamı, təbi, sözü olan xanımlarımızdan Sona Xəyal, Almaz Ülvı, Gülxani Pünhan, Məleykə Səma, Gülli Yoloğlu, Flora Xəlilzadə, Dilarə Şahid, Gülarə Munis, Azadə Taleh, Südabə Sərvi, Gülməyil, Zəminə Xinalı, Gülnigar

Rəhimli, Fəridə Hacıyeva, Fərqanə Mehdiyeva, Aləmzər Quliyeva, Zərxanım Ülvi, Salatın Əhmədli, Nəcibə İlkin, Gülayə Şinixli, Şövkət Zərin, Şövkət İmami, Dilarə Girzanlı, Cığatel, Minaxanım Təkləli, Pərvanə Zəngəzurlu, Səadət Buta, Xədicə Murad, Xatıra Əziz, Minayə Azaflı, Narinc Xatun, Zərəngiz Qayalı, Pərvanə Nizaməddin və sair. Və nəhayət, yaradıcılığı barədə söhbət açacağım Fəridə Ləman...

Keçən əsrin 80-ci illərindən ədəbiyyat aləmində Fəridə Ləman imzası ilə tanınan xanım şair özünəməxsus qələmilə söz sarayına bir-rə-birər kərpiclər hörür. Özünü şəxsən tanımadıqdan qabaq mətbuat səhifələrindən şeirlərilə, publisist yazılarıyla tanış idim. Onun yaradıcılığı haqqında geniş məlumat özyüllə şəxsən tanışlıqdan sonra başladı. Onun mənə bağışladığı “Ürəyimi sabahlara açıram” şeirlər kitabıyla müəllif barədə dolğun məlumat almağa fürsət buldum. Bu kitabda qadın şairin ilq nəfəsini, könül mülküni öz ecazkarlığıyla şeir dünyasına çəkib aparan mehmannəvazlığını duydum. O özü duyduğu kimi, ilhamının ona yar olduğu qədər sözə “leylilik” edir. Söz öz məcnun sevgisini ona diktə edənə kimi bu aləmdən çıxmır. Şeirlərinin hər misrasında yanğı dolu bir piçilti var. Bu piçiltilərin sehri oxucunu onun söz dünyasına çəkib aparır və onu bu dünyaya aşına edir.

Beləliklə, Fəridə Ləman iri həcmli çapa hazırlanan “Anama məktub” kitabına ön söz yazmağı məndən rica edəndə məmənuniyyətlə bu təklifə razılıq verdim, çünki onun qələmi, sözü, şəxsiyyəti tanışlığımızın ilk günde qəlbimdə özünə yer edib. Həqiqətən Fəridə Ləman qadın sənətkarlarımıızın içində öz şəxsiyyətilə sayılıb-seçilən ictimaiyyətçi bir xanımdır. O, “Məhsəti” jurnalının baş redaktoru, “Məhsəti Şairlər Məclisinin” sədridir, çoxsaylı kitablar müəllifidir. O, Qarabağ mühəribəsi zamanı ölüməşən silahların əjdahatək od püşkündüyü vaxtda cəbhə meydanlarından söz-sovu gələn yazarlarımızdan olub. Fəridə Ləman yorulmaq bilmədən qələmlə söz karvanının sehrinə düşüb uzun bir yol gedir... Bu yolun istisi, soyuğu, ağrı-acısı qəlb söksə də xanım şair bir an belə usanmır. Elə qarşısında çapa hazırlanan, ön söz üçün vərəq-vərəq nəzərdən keçirdiyim “Anama məktub” kitabı da bu qəbildəndir. Kitab bütünlükdə dörd fəsildən ibarətdir.

Kitabın birinci fəslinin birinci səhifəsi nəsrlə yazılmış «Ana» adıyla başlayır. “Ey dan üzlü, Günəş nurlu ana...”, “Başın dərdə əyilməsin...” deyir Fəridə xanım anaya. Ana haqqı, Tanrı haqqı deyiblər, bu haqqı tapdalayanlar böyük günahı olanlardandır. Bu haqqı uca tutursan, ucalıqdan

düşməyəsən, əziz həmkarım. Şairənin “Anama məktub” şeri də çox təsirlidir. Elə bu təsirin ovqatındandır ki, müəllif kitabın adını da bu şerin adıyla bağlayıb:

*Yasəmənlər açıbdımı, ay ana?!
Ətrini duymağə gəlmək istərəm,
İncəçayı daşıbdımı, ay ana?
Səsində uymağə gəlmək istərəm.*

Ana həsrətilə oylanın bu misralarda anadan ayrı düşmüş bir qızın həsrət dolu hicqürtülləri yatır. Əksərən qız uşaqlarının taleyinə ata, ana intizarıyla dopdolu bir ömür düşür. Başqa yuvanın işığını yandıran qız uşaqları ata evində keçirdikləri uşaqlığı və gəncliyi əbədi olaraq xəyal dünyalarına köçürürlər və o evə yalnız qonaq qismində gedib-gələ bilirlər. Fəridə xanımın bu şerində də həmin nisgilin işaretləri duyulmaqdadır. Şeri oxuyan hər bir qadının, qızın könlünü yandıran bir şeirdir “Anama məktub”:

*Unnucadan zər düşübmi torpağa,
Yarpızların arx boyunca çıxıb mı?
Şeh ələnib zümrüd donlu yarpağa,
Pəmbə bulud kirpiyini sixıb mı?..*

Xanım şairin bu ürək titrədən misralarını həyəcansız oxumaq mümkün deyil. Müəllif, sanki bu məktubu bütün analara ərməğan edib. “Pəmbə buludun kirpik sixması” ədəbi tapıntıdır. Bilmirəm başqa şairlərin şeirlərində var, ya yox, amma Fəridə Ləman şerində daha boyalı, daha obrazlı səslənib.

Şairin kitabda sıralanmış, birinci fəslin ilk səhifələrində özünə yer alan şeirlərindən biri də hamımızın könlümüyü yaxıb-yandıran, ürəyimizə qubarlı dağlar çəkən əsir Qarabağ haqqında olan “Can Qarabağ” şeridir:

*Qan sizan yaram,
Ey ürək param,
Sənsiz inan ki,
Ömür bir heçdir,
Günlərim haram,
Qarabağ, ay Qarabağ,
Qarabağ, can Qarabağ.*

O, burada sadə folklor diliylə, laylaya bənzər bir harayla uzaqdan-uzaga əsir Qarabağı danışır. İşgal altında inləyən Vətənin bir parçasına – Şuşaya, Laçına, Kəlbəcərə, Ağdama, yanıb kül olmuş, külü asimana sovurulmuş Xocalıya layla çalışır. Bu laylanın hicqirtları şairənin misralarından boylanır, oylanır, sanki bizlərə səslənir ki, bu torpağı unutsaq anamızın südü bizlərə haram olsun!..

*Şanım, şöhrətim,
Ən uca taxtim,
Qızıldan baxtim,
İki gözümsən,
Sevgi közümsən,
Qarabağ, ay Qarabağ,
Qarabağ, can Qarabağ.*

Qarabağı iki gözü kimi tutan müəllif ürəyində Tanrı xofu olmayan işgalçılara meydan oxuyur. Könlünün duyduğu qədər, qələminin uydugu qədər yaralı Qarabağa layla deyir, bu layla anamızın yanğısı sayaq şirin gələr adama...

“Bu yurdı çıynımə yükləyin mənim”. Əcəb deyimdi, əcəb sahanə, şairanə tapıntıdır. Bu şeir haraydırmı, fəryaddırmı, əsrlərlə başımıza gətirilən müsibətlərə etirazdır mı? Sinası min bir yerdən yaralı Vətənə oxşamadırmı? Bilmirəm, bir onu bilirəm ki, bu şeir qəlbi yerindən oynadır, ürəyi ah-nalə ilə qaynadır, əlinə silah götürüb bütün sərhədləri dağıtmak istəyirsən, sərgərdan Vətənin yaralı bağıncı ovutmaq istəyirsən. Əziz oxocular, sizi də bu şerin misralarıyla tanış etmək istəyirəm:

*Bu yurdı çıynımə yükləyin mənim,
Aparım ocağı, piri gəzdirim.
Nə qədər nəfəsi öz üstündədir,
Görsün gözlərilə diri gəzdirim.*

Vətən yanğılı bu misraların, Fəridə Ləman, ruhunu vətənsevər könüllərə necə mehman etməsin? Şair bu şeirdə vətənin pulunu-malını hərraca qoyanları, halına, əhvalına zərrəcə yanmayanları şiddetli tənqid atəşinə tutur:

*Vətən torpağından yarıyanlardan,
Vətən birçə damla yarımayıbdi,
Vətəni hərraca qoyan dəllallar,
Vətən yarasını sarımayıbdi.*

“Sözə müştəri” tapılmayan “bazarda” “xınalı quzu”lar kövən edir. Söz sənəti, ədəbiyyat qədir-qiyəmətini itirib, onun başına sığal çəkəni yoxdur. Bu zəmanədə yazana elə yuxarıdan aşağı baxırlar ki, adam öz yazdığınıñ yerinə utanır:

*Sözün müştərisi yoxdur bazarda,
Müştəri xınalı quzu axtarır.
Sözü arxasında, addımı iti,
Yalmana-yalmana düzü axtarır.*

O bütün yamanlıqları, pislikləri, haramxorları, rüşvətxorları lənətlə-yəndən sonra yenidən Vətənə üz tutur:

*Eşit harayımı, qiyyələrimi,
Mən sənin dəlinəm, dəlinəm, Vətən...*

Müəllif məcnun eşqilə vurulduğu məmləkətinə sonda ana sevgisilə bir təskinlik verir.

*Dərdin gedəcəkdir zaminəm, Vətən!
Mən sənin yerinə əminəm, Vətən!*

O bu xoş sonluqla da şerin axırıcı misralarını sona yetirir. Deyirlər ki, şairlər üsyancıdırular, həyatda baş verən özbaşınalıqları, haqsızlıqları, amansızlıqları onlar birinci görüb duyur, misra-misra şərə gətirir. Onlar ömür boyu Vətən ağrısını ciyinlərində aparırlar, milli təəssübkeşliyin daşıyıcılarıdır şairlər. Ana dilinin qoruyucularıdır, onlar yana-yana doğulur, cəmiyyətin amansızlıqları içində boğulur. Bu boğulmalar hər gün olur, gündə yüz dəfə! Dünyalarını dəyişənə qədər neçə kərə Əzrailin ağızından qopur şairlər... Elə Fəridə Ləman kimi... Onun “A bəxt yanan” şerinə diqqət edək:

*Gəlirsənmi?! Gəl bir yoxla halımı,
İçin-için sökünlənə bir bəxt yaz.
Buludların gözü doldu halımdan,
Damla-damla tökünlənə bir bəxt yaz.*

Adamın şam kimi əriməsi ifadəsi ədəbiyyatda tez-tez rast gəlinən bir deyimdir, “damla-damla tökül”məsi isə məhz Fəridə Ləman ilhamından qopan deyimdir:

*A bəxt yazan, a bəxtəvər, hardasan?
Demirsənmi ünү ərşə qalxan var.
Bağrı yanıb hey dolanıb dörd yana,
Varlığını oda-közə yaxan var.*

Şairə, sanki bəxti ilə bu şeirdə umu-küsü edir. Pərişan halının ağrılarını ona söyləyir, bir candidəsi, bir əzizi kimi, lakin heç də qəm möhnətinə yuvarlanmır. “Şükür sənə, ya Rəbbim” şerində Büyyük Yaradana üz tutur:

*Ruhum gülə bələnib,
Göydən ulduz ələnib,
Yatmış bəxtim dillənib,
Şükür sənə, ya Rəbbim.*

Bu şükür-sənalar şair ruhunu cilalandırır, həyat eşqini coşdurur, yazıb- yaratmaq havasıyla onu haldan-hala salır. Elə sözün şehri, aliliyi də şair ruhunu aşib-daşdırmaqdan ibarətdir. Bizim qadınlarımızın cəsarəti, analığı, ər başına pərvanə kimi dolanlığı, saflığı, paklığı, kişiyanı at minib çapmağı, ərlərilə döyüslərdə şücaət göstərmələri, tariximizdə də, ədəbiyyatımızda da çıxdan öz ucalığını qoruyub saxlayır. Qadın yazarlarımızın cəsarəti də bu baxımdan qürurlanmalı dəyərlərimizdəndir. Fəridə Ləman yaradıcılığında da bu cəsarətin şahidi oluruq. “Pəncərə gözlüyü kasıblar üçün” şerindəki bu ifadə müəllifin özünəməxsus ifadəsidir:

*Birgünlük çörəyə möhtac olan var,
Kimi bir gecəyə doqquz min beş yüz.
Ehtiyac içində çapalayan var,
Bu qədər ağrıya, türək, di gəl döz.*

Bütün bu bərabərsizliklərə, tərəzinin gözünü əyilməsinə dözməyən şairə şerin bəndlərinin birində haqsızlığa qarşı belə öz səsini qaldırır:

*Verdiyi quruşu deyər min dəfə,
Əlini cibinə atar, ya atmaz.
On-on beş qəzetdə yazdırar azdır,
Əndamı ləkəli, özü nataraz.*

Söz xiridarlarının əksəriyyəti ədəbiyyatımızın bir qolu olan şerimizdə poetik kəşflər axtarırlar. Fikrimizcə, şeir də bədii yaradıcılığın digər qolları kimi dövrün ağrı-acılarını, haqsızlıqlarını əks etdirib tənqid atəşinə tutmalıdır. Ədəbiyyat bütünlükdə cəmiyyətin yaralarının sağalmasına xidmət etməlidir. Əgər belə deyilsə, onda o yaradıcılıq xalqın sevgi və istəyini qazana bilməyəcək. Müəllif dünyasını dəyişən kimi yazdıqları da dünyasını dəyişəcək. Ola bilsin ki, şairin poeziyasında poetik tutum zəif olsun, ahəng, qafiyə pozuntuları olsun, amma yüksək dərəcədə xalqın ağrı-acılarından bəhs etsin, onun məhəbbətini qazana bilsin və yaziqları millətin yaddaşında iz qoysun. Belə olanda söz adımı uğur qazana bilir. Biz bu uğurun tapıntılarını Fəridə Ləman yaradıcılığında görürük:

*Yoxdur haqq-hesabı çəkən, çevirən,
Pəncərə gözlüyü kasıblar üçün...
Dünyanın ləzzəti meşələr, dağlar,
Çiçəkli ormanlar varlılar üçün.*

Şeirdə imkanlıların min bir cah-calalla ömür-gün sürdükləri, kasib bəndələrin isə adı yaşam haqqını ödəyən qəpik-quruş içində əzildikləri misralara köçür, dükan görəndə ağızı sulanan binəva insanların əhvalı şair ürəyini yandırır və qələminin kağız üzərində harayına çevrilir.

Müəllif bacısı qızı şairə Pərvanə Nizaməddinə şeirlə yazdığı “Gətirə bilsən, gətir” məktubunda bütöv bir elin adət-ənənəsini ustalıqla, sənətkarlıqla qələmə alır:

*Anamın nəfəsindən,
Atamın ər səsindən,
Yaşamaq həvəsindən,
Gətirə bilsən gətir.*

O bu şeirdə Qazax elində bişirilən yeməklərdən, çəmənlərində, dağlarında, yaylaqlarında bitən çiçəklərdən, bulaqlardan, bütöv bir mahalın adət-ənənələrindən bəhs edir. Bizim tərəflərdə nə qurut hazırlanır, nə də qatlama bişirirlər. Şairə yazdığını bu mənzum məktub vasitəsilə oxucusunu söz qatarına mindirib ustalıqla çəkib öz yerlərinə aparır, adət-ənənələri və mətbəxi ilə onu tanış edir. Bax, poeziyanın uğuru budur. Şairənin “Bir meydan istəyirəm” şerisi Qarabağ müharibəsinin veterani şairə Aida Vüsala ithaf olunub. Şeirdə bütünlüklə keçmişimizdə və bugünküzdə qəhrəmanlıq göstərən qadınlarımızın adı sadalanır. Şeirdə Qarabağ müharibəsində canı odlar görmüş Salatının, Gültəkinin, Məleykənin, Familənin, Aidanın, Rüxsərənin, Gülarənin adları yad edilir, şücaətləri dilə gətilir:

*Ey kişi libası geyənlər,
Sözlərini hünərlə deyənlər,
Çağırın Salatını, Gültəkini,
Məleykəni, Familəni, Aidanı,
Cavahiri, Rüxsərəni, Gülarəni,
Ayağımız altından torpaq qaçmayıbsa,
Səmamız haqsızlıqdan uçmayıbsa...*

Fəridə Ləmanın “Bir meydan istəyirəm” şerisi bütöv bir milləti döyüşə, vuruşa, qisasa çağırır. Ona görə “söz xəncərdən itidir” deyirlər, sözün gücü, dizin gücündür! Bu gücün, bu təpərin alovu adamın ürəyini yandırır, damarlarını cuşa götürür. Bax, budur vətənpərvər poeziya. Büyük rus şairi Nekrasov demişdir: “Şair olmaya bilərsən, ancaq vətəndaş olmaq borcundur”, çünkü Vətənin varlığı onun vətəndaşından asılıdır. Müəllifin “Tamahkar”, “Oyaq olmaq istəmirəm”, “Səni mən ağartdım, ay qara saçım”, “Ağladan ağladı”, “Vətən dərdi”, “Görməmiş”, “Sevin Vətəni” kimi şeirləri millətin cəfalarından, üzləşdiyi haqsızlıq və özbaşınlıqlardan bəhs edir. “Sevgi düşüncələri” şerində şair elə bil bir anlıq da olsa əzablar içində çırpınan ruhunu dincəldir:

*Bir azca yaxın otur,
Bir azca mehriban ol,
Başını qoy çıynımə.
Əllərini ver mənə.*

*Bax gözümün içində,
Bax qəlbimin suçuna,
Səni sevirəm axı!*

Həqiqi məhəbbət ağrı-acılarla cilalansa da onun şirinliyi, sevdalığı insan ruhunda, şüurunda şahanə bir taxt qurub. Şair sözlə məhəbbətini ovudur. Söz əslində gözə görünməz bir varlıqdır, onun dairəsi genişdir, sonsuzdur. O, bütün dövrləri yerindən silkələməyə qadirdir. Biz bu qadirliyin ucalığını Fəridə Ləman yaradıcılığında görürük. Şair iqtidarda olan hakimiyyətin uğurlarına göz yummur. Ölkanın birinci xanımı, millət vəkili Mehriban Əliyevaya həsr etdiyi “Xanım Mehriban” şerinə bəstəkar Zabitə Məmmədova musiqi də bəstələyib. Kitabın üçüncü fəslində mərhum prezident Heydər Əliyev haqqında yazdığı “Onu zaman seçib” poeması da bu qəbildəndir. Bu poema görkəmli bəstəkar Cövdət Hacıyevin 8-ci simfoniyasının şeir mətni kimi də götürülmüşdür. Bu fəsildə həmin poemanın ingiliscə tərcüməsi də yer alıb. Müəllif xalqın işıqlı gələcəyi üçün çalışanların zəhmətini poeziyaya gətirir, öz könül prizmasından baxır və yüksək qiymət verir. Şair kitabın ikinci fəslini nəvəsi Əmirxana həsr edib. Əmirxanın dünyaya gəlişindən təsirlənib yazdıqları şeirlər elə fidan balalarımızın hamısına şamıldır:

*Sən Vətən aşığı, Torpaq aşığı,
Səman aydın olsun, həyatın nurlu.
Sən elə böyü ki, elə yaşa ki,
Baxanda hər zaman görüüm qürurlu!*

Onun “Şirin pay verib”, “Sarıl bu bayrağa”, “Əmirxan çağırır”, “Yazılıq sərçələr”, “Qızılğülümsən”, “Xurcun əhvalatı”, “Bu ki, ayrındır...” kimi bədii uğurları gül balalarımıza gözəl töhfədir. Üçüncü fəsildə müəllifin Böyük Vətən Müharibəsinin ağrı-acılarından bəhs edən “Abumüslüm dastanı” polkovnik-leytenant Abumüslüm Baxşiyevə həsr olunub. Poema uzaq cəbhələrdə canını güllə qabağına vermiş bir vətən oğlunun keçdiyi həyat yolunun müsibətlərindən bəhs edir. Fəridə Ləmanın “Anama məktub” kitabının üçüncü fəslində bəşəri hissələrlə yoğunulmuş “Fələstin” poeması da yer alır.

Bu kiçik poemada müəllif sinəsi dağlı-dünyulu Fələstin xalqının ağrı-acılarını öz başımıza gətirilmiş müsibətlərlə uzaşdırır:

*Azadlıq olmayan yerdə çatışmaz hava,
Olmaç dərdlərə dəva...
Bir zaman əzab köynəyindən doğulmuşuq,
Qan içində boğulmuşuq...*

1947-ci ildən fəlakətlər tüstüsündə boğulan fələstin anası bu gün də dərd içində çapalayıır, balaları gülləbaran edilir, haqqı tapdalınır, əzablardan mütiləşmiş dünya susur. Sonda müəllif Fələstinlə Qarabağın müsibətini eyniləşdirir. Eyni dairədən qaynaqlanan əli qanlı, başı havalı, pulu çox, vicdanı yox zülmkarlar şeytanla ünsiyyətdən yorulmur, bulanıq sular durulmur ki, durulmur. Dünyanın hər yerində müsəlman insanın haqqı tapdalınır, bəxtinə su calanır, varlığı paralanır, ürəyi yaralanır. Fəridə Ləman da məhz bu haqsızlıqlara qarşı qələmini itiləyir, cahanı əyri yola yuvarlayanlarla söz savaşına çıxır.

Yazımının əvvəlki səhifələrində qeyd etdiyim kimi Fəridə Ləman ictimaiyyətçi bir xanımdır. Ona görə onun dairəsi çox genişdir. Ziyalı təbəqə ilə daim ünsiyyətdə olan xanım sənətkarın ünvanına çoxlu sayıda şeirlər həsr olunub. Həm məktublar yazılıb, həm də Fəridə Ləman yaradıcılıqla məşğul olan qadın və kişi sənətkarlarımıza çoxlu sayıda şeirlər həsr edib. Haqq dünyasına qovuşmuş Bəxtiyar Vahabzadə, Mirvarid Dilbazi müəllifin yaradıcılığı barədə öz tutarlı fikirlərini bildiriblər. Ədəbiyyat aləmində tanınmış qələm sahibləri Fəridə Ləman yaradıcılığını yüksək qiymətləndirib. Müxtəlif vaxtlarda, müxtəlif mətbü orqanlarında onun alim, şair, jurnalist-publisist kimi uğurlu fəaliyyətdən könül dolusu söz açılıb. Elə “Anama məktub” kitabının dördüncü fəslidə müəllif haqqında yazılın saysız məktub və məqalələrdən ibarətdir. Alim, jurnalist, şair Fəridə xanım Ləman nəinki ölkəmizdə, hətta məmələkət xaricində də tanınır. Onun ölkəmizdən kənardə, qonşu İran və Türkiyədə şeirləri çap olunub və Fəridə xanım bu ölkələrdə Azərbaycanın bir şair xanımı kimi tanınır, sevilir, onun qələminə, şəxsiyyətinə hörmət və ehtiramla yanaşılır. Bir sıra ödül və mükafatların daşıyıcısıdır. Fəridə Ləman Allah adamıdır, müqəddəs Həcc ziyanətində olub. Mən də Fəridə xanım Ləmanın sənət uğurlarıyla qürur duyur, ona möhkəm cansağlığı və yaradıcılıq sevincləri diləyirəm.

Səsin daima zirvələrdən eşidilsin, Allahın nəzəri üstündən əskik olmasın, Fəridə Ləman...

26-27.07.2010

BƏYDADAŞ CƏFƏRLİNİN “POZULMAZ NİZAM” KİTABINDA BUGÜNÜN AĞRILARI

Ədəbiyyatımızda işiq saçan söz fatehləri yaşıdalıları dövrün ağrı-acılarını, bəlalarını, qəhrəmanlıqlarını, şücaətlərini, məhəbbətlərini bütünlükdə tarixini kağızlar üzərində füsunkar, ilhamlı qələmlərilə bayatlaşdırıb, dastanlaşdırıblar. İnsan beyninin təxəyyülü olan bu çeşmə bəşər özünü dərk edəndən, əqli inkişaf zirvələrini fəth edən gündən susmaq bilmir ki, bilmir. Əslində söz fatehləri olmasaydı, insan sabaha tələsən zamanın axarında itib-batardı. Onun dünənidən tarixin yaddaşında heç nə qalmazdı. Bu gün istedadı olana dodaq büzmək, onun yoluna daş-kəsək yumbaşmaq, meşinli qapıları üzünə bağlamaq, dünəninə və bugününə arxa çevirmək, dünənin və bugünün üstündən qara xətt çəkmək deməkdir, çünkü tarixi və ədəbiyyatı kağızlar üzərində əbədiləşdirənlər söz serraflarıdır. İnsan gedəridir, fəqət onun yaratdığıları hansı millətə, xalqa, ölkəyə məxsusluğunu yazdıqlarında öz əksini tapır və hər millətin varlığı, yaşarlılığı müqəddəs SÖZDƏN keçir. Elm, texnika nə qədər yüksəkləri fəth etsə də kompüterlər, mobil telefonlar at oynatsa da heç vədə qələmin, kağızin və sözün yerini verməz. Sənin yaratığın kağız üzərində özünə yer etməyibsə, kompüterin yaddaşına köçürülübsə, deməli, yaratdığıların xəta içərisindədir. O sənin yazdıqlarını əbədi saxlamağa qadir deyil, kağız və qələm kimi insan könlüne munis ola bilməz. Çünkü kompüter insan beynini xatırladır. İnsan beyni xəstəlikdən min bir bəlalara düşcar olduğu kimi, kompüter də virus azarına mübtəla ola bilər və yazdıqların bir anda yox ola. Odur ki, ədəbiyyatımızı kağızlar üzərində yaşıdanlar varlığımızı yaşıdlar. Ədəbiyyata, şərə, sənətə dodaq büzənlər öz varlıqlarına dodaq büzürlər. Nə zaman ədəbiyyati yaradan söz serrafları susacaq, millətlər də, xalqlar da əriyib yoxa çıxacaq, kosmopolit bir dünya qalacaq. Bu kosmopolitliyin içində vəhşilik, allahsızlıq, imansızlıq, ləyaqətsizlik, vətənsizlik olacaq və yəqin ki, insan öz əliylə dünyani məhv edəcək, çünkü söz sənəti millətin kimliyidir. O yoxdursa, millət də, vətən də yoxdur. Millətlər, xalqlar isə dünyanın varlığını qoruyur. Nə qədər müharibələr, qırğınlar, haqsızlıqlar olsa belə...

Müsəir dövrümüzdə ədəbiyyatımıza nəzər yetirdikdə yazarlar iki qismə bölünür:

1. Dəm yazarları

2. Qəm yazarları

Dəmdən yazarlar, heç zaman yaşadıqları dövrün, zamanın çatışmazlıqlarını, amansızlıqlarını, imansızlıqlarını eks etdirmir. Öz qələmlərini yaltaqlığa, məddahlığa, gülə, bülbü'lə, cismani sevgiyə həsr edir, sanki onlar üçün dünya yalnız kef üstündə qurulub. Elin gözü tərəzidir, deyirlər onun tərəzisində dəmdən yazarların da, qəmdən yazarların da yükü çəkilir. Onun verdiyi qiymət heç bir kağız üstündə verilən qiymətlə, pul-parayla, dəm-dəsgahla ölçülüür. O, yaxşını pisdən ayırmağı bacarandır. Yaşadığın ölkənin, vətənin, millətin əyər-əskikliklərindən yazmaq ona olan sonsuz sevgidən qaynaqlanır. Bu nə dövlətə, nə xalqa, nə millətə qarşı çıxməq deyil. Əksinə, onun inkişafına təkan verməkdir, onun dərdlərini başda oturub, ancaq özündən, evinin içindən fikirləşənlərin nəzər-diqqətinə yetirmək və onların sırasında həyəcan təbili çıalmış deməkdir. Biz bunu millətin qəmindən yazarların yaradıcılığında görür və dərk edirik. Fikirləşirik ki, nə yaxşı qəmdən yazarlar var. Yoxsa nə ədəbiyyat olardı, nə onun min illəri haqlamış tarixi... Əslində qəmdən yazmaq göz yaşı tökmək kimi başa düşülməməlidir. Cəmiyyətdə tərəzinin əyilməsi, pisliklərin artması, haqsızlıqların çıxalması insanın göz yaşının tökülməsindən, onun başında yara açan qəmdən xəbər vermirmi? Elə bu qəm də ədəbiyyata gətirilir, onun qədir bilən söz bahadurları tərəfindən... Əlimə qələm götürüb yaradıcılığı barədə ürək sözlərimi yazmaq istədiyim qələmdəşim Bəydadaş Cəfərli də belə söz cəfəkeşlərindəndir. O, şərində nə kəşf axtarır, nə də şerinə forma gəzir, şeir ürək alovuya cilalana-cılalana gəlib onu tapır. Xalqın ağrıları, dərd-səri, vəfası, cəfəsi ilə bir yerdə!

Onun yaradıcılığı elə o üzdən qəm üstündə köklənib. Bu qəm heç də səni ümidsizliyə aparmır. Bu qəm insanı mübarizliyə, şücaətə, cəsarətə, inkişafa səsləyir. Adəmi yaltaqlığın, məddahlığın dərəcəsinə enməməyə, bəşəri mənlik və ləyaqət anlamına sadiq qalmağa, bu cür insanı keyfiyyətlərin ucalığına qalxmağa səsləyir. Onun müxtəlif illərdə “Babadağdan gələn səs”, “Çılğın sətirlər”, “Sevgi çələngi”, “Qarabağım-yara bağım” adlı kitablari işıq üzü görüb. Paklığı, təmizliyi, mərdliyi, cəsurluğu öz şeirlərində ana xətt kimi götürən şair qardaşım füsunkar İsmayıllı bölgəsinin buz bulaqlarından, pak çəşmələrindən su içib, ana təbiətin məlek baxışlarıyla üz-üzə, göz-gözə qalıb. O, kəsilən meşələrin ah-zarına qulaq kəsilib. Qəpik-quruşla yaşayan kənd adamının ağır hə-

yati ürəyində cığır-cığır şirimlər açıb. Nədənsə bölgələrimizdə doğulan yazarlarımızın bir çoxunun yaradıcılığında həyatın çətinlikləri daha qabarıq şəkildə eks olunur. Bəlkə kəndin heç kəsi əzizləməyən ağır zəhmətlərlə yoğrulmuş sərt təbiəti bölgələrdə doğulan yazarlarımızın qələmini daha sərt, daha üsyankar edir (Baxmayaraq ki, şəhərdə yaşayan orta imkanlılar isti yay günlərini kəndlərdə keçirməyə üstünlük verirlər, kənd adamının ağır güzərinə nəzər yetirmədən...) Elə özünəməxsus dəsti-xətti olan yazarlarımızdan biri Bəydadaş Cəfərli də belə sənətkarlarımızdandır... Bu nöqtəyi-nəzərdən öndə gedən söz adamlarımızdanın. Mən onun özünün dəsti-xəttilə əlimə yetmiş və 2008-ci ildə “Adiloğlu” nəşriyyatında çap üzü görmüş “Pozulmaz Nizam” kitabı haqqında dəyərli oxucularla öz fikirlərimi bölüşmək istəyirəm. Kitabın ilk vərəqlərindən başıbələli Vətən üçün yanın bir ürəyin sölələri üzümü qarsır. Bütün dövrlərdə və bütün cəmiyyətlərdə haqsızlıqlar, özbaşınalıqlar at oynadıb. Ən parlaq, ən inkişaf etmiş cəmiyyətlərdə belə çatışmazlıqlar, haqsızlıqlar var, həmin cəmiyyətlərin öz tərəzisinə görə bu haqsızlıqlar çəkilir və ağırlıq-yüngüllük ölçüsünə görə mübarizə aparılır. Bəydadaş Cəfərli vətənin bir şair oğlu kimi yaşadığımız ölkənin və millətin ağrı-acılarını öz könül prizmasından keçirib ulu sözə çevirir. Bu sözlər misra-misra şeirlər içində püxtələşir və cilalanır. Ulu heca şerimizin bir çox növlərilə qələmini sınayan şair elə “Qələm” şerilə də müqəddəs sözə çələng hörür. Bu dərin məzmunlu misralarda qələmin ucalığından söhbət açılır. İnsan qələmi kəşf edən gündən sözünü kağızlar üzərinə köçürdü. İstər qələm lələk, istər qamış, istər ağaç, istərsə müasir dövrün plastik kütləsi olsun. Min illərdi, o, Sözü kitablara ərməğan etməklə ona əbədi bir heykəl yonur. Dünən də beləydi, bu gün də, yəqin ki, sabah da belə olacaq...

*Şamin yaşamağı yanmaqsa əgər;
Sənin yaşamağın yazmaqdır, qələm.
Yolu qamatintək olmayanların,
Nəsibi yolundan azmaqdır, qələm.*

Əslində qələmlə çox şeylər edilir, sonsuz dərəcədə yaxşılıq da, amansız dərəcədə pislik də. Qələmlə neçə-neçə talelərin üstündən qara xətt çəkilir. Bir sözlə, o hər əmələ yarayındı, yaxşılıqla da, naqışlıyə də. Baxır kimin əliylə bəxt qapısı açılır. Şər əliylə bəxt qapısı açılanda şərə, xeyir əliylə açılanda xeyirə xidmətdə olur, məhz Bəydadaş bəy də elə bu prizmadan qələmi nəzmə çəkib:

*Sənlə açıqlayır alim aləmə
Kəşfin, icadın, bicliyin, qələm,
Cahil əlindədir qara taleyin,
Sənin ölümündür dincliyin, qələm.*

Əslində qələmsiz insan heç insan da olmazdı. O, gözü ilə gördüklerini, canından süzülüb gələnləri kitab vərəqlərinə büküb bu günlərə ərməğan edib:

*Elmsız cahanın üzü naşıdır,
Qələm kainatın qiblə daşıdır,
Bəxtə bax, ürəyin axan yaşıdır,
Bəşərin fərəhi, sevinci, qələm.*

Şair qardaşım Bəydadaşın “Qələm” şeri geniş, əhatəli böyük mənalarla zinətləndirilən bir qoşmadır. Bu şeirdə qələmin qüdrətindən, onun gah vəfa, gah cəfa əqli olmağından söz açılır. Bu piranə nəzmin içində bir alilik, bir təmizlik, bir paklıq boylanır. Müəllifin özü demişkən cahillərin əlində “ölüyü”, aqillərin əlində “diriyə” çevrilən, yarımcıqlar əlində “girinc” olan qələmin acı taleyindən şair ürək yanğısıyla söz açır. Ulu tarixi öz ələyində ələyən QƏLƏMin şahanə varlığı taxt-tacını kimsəyə bac verməyən xaqanları, sultanları, şahları, kralları, çarları xatırladır adama...

*Qələm adamışan axı, Bəydadaş,
Çax göydə şimşəktək, yan yerdə yavaş,
Ehtiraslar coşub salanda savaş,
Sülh sözün demisən sonuncu, qələm.*

“Sülh sözünü sonuncu deyən qələmin sehrindən söz açan şair bu sehrin sarayını birər-birər söz duyğularıyla cilalandırır. Sonunda nəsibi bir parça torpaq olan insanın öz dəyərini bilməməsi, ömrünün çoxunu yamanlıqda, qanlı müharibələrdə keçirməsi, millətlərin, xalqların bir-birinə qənim kəsilməsi, qan-qırğının, amansız terrorun dünyada ayaq tutub yeriməsi cahanın düşünən başlarını həyəcanlandırmaya bilmir. Elə haqqında söhbət açdığını şair də bu həyəcanlanmalar üstündə şeirlərini misra-misra, bənd-bənd araya-ərsəyə gətirir. Onun üç bəndlik “Məni” qoşmasında şairin öz taleyinə müraciət etməsinin şahidi oluruq:

*Mənim yaşadığım taleyimə bax,
Düzlüyüüm azdırı düzlərdə məni.
Peşiman deyiləm gələcək nəsil,
Yaşadar yazdığınım sözlərdə məni.*

Düz olanın düzlərdə azmasını ürək çarpıntısı, təəssüflə şerə gətirən müəllif, sanki ataların “Düz axtaran, düzdə qalar” məsəlinə tapınır. Şeirlərində düzüyü, paklığı özünə amal seçən Bəydadaş Cəfərli düzlük pərdəsi altında min bir oyundan çıxanlarla, xalqın puluna, varına qənim kəsilənlərlə söz döyüşünə çıxır. Axı şairin, yazarın döyüşmək üçün qələmindən başqa nəyi var? Amma bir məsələni də qeyd etmək yerinə düşərdi ki, əslində ehtiyac içinde yaşayan qələm sahibinin yazdığı xalqa daha yaxındır. Millətin varlığı beş-üç xalqın sərvətini öz altına yiğib üstündə oturanlardan ibarət deyil. Gündəlik bir qarın çörək üçün həyatı olmazın işgəncə və əzablardan keçən insanların aqibəti həqiqi qələm əhlini düşündürməlidir. Onun “Villa yarışı” şərində biz bunun şahidi oluruq:

*Hasara alınıb bölüşdürülüüb,
Kasiba qalmayıb bircə qarışı.
Qarabağ taleyi yaddan çıxıbdır;
Gedir məmləkətdə villa yarışı.*

*Ölənə gor üçün tapılmır məkan,
Millətin əlində deyildir sükan,
Torpaq tutanlarda olsayıdı imkan,
Göydə bölgərdilər qarı, yağışı.*

Əziz oxucu, bu şeir bugünkü taleyimizlə baş-başa deyilmi?! O, “Viranə parklar” şerini əslində ana təbiətə bizdən qat-qat xeyirli olan dilsiz-ağızsız ağacların ikiayaqlı, şüurlu, fəqət amansız bəndələrin ucbatından başı kəsildiyini, bədəninin yetmiş yeddi yerə parçalandığını ağrılı bir dillə qələmə alıb:

*Ağac budağını ağac yerinə
Basdırırlar yerə guya bitəcək.
Gecələr kəsılır yüzillik ağac,
Kəsdirən bilir ki, izi itəcək.*

Bəli, yüz illik ağacın təbiətə ərməğan etdiyi oksigen bu gün əkilən pöhrənin xeyriylə bir deyil. Bu gün əkilən pöhrələrin xeyri üçün uzun illər lazımdır. Bu gün öz başına bəla olan insan havasızlıqdan əzab çəkir. Cavan infarktlı xəstələrin sayı artıb, artıq uşaqlar arasında da bu xəstəliyin daşıyıcılarının sayı çoxalıb. Bəydadaş bəy bir həkim dəqiqliyi ilə bu bələləri şerə gətirib və döyüşən misralarını səbəbkərlərə qarşı tuşlayıb. Şairin vətəndaş yanğını duydurqca, adam qürurlanır. Düşünürsən ki, İlahi, nə yaxşı misralarını haqqqa, ədalətə ünvanlamış şairlər var. Dünyanın qulağı kar deyil ki, mini eşitməsə, biri eşidər... Şair “Didərgin kitab” şerində kitabxanaların basqıya məruz qalmasından, kitab dükanlarının sayının azalmasından, rüşvətin ayaq tutub yeriməsindən, xalqın ağrı-acılarıyla köklənmiş binəva alimin maaşının qəpik-quruş olmasından ürək yanğısıyla söz açılır:

*Ziyali maaşı dilənçi payı,
Başa vura bilmir onunla ayı,
Günbəgün azalır ölkədə sayı,
Alimin getməyi elə ayıbdır.*

Üç ali təhsil ocağının, bir texnikum diplomunun daşıyıcısı olan Bəydadaş Cəfərlinin şeirlərinin dərinliyi adamı heyrətləndirir. Mən neçə-neçə tədbirlərin iştirakçısı olarkən yaradıcı insanlardan eşitmışəm ki, şairə ali təhsil, şairlik Allahdan gəlir. Amma onu da diqqətli və əzəmətli oxucuların nəzərinə yetirmək istəyirəm ki, şeir savadlı və savadsız olur. Hər bir şeir müəllifin kimliyini açıb ortaya qoyur, istər qafiyə baxımından, istər misraların dərinliyindən, istərsə də sözün bəndlər içində öz yerində olmasından. Bəydadaş Cəfərlinin savadlılığı, ziyalılığı şeirlərində boy göstərir. Onun “Ləpələr” şerindən axırıncı bəndə diqqət edək:

*Baş alıb taledən qaçanlara de,
Tale qucağına tələsir yenə.
Bir ləpə sahildə şəhid olanda
Təzəsin doğmağa yel əsir yenə.*

Təşbehlə, ibarələrlə dolu olan şeirdə, o, ləpələri insan taleyilə müqayisə edir. İnsan taleləri müxtəlif cür olduğu kimi, ləpələr də müxtəlifdir, lal, piçiltili, təlatümlü. Sükutun içində bir qorxu, bir titrəyiş olduğu qədər

təlatümün içində də bir sükut gizlənir. Şair “Elm” şerində elmin insan taleyi üçün nə boyda böyük səadət olduğunu önə çəkir:

*Qavrayan beyində dağtək qalana,
Şöhrət gətirəndir nəzər salana,
Çətinə düşənə, darda qalana,
Köməklik göstərən mürvətdir elm.*

Həqiqətən də elmlı insan hamı tərəfindən eyni cür qəbul olunmasa da bütün dövrlərdə öz ağılı, biliyi sayəsində qüvvətli, qüdrətli olub, hətta müqəddəs kitabımız “Quran”da da elmin, biliyin aliliyindən bəhs edir. Onun dalınca getməyi tövsiyə edir. Əlbəttə, dini ağılla dərk edəndə insana irəliləyiş, mövhumatla qəbul edəndə insana gerilik bəxş edir. Bu geriləmənin içində nə qədər göz yaşı, nə qədər bədbəxtlik özünə yuva qurur. Ona görə şair elmi insan beyni, zehni üçün ən müqəddəs sərvət adlandırır.

Min illər bəşərin beynində, şüurunda yuva qurmuş məkr, hiylə ağılla çarpışmaqdadir. Neçə-neçə talelərin yolunda sərt qaya kimi durur, neçə-neçə arzuları heç-puç edir. Elə şair də “Məkr” şerində bütün bunları dilə gətirir. Bənd-bənd misralarının ovqatına kökləyir:

*Mənbəyi, mənşəyi məlum olmayan,
Hər cür xəstəlikdən betərdir məkr.
Şərə xidmət edir vicdanı kordur;
Həmişə böhtanlar bitirdi məkr.*

Şairin “Məmur”, “Zərrələr, Kürrələr”, “Real şair həyatı”, “Tanrim” “Məmləkətim” və sadaladıqca adlarını sadalamaq istədiyin şeirlərini oxuduqca göz önündə bugünün mənzərələri canlanır. Bugünü müzlə yüklenən beynimizin ağrı-acıları misralar içində ah-ufla boylanır. Şərəfi, namusu, mənliyi, ləyaqəti misralarından boyunan Bəyadəş Cəfərlinin şeirlərini oxuduqca oxumaq istəyirsən. Bu sanballı şeirlərin içində məsum insan taleyindən nigaran bir şairin məddahlığa, yaltaqlığa, qorxaqlığa, cəhalətə boyun əyməyən qürurlu ilhamı var. Birdən mənə sual edərsiz, ilhamın da qürurlusu, qürursuzu var? Bəli, istedadı olanın ilhamı onun xasiyyəti, şəxsiyyəti və mənliyilə, ailədə aldığı təlim-tərbiyəylə, təhsil-elm ocaqlarından əxz etdiyi biliklə, mütaliəsi, ən nəhayət, savadıyla

birləşir. Yazarın mənliyi, şəxsiyyəti və xasiyyəti, savadı necədir, ilhamı və o ilhamdan doğan şəriyyəti-nəzmiyyəti, nəsri, publisistikası da elə olur. İlhamı millətinin ağrı-acısına köklənmiş yazarlar heç vaxt öz şəxsi yaşayışını millətinin güzəranından ayırmır, onun çəkdiyi dərdi-qəmi öz ruhu-canından keçirir. Müəllifin “Ola” şerində arzuladığı kimi:

*Ömür saymadığım ötən günləri,
Tutub saxlamağa fərmanım ola.
Ürəklərdən qəmi, gözlərdən nəmi
Biryolluq silməyə dərmanım ola.*

deyən Bəydadaş Cəfərli xalqın ağrı-acılarını, dərdini, qüssəsini, gündəlik çörəkpulu tapmayan, evində ətdən, balıqdan, toyuqdan hazırlanan təamlara həsrət qalan, xəstələnəndə dərman pulunu yuxusunda görən insanlarımızın dərd yükünü ürəyində, qəlbində daşıyır, öz ağıl tərəzisində ölçüb-biçir, misra-misra şeirlərinin ovqatına yükləyir, yəqin ki, özünün ürək ağrılarıyla birlikdə! Çünkü bir söz adəmi kimi bilirom ki, qəmdən yazmaq, yaşıdırığın cəmiyyətin dərd-sərini ciyinlərində daşımaq yazanın səhhətinə nə divan tutur? Axır vaxtlar mənim ürəyim hava çatışmazlığından əzab çəkir. Min yolla başımı qarışdırıram ki, bir az ömrünü uzadım və nə qədər yazılmamış mövzularımı araya-ərsəyə gətirim. Şairin haqqdan, ədalətdən deyən, əzmi ilə insan qəlbini riqqətə gətirən ürəyə məlhəm şeirləri mənə gözəl İsmayıllının saf havasıtək könüloxşayıcı, ruhverici, şəfaverici, zövqverici, dirildici oldu. Hörmətli Bəydadaş Cəfərli, ürəyin və ilhamın yorulmasın. Zehnin, idrakin dağ zirvəsindən yerə enməsin. Bu minvalla yaradıcılıq uğurları, türk qardaşlarımız demişkən, əllərinə sağlıq...

06.12.2010

AZƏRBAYCAN GERÇƏKLİYİ

1991-ci ildə “Ürək, niyə ağrıyırsan?!” ilk toplum dünya işığına vəsiqə qazanandan sonra uzun müddət ədəbi aləmdən ayrıldım. Səbəbi də o idi ki, bir həqiqəti gün kimi aydınca dərk etmişdim ki, yazar olmaq böyük bir məsuliyyətin altına girmək deməkdir. İstər şair, istər yəzici, istərsə jurnalist olsun, əsl həqiqəti ortaya qoymalıdır. Heç kimə şər yaxmadan, heç kim kimi qaralamadan, heç kimin haqqını tapdalamadan, heç kimə yal-

taqlanmadan, heç kimə məddahlıq etmədən ağlinin, şüurunun diktə etdiyi kimi, vicdanınlə xoş məramlı təmasından rövnəqlənin əsl həqiqətlər fonda yazmalısan. Yəqin ki, hər bir ciddi yazar dərk edir ki, o bu gün üçün yazmır. O, sabaha görə bu günü qələmə alır. Elə birinci kitabında da əsl həqiqətlər ortaya qoyulmuşdu. Bu hələ o zamanlar idi ki, sovet hökuməti dağılmamışdı. Deyəsən mənim bəxti qara ilk kitabımın ayağı sovet hökumətinə düşmədi. Az müddət sonra onun ölüm xəbəri bütün dünyani yerindən silkələdi. İndi bir çox siyasetbazlar, vətənbazlar, partiyabazlar, tayfabazlar, hoqqabazlar, habelə boşboğazlar sovet hökumətinin ölümünü Qarabağ hadisələrilə bağlayır, amma mən belə düşünmürəm, əslində Qarabağ və ümumən Sovet İmperiyası daxilində baş vermiş faciələr Sovetlər Birliyinin dağılması üçün qabaqcadan yazılmış, böyük dövlətlər tərəfindən planlaşdırılmış bir ssenari idi. Ssenarinin müəllifi isə hegemon dövlət olan Amerika, Qarabaçovsa bu ssenarinin baş qəhrəmanı idi, necə deyərlər, baliq başından iyənmişdi. Qorbaçovun Rusiyadakı tərəfdəşərələri isə ona görə bu addımı dəstəklədilər ki, yiğdiqları milyonları həzm etmək üçün... Vaxtilə 300 illik Romanovlar sülaləsinin, yəni çar Rusiyasının altını üstüne çevirmiş və bütün dünyani öz imperialist inqilabıyla çalxalamış, sosialist adı altında xalqları yenidən qoca imperiya qartalının caynaqları altına yığmış V.I.Leninin təbirincə desək: "Yuxarıdakılar ölkəni idarə edə bilmirdilər, aşağıdakılar isə bu qaydayla yaşamaq istəmirdilər". Əlbəttə ki, dünyadan heç bir yerində vətəni olmayan, qaraçı qövmü olan ermənilər (hayklar) də bu cızılmış plandan yetərinə yararlandılar. Daha doğrusu, əzəli qardaşları ruslar bu baş verənlərdən onları dəyərinə mükafatlandırdılar. Bəs erməni sevgisi ruslarda nə zamandan yaranıb?.. Rusiya Qafqazda öz dayaqlarını möhkəmləndirmək üçün dünyadan heç yerində yeri-yurdu olmayan ermənilərdən istifadə etdi. Siz sual edə bilərsiz ki, xristian dininin qollarından biri – eyni pravoslav məzhəbin daşıyıcıları olan gürcülərlə ruslar niyə bu birliyi yarada bilmədilər? Ona görə ki, gürcülər ruslara işgalçi kimi baxır və Qafqaz onların ata-baba məkanıdır. Ruslara isə yersiz-yurdsuz bir qövm lazım idi ki, onları daimi boyunduruqda saxlasınlar. Özləri cənubi Qafqazda asanlıqla lövbərlərini sala bilsinlər. Bu qövm isə ermənilər oldu. Rus imperiyası Azərbaycanımızın ata-baba torpaqlarının hesabına qılınc gücünə ermənilərə dövlət qurdu. Erməniləri yaxşı tanıyan millətlərin aydınları yaxşı bilirlər ki, onların bir neçə üzü var. Bu bir neçə üzü millətdən ruslar Qafqazda bu gün də yararlanmaqdadırlar. Əslində

Ermənistan adlanan dövlətin adı ermənilərin, dadi isə ruslarındır. Onlar necə lazımdır Qafqazda bu dövlətin dadını çıxardırlar. Ermənilər isə bu dövlətin kirayənişinləridir. Sual edə bilərsiz nəyə görə? Ona görə ki, gəlmədilər, yerli deyillər. Onları burda yerli edən ruslardır, ermənilər onlardan daimi asılılıqdadırlar, çünkü ermənilərə dövlət, ruslara isə cənubi Qafqazda daimi at oynatmaq üçün məkan lazım idi... Məzəhəbləri ayrı olsada, əqidə birliyi dadlarına yetib. Həmişəki kimi... Əslində təkçə ruslar yox, hegemon xaçpərəst dövlətlər niyə ermənilərin tərəfindədir? Bunun səbəbini millətimizin çox qismi müsəlman dini ilə bağlayır. Yaşlı və gənc nəslin arasında bu fikir dolaşmaqdadır, ancaq birinci səbəb müsəlmanlıqlıq yox, ölkə əhalisinin böyük bir qisminin türk olmasıdır. Hegemon dövlətlər ikinci bir türk dövlətinin bu bölgədə möhkəmlənməsinin əleyhinədir. Məhz müsəlman dövlət olan, güney Azərbaycanın öz əsarətində saxlayan İranla da bu məsələ də fikirləri üst-üstə düşür, çünkü tarixləri silkələyən türk xofu onların qan yaddaşında öz dərin izlərini buraxıb... Bu baxımdan can-dillə ermənilərə tərəfkeşlik edirlər. Öz haqqımız uğrunda dünyyanın böyük istilaçıları ilə çarpışmaq üçün bizə uzun bir mübarizə yolu lazımdır. Bu ölkənin vətəndaşı olan hər kəs başının altına yastıq qoyub dərin yuxuya getməməlidir, çünkü əzəli yurdlarından çıxmışlar öz əzəli yurdlarına qayıtmalıdır. Bu belə olmasa, bizim bugünkü müstəqilliyimiz də olmayacaq. Bu məsələnin hamımız bir nəfər kimi dərkinə varmalıyıq. Bu gün bizim düşmənlərimizin çoxluğunun səbəbini dinimizdə yox, dilimizdə və hansı kökün təməlində durmağımızda axtarmalıyıq. Əgər bunu danmaq mümkününsə dannın, hansı millətdən istəyirsizsə olun, əgər bu sizə zövq verirsə... Ey internet portallarında səhərdən-axşamadək millətin dininə, onun həyatda daşıdığı mövqeyə dodaq büzənlər... Sizin axırınız hara gedir?!

Əslində ov silahları da əlindən alınmış kişilərimiz ordusuz, əliyalın imperiya qosunu ilə üz-üzə qaldı. Elə burdaca bunun ən böyük günahını kürsü aşiqlərində görürəm. Onlar Moskvanın sözüylə yox, namusunun, vicdanının səsili oturub-durmamalı idi, amma təəssüf ki, bu belə olmadı... Biz ermənilərlə yox, rus işgalçılıyla döyüşürdük, çünkü ruslar onlara qahmar çıxmışaydilar, ermənilər bizimlə üz-üzə gəlməyə cəsarət tapmadılar. Qarabağ döyüşlərində canıyla, qaniyla şücaət göstərən kişilərimiz hər cür hörmətə, izzətə layiqdirlər. Məhz onlar namuslarının tapdalanmasına, ana-bacılarının, arvad-uşaqlarının yağı əlinə düşməsinə dözə bilmədikləri üçün əliyalın, əllərinə keçən silahlarla nəyi bacardılsa onu etdilər. Mən

Qarabağ döyüşçülərinə məglub kimi baxmiram, onlar qəhrəmanların qəhrəmanıdırlar. Rusiya bizim qolumuzdan qandalları tam açmayıb, yurdlarımızı işgal altında saxlamaqla bizi öz tabeliyindən tam buraxmamağa çalışır, Qarabağ düyünü rusların idbar siyasətçilərinin əlindədir. Rusların daxildən öz burunları əzilməsə biz bu zillətdən çətin qurtararıq. Bu gün Rusiyada rəhmətlik Roxlin kimi siyasətçilərin sayı artmasa onun öz sabahı sual altında olacaq. Rusyanın daxilində hələ zəncirlərdən qurtulmamış sayı milyonları ötmüş rus olmayan azsaylı xalqlar haqlarının tapdalanması məcburiyyətindədirler. Rus hökuməti qandallardan azad olmuş ölkələrin azadlığını heç cür həzm edə bilmir. Bütün bunları yazıya gətirməkdə məqsədim heç də siyaseti çözələmək deyil. Tarixlə politoloqlar, tarixçilər, siyasətçilər məşgül olmalıdır, ancaq doğru-düzgün şəkildə... Bu da onların öz vicdanına qalib...

Sovetlər Birliyinin dağılması bir tərəfdən bizə müstəqillik bəxş etdişə, digər tərəfdən bizi qarşısı alınması çətin olan bir çox problemlərlə baş-başa qoydu. Bu problemlər bu gün də yaşadığımız ölkənin hər sahəsində öz çılpaqlığıyla bürüzə vermekdədir. Torpaqlarımızın az bir hissəsində müstəqillik ab-havasında yaşayırıqsa, bu bizim hələ tam xoşbəxtliyimiz demək deyildir, çünki bu müstəqilliyi göz bəbəyimiz kimi qoruyub saxlamaq üçün biz öz-özümüzlə, öz içimzdə inqilab etməliyik. Hami bir nəfər kimi bu müstəqilliyin bayraqından, himnidən, himnin sözlərindən tutmuş bütün dəyərlərini can-dildən sevməlidir. Öz ailəsi kimi, ailəsinin içindəki uşağı kimi, nəfəsi kimi, insanın var olmasının əsas amili olan hava kimi, su kimi... Müstəqilliyimizi qazanan gündən demokratiya pərdəsi altında xalqın baş-beyni korlayan saysız-hesabsız sektalar qapı-qapı düşüb avam, pulsuz, köməksiz insanların şüurunu korlamağa başladılar. Bu, dünən özünü müsəlman kimi görən, müsəlman adət-ənənəsilə yaşayan insanlarının bir çoxunun beynini zəhərləməyə başladı. 70 il sovet sisteminin allahsızlıq, dinsizlik qadağaları altında yaşayan millətimiz ruhunu qorudu. Atababalarının əziz bir nemət təki saxladığı adətləri öz qan yaddaşında əzizlədi, ürəyində bəslədi, əqidəsindən dönmədi, onun üstünə heç bir ləkə düşməsinə yol vermedi. Bizim insanlarını nə əydi görəsən, maddiyyat çatışmazlığı və yaxud mənəviyyat yoxsulluğu? Əslində Azərbaycanda sektalaşma siyaseti aparanlar mənəvi casuslardır. Şimali Azərbaycanımızın varlığını yox etmək istəyənlərdir. Əgər dünən bu insanların sayı barmaqla sayılması idisə, bu gün minlərlədir. Ölkəmizə əməlli-başlı xarici missionerlərin

axını başlandı. Pulsuz paylanılan boş-boş xülyalarla doldurulmuş kitablarla, aylıq ac millətə ödənilən məvaciblə sektalaşma sevdası gündən-günə insanlarımızın içində artdı, hətta bu bölgərimizdə də tügyan etməyə başladı. Bu gün sektalaşma gedən bir ölkədə sabah qardaş qardaşa qarşı çıxmayaçaqmı?! Xristianlaşma, sektalaşma iki yüz il rusun əlaltısı olan və nəinki türk qövmünə, hətta bu ərazidə yaşayan müsəlman inanclı digər azsaylı xalqlara qənim kəsilən erməniyə gülə atmamağı, onunla can deyib can eşitməyi təbliğ edir bizlərə... Bu erməniyələ müharibə şəraitində olan Azərbaycana nə vəd edir? Deməli, bizi içəridən dağdırıb məhv etmək istəyirlər. İş burasındadır ki, həmin bu adamlar müsəlman adlarını və soy adlarını daşımaqla millətimizə yad, ögey dinlərə, sektalara xidmət etməkdədirlər. Bu adamların ədəbi aləmdə də boy göstərməkləri bu gün ağlı kəsən hər kəsə gün kimi aydındır. Onlar, islam inanclı millətimizin kimliyinə qara yaxır, məxsusi şərq aləmi ilə qırılmaz tellərlə bağlı olan ədəbiyyatımızı, musiqimizi, folklorumuzu danır və dünənimizin üstündən qara xətt çəkirlər. Bu şəxslər internet portallarında, necə deyərlər, at oynadır, xalqımızın kimliyini danırlar. İnternet portallarında bu adamların minlərlə oxucuları var. Jurnalist adıyla ermənilərin evinin içinə qorxusuz-hürküsüz gedib-gələn bu insanlarda milli hissələrən başqa hər şey var. Əsasən internet saytlarından gənc nəsil istifadə edir. Deməli, sabahımız olan gənc nəslin beyni zəhərlənir. Nə qədər acı, ürəkbulandırıcı olsa da bunu etiraf etməliyik. Əslində dinlər müasir ikiayaqlı bəndələrin əlində oyunağa çevrilib. Biri ondan öz siyasetini qurmaq üçün, digəri qazanc mənbəyi kimi, bir başqası başqalarından fərqlənmək üçün istifadə edir. Elə xristianlığa pərəstiş, onlar kimi yazmaq, onlar kimi danışmaq, toylarda gəlin və bəyə şampan içirmək, qərb musiqilərinin sədasi altında atılıb-düşmək, toyu iyrənc, çiğir-bağırla dolu şouya çevirmək və sair. Onu da qeyd etmək yerinə düşər ki, bir tərəfdən gəlinlə bəyə Quranın haram saydığı spirtli içki olan şampanla dolu olan qədəhlər təslim olunur, digər tərəfdən elə ordaca onları Quran altından keçirdib dinimizə uyğun kəbin kağızı təqdim edilir. Heyrətamız və acı bir mənzərə deyilmə?! Bir şeyi diqqətinizə yetirim ki, toyda pul yüksək elə özümüz sayaqdır. Onu heç cürə dəyişmirik, çünki bu bizim cibimizin xeyrinədir.

Təhsilimiz qənaətbəxş deyildir. Savadsız, kitabdan, mütaliədən uzaq düşən, yazı-pozu bilməyən təbəqə yaranmağa başlayır və bu gənclərin sayı minlərlədir. Hamının söyüb təhqir etdiyi Sovet hökumətinin bir işi var idi

ki, elmə, təhsilə ciddi fikir verirdi. Alimin də, çobanın da, fəhlənin də, bir sözlə, bütün zümrəldən olan insanların uşaqları təhsil görürdü. Məktəbi atmaq, oxumamaq, demək olar ki, yox idi. Bu gün isə avtobuslarda, metroda, küçələrdə məktəbyaşlı uşaqların alış-verişlə, yəni alverlə, yaşına uyğun olmayan işlərlə məşğul olduğunu şahidi olursan. Gələcəyimiz olan, canı bərkiməmiş balaların bəs sabahı necə olacaq? Məktəb ola-ola repetitor təhsili ilə ali məktəblərə üz tutan imkanlı uşaqlar kimi deyil axı bu gələcək vətəndaşlarımızın taleyi! Bir çox ali təhsil alanlarımızın isə bilik səviyyəsi yox dərəcəsindədir. Rüşvət verməklə ali təhsil alan, rüşvət verməklə elmi iş yazdırıb alım olanlarımızın sayı yağışdan sonra çıxan göbələklərə bənzəyir. Sonra bu alimciyəzlər ali məktəb otaqlarında binəva xalqın balalarına dırnaqarası elm öyrədirlər. İndi pullu adamların sevimli balaları ali təhsil almaq üçün xarici ölkələrə üz tutur. Nəyə görə? Niyəsinin səbəbi yuxarıdakı yazdıqlarımızdır. Təəssüf ki, bizdə xarici ölkələrdən fərqli olaraq təhsil ocaqlarında pul xərcləyirik ki, oxumayaq. İnternetdən başı çıxan və yaxud ali məktəbdə oxuyan tələbələrin bir qismi internet çatlarında saatlarla məktublaşmaqla və porno-videołara baxmaqla məşğuldur. Kitabdan, tarixdən, mətbuatdan uzaq bu insanların gələcəkdə necə mütəxəssis olması indidən göz qabağındadır. Bəlkə də biz dünyada internetdən bu cür istifadəyə görə birinci yerlərdəyik. Bir ölkədə ki müəllim müraciəti bütün zümrəldən olan hər kəsə şamil edilirsə, onda bugünkü məktəbimizin, mətbuatımızın, ədəbiyyatımızın, mənəviyyatımızın hali-vəziyyəti də bu şəkildə olmalıdır.

Əziz oxucular, neçə vaxtdan bəri məni narahat edən bir məsələni də sizinlə bölüşmək istəyirəm. Hicab barədə. Dərinliyinə varanda din fəlsəfədir. Hicab da bu fəlsəfənin bir qoludur. Baxmayaraq ki, ilahi varlığı tamamilə danib, özünü Allah səviyyəsində sayanların sayı cəmiyyətdə günbəgün artmaqdadır. Onlar dinin boş ideologiya olduğunu aləmə canfəşanlıqla faş etməkdəirlər. Bəs günbəgün sayı artan bu filosoflar, şairlər, yazıçılar özləri kimdir? Haqqın nurunu danan bu sovet allahsızlıq ideologiyasının mənəvi məhsulu ilə çayır kimi qol-budaq atmış dırnaqarası bu bəşər fədailəri boş-boş cızma-qaralarından savayı özləri dünyaya nə bəxş edib? Onlar dünyanın təkərini hara döndərmək istəyirlər? Bəli, mən də səhərdən axşama qədər namaz qılıb heç bir işin qulpundan yapışmayan, gününü ibadətdə keçirdib ətrafdakılara ikrəh hissi ilə baxanlara, müqəddəs dinimizi xurafatda əzənlərə yaxşı baxmırıam, amma içində haqqın nuru

olmayan adamin yazdıqları boş-boş sözçülükdən savayı bir şey deyildir. Füzulini Füzuli eləyən Allah sevgisi idi. Dahi Üzeyiri dahi edən də bu işiq, bu nur idi. Ona görə də onları oxuyanda və dinləyəndə insan ruhu dilə gelir. Bu diləgəlmə isə həyəcanlanma və duyğulanmaya olur. İnsan təbiətin zəif bir qüvvəsidir. Həm də təbiətin dağıdıcı qüvvəsidir. Başibələli ağlinın hesabına təbiəti məhv edir. Bu məhv öz istəklərinə nail olmaq üçün təbiəti özünə tabe etmək hesabına olur. O, haqqın verdiyi ağıl hesabına yaşayır, ancaq bu ağılı bəzən şər, bəzən isə xeyir qüvvə idarə edir. Allah da bu bənzərsizlik içində insanı öz ağlinın ümidiన buraxıb, çünki Yaradan hər kəsin əməllərini yaxşı görür. Din insan həyatında xeyrə yönəlirsə, bunun nəyi pisdir? Bir haşiyə çıxım: Metroda gedirdim. Növbəti dayanacaqda salona 6-7 yaşlarında ariq, çəlimsiz, hicablı qızçıqaz və onun cavanlığında, üzü taraş edilməmiş, görkəmindən dindar, atası daxil oldu. Cavanlardan biri bu qızçıqaza yer verdi. Qız əvvəl oturdu, sonra nə fikirləşdişə ayağa qalxdı və öz yerini atasına verdi. Ata oturmaq istəmirdi, qız təkidə atasını oturdu və özü də onun qucağında əyləşdi. Salondakılar sual dolu nəzərlərlə bir-birinə baxmağa başladılar. Bir çoxunun üsulluca dodağı da qaçı. Cavan ata camaatın baxışlarında əks reaksiyanı gördükdə pərt oldu və növbəti dayanacaqda salonu tərk etdi. İndi siz deyin: 6-7 yaşlı, hələ ağılı kəsməyən qızçıqazı hicablaşdırmaq nə əhəmiyyət kəsb edir? Deməli, bu uşaq hicabın mahiyyətini dərk etmir, dərk etsəydi atasının qucağında oturmazdı və ata da camaatın içində utanc vəziyyətinə düşməzdi. Əslində biz islam inanclı bir ölkədə doğulmuşuq, adlarımız da Əli, Vəli, Tükəzban, Fatma və sairdir. Daima analarımızın, nənələrimizin örپəyi olub. Bu gün də yaşlı qadınlarımız bu örپəkdən məmənnuniyyətlə istifadə edir. Dini hansı şəkildə qəbul edib, hansı şəkildə həzm etmək hər kəsin öz daxili savadı, tərbiyəsi, mənəviyyatından və düşdüyü mühitdən aslıdır. Bu yaxınlarda qarşılaştığım bir hadisəni də nəql etmək istəyirəm, çünki bu hadisəni də hicab barədə fikirlərimin davamı sayıram. Nəşriyyatdan çıxıb Elmlər Akademiyasının bağışından metroya tərəf gedirdim. Bağ qələbəlik idi. Əsasən yaşılılar və uşaqlar buradakı istirahətin zövqünü çıxartmaqdə idilər. Bir skamyada əyləşmiş hicablı bir qızla cavan oğlan diqqətimi cəlb etdi. Bəlkə də bu qızın başında hicab olmasaydı mənim diqqətimi cəlb etməzdi. Sayardım ki, gündəlik qarşılaştığımız səhnələrdən biridir. Cavan oğlan qolunu hicablı qızın boynuna dolamışdı. Siz deyin, bu hicablı qızın qələbəlikdə qol-boyun olmasının hansı namusa, qeyrətə, adət-ənənəyə dəxli var? Qarşı skamyada

isə yaşlı kişilər oturmuşdu. Belə görünür ki, Azərbaycanda Həcc mövsümü dəb xarakteri aldığı kimi hicab da dəbə düşüb. Bu hicab örtənlərin az bir qismi Allaha sidq-ürəklə bağlıdır. Baş örtüyü təkcə islamda deyil, bu bütün dinlərdə, elə bir çoxlarının sevib pərəstiş etdikləri xəçpərəstlərdə də var. Sadəcə, onlar dinlərini yeniləşdiriblər, müasirləşdiriblər. Rahibələrini çıxmaq şərti ilə onların qadınları baş örtüyünü yalnız kilsəyə ayaq basarkən və yas yerlərində örtürlər. Son vaxtlar internetdə tügyan edən portallar, virtual qəzetlər, mətbəədə çap olunan qəzetlər, televiziya, radio, bütünlükdə bütün məlumat qurumları hicabla bağlı xoşagelməz xəbərlərlə gündəmdədirlər. Dini ağılla, mərifətlə qəbul etmək heç də insanın ziyanına deyil, onu bir çox iyrənciliklərdən və çılpaqlıqlardan çəkindirir, amma hər şey qədərincə olmalıdır. Dahi Nizami demişkən: “Artıq içiləndə dərd verir su da”. Bu gün bizə nə hicabi şışirdib cəmiyyətin bəlasına çevirmək, nə də ona qorxulu bir kabus kimi baxmaq lazımdır. Əgər mövhumata qurşanıb elmdən bilikdən, təhsildən uzaqlaşacağıqsə, onda bizim sabahımızı bundan da ağır fəlakətlər gözləyir. Gəlin etiraf edək ki, əgər ananın savadı yoxdursa, əksər hallarda bu uşağın təlim-tərbiyəsində özünü bürüzə verir. Mən savad deyəndə təkcə ali məktəbi nəzərdə tutmuram. Orta məktəbi yaxşı bitmiş ana da uşağının savadlanmasına diqqətli olur, ancaq bu gün hicaba girib təhsildən uzaq düşmək, erkən yaşlarında ailə qurmağa sürüklənmək, kişilərimizin yenə də qadınlarımıza ikrəh hissələ baxmasına və xəçpərəst qızlarla izdivaca girməsinə sürükləməyəcəkmi?! Onsuz da biz azəri qadınlar bu gün də bu fəlakətlə baş-başayıq. Bölələrimiz yaşı 50-ni, 60-ı keçmiş qarımış qızlarımızla doludur, çünki onların yaşıdları olan kişilərimiz xəçpərəst qadınların sevdasına düşüb öz qız həmvətənlərinin taleyinə biganə qalıb. Özü də bizim kişilərin bir qəribəliyi haqqında da öz fikirlərimi qədirbilən oxucularla böülüşmək istəyirəm. Onlar bizim millətin qızlarıyla nikaha girməmişdən öncə dənə-dənə onun əsil-nəslini ələkdən keçirirlər. Həmin əsil-nəsil ələkdən təmiz çıxandan sonra gözaltı etdiyi qızla ailə həyatı qurur, ancaq başqa millətlərin qızları, qadınlarıyla həyat quranda isə əsil-nəsil məsələsi qətiyyən onları maraqlandırmır. Eşq ön plana keçir və eşqlə ailə həyatı qurur, böyük bir sevgiyə xəçpərəstlərin adlarını da doğulan uşaqlara qoyurlar. Özləri də ailə qurduları bu qeyri-azərbaycanlı qadınlar üçün ev işindən tutmuş çöl işinə qədər hər iş görürələr, təki başqa millətdən olan zövcələrinin gözündən düşməsinlər. Onlar qeyri-azərbaycanlı qadınlarının qarşısında əməlli-başlı qulluqçuya çevrilirlər,

nəticədə dili, azərbaycançılığı, həm özləri, həm də uşaqları itirirlər. Bu çox vaxt belə olur... Halbuki bizim qadınlar kimi ailəcanlı, uşaqcanlı, ərcanlı, evcanlı yoxdur. Ömrümün 22 ilini erməni, rus, gürcü, yəhudü əsillilərlə bir idarədə işlədiyimə görə bu qənaətdəyəm. Qoy kişilərimiz mənim bu iradımdan inciməsinlər. Yaradanın dünyanın altını üstünə çevirməməsi üçün həqiqət nə qədər acı olsa da onu hərdənbir dilə gətirmək lazımdır. Mən də bacardığım qədər, ağlimın kəsdiyi qədər yazmağa başladığım gündən həqiqəti dilə gətirməyə çalışıram...

Gəlin müsəlman ölkələrinin hal-vəziyyətinə diqqət kəsilək. Əfqanistan, Pakistan, İraq, İran və sair. Bunlarla yanaşı, Malayziya kimi iqtisadiyyatı inkişaf etmiş müsəlman ölkə də var. Deməli, geridəqalmışlığı biz müsəlmançılıqda yox, həmin millətlərin, xalqların kökündə axtarmalıyıq. Sə-hərdən axşama qədər, axşamdan səhərə qədər özümüzü tərif edib bir-biri misi mədh etsək, bu bizi hara aparar? Bu gün avam, savadsız ailələrdə İranın uzunsaqqal mollalarının kitabları doludur. 30 milyonluq güneyli bacı-qardaşlarımızın şərəf və ləyaqətini tapdalayan, bizim başımızın üstündən erməniyə raket başlıqları, bir sözlə silah, yemək içmək, yanacaq ötürən, ticari alış-verisi edən İran mollaları tutduğu bu əməllərinə görə bəs müsəlman olmağından, Allahından, Quranından qorxmurmuy?! Əlbəttə ki, qorxmur, çünki onlar islamə inanmır, islam onlara öz siyasetlərini yeritmək üçün, komfort həyatlarını qurmaq üçün lazımdır. İmperialist qonşumuz İran dilini, varlığını, torpağını əsir etdiyi cənubi Azərbaycanın ayağa qalxacağı gündən qorxur. Kəsə dillə desək şimali Azərbaycanın müstəqilliyi onların ürəyindən deyil. Ona görə də ölkəmizin içində və çölündə fəsad törətməklə məşğuldur. Əslində erməni sindromu həm Rusiyaya, həm də İrana lazımdır. Hər ikisi də bundan yetərinə faydalıdır, bu məsələdə artıq din, iman arxa plana keçir. Hər iki imperiya baxmayaraq ki, ayrı-ayrı dinlərin daşıyıcılarıdır, can-dildən birləşirlər, bu məsələdə qardaşlaşırlar. Mən bunu «Siyasətdi, siyasət» şerimdə yazmışam:

*Dinlər əldə oyuncaq...
Söndürülüüb çox ocaq,
Qan içində hər bucaq,
Əzir milləti millət,
Siyasətdi, siyasət...*

Elə buna görə də bugünkü təklənməyimizi islamlı bağlamaq gülün-clükdür. Bir də təkrar edirəm, bunun kökündə din yox, soy-kök, mənsub olduğumuz millət durur. Əgər öz kökündən, soyundan üz çevirmək istəyirsənsə, buyur çevir. Hegemon millətlərin dəyənəyi altında yaşamaq istəyirsənsə, buyur yaşı. Xaçpərəstlərə sevginizi daşdırırmamışdan öncə bu məsələ barədə dərin düşünmək lazımdır. Bu gün torpaqları paramparça edilmiş bir yurdun yazarının əbədi mövzu olan məhəbbətə qapılması, hansı dəyərlərdən xəbər verir? Tarixin əsasını öncə yazarlar, salnaməçilər qoyub. Orxon-Yenisey abidələrində, Dədə Qorqud dastanlarında biz nəyi axtarıraq? Kimliyimizi! Deməli, heç də baş verən faciələri, sosial bələləri ədəbiyyata gətirmək cılızlıqdan yox, istedaddan xəbər verir. Qaldı istedadın dərəcəsi fitrətdən asılıdır. Əgər bu istedad varsa, hər sahədən yazmağı bacaracaqsan. Bu gücü özündə hiss etməyənlər bu mövzulara qulp qoyurlar. Məhəbbət hər kəsin içində var. Bu mövzuya heç yazar olmayan da haçansa ürəyində bədiiləşdirib şəxsi gündəliyinin səhifəsinə həkk edir. Bu gün qlobal məsələləri ədəbiyyatda əks etdirə bilməyənlər dahilərin yaradıcılığında bəhs olunan sosial bələlərdən, dəhşətli müharibələrdən bəhs edən mövzulara dodaq büzürlər. Çünkü əlinə qələm götürüb nəyisə yaratmaq istəyənlərin bir çoxu bu gücü özlərdən görmürlər. Bütün bunların dərinliyinə varanda görürsən ki, dünyanın doğru-düzgün tarixini öncə vicedanlı ədəbiyyat adamı yaradır.

Qafqaz yanğın içindədir... Bu yanğında kimi günahlandırmak olar? Kibriti, hansı ki, yanğın ondan başlayır, ya o əli ki, hansı ki, kibriti çəkib?!

Artıq küçələrimiz gənc, uzunsaqqlal, qısaşalvar kişilərlə doludur. Onlar da Azərbaycanda heç vaxt olmayan ayrı bir məzhəbin dindaşlarına, təəssübkeşlərinə çevrilib. Nəyə görə?.. Bu niyənin səbəbindən başda oturanlarımız xəbərsiz deyillər. Deyilənlərə görə onlara aylıq ödənilən məvacib bu yola ayaq basanlara kifayət edir ki, onlar gənc yaşlarından qısa şalvar geyinib uzun saqqal saxlaşınlar. Məzhəblərə gəldikdə isə müqəddəs kitabımız «Quran»ın 6-cı surəsinin 159-cu ayəsində deyilir:

“(Ya Rəsulum! Şübhəsiz ki, sənin firqə-firqə olub dinini parçalayanlarla heç bir əlaqən yoxdur. Onların işi Allaha qalmışdır. Allah sonra (qiymətdə) onlara nə etdiklərini xəbər verəcəkdir!)”

İslama inanmayanlarımızı qoyuram bir tərəfə, sizə üzümü tuturam, ey din əqli, indi dini kitabımız olan “Quran”a inanım, ya başı çalmalı məzhəb təəssübkeşləri mollalara? Deməli, məzhəblər də hegemonluqdan, mənəm-

mənəmlikdən meydana gəlib. Əslində bütün dövrlərdə pul insanların başına bəla mənbəyi olub. Gündəlik maddi ehtiyacını ödəmək üçün bəşər övladı hansı açılardan keçməyib. Biz əvvəllər kölə millət idik. Bu gün nə qədər Koroğlundan, Cavanşirdən, Babəkdən, Şah Xətaidən ürəkdolusu danışsaq da bu belə idi. Fakt odur ki, ürəkdolusu dəm vurdugumuz babalarımız çoxdan müstəqillik qazanmış millətlərin babaları kimi birləşə bilməyib və bu birləşə bilməmək sonrakı dövrlərdə Azərbaycanın neçə yerə parçalanmasına və imperiyalar əlində oyuncağa çevrilməsinə səbəb olub. Azərbaycan dediyimiz bir ölkə iki böyük imperiyanın əlində alət idi. Bunun səbəbinin çox dərin kökləri var. Elə bu gün iki imperiyanın boyunduruğu altında yaşamış quzeyli-güneyli vətəndaşlarımız xaricdə də olsa birləşə bilmirlər, çünkü güney fars tərbiyəsi altında, quzey rus tərbiyəsi altında iki əsrdən çox gün-güzəran keçirib. Rus mentaliteti ilə fars mentalitetinin bir araya gəlməsi üçün səbirlə, təmkinlə, dözümlə uzun bir yol getmək lazımdır. Bu yolu çətinliklərinə dözə bilsək birləşəcəyik, dözümsüzlük göstərsək yenə yollarımız ayrı olacaq. Bizim birləşməyimizi isə biz özümüz istəmiriksə, hegemon dövlətlər heç istəmir. Bütün bunları sadalamaqda mənim başlıca məqsədim yazdığını mövzuda quzey Azərbaycanımızın bugünkü mənzərəsini canlandırmaqdır.

Bu gün mən qədirbilən oxucularımla ayrı bir məsələ barədə də fikirlərimi bülüşmək istəyirəm, yəni dərdləşmək istəyirəm. Ədəbi qurumlar barədə. Bu saat bizim ölkədə hər sahədə bolluq müşahidə olunur, təkcə puldan savayı. Pul da boldur, amma o az qisim adəmin əlində toplanıb. Qalanları isə necə deyərlər ağızlarının suyu axa-axa o az qisim adamlara tamaşa etməkdədir. Onların geyim-keciminə, saysız-hesabsız zinət əşyalarına, bağ-bağatlarına, indiki dillə desək villalarına, bərbəzəkli maşınlarına, adəmin ətini tökən təkəbbürlərinə, daha nələrinə, nələrinə... Varlıların həyatı millətimizdə üsyanlılıq yox, paxıllıq hissi yaradır. Bu paxıllıq hissi isə cəmiyyətdə oğruların, rüşvətxorların, əliyirlərin, dinsizlərin, allahsızların, sektalaşanların, narkomanların, əxlaqsızların, dəbbazların, falçıların, dinbazların, məzhəbbazların, mövhumatbazların, yazarbazların, bilmirəm daha nə bazların sayını artırır. Bu minvalla Azərbaycan gerçəkliyinin girdabında gün-güzəran keçirməkdəyik. Bu gün sən nəyisə əldə edə bilmirsənsə, qonşundan, tanışından, dostundan maddi baxımdan geridəsənsə, heç də bunun günahını müstəqillikdə axtarmaq lazımdır. Bunun günahı birinci özündədir. Yaxşı yaşamaq üçün ağılli, şüurlu, çalışqan olmaq

lazımdır. Sovet sisteminin ən pis cəhətlərindən biri insanları ələbaxımlılığa öyrətmək idi. Sovet sistemi, necə deyərlər, hər təbəqədən olan insanların nazını çəkirdi. Onlar müstəqil yaşamaq prinsipinin nə olduğunu özlərində əzx edə bilmirdilər. Bu da axırda bu sistemin məhvini gətirib çıxardı. Can-dildən pərəstiş etdiyimiz Avropa ölkələrinin həyatı ona görə təmtəraqlıdır ki, onlar dincəlməyin dadını qocalan vaxtda, yəni təqaüdə çıxandan sonra çıxarırlar. Yaxşı yaşamaq üçün vaxtında texniki biliklərə yiylənmək, ən azı bir-iki xarici dil bilmək lazımdır. Uşaq vaxtından çalışqanlığı özündə vərdişə çevirməlisən. Bugünkü həyatımız bunu tələb edir. Gəlin görək bütün bu dediklərimizin hamısı bizim hər birimizdə çatır mı? İndiki gün-güzəranın içində gündəlik yemək-içmək pulu tapmayan səsi olmayan müğənnilər, ömründə bir bədii kitab oxumayan şerin, ilhamın nə olduğunu anlamayan, ümumiyyətlə, ədəbiyyat nəzəriyyəsi haqqında təsəvvürü olmayan şairlər, yazıçılar, pulun, rüşvətin hesabına alım adı alan, müqəddəs alım adına xələl gətirən alimciyəzlər, adı səhnə mədəniyyəti olmayan aktyorlar, sözü hansı şəkildə oxucuya çatdırmaq iqtidarında olmayan jurnalıslar ordusu yaranıb, amma mənim artistlərlə, müğənnilərlə qətiyyən işim yoxdur. Özümdə cızma-qara elədiyim üçün elə qələm əhli barədə möhtərəm oxucularımla dərdləşmək istəyirəm. İldə iki-üç nömrəsi çıxan aşağı səviyyəli qəzetlərdə, jurnallarda baş alıb gedən məddahlıqlar insanda hərdən bir yazı-pozuya qarşı əməlli-başlı ikrəh hissi yaradır. Deyirsən, iyirminci əsrin əvvəllərində o boyda möhtəşəm qələm əhli olmuş məkanımız, görəsən, niyə bu günə düşüb? Bunun səbəbi nədədir? Həddindən artıq savadlı olmağımızda və ya kitabdan, mütaliədən uzaq düşməyimizdə? Bu qarmaqarışılığın içində yaranan, iddiaları yeri-göyü lərzəyə salan ədəbi qurumlar və bu qurumların içindən peyda olan sədrler, müdirlər, baş redaktorlar və bunların küləyi adam yıxan hikkələri... Bir sözlə, kimi avropasayaq yazıb Nobel mükafatı almaq istəyir, kimi müsəlman adı və soyadı daşimasına baxmayaraq, müsəlmanlıqla nifrət edir, kimi tamamilə Azərbaycanın keçmişini danır və Azərbaycanın elə bugündən başladığını elan edir. Kimi bütün bunların başımıza gəlməsində islamın günahkar olduğunu elan edir. Kimi iyirmi ildə Azərbaycan ədəbiyyatında heç nə yaranmadığını elan edir. Kimi özünü dahi sayır və özündən başqa Azərbaycanda yazar tanımır. Kimi Yazıçılar Birliyində yazarların çoxluğundan şikayətlənir. Əlqərəz, aləm qarışib bir-birinə. Qəzetlərə, internet portallarına baxanda adamın əməlli-başlı hönkür-hönkür ağlamağı gəlir. Ciddi yaradıcılıqla

məşğul olanlar isə çox azdır və onlar da bu qarmaqarışılığın içində itibatır. Azərbaycanın islam mənəviyyatının içində boy-a-başa çatdığını və bu günümüzə gəlib yetdiyini nədənsə müsəlmançılığı gerilik mütəcəssəməsi sayanlar anlamaq istəmirlər. Anlamaq istəmirlər ki, İslam 1400 illik tarixi ilə mədəniyyətimizi, mənəviyyatımızı çıxdan öz ağuşuna alıb. Nizamidən, Füzulidən üzü bəri klassik nümunələrimizi, müğamatımızı, folklorumuzu, tariximizi dananlar birbaşa erməni və onun havadarlarının dəyirmanına su tökənlərdir. Bəlkə də erməni havadarlarından və ya ermənilərin özlərindən qrant alanlardır. Dünənimizin üstündən qələm çəkən azərbaycançılar nəyi özlərində əzx etmək istəyirlər? Əslində bəzi qurumlar və bu qurumların içində Azərbaycanın özlərisayaq təəssübünü çəkənlər ədəbiyyatımızda da bir növ şou yaradıb bununla gündəmdə qalmaq istəyirlər. Yəqin düşünürlər ki, bu ölkədə musiqi (estrada) aləmində şou yaranıbsa, onlar bu şou ilə gündəmdədirlərsə və bütün xalq onları tanıyb pərəstiş edir, bəs biz niyə şou yaradıb gündəmdə olmayıq?! Bu da yəqin günümüzün ədəbiyyat şoularıdır. Mən düşünürəm ki, mənəviyyatı biznesə qoymaq əxlaqi cinayətdir! İki şeir, ya bir hekayə yanan kimi tez yadlarına düşür ki, ay aman, belə nəzərləri cəlb edə bilməyəcəklər, o saat ya bir qəzet, jurnal və ya ədəbi qurum yaradıb baş olurlar. Yaranan qurumların içində peyda olan yazarların çoxusunun yazdıqları isə boşboğazlıqlıdan savayı bir şey deyil. Yaranan ədəbi qurumlar arasında bir-birinə hədsiz nifrət, bir-birini saymamaq, bir-birinin yazdığını yuxarıdan aşağı baxmaq ön plandadır. Ən çox söylən, təhqir olunan isə Yazıçılar Birliyidir. Mən bu birliyin adını çəkirəm ona görə yox ki, özüm də bu birliyin üzvüyəm. Çoxillik ağrı-acıdan keçmiş böyük bir yazarlar qüvvəsini öz ətrafında cəm edən bu birləşmə hansı əzablara, hansı zülmələrə giriftar olmayıb? Onu nədə suçlandırırlar? Sovetlər Birliyi dövründə yarandığına görəmi? Sovetlər döneni yaşadığımız ömrün bir hissəsidir. Sovet yazıçıları yaşadıqları dövrü əks etdiriblər. Bu gün isə başqa dövrdür. Onu qoparıb atmaq, o dövr yazarlarının üstündən xətt çəkmək, tarixin üstündən xətt çəkməkdir. Gəlin unutmaq ki, Yazıçılar Birliyi ədəbi dilimizin, sovetlərdən önceki ədəbiyyatımızın, bütünlükdə mədəniyyətimizin bu günümüzə daşınmasında fədakar olub. O, həmin illərdə imperiya boyunduruğunda olmasına baxmayaraq, ana dilimizin paklığının keşiyində durdu. Azərbaycanımızın idarələrində rus dili tügən etdiyi bir vaxtda bu birləşmənin cəfəkeşi oldu və onun ədəbi dili bu günümüzə daşıdı. Bununla mən Yazıçılar Birliyini mədh etmirəm.

Onun heç buna ehtiyacı da yoxdur və mənim də onu mədh etməyə ehtiyacım yoxdur, çünki vaxtında özümə gün ağlamışam, başa düşmüşəm ki, yaradıcılıq gündəlik maddi tələbatını ödəmək üçün dolanışq yeri deyil. Qaldı o dövrdə sistemin mədhiinə, bu, indi də var. Heç kəs sənin əlindən tutub buna məcbur etmir. Bu hər kəsin qəlbindən və aqlından asılıdır. Bütün günü çayxanalarda qeybətlə günlərini başa vuranlar sonradan bu qeybətləri yazdıqları cızma-qara şeirlərə, məqalələrə (əgər məqalə, şeir demək mümkündürse) gətirir. Özünə alov, atəş, Azərbaycan, vətən, türk ləqəbləri qoyub vətənin dünənini dananlar nə əldə etmək isteyirlər?.. Boş sözçüllükdən, ifrat şitlikdən bədii nümunə yaranmaz, habelə şeir alınmaz. Gözəl şeir idrakin və hissin sevdasından doğulur. On başlıcası isə əgər fitrən ilhamın varsa... o əsər yaranacaq... İnternet saytlarında erotik şeirləri, bayağı yazıları ilə ətraflarında hır-hır yarananlar uyuqları şou mənzərəsinin içində itib-batırlar. Biz bizi aid olan çox tarixlərin üstündən xətt çəkmmişik, ona görə indiki vəziyyətə düşmüşük. Tarixi unudanlar öz kimliyini unudanlardır. Bu qurumların üzvlərinin bəzilərinin yazdıqları isə xəçpərəst ölkələrin tərcümə əsərlərini xatırladır. Bu yazıları mütaliə edəndə adamda belə fikir yaranır, ay həzərat, bizim qələmdaşlarımız Avropanın qələmdaşlarına necə pərəstiş etməkdədirlər, nəinki onların xoşbəxt həyatları, ədəbiyyatları da bizim yazarların bir qismını əməlli-başlı valeh edib. İnsanlarımız Avropanın bərbəzəkli həyatına can-dildən vurulub. Avropanın kiçik bir şimal ölkəsi olan Hollandiyanın 41.5 min kvadratkilometr ərazisi var. Əhalisi isə 16 milyondur. Bizim türk əsillilər və eləcə həmvətənlərimiz Hollandiyada artıq icma təşkil edirlər, məgər biz öz ölkəmizdə o şərait, o demokratiyanı, o düzüyü yarada bilmərikmi?! Bizim Quzey Azərbaycanımızın ərazisi 86.6 min kvadratkilometr, əhalimiz isə 9 milyondur. Bəs hollandlardan, bütünlüklə avropalılardan fərqli bizdə, yəni qanunları yanan və onların təsdiqlənməsinə əl qaldıran kişilərimizdə, uşaqlıqdan südünü əmib tərbiyəsini mənəviyyatımıza yeritdiyimiz qadınlarımızda nə çatmır?! Mənə elə gəlir ki, müstəqil yaşamağın yolunu bilməmək... Ələbaxımlığı, mütiliyi, tənbəlliyi, müstəqil olmamağı uşaq vaxtdan beynimizə yeridir valideynlərimiz. Sonra uşaq bağçalarında, sonra məktəblərdə, ən sonda isə ali təhsil ocaqlarında biz bu acı həqiqətlə üz-üzə qalırıq. Əsasən bu oğlan uşaqlarında özünü bürüzə verir. 30-40 yaşılı oğul ata-anadan asılı vəziyyətdə olur. Müstəqil heç bir qərar çıxara bilmir. Gəlin etiraf edək ki, bu bir çox ailələrdə belədir. Ölkənin təməli ailənin təməli üzərində qurulur. Əgər

ölkədə ailə təməli düzgün qurulmayıbsa, laxlayırsa, bu həmin ölkənin dövlət quruculuğunda özünü bürüzə verir və həmin ölkənin insanları acı həqiqətlə üz-üzə qalır. Bu bəladır. Bu bələni biz müsəlmançılıqda yox, öz mənəvi dünyamızda axtarmalıyıq. Bu dünyada inqilab etməliyik. Onda bizim ölkə də Avropa ölkələri kimi xoşbəxt və firavan olacaq. Burda bir haşıyə çıxım, tanış bir alman tərcüməçi qadının mənə söylədiklərini eynilə istəkli oxucularına çatdırmaq istayıram:

“Müsəlman əhli avropalıların əzab-əziyyətlə qurduğu gözəl şəhərlərə axışırlar və oralarda özlərinə gün-güzəran yaradırlar. Bu bizim heç xoşumuza gəlmir. Gəlməyinə gəlin, ancaq gəzməyə... Biz bu cah-calalı özümüz üçün yaratmışıq, gəlib niyə bizim yerimizi dar edirsiz?! Biz də qonaqpərvərik, amma bizə gələn qonaqlar sonra öz vətənlərinə qayıtmaq istəmirlər. Siz müsəlmanlar öz ölkənizdə tənbəlsiniz, amma yad ölkələrdə ən çirklı işləri görməyə hazırlısınız. Bu sizdə yaxşı cəhət deyil, ona görə biz sizlərə yuxarıdan aşağı baxıraq, inciməyin. Axır vaxtlar bəzi yazarlarınızın yazdıqları bədii nümunələr də elə bil Avropa insanının beynində istehsal olunub. Bilinmir bunu şərqli yazıb, ya qərbli! Qabaq sizin əsərləri tərcümə edəndə mənə ləzzət edirdi. Hiss edirdim ki, müsəlman insanının qələmindən çıxıb. Vaxtilə sizin Mirzə Şəfi Vazehin şeirləri sübut etmişdi ki, məhz şərqli qələmindən çıxıb. Sizdə nə baş verir? Mənəvi dəyərlərinizmi iflasa uğrayır?» Doğrusu, bu alman qadının sözlərində həqiqət necə çılpaklılığı ilə çığır-bağırdı idi və bu çığır-bağırin içində bu günümüzdən hayqırın bir həyəcan var idi. Bu həyəcandan isə, istəkli oxucular, biz, siz, minlər, milyonlar boylanır Azərbaycan gerçəkliyinin girdabında ah-uf edə-edə... Özümə də aidiyyəti olmaqla sizə bir sual ünvanlayıram.

BİZ HARA GEDİRİK?!

02-09.01.2011

Və bu yazının ovqatına köklənmiş çoxdan yazdığını bir şeri də bu məgalənin davamı sanıram:

JORJİKLƏR

Özün qoyar dağ başına jorjiklər,
Bir bəladır öz başına jorjiklər.
Öz dilinə divanətək gülürlər,
Dindirəndə çox yuxarıdan gəlirlər,

Öz dilindən başqa hər dil bilirlər,
Nə ögeydi adətinə jorjiklər,
Necə yaddı millətinə jorjiklər.

Əslı-kökün yaxınına qoymayır,
Nizami kim, Füzuli kim duymayır,
Dahiyanə muğamata uymayır,
Ləkə olub hörmətinə jorjiklər,
Necə yaddı millətinə jorjiklər.

Yad ləhcədə danışmadan ötüşməz,
Şaxta vurmuş sünbüл təki yetişməz,
Yurd qəlbində bir yaradır bitişməz,
Nə haraya, nə fəryada yetişməz,
Vurulub öz qamətinə jorjiklər
Necə yaddı millətinə jorjiklər.

Özgə xalqla hər havaya oynayır,
Canbir olub qarışqatək qaynayır,
Qəlbi, qanı yad millətlə qaynayır,
Vallah, billah tale ilə oynayır,
Şükürlüdür qismətinə jorjiklər,
Necə yaddı millətinə jorjiklər.

Bilmir, onun bu vətəndə özü nə?
Tarixi nə, alimi nə, sözü nə?
Öz elinə haram baxan gözü nə?
Bu torpaqda yaşamağa üzü nə?
Ortaq elin sərvətinə jorjiklər,
Necə yaddı millətinə jorjiklər.

Yurdum deyib ürəklərdə bitənin,
Hər ağrına, hər acına yetənin,
Yuxuda da bülbül təki ötənin,
Bu müqəddəs, bu qıbləgah Vətənin
Fərq qoymayırlıq qiymətinə jorjiklər,
Necə yaddı millətinə jorjiklər.

Kəbə hara, qiblə hara bilməyir,
El yanında dönüb xara bilməyir,
Gətiribdi xalqı zara bilməyir,
Bu yol onu çəkir dara bilməyir,
Vurulubdu xılqətinə jorjiklər,
Necə yaddı millətinə jorjiklər.

Bayatının şirinliyin qanmayır,
Layla ilə, tar, kamanla yanmayır,
Bu vətəndən olduğun da danmayır,
Kimliyini bircə kərə anmayaır,
Səbəb olub illətinə jorjiklər,
Necə yaddı millətinə jorjiklər.

Adlarını yad xalqlardan götürür,
Uşağından nəvəsinə ötürür,
Nəslinin keçmişini bitirir,
Dədəsinin kimliyini itirir,
Yağıdır soy nemətinə jorjiklər,
Necə yaddı millətinə jorjiklər.

Soruşanda azəriyik deyillər,
Azərinin ana dilin əyillər,
Qanı bizdən, dili bizdən deyillər,
Əcnəbinin önündə baş əyillər,
Damğa vurur qeyrətinə jorjiklər,
Necə yaddı millətinə jorjiklər.

Qürbət təki yaşayır öz elində,
Şair, alim, dahi olmaq əlində,
El duyğusu vurmaz ürək telində,
Hey yaradar yad bir xalqın dilində,
Əhsən deyər vüsətinə jorjiklər,
Necə yaddı millətinə jorjiklər.

Xalq içində tanınmayır yad təki,
Batıb qalib buz içində od təki,
Ağızlardan qopub düşər dad təki,
İçimizdə haray, fəryad, dad təki
Səbəb Tanrı heyrətinə jorjiklər,
Necə yaddı millətinə jorjiklər.

Öz dilindən, öz dinindən dönəndi,
Yad ölkədə ulduz olub sönəndi,
Ağız açıb yad havayla dinəndi,
Zirvələrdən ayaqlara enəndi,
Necə babdı xisətinə jorjiklər,
Necə yaddı millətinə jorjiklər.

Elitayıq deyirlər bu millətə,
Çatdırırıq onun adın şöhrətə,
Biz salırıq özümüzü zillətə,
Ay adamlar, minnətə bax, minnətə,
Salmaz özün heç çətinə jorjiklər,
Necə yaddı millətinə jorjiklər.

Haykanuşlar canlarına yar olub,
Doğduqları yurd başına dar olub,
Erməniylə canbir olmaq car olub,
Əllərindən cümlə-Vətən xar olub,
Sadiq olub öz xəttinə jorjiklər,
Necə yaddı millətinə jorjiklər.

Xaçpərəstin ayağına düşəndi,
Cazı, repi sümüyüňə düşəndi,
Xalqın ruhu ürəyini deşəndi,
Bu üzlərdən Allah özü üzəndi,
Uyub şeytan ülfətinə jorjiklər,
Necə yaddı millətinə jorjiklər.

Ay camaat, qınamayın sız məni,
Yandırıbdı gördüyüünə göz məni,
Alışdırır üzəyimdə köz məni,
Gəldi dilə qoymaz rahət söz məni,
Sığışmaz heç el bətninə jorjiklər,
Necə yaddı millətinə jorjiklər.

15.05.2001

ƏLİ RZA XƏLƏFLİNİN “ÜÇÜNCÜ DÜNYANIN QORXUSU” POVESTİ HAQQINDA MÜLAHİZƏLƏRİM

Mən payızı çox sevirəm. Bilmirəm, üzü payiza doğulduğuma görəmi və ya payız adama saralıb tökülen yarpaqlarıyla insan ömrünü daxil olacaq əsl həqiqət olan xəzanımı xatırladır? Bəlkə bununla bir bağlılıq görürəm, amma bu sevgimin mahiyyətinə vara bilmirəm. Bir onu bilirom ki, payiza çox bağlıyam. Payızda daha çox yazıram. Yatmış duyğularım oyanır, inanıram ki, yayın qora bişirən atəşindən sağ çıxdım, deyəsən, bir il də yaşayacağam. Bəlkə heç vaxt sevmədiyim yayın ürək partladan istisindən sonra havaların sərinləşməsi məni payiza o qədər bağlayır, çünkü duyğularım oyanır, ruhumda yeni bir canlanma başlayır. Bu canlanma təzə həyatın qapısını açır mənim üçün...

Əlqərəz, həmin vaxtlarda “Kredo”ya gəldim. Cəfakesh Əli Rza Xələfli mənə yenicə çapdan çıxmış kitablarını təqdim etdi. Diqqətimi “Üçüncü dünyanın qorxusu” əseri cəlb etdi, artıq müəllifin saytından bu kitab haqqında məlumatım var idi, ancaq povesti oxuyandan sonra ondan yazmaq duyğusu könlümdən keçdi. Sözdən söz yaradan Əli Rza Xələfli əsərdə hər bir kəsin üzəyində yatmış duyğuları oyadan həqiqətdən söz açır. Həqiqət isə bir çox mətləblərin ortaya çıxmásında insana yardımçı olur, hərçənd ki, bəzən o adamlara xoş gəlməsə də!..

Biz insanlar doğulub həyatı dərk edəndən sonra bir içində yaşadığımız dünyani, bir də uşaqlıqdan evdə böyüklerimizdən, böyüyüb özümüzü dərk edəndən sonra isə din adamlarından, dini kitablardan bəhrələnib məlumatlanırıq ki, bəs haqq dünyası var, insan dünyasını dəyişəndən sonra öz yaxşı və pis əməlləri ilə birlikdə haqq dünyasına qovuşur. Səmavi kitab-

lar o dünyanın varlığından bizlərə gen-bol məlumat verir. Bu məlumatla, yəni o biri dünyanın varlığına inanan inanır, inanmayan isə yox. Mənə elə gəlir ki, inananların sayı inanmayanlardan çoxdur. Ancaq gəlin etiraf edək ki, günbəgün cəmiyyətdə yalançı peyğəmbərlərin sayı artmaqdadır, hətta Allahlıq iddiasına düşənlər də yalançı peyğəmbərlərlə yarışmadı. Bu o düşüncə sahiblərinin öz işidir, çünkü hər kəs öz ağlinin aynasından yaşadığımız dünyaya sarı boylanır, amma mən mövzudan kənara çıxmam istəmirəm, ona görə də qayıdırəm yazacağım mövzunun üstünə...

Maraqlı burasıdır ki, odlu-alovlu nəzmi ilə, publisist yazıları ilə cild-cild kitablar yapan Əli Rza Xələfli bu dəfə oxuculara bədii nəsrin dili ilə üçüncü dünyanın varlığından bəhs edir. Bəli, düz oxudunuz, məhz üçüncü dünya!... Bəs üçüncü dünya hardadır? Müəllif üçüncü dünyanın insan qəlbində, könlündə yuva saldığından söhbət açır. Bəli, heç kəsə sərr deyil ki, hər kəsin könlündə gizli bir dünya var. Əli Rza Xələfli bu dünyani üçüncü dünya adlandırır. Əslində müəllifin “üçüncü dünya” adlandırdığı dünyada təkcə kiminləşə olmuş eşq, məhəbbət ağrısı yox, itirilmiş günlər, ötüb keçən ömrün taxça-taxça düzülmüş acıları, göz yaşlarının nə vaxtsa gürşədlər, leysanlar doğmuş dəryaları, çayları, gölləri, zirvələrində əlçim-əlçim qarları parlayan qəm dağları, neçə-neçə diləkləri heç-puç edən dərələri, insan arzularını bir anda xincim-xincim edən sildirim qayaları var. Biz bu dərinliyə varanda insan qəlbində sırlı dünya olduğu ehtimalına varırıq. Bu dünyadan qapıları daim adamin özündən başqa qeyrilərin üzünə bağlı olur. İnsan öz ağrı-acıclarıyla ölənə qədər iç dünyası ilə, üçüncü dünya ilə baş-başa qalır, hətta üçüncü dünyadan qapılarını öz əzizlərinin üzünə belə açmır. Əli Rza Xələfli məhz bu reallığı növbəti kitabının mövzusunu edib.

Müəllifin “Üçüncü dünyanın qorxusu” povesti başdan-başa mesaj-məktublardan ibarətdir. Əsərdə iki obraz var. Kişi və Qadın. Hər ikisi ailəlidir, amma nə vaxtsa bir-birlərini uzaqdandan-uzağaya seviblər, əfsus ki, bu sevgi hansınınsa günahı ucbatından baş tutmayıb. İllər keçdikdən sonra Qadın hardansa onun telefon nömrəsini tapıb ona zəng edir. Kişi Qadının qəfil zəngini həyatında bir çevriliş sanır. Üçüncü dünyada, basın atıb yatmış, məhəbbət yenidən baş qaldırır, onun şölələri yenidən keçmişdə bir-birini sevmiş ürəkləri yandırır, amma hər ikisi ailəli, hər ikisi saysız-hesabsız şəxsi qayğılar, çətinliklər ilə üzbüüz, ancaq bütün bu qadağalar, keçilməzlər, heç olmasa, onların bir-birinə telefon vasitəsi ilə mesaj yazmaq istəyini öldürə bilmir. Baxmayaraq ki, qadın xəstədir, ağır

cərrahiyə əməliyyatı keçirib və tez-tez əsəb sarsıntıları ilə baş-başadır. O, indi üçüncü dünyada haçansa məzarlanmış, fəqət torpaq altdan boy atıb qalxmış, yaşlı bir ağacın zoğ atmış fidanına bənzəyən məhəbbətinə layla çalır. Bu laylanın könül oxşayan şərqi, lap uzaqlardan gələn piçiltilarla onun qulaqlarına dolur, Qadında xoş ovqatlar yaradır, ağır xəstəliyin törətdiyi fəsadları yavaş-yavaş ona unutdurur, hətta həkimlər də onun halının belə tez yaxşılaşmasına təəccüb edirlər. O, hər gün ona yazılın mesajları səbirsizliklə gözləyir, telefondan səs gəlməyəndə darixir, səbirsizləşir, sanki qadın üçün yeni həyat başlayıb, hər şey təzələnib, lap elə onun köksündə baş qaldıran gecikib yollarda azmiş, hansısa qəfil əsən tufanın qovğalarında göylərə sovrulmuş məhəbbəti də! Povestin diqqət çəkən məziyyətlərinən biri də odur ki, burada təsvir olunan obrazlar dərin psixoloji sarsıntılar içərisində ağrı-acılarını bir-birlərilə bölüşürler...

Bəlkə Qadınla Kişi obrazı müəllif tərəfindən düşünülmüş şəkildə adsızdır, çünki müəllif bu adsız obrazları, deyəsən, bütün dünyada sevgisinin agrısını yaşamışların xatirəsinə həsr edib. Qəlblər arasında uçulan körpülərin ağrı-acılarının gətirdiyi həyəcanlar nakam ürəklərdə dərin-dərin yaralar açıb. Əsrlərlə adı tarixə düşməmiş Leyli və Məcnun timsallılar bu dünyani nakam tərk edib. Öz istəklərinin odunda yana-yana ruhən kül olublar, amma insanın bir qəribə tərəfi də var ki, o ürəyində illərlə yiğilib qalmış dərdini kiminləsə bölmək istəyir. Ona görə özünə daim əziz bir həmdəm axtarır. Bu həmdəm isə çox vaxt insanın iç dünyası olur. Rəvayətə görə, Makedoniyalı İsgəndər öz sırrını heç kəsə deməzmiş, amma ürəkdə yiğilib qalan sırlar bir müddətdən sonra ürəyə ağırlıq edib dərdə çevirilir. Büyük hökmədar öz dərdini quyuya danışmaq məcburiyyətdə qalıb və bununla da o, özünə təsəlli tapıbmış...

Gəlin etiraf edək ki, insan əzəli dünyadan ağrıları içində itib-batır. Adama təsəlli verən, onunla daim sevgili munis kimi piçıldısan üçüncü – iç dünyasında ona təsəlli olan bəlkə də ruhudur. Ürəyinin ruhla bağlı gizliliyi, insanın öz-özünə ruhanılıyıdır. Ən ağır anlarda insan bəzən daxildən piçiltilar eşidir. Bu piçiltilar adamı ruhlandırır, hansısa bir işin qulpundan yapışmağa sövq edir. Adam daxildən gələn piçiltiların möcüzəsindən baş aça bilmir. Hardan gəlir bu ilahi səs? Qulağa dolan sədalar hansı gözə görünməz varlığın möcüzəsidir? İnsan saatlarla öz içində çəkilir, özüylə haqq-hesab edir, səhvərini can tərəzisində ölçüb-biçir. Ona edilən yaxşılıqları-yamanlıqları və ya özünün etdiyi yanlışlıqları çək-çevir edir,

bəzən üçüncü dünyaya qapılmalardəliliyə, ruhi sarsıntılar, intihara gətirib çıxarır. Allah heç kəsi daxili tənhalıqda mübtəla etməsin. Əli Rza Xələflinin “Üçüncü dünyadan qorxusu” kitabında məhz daxili tənhalıqdan əzab çəkən iki orta yaşı insanın ürək çırıntıları, keçirdikləri həyat sarsıntıları ustalıqla, bədii sözün qüdrətilə oxuculara çatdırılır. Onları nə ailə, uşaq, nə də o duyğulardan doğan fərəhli anlar sevindirmir. İstər Kişi, istər Qadın – hər ikisi daxilən tənha və bədbəxtlərlər. Bəs bu bədbəxtçiliyin kökündə nə durur? Cəmiyyətin qayda-qanunlarını, sanki çox vaxt ailədə diktator rolunu oynayan ailə başçılarının hegemonluğumu? Övladlarına öz əşyası kimi baxmalarımı məhəbbətsiz qurulan ailələrin sayını çoxaldır? Və yaxud əsrlərlə milli adət-ənənələrin kökündə dayanan mövhumatmı və bu mövhumatın xofundan doğan yanlışlıqlarmı?! Nə qədər ölkəmizdə sevgisiz qurulan ailələr var. Xüsusilə də qohumlarla, xalaqızı, bibiqizi, əmisiqizi, dayiqizi və çox vaxt bu ailələrdə doğulan xəstə, zəif, ağildankəm uşaqlar...

Müəllif iki sevən qəlbin dili ilə, az qala, ağrıları qarabasmalar kimi dilə gətirir. Hər ikisi telefon yazışmasının onların həyatında yaxşı heç bir şey etməyəcəyinə əmindirlər. Adama elə gəlir ki, nisgilli bir ayrılma ilə bitəcək bu yazışmanın kökündə inamsızlıq var. Əsərin sonlarında bir-birinə sənlə müraciət edən nakam məhəbbət daşıyıcıları ugursuz eşqi yenidən ürəklərində dəfn etmək qərarı ilə baş-başa qalırlar. Hər ikisi bir-birilə birləşmək qorxusunun sonradan baş verəcək fəsadlarının ağrısıyla qol-boyundurlar, çünki önlerində bir keçilməz dağ var. O dağın başından sal buzlar asılıb üzü aşağı, əl vursalar qopub onları sıldırıq qayalardan dərə aşağı yuvarladalar...

Müəllif əsərin bir yerində Kişi surətinin dili ilə Keygidər quşundan söhbət açır. Bu quş insan, yurd sevgisinin rəmzi obrazıdır. Bu obrazı əsərdə səsləndirməklə Əli Rza Xələfli öz oxucularını yurda, kökə, soya bağlılıqla çağırır, çünki bu bağlılıq qırılanda insan ürəyində ən pak sevgi olan yurd sevgisi də olər. Adam soyunu, kökünü unudar, başqa millətlərin əlində oyuncaga çevrilər. İki obraz arasında hərdən əsəbi, çılgın yazışmalar da olur, hərdənbir xasiyyətlərinin gizli tərəfləri üzə çıxır. Gizli tərəflərin önündə də yenə sevgi durur. O sevgi saf, bühlur sulartək dupduru, gözündən qaynayan bulaqlara bənzəyir. Məhəbbət insan həyatına qəfil gəlir və qəfil də insan ruhunda zəlzələlər qoparır, müdhiş təlatümlər yaradır, insanı öz əsirinə çevirir, amma hamı da mənə elə gəlir ki, sevən qəlb sahibi deyil, çünki məhəbbət Allahın vergisidir, istedad kimi o da hər adama verilmir.

Məhəbbət də seçilmiş adamlara verilir. Çoxları heç sevginin böyüklüyünü, ucalığını dərk etmək gücündə deyil. Sevgisiz ailə qurur, sevgisiz övladlar dünyaya gəlir, sevgisiz də öz ömrünü bitirib bu dünyani tərk edir. Bəlkə o sevgisiz ailələrdən doğulan uşaqlar da sonradan böyük-böyük qan-qırqınların, cinayətlərin, amansızlıqların müəllifinə çevirilirlər. İnanmiram ki, sevgiyələr doğulmuş bir insan kiminsə həyatına qəsd edə, pisliyə, yamanlığa rəvac verə...

Müəllifin Kişi və Qadın obrazı yanıqlı bir dillə öz həyatlarının görünməyən tərəflərini bir-birlərinə açırlar. Təbii söz sərrafi olan müəllif “Üçüncü dünyanyın qorxusu”nu real dünyamıza ünvanlanan mesaj-məktublar vasitəsi ilə qədirbilən oxuculara çatdırır. O, oxuculara müasir zəmanədə minlərin, milyonların yaşadığı acı həqiqətləri əsərin qəhrəmanlarının dili ilə aşkar edir. İnsanları öz hissləri, öz ürəkləri ilə oynamamamağı dəvət edir. Bu mesaj-məktublar məhəbbətə keçici deyənləri həll olunması çox çətin olan riyazi məsələlərlə baş-başa qoyur.

Bu sevgi öz kollarının müvəqqəti səadətlərinə qovuşmuş cəmi bir neçə günlüyü açmış gülləri xatırladır mənə... Açında gözəl olurlar, solanda kədərli. Dalbadal yazılın könül mesajları açmış güllərtək necə bəxtiyardırlar, onlar hər iki ürəyi sevindirir, onları sözlə ovundurur, olub keçənlərin dəlisov hisssləri ilə yandırır. Könül xanəsi adlanan üçüncü dünya Əli Rza Xələflinin yazdığı kimi öz qorxuları ilə, öz şiddətləri ilə adamı zaman-zaman göynədir, amma hərdənbir mümtaz da edir. Hər dəfə telefonə mesaj siqnalları gələndə qadın özünü, hətta öz ailəsinin yanında olduğunu unudur, həzin könül piçiltilərinin sorağı ilə növbəti mesajı gözləyir...

Hər adamın içində bir iç dünya var. Əsərdə Qadın da, Kişi də bu iç dünya ilə baş-başadır. Bu dünya sirlərlə doludur. İnsan nə qədər sağdır, nə qədər arzularla qol-boyundur, onlardan kam almaq istəyi bitib-tükənmir. Hələ bilinmir üzünə açılan sabahlar arzulara qəsbkar olacaq, ya ana nəvazişi ilə onun boynuna qol salacaq, uzun saatların həyat körpülərindən kecməyə ona dəstək olacaq. Bütün bunlar insan üçün sual olaraq qalır, amma o ruhdan düşmür, yaşamaq eşqi bir anda onu tərk etmir. Povestdə Kişinin yuxuda özünün dünyasını dəyişməsi, yasa gələnlərin bigənəliyi, onun öz yas mərasiminə kənardan tamaşa etməsi, ətrafdan ikrah doğuran, kinayəli, başqasının kədərinə sevinmək kimi bir mənzərənin şahidi olmasından bəhs olunur. O, bu insanların çoxunu tanımışından, onun keçmiş həmkarlarının olmasından söz açır. Müəllif burda ibrətamız məsələyə toxunur. Doğrudan,

bu gün şouya çevrilmiş yas mərasimlərinin gurultusu toylardan beşbetər qulaq batırır, görəsən, dünyasını dəyişənlə hüzr sahibləri nə dərəcədə sağlığında can deyib-can eşidiblər ki, dünyasını dəyişən üçün bu qədər canfəşanlıq edilir? Əli Rza Xələfli hamını düşündürən bir məsələyə toxunub. Sağlığında onunla xoş rəftarda olmuş adamlar indi kənardan onun meyitinə baxıb qımışırlar. Əsərin qəhrəmanı yuxuda bu acı səhnənin şahidi olur. Onun ölümünə sevinənlər dünən onunla deyib-gülüb, bir masa arxasında sağlıq deyən kəslər deyildimi? Bəs bu biganəlik, qeyri-insani duyğular nədən doğub ki, dünənin dostluqları, tanışlıqları bu günün yasında gülüşə çevrilib?

Yeri gəlmışkən, povestin mənim xoşuma gəlməyən tərəfləri haqqında da öz fikirlərimi dəyərli oxucularımla bölüşmək istəyirəm. Bu da ailəli bir qadının, əri, iki uşağı olan bir ananın nə vaxtsa məhəbbəti olmuş bir adama zəng etməsi və onunla sevgi mesajlarına rəvac verməsidir. Mütləq azadlıq yoxdur. Hər kəs öz hissələrinin əsirinə çevirilsə, onda nə ailə səadəti, nə kişi, nə qadın sədaqəti, nə də ailə olar. Mən bu qadını əsərin mənfi obrazı kimi qiymətləndirirəm. Müəllif bu obrazı əsərinə götirməklə qadınların iradəsiz, hissələrlə yaşayan, hətta yeri gəlsə öz ərini, övladlarını da sevgisinə qurban vermək dərəcəsində olmasından söz açır. Bu fikirlə isə qəti şəkildə razı deyiləm. Qadınların hamısı belə deyil, belə qadınlar həm cəmiyyətə, həm də öz başlarına bələdirler, çünki hansı kişi istəyər ki, onun yarısı başqa bir kişi ilə belə bir həyatı yaşasın... Freyd fəlsəfəsi, deyəsən, bizim milli sərvətimiz olan ailə təmizliyimizi də yavaş-yavaş işgal etməyə başlayır, çünki bizdə indi sürətli avropalaşma gedir. Avropa xeyirli tərəflərindən çox, ziyanlı tərəflərilə bizim həyatımıza kobud şəkildə soxulmağa başlayıb. Avropada həyatını hissələrin əsirinə çevirən kişilər və qadınlar axırda cah-calallı evlərində ömürlərini intiharla başa vururlar. Freyd fəlsəfəsi Avropanı necə əsir edibsə, orda bütün bağlılıqlar – qohum, ata-ana, övlad bağlılıqları dəhşətli bir zəlzələdən dərtilan, min bir yerə parçalanan zəncircələri xatırladır adama, hətta ailə bağlılıqlarının beşiyi olan İngiltərə də bu acınacaqlı faktla üz-üzədir. İnsan mağaradan ailəyə gəlib, bu yolda nə qədər keçilməzərlə üz-üzə qalıb, hətta heyvanlar arasında qu quşları, durnalar, canavarlar və mənim bilmədiyim bir çox canlılar ailə bağlılıqları içərisində yaşıyır.

Mənəvi dəyərlərin uçurum qarşısında qaldığı bir dövrə gəlib çatmışıq. Yeri gəlmışkən, müasir zəmanəmizdə mesajla, təsadüfi telefon tanışlığı

ilə qurulan ailələrin də sayı artmaqdadır. Bu ailələrin də ömrü çox vaxt uzun olmur. Artıq inkişaf etmiş ölkələrdə, xüsusilə Avropada ailə təməlləri üçub tökülmə təhlükəsilə üzbəüzdür. Bizim ölkədə də göz önündə, əfsus bu problemlər günbəgün artmaqdadır, amma psixoloqların göstərdiyi hesablamalar deyir ki, heç də ailəsizlik böyük xoşbəxtliyə yol açmır. O insanı tənhalıq uğurumuna aparır. Onlar öz bacı-qardaşlarının, atanalarının yanında olsalar belə ruhən tənhadırlar. İnsanı bu tənhalıqdan isə yalnız bir sevdiyi kəs, gözünün gördüyü, ürəyinin tutduğu şəxs xilas edə bilər. Bu şəxsi isə tapmaq çox vaxt hər insanın taleyinə düşmür. Bir az xudpəsəndlilik, bir az tənbəllik, bir az adamlara yuxarıdan aşağı baxmaq, bəzən insanı tənhalığa aparan səbəblərdir. Qadınların mənsəb qurmaq arzusu, layiq olduqlarından daha yüksək mərtəbələrə can atmaları, qadının qadın yerini, kişinin kişi yerini bilməmələri və yaxud bilə-bilə bunu inkar etmələri onları tənhalığa düşçər edir. Bu da istər qadın, istər kişi üçün böyük faciədir. Məhəbbət adiləşib, sevgilər pulla, varla əvəz olunur, sevgisiz qurulan ailələr isə bir sabun köpüyüne bənzəyir, nə qədər qabarса o qədər gözəl görünür, amma partlayanda isə bir an əvvəlki gözəlliyyini itirir. İndiki qurulan ailələrin çoxu da elə sabun köpüyünün taleyini yaşıyır. Bir soyuq nəfəs, bir soyuq baxış dəyən kimi dağılıb-tökülür.

Əsərin bir yerində Qadının xəstə günlərində, 20 il bir yastiğa baş qoyduğu, ərinin onun çarpayısının yanını kəsdirməsi, ona bir uşaq kimi qulluq etməsi önə çəkilir. Baxmayaraq ki, Qadın öz ərini sevmeyib, ancaq ər həyat yoldaşının çətin vaxtlarında ona həmdəm olub. Onun ağrı-acılarına şərik olub. Qadının xəstəlik üzündən çəkdiyi əzablara biganə qalmayıb, amma bir damın altında yaşayan bu iki cütlükdə sevgi olmasa da, insani hisslər ölməyibmiş, hərçənd ki, ölsəydi neçə illər bir damın altında yaşamazdilar. İndi bu ağır məqamda əri onun dadına yetməzdi. Deməli, ailə içində də hələ körpülər uçmayıbmış. Çətin anlarda bir-birlərinə can deməyi bacara biliblər, məhz insani hisslər də ailəni bu günə qədər qoruyub saxlayıb. Onun dağılmasına, mahvinə fərman verməyib. Fikrimcə, müəllif demək istəyir ki, arada sevgi olmasa da heç olmasa insani duyğular adamları tərk etməsin.

Həqiqi sevgi elə alidir ki, o ötəri hissslərin fövqündən qat-qat yüksəkdədir. Qadın bu yüksək, bu ali hissin əsiridir. Bəlkə də məktub-mesajlar ürəkdə illərlə yiğilib qalmış ailədaxili qayğılar, çətinliklər, ağrı-acılar girdabında çapalayan qəlbİ üçün bir ümid yeri, müvəqqəti də olsa sevinc mənbəyidir.

Bu mərhələ Qadını yaşıdır, onu yenidən həyatı sevməyə sövq edir. O, sevgilisinin ona yolladığı mesajlardan xoşbəxtidir. O, xoşbəxtliyin illərlə uzanmasını istəyir. Mesajlar on günlər ara verəndə o özünə yer tapmir, öncəki günlərinin qayıtmasını istəyir. Əslində hər iki tərəf – istər Qadın, istər Kişi kifayət qədər qayğılarla yükleniblər. Onlar bu yükün ağırlığını ciyinlərində hiss edə-edə öz şəxsi hisslerinin əsirinə çevrilirlər.

Əli Rza Xələfli “Üçüncü dönyanın qorxusu” kitabında obrazların dili ilə məhəbbətin alılıyini önə çəkir, sevgiyə gəldi-gedər bir hiss kimi baxanların aqibətinə axırda ağırlı bir həyat düşdүүнү oxucuya çatdırır. O, sevib-sevilməyin insan həyatında oynadığı önəmi məktub-mesajlar vasitəsilə suya həsrət dodaqlar kimi ürəklərə qurtum-qurtum içirdir. Nə yaziq ki, bəzən ürəklər bu istəkdən çox vaxt uzaq olurlar, istəsələr belə öz istəklərinə qovuşa bilmirlər. Min bir qadağaları, min bir sədləri, keçilməzləri aşmaq iqtidarında ola bilmirlər. Sevgiyə sərkərdə ola bilməsələr də sənətdə, elmdə, işdə böyük uğurlar qazanırlar. Öz böyük məhəbbətlərini bu yolda xərcləyirlər. Ömürlərini isə tənha başa vururlar. Sevda dolu gecələrin piçiltləri yatr tənhalıqlarda. Öz ömürlərini bumbuz divarlar arxasında kimsəsiz gecələrin sakitliyinə qurban verirlər.

Əsərin sonlarında müəllif mesajlarla surətləri bir-birinə o qədər yaxınlaşdırır ki, tərəflərin bir-birinə evlənmək təklif etmək arzusu ortaya çıxır. Artıq nə ailə, nə yaş, nə ətraf Qadın və Kişini düşündürmür. Onları düşündürən yalnız bir-birinə qovuşmaq istəyidir. Bu istək isə yenə də qorxu ilə dilə gətirilir, çünki onların məhəbbətləri arasında keçilməz sədlər var. Ailə, uşaq, yaş, qohum-əqrəba, dost-tanış, adət-ənənə, bir də yorulub yollarda azmiş eşq və ondan doğan uğursuz sevgi... Ona görə müəllif onların bir-birinə razılıq verəcəyini qorxu adlandırib.

Əli Rza Xələfinin “Üçüncü dönyanın qorxusu” kitabı hissələr və dünsüncələr toplusudur. Zənn edirəm ki, fəlsəfi anlamlarla çulgalaşmış bu məhəbbət povesti xüsusən gənclər üçün oxunaqlı bir kitab olacaq. Əsərdə başdan-başa mesaj məktublara yer verilsə də bu heç də əsərin yaxşı mənada bədii ədəbiyyatı sevənlər tərəfindən müsbət qarşılanacağına mane olmayıcaq. Yaradıcılığı boyu istər publisist məqalələri, istər bədii yaradıcılığıyla könlünün təbii duyğularını söz ovqatına kökləyən müəllif inanıram ki, insanın iç dünyasının sehri ilə də oxucunu ovsunlaya biləcək. Yazımın sonunda arzu edirəm ki, qadınlar onların başına bəla ola biləcək hissələrin xəyanətindən uzaq olsunlar. Həqiqi sevgi ilə ailə qursunlar, mala-

pula aldanmasın və sonradan da sonu görünməz əzablara düçər olmasına. Müəllifin özü demişkən, qəlbəri birləşdirən “körpülər yanmaza” insanlar öz istəklərinə qovuşa bilərlər...

23.09.2011

PULA ƏYİLƏN MƏNƏVİYYAT VƏ YAXUD MİRZƏ CƏLİL BABAMA MƏKTUB

Nə qədər ki yaradıcı mühiti uzaqdan-uzaga izləyirdim, bu mühit mənə pak bir məbədgah, buradakı insanlar isə Allahın ən təmiz bəndələri kimi görünürdü. Millətini sevən, milləti üçün yanıb lap elə cızdağı çıxan mən bu mühitin içində daxil olandan sonra isə, necə deyərlər, özümün özümdən zəhləm getdi. Tez yadına düşdü, eyvah, XX əsrin əvvəlində ürəklərinin odunu kağızlar üzərinə ələmiş, qələminin düzlük, haqq, ədalət yolunda qlinc edərək söz döyüşünə çıxıb yazış-yaratmış söz adamları... Həyatlarını insanlarımın xoşbəxt gələcəyi, bu günü üçün od üstündə yağ kimi əritmiş fədakarlarımı, onlardan biri də Sızsız, ey ruhu Vətən eşqiylə yanan, dahi insan. Fikirləşdim dini kitabımız deyir ki, insanın bədəni torpağa tapşırılır, ruhu isə sapsağlamdır. Belə olduğu halda, mən niyə dahi ədibə məktub yazmayı? Çox fikirləşdikdən sonra bu duyğuya qarşı çıxa bilmədim. Əziz Mirzə Cəlil babam, ruhunuz şad olsun, bu məktubu Sizə ünvanlamamışdan qabaq çox götür-qoy etdim yazım, ya yazmayı, amma ürəyim partlamaq dərəcəsinə gəldi, daxildən bir səs mənə vəsvəsə verdi ki, bəs bu məktubu Sizə ünvanlayım. Axı Siz o boyda “Molla Nəsrəddin” jurnalının çapına rəvac verən, onun Vətən içində yayılmasına, başıbeləli Azərbaycanın yaralarına məlhəm olmasına cəfakeslik etmiş insansınız. Bu yolda nə qədər ağrı-acılara tuş gəlsəniz də məqsədinizdən, müqəddəs amalınızdan dönmədiniz. Vətənin quzeyindən güneyinə, güneyindən quzeyinə könül atınızı çapdınız. Vətən insanların cəhalətdən, müsibətdən, fəlakətdən, mövhumatdan xilası üçün bacardığınız dairədə hər şeyi etdiniz. Bu yolda ulu Cavanşir törəməsi olan həyat yoldaşınız Həmidə xanım da sizə dayaq oldu, varını, pulunu bu yolda xərcləməkdən usanmadı. Siz böyük Molla Nəsrəddinçilər nəslə yetişdirdiniz, millətin cəhalətdən xilası naminə. Dahi Sabiri aləmə car edən, Mirzə Cəlil, ruhunuz şad olsun, bütün Molla Nəsrəddinçilərlə bir yerdə! Ümid edirəm ki, yazdıqlarım Sizə müdrük qocalarımızın dili ilə desək, əyan olar böyük Allahın köməkliyi ilə...

Ürəyimdə Sizə deyiləsi o qədər sözlərim var, hansı ki, qəlbimi dəlib-deşir. Əvvəllər elə zənn edirdim ki, yazarlar İlahinin yerdəki mələkləridir. Onlar gecə-gündüz millətin işıqlı gələcəyi uğrunda gözlərinin işığını kağızlar üstündə qaraldırlar. Ürəklərinin odunu bu yolda çıraq təki yandırırlar. Bilmirəm, əziz Mirzə Cəlil, bəlkə sizin dövrünüzdə də belə olub, mənim bu barədə məlumatım yoxdu, ancaq mənə elə gəlir ki, indiki qədər biaburçılıqlar olmayıb. Hər şey tərtəmiz, hər şey pak olub! Hərə öz yazdığını ağası olub, heç kəs heç kəsə pulla heç nə yazdırmayıb. Hər yazılın bədii məhsulun yiyəsi müəllif özü olub. Sizin dövrünüz haqqında kifayət qədər məlumatım var, deyilənlərə görə o zamanlar əsl ziyanlılar təbəqəsi yaranıbmış. Onlar aldıqları savadın, biliyin hesabına uğur qazanmışlar. Alimlik dərəcəsi almaq üçün pul vermişlər, sizləri nə dəbdəbəli həyat, nə də pul, mənsəb maraqlandırıb. Sizlər millətin qaymağı olmuşdunuz, əziz ədib, o qaymağı 1930-37-ci illərdə qansızlar iştahalarına çəkdilər. Südün üzündəki qaymaq yeyildikdən sonra südün altı qaldı. İndi Siz deyin, südün altından əmələ gələn məhsulun nə dadi, ləzzəti olar? Əlqərəz, indiki ədəbi mühitin əhvalı heç də ürəkaçan deyil, necə deyərlər, heç kəs heç kəsin kitabını oxumur. İndi istedadı olanlar yox, istedadı olmayanlar meydan sulayıb. İstər ədəbi aləmdə, istərsə də televiziya kanallarında, hərçənd ki, Sizin vaxtınızda televiziya yox idi. Yaxşı ki, yox idi. Olsayıdı yəqin ki, qanınız çox qaralardı. Televiziya evlərimizdə peyda olandan sovet sisteminə xidmət etdi. Müstəqillik qazanandan sonra isə televiziya kanallarının sayı artıb, amma bu kanallar əksər hallarda reklama və müğənnilərə xidmət edir, çoxunun da səsi yox, səhərdən axşamacan kanallarda meydan sulayırlar, millətə namusdan, vicdandan, təmizlikdən dərs keçirlər, necə deyərlər, bizlərə necə yaşamağın yollarını öyrədirlər.

Hərdənbir də seri, seriyyəti olmayan, əksər halda sözünün əvvəli-axırı bilinməyən söz cəlladlarını ekranə çıxardırlar və onlar da millətə əsl şerin, bədii məhsulun təbliğini və necə yazılması dərsini keçirlər. Dahi insan, ruhun şad olsun, hələ sizə bir-iki gün bundan öncə bir televiziya kanalında olmuş ürək parçalayan mənzərəni də ərz etmək istəyirəm. Aparıcı ekran-dan kişi şairlərimizdən birinə vətən haqda şeir söyləməyi rica etdi. O da qayıdır aparıcıya nə desə yaxşıdı? Dedi ki, mən Müdafiə Nazirliyində işləmirəm ki, vətən şeri yazım. Vətən şerini qoy onlar desinlər və yazsınlar. Sonra da dedi ki, bəs mənim şeir yazmağım Azərbaycan ədəbiyyatında hadisədir. Bilirsiniz necə dəhşətə gəldim. Yəqin ki, dahi Mirzə Cəlil, sağ

olsaydınız, “Ölüler” əsərini yenidən işləyərdiniz, özü də yeni planda, çünkü torpaqları yağı işğalında olan bir millətin şairi, yazarı, söz adamı necə Vətəndən yazmaya bilər?!

Əziz Mirzə Cəlil, ey Vətən eşqilə alışib-yanan, ey avamlığa, cahilliyə, məddahlığa, mövhuma qarşı qələmini kökləmiş, vətən insanının gözüəçiqligi üçün bütün gücünü, istedadını sərf etmiş həmvətən, gör indi biz nə gündəyik. Ədəbiyyatımız qara günlərini yaşayır. Hərə əlinə bir qələm və yaxud kompüter götürüb düşüb sözün üstünə. İndi bizim zaman-da SÖZ yalana, məddahlığa, pula, vara xidmət edir.

Bizim zəmanədə ölkəmizdə alım olmaq o qədər çətin məsələ deyil. Ona görə istedad yox, pul və dayı lazımdır. Birdən məndən sual etsəniz ki, bəs dayının alım olmağa nə dəxli var? Hə, onda mən Sizin diqqətinizə ərz edim ki, “dayı” indiki zamanda bizim ölkədə arxa deməkdir, çünki pul-nan bahəm əgər nəyəsə nail olmaq istəyirsənsə, möhkəm arxan olmalıdır, ancaq arxalı olanlar bizim ölkədə yaman at oynadırlar. Adama yuxarıdan aşağı baxırlar. Atalar demişkən, oğru necə bağırırsa, doğrunun bağırı yarılır.

Əziz Mirzə Cəlil, indi bizim ölkədə həqiqi alım olanlar, alım olmaq iddiasında olan, lakin alimliyə savadı, biliyi, istedadı çatmayanlar üçün elmi əsərlər yazırlar. Ona görə də bizdə indi alımların sayı, yalan olmasın, tələbələrin sayından bir az azdır. Sonra başqasının başının hesabına alımlık dərəcəsi alanlar ali məktəblərdə millətin binəva balalarına dərs keçirlər, yəni onlara dırnaqarası bilik, savad öyrədirlər. İndi Siz deyin, millətin gələcəyi olan binəva gənclər belə dırnaqarası alımlardən hansı savad, bilik alıb elmə yiylənə bilərlər?

Adam hərdənbir Sizin ədəbiyyatımıza gətirdiyiniz kefli İsgəndər kimi içib keflənmək istəyir ki, bu kimi dərdləri eşidəndə ürəyi partlamasın, sabahki həyatını yaşamaq şansı qalsın.

Əziz Mirzə Cəlil, Sizin bədii aləmdə qələm çaldığınız zamanlarda hələ sözün urvatı var idi, onun karvan yoluna çıxməq üçün hər admanın hünəri çatmadı. İndi necə deyərlər, məmə deyəndən pəpə yeyənə qədər hamı girişib söz deməyə, kəsə dilla desək, yəni yazar olmağa... Ədəbiyyatımızda qoca yazarlar orta nəsil yazarları, gənc yazarlar isə heç birini bəyənmir. Tənqidçilərimiz deyirlər, ümumiyyətlə, yaxşı əsər yazılmayıb, ədəbiyyat durğunluq dövrü keçirir, istedadlı yazarlar yoxdu, buraxılan kitabların isə əksəriyyəti səviyyəsiz, istedadsız, yazmaq səriştəsi olmayan adamların qələminin məhsuludur. Vəssalam. İndi saysız-hesabsız qəzet redaktorları

meydan sulayır. Bir-iki şeir yazan artıq hansısa qəzetə, jurnalda baş redaktor olur. O vaxt siz avamlıq, cəhalət və mövhumatla mübarizə aparırdınız. O vaxt siz və sizin yaşıdlarınız oxuyub təhsil almaq üçün pul ödəyirdiniz. İndi isə ali və orta məktəblərdə oxumamaq üçün pul ödəyirlər. Ali məktəb qurtaran məzun heç bir-iki bədii əsər oxumur, nəinki dünya ədəbiyyatından və tarixindən, hətta öz ədəbiyyatımızdan və tariximizdən xəbərsiz olur. Təbii ki, belə savadsız mütəxəssislər sonra gedib ali və orta məktəblərdə binəva millətin balalarına “elm, bilik, savad öyrədirlər”. Özləri pul verib oxumadıqları halda, hazır diplom aldıqları üçün xalqın balalarını da bu asan və biabırçı yola cəlb edirlər. Onlar cəmiyyətimizdə bir qarayaradır.

Bu yaranın sağalmasına çarə olsa da, heç kəs onun müalicəsinə rəvac vermir. Əksinə çalışırlar ki, bu xəstəlik mənəviyyatımızda artsın, çıxalsın. Axırda da savadsız və mənəviyyatı boş olan dırnaqarası ziyanlı təbəqəsi yaranır. Bu təbəqə heç nəyi, kobud şəkildə desək, vecinə almır, öz quru adı və maddiyyatını ödəmək üçün cibi onun üçün önemli olur. Belə ziyanlı təbəqədə nə Vətən sevgisi, nə milli hiss, nə ətraf aləmi öz könül prizmasından keçirən vicdan olur. Milli hissi, Vətən sevgisi olmayan şəxs çətin ki, xalqın balalarına, xalqın öz dili ilə desək, əməlli-başlı təhsil verə bilsin. Hörmətli ədib, artıq bizim ölkədə təbəqələşmə yaranıb. Lap sizin usaqlıq və gənclik dövrünüzdə olduğu kimi. Amma sizin dövrünüzdəki varlılar halal zəhmətlərilə o mərtəbəyə yetmişdilər, bizim dövrümüzdə çoxu əyriliklə, rüşvətlə, müftəxorluqla, haramzadəliklə varlanıb hər sahəni işgal ediblər və özlərindən ağıllı heç kəsi görmürlər. Beləliklə, o qədər varlanıblar ki, dünyanın bir çox yerlərində aldıqları, indiki adamların dili ilə desək, villaların, banklara qoyduqları pulların sayını-hesabını itiriblər, axırda belə qənaətə gəliblər ki, bunlarla tarixə düşə bilməyəcəklər. Nə etmək lazımdır məşhurlaşmaq üçün? Pullarını ciblərinə basıb başlayıblar istedadlı, iradəsiz müəllifləri ələ almağa... Hə, əziz Mirzə Cəlil, dövrümüzün söz dəllalları yəqin ki, deyirlər: Pulu bizdən, yazmağı sizdən. Daha demirlər ki, xalqın gözü tərəzidir, o hər şeyi görür, dərk edir, bərkdən olmasa da ürəyində bu bələlərə facianə qəhqəhə çəkir, bu qəhqəhələr imansızların bağrını yarmasa da, göyün bağrını yarır axı... Amma açığını desəm, xalqın bağlarından qopan qəhqəhələr Sizin “Ölülər” faciəvi-komediyinizdəki keflİ İsgəndərin qəhqəhələrinə bənzəyir. O da o zaman, böyük ədib, sizin ağılinizdan və qələminizdən qoparaq millətin dərdini aləmə aşkar edirdi.

Etiraf edim ki, hərdən mənim pulu az, ağılı, biliyi çox alımlarə, söz adamlarına də yazığım gəlir. Deyirlər, pul şirin şeydir axı, insannın maddi ehtiyaclarını ödəmək üçün önməli vəsitədir. Onlar da beyinlərinin məhsulunu savadsız, təkəbbürlü adamlara satıb bir az maddi baxımdan irəli düşmək istəyirlər, ancaq mən onlara qətiyyən haqq qazandırmırıam, çünkü onların özləri millətin mənəvi sərvətidirlər, əsl alımların səviyyəsiz və iddialı adamların əlində oyuncağə çevrilənləri ürəkbulandırıcıdır. Bu həm də millətin mənəvi genefonduna ağır zərbədir. Axı gör-götür dünyasıdır. Bu sahədə görüb-götürənlərin sayı çox olsa onda biz nə günə qalarıq? Bizim xalqı gələcəkdə hansı mənəviyyat gözləyər? Bax, dahi Mirzə Cəlil, bütün bunları dərindən fikirləşəndə adamın bağlı partlayır. Adam heç yerdə özünə yer tapmir, çünkü mənəviyyat oləziyəndə insanlarda Vətən hissi korşalar, mənəvi bağlılıqlar qırılır, ölkə inkişafdan geriyə qalır, torpaqları işgalçılar əlində oyuncağə çevrilir, milli, mənəvi dəyərlər arxa plana keçir, maddiyyat mənəviyyatı üstələyir. Millət parçalanır, yarısının pula, mala başı qarışır, yarısı isə dilənciliyə aludə olur. Hegemon xalqlar isə sanki mariqda yatmış qurd uşaqlarıdır ki, belə millətləri hissə-hissə didib parçalasın və məhv etsin.

Zaman diktə edir ki, hegemon xalqların tarixində rüşvət, harama batma yox, təmizlik, düzlük, öz millətinə hədsiz sevgi önməli yer tutub. Mən deyərdim ki, iki yüz il bizi əsarətdə saxlamış işgalçı Rusyanın imperiyaya çevriləməsi tarixində zülmkar adıyla özünə titul qazanmış İvan Qroznı, I Pyotr və II Yekaterinanın müstəsna rolü olub. II Yekaterinanın dövründə qanunsuz, yəni cəmiyyətdən gizlin doğulmuş uşaqlar üçün pəncərə açılmışdı. Hər kəs gəlib imtina etmək istədiyi körpəsini o pəncərəyə qoya bilərdi. Onun gizliliyi tam təmin olunurdu. Sonradan bu körpələr hökumət tərəfindən bəslənilib böyüdüldürdü. Onlardan dövlət idarələri üçün məmurlar yetişdirildilər. Həmin bu yüksək rütbəli məmurların qohum-əqrəbəsi, bacı-qardaşı, ata-anası olmurdu. Ölkəni rüşvətsiz və vicdanla idarə edirdilər. Bu adamlar böyük məmnuniyyətlə imperatora və onun qayda-qanunlarına riayət edirdilər və ona tam sadıq qalırdılar, çünkü belə adamlar bilirdilər ki, vaxtında tale onların həyatında amansız rol oynayıb. Əgər təsadüfən bu pəncərəyə düşməsəydi, kim bilir, onları hansı amansız tale gözləyəcəkdi? Ona görə də belə insanlar ölenədək rüşvət, qohumbazlıq, yerlibazlıq kimi cılız hissələrin əsiri olmurdular, hökumətə və onun başında oturanlara minnətdar olurdular... Məhz başda oturanların hakimiyyətini

möhkəmləndirmək üçün, dövlətçilik sütunlarının titrəməməsi üçün belə insanlar imperianın ömrünü uzadırdılar, amma doğru olaraq dəyərli oxucular tərəfindən sual ünvanlana bilər ki, bəs rüşvət elə Rusiya imperiyasının özündən bizə keçib. Bununla tam raziyam.

II Yekaterina rüşvətə qarşı dəyərli mübarizə vasitələrindən biri kimi yuxarıda sadaladığım üsuldan bəhrələnirdi. Deyirəm elə bəlkə bizim də başbilənlərimiz bu üsuldan istifadə etsinlər, çünki bizim də uşaq evlərində boy-a-başa çatan gənclərimiz var ki, onların savadlanmaları üçün dövlət səviyyəsində pul xərcləsək, bu uşaqlardan cəmiyyətimizin çıxaklınməsi naminə yararlanmaq olar. On səkkiz yaşıdan sonra bu günahsız balaların əksəriyyəti səfıl həyatı yaşamazlar.

Böyük insan Mirzə Cəlil, indiki halda bizdə rüşvət erkən çağlardan cüccərir, əslində bizim cəmiyyətdə rüşvətə alışqanlıq uşaq bağçalarında boy göstərməyə başlayır. Körpə balalar bağça liderlərinin doğum günlərində onlara hansısa hədiyyə, gül almaq zorundadırlar, sonra bunun davamı məktəbdə, ali məktəbdə, iş yerlərində qol-budaq atr. Beləliklə, görüm-baxım, bəxşış, barat, hədiyyə, hörmət adı altında rüşvət bizim beynimizdə ən əziz, ən sevgili munisimiz təki özünə köklü-köməcli saray yapır.

Sonra bunun acı bəhrəsini bütünlükə yaşıdagımız cəmiyyətdə görürük. Rüşvətsiz, arxasız, dayısız qapılar üzlərə açılmır ki, açılmır. Hər insanın Yaradandan bir ömür bəxşisi var. Bəxşış verilmiş ömür yaşıdagımız illər ərzində zəhərə çevirilir. Çox insanlarımız cəmiyyətin özbaşinalıqlarından, ayrı-ayrı böyük və kiçik məmurlar tərəfindən onlara edilən haqsızlıqlardan zara gəlir. Bu zara gəlmələr gücdən, haldan düşmüş, günbəgün psixoloji sarsıntılarla üzbəüz qalmış adamlarımızın həyatında intiharlara yol açır. Belə intiharlar çox vaxt bütöv ailənin məhvi ilə günahsız, hələ həyatın acısını-şirinini dadmamış balaların bədbəxt sonluğu ilə bitir. Rüşvətin qol-qanad açdığı cəmiyyətlər daima köklü-köməcli iflasa uğrayıb. Onun dayanıqlılığı olmayıb, çünki rüşvət adı insanların cibindən tutmuş, millətin yeganə umacağı, dayaq monboyı olan dövlət xəzinəsinə qədər el uzadır. Onun dayaqlarını sarsıdır, gec-tez belə dövlətlər başqa dövlətlərin və millətlərin içində əriyib yox olur. Rüşvət heç bir millətə, heç bir xalqa bəxtəvərlilik, xoşbəxtlik gətirməyib. Onun açlığı çıçırlar insan bədənində kök atmış xərçəngə bənzəyər. Gec-tez hansı dava-dərmanın, təbibin-logmanın müdaxiləsi olur-olsun, həmin bədəni canından qoparıb məzara aparır. Eləcə də rüşvətə aludə olan dövlətləri və millətləri də belə bir aqibət

gözləyir... Keçmişlərdə də belə olub, indi də belədir. Min illər insanların keçdiyi həyat yolu bunu bizə diktə edir. Başa düşənlər üçün bu həyat məktəbi görk olub, nə isə yaxşı mənada götürüblər, başa düşməyənlər isə tarix səhnəsində iz qoymadan məhv olub gediblər.

Hələ dahi Məhəmməd Füzuli əsrlər önce “Salam verdim, rüşvət deyildir deyə, almadılar” deyərək fəryad qoparırdı. Rüşvət əsrlərlə millətlərin bağırsında dərin-dərin yaralar açıb. Əziz Mirzə Cəlil, bu yaraların göynərtiləri indi bizim cəmiyyətimizdə də vətən insanların ağlına, şüuruna toy tutmaqdadır. Axı toy tutmağın iki mənəsi var. Yaxşı və pis. Bizim ölkə də pis mənada biza toy tutur. İşğal altında inləyən torpaqlarımızın dərdi bir yandan, bizə qıcıdırılan xarici qudlurların qurd dişləri bir yandan, o biri tərəfdən içimizdən bizi rüşvət girdabında boğanların qanlı əli bir yandan...

Əziz Mirzə Cəlil, ruhunuz şad olsun, bu yazımı sizə ünvanlamaqda məqsədim odur ki, bu kimi dərdlərimizi sizə əyan edim. Sizin pak ruhunuza and olsun ki, o vaxtların təmiz insanlarını indiki zamanda çiraqla axtarmaq məcburiyyətində qalırsan. Rüşvət məhəllə-məhəllə, bölgə-bölgə, diyar-diyar qol-budaq atıb, özü də cəmiyyətimizin hər sahəsində... Mən həqiqəti, düzüyü, təmizliyi sevməyənlərin şərəfinə bu yazını araya-ərsəyə gətirdim ki, onlarda özümə dirnaqarası sevgi hissini artırı bilim...

Ruhun şad olsun, Mirzə Cəlil, sizə deyəcəklərim hələlik bu qədər.

07.10.2011

DAMCILIDAN GƏLƏN SƏSLƏR

Mənə elə gəlir ki, Vətən sevdası, yovşan iyi verən yurd sevgisi, ocağa bağlılıq kənddən başlayır, çünkü kənddə yad dildə danışmırlar, insan doğulub beşiyə qoyulandan sonra anası hansı dildə ona piçıldayırsa, uşaq da o dilin şirinliyini, odunu, közünü havayla birgə ciyərlərinə çekir. Bu dilin sehri körpənin qanına işləyir, ruhuna çökür. Kənddə daha çox millilik, şifahi ədəbiyyatımızın inciləri analarımızın beşik başında söylədiyi laylalardan, nənnini yellədə-yellədə, yırğalaya-yırğalaya dilinin ucuna düzdüyü ninnilərdən ürəyimizə süzülür və qəlbimizin ən dərin guşələrində ocaq çatır, köz bağlayır. Hələ körpə ikən damarımızda dövran edən qanımızda şimşəklərtək çaxır, ağlımızın, ruhumuzun buzlaşmaması üçün bizə daim od-atəş verir. Elə Vətənə bağlılıq da nənələrimizin, adları heç yerdə çəkiləməyən bu el şairələrimizin canından canımıza adlayır. Onlar təndir sala-

sala, ocaq çatıb lavaş yaya-yaya, nehrə çalxaya-çalxaya bal dillərindən sözüllən bayatları söz boğçalarında əzizləyə-əzizləyə nəsildən-nəslə bizlərə ötürüblər. Bir növ kimliyimizi bu söz incilərilə bizlərə diqqət ediblər. Bax beləcə yaranıb inkişaf edib dilimiz, kimliyimiz, sözümüz və özümüz!

Yeri gəlmışkən, bunu qeyd etmək yerinə düşər ki, bəzən ayrı-ayrı yazarlarımızdan eşidirik, hansısa şerin misralarında, nəsrin cümlələrində müəllif arxaik sözlərdən istifadə edib. Çox hörmətli həmkarlarımın nə-zərinə çatdırmaq istəyirəm ki, hansısa söz adamina tanış olmayan ifadəyə arxaik damgası vurmaq olmaz. Əksinə, ayrı-ayrı bölgələrimizdə el arasında işlənən ifadələri bədii ədəbiyyata gətirmək dilimizi zənginləşdirmək deməkdir. Dilimizin zənginliyini arxaik damgasıyla yaralamaq yolverilməzdır. Ola bilsin ki, sözə arxaik damgası vuran müəllifin doğulduğu yerdə o sözdən istifadə olunmur. O demək deyil ki, ona tanış olmayan söz arxaik sözdür. Bir vaxt Salman Mümtaz kimi ədəbiyyatımızın qeyrətini çəkən tədqiqatçılarımız bölgələrimizi qapı-qapı düşüb dilimizin zənginliyindən istifadə edərək el arasında işlənən sözlərlə ədəbi dilimizi formalasdırırdılar, onun inkişafı naminə gecə-gündüz, yorulmadan məşğul olurdular. Əbəs yerə demirlər ki, mütaliə insanın dilini zənginləşdirir, bu yolda gözlərinin işığını yağ kimi əridən söz adaminın yaratdığı bədii ədəbiyyat yurdalarımızın dil şirinliyindən yaranıb və yaranır.

Məhz Vətən hissi, dilə, kökə bağlılıq gül analarımızın, nənələrimizin qonçə dodaqlarından qəlbimizə çağlar çeşmə kimi axdıqca axıb. Dədələrimizin, babalarımızın, atalarımızın yaratdıqları əfsanələr, dastanlar, növbənöv atalar məsəlləri bəzilərimizin “kəndçi” deyib yuxarıdan aşağı baxdığını bu canlı, köklü-köməcli söz xiridarlarının bağlarından qopub, məhz bu gün şifahi xalq ədəbiyyatı dediyimiz bu söz boğcasının yaranması üçün biz elə, elata, yurda, ocığa, onun əsrarəngiz gözəlliliklərinə, ürəklərimizi təlatümə gətirən və bizi bir maqnit təki öz qoynuna çəkən KƏNDƏ borcluyuq...

Şəhərin ürkət sixan səs-küyü, sıxlığı, soyuqluğu, öz kökünə, soyuna yadlaşma diktəsi bizləri bir qədər dərinə varmağa, özümüzdən qopmamağa çağırır. Milli mənlik, qürur, ləyaqət hissini itirməməyi bizlərə aşılıyır. Asfaltın qışda bumbuz, yayda can yandıran istisi insanda necə torpaq, ocaq sevgisi yarada bilər? Əgər analarımızın çatlığı o ocaqlarımız yoxdur... Bütün günü internet çatlarında özündən uzaqlaşmağa ayaq döyən bəzi dirnaqarası vətənpərvərlər avropalılar kimi dəyişmək, yeniləşmək

istəyirlər. Avropalılar isə, əksinə, bu cür düşüncə sahiblərini mədələrində həzm etmək istəyirlər. Vətəndən yazmağı, Vətəni vəsf etməyi özlərinə ar bilən bu dırnaqarası bahadurlara deyəsən anaları beşik başında layla da çalmayıb, əgər çalmış olsaydı içlərində bir Vətən hissi oyanmış olardı...

Bəlkə də bu yaxınlarda televiziya kanallarının birində şair həmkarımın “Mən Müdafiə Nazirliyində işləmirəm ki, Vətən haqda şeir yazım” deməsi məni dəhşətli dərəcədə çalxalamasayıd, mən Əli Rza Xələflinin yenicə çapdan çıxmış “Damcılı” kitabına üz tutub bu poema haqqında söz deməyə ehtiyac duymayacaqdım, çünkü düşünürdüm ki, kitabda əsər barədə həmkarlarım gen-bol sözlər deyiblər. Bir anlıq mənə elə gəldi ki, biz kifayət qədər Vətən haqqında yazılan bədii ədəbiyyat nümunələrinə diqqət kəsilmirik. Onları az təbliğ edirik, başımıza gələn yurdla bağlı müsibətlər bizi görk olmur ki, olmur. Ona görə bəzi gənclər arasında yurda biganəlik, başqa xalqların, millətlərin əsirinə çevrilmək, onlara can-dildən pərəstiş etmək kimi dəhşətli fikirlər mətbuat aləmində baş alıb gedir. Vətən məhəbbəti mənlik hissindən cilalanır. Mənlik hissi olmayan adamların Vətən sevgisi olmaz, çünkü biz hamımız Allahın bəndəsiyik. Allah öz yaratdığı bəndələri fərqliliyinə görə dil, din məsələsində bir-birindən üstün tutmayıb. Mənliyi olan adam heç kimə alçalmaz və heç kimin qarşısında yaltaqlıq etməz, qul olmaz. Qul üçün fərqi yoxdur, kimdir onun yiyesi! Sən əgər qul hisslerin əsirisənsə, milli təəssübkeşlik səndə yoxdursa, sən necə Vətəni sevə bilərsən? Necə deyərlər, elə mənim də şair həmkarımın dilindən qopduğu xətadan yana doğdu bu kitab haqqında yazmaq istəyim. İlahi, necə şair, yazıçı olasan, Vətəndən bir kəlmə söz deyə bilməyəsən?.. Özü də min bir yerə parçalanmış bizim doğulduğumuz Vətəndən!.. Deyirlər, qulaq gündə bir təzə söz eşitməsə kar olar...

Nə isə, dəyərli oxucular, sizi çox yormayım, əsas mətləbə qayıdım. Elə Əli Rza Xələflinin də “Damcılı” poeması təlatümlü ürəyin insanı riqqətə gətirən həzin söz çalarlarıyla şair ruhuna boyanmış yurd dastanıdır.. Əsərin lakonik yazılıması da onun oxunaqlığını artırır, çünkü indi informasiya əsridir. İnsanlar şam, neft lampasının işığında mütaliə etmirlər. İndi xəbər çoxluğu o qədərdir ki, bu əsrin adamları uzun-uzadı səhifələnmiş bədii əsərləri xoşlamırlar, daha doğrusu, mütaliə etməyə səbirləri çatmir. Elə poemanın diqqət çəkən məziyyətlərindən biri də odur ki, o qısa və əhatəlidir. Oxucu müəllifin müraciət etdiyi bölgə haqqında tam məlumatlana bilir. Vətənin hansı hissəsindən yazırsan yaz, sən onu sözün qüdrətilə bədiiləşdirə-

bədiiləşdirə təbii hissəlrlə tarixə köçürürsən. Tarix isə elə ilkin olaraq söz sərraflarının ağlından və qələmindən həyatilik qazanır. Başibələli, sinəsi azğın yağılar tərəfindən min bir yerə parçalanmış, sönmüş, ocaqlarına su calanmış Vətənin qərb hissəsində uca dağlardan üzü aşağı süzülən, qayalar-dan aram-aram ələnən, göz yaşı kimi dumduru bir bulaqdan söz açır müəllif. Qazaxın Daş Salahlı kəndinə toya gedən şairi bulağın qeyri-adiliyi ovsunlayır. O da ovsununa düşdüyü Damcılı bulağına gözəl bir poema yazır. Əsərlərinin ab-havasıyla tərbiyeləndiyimiz böyük Səməd Vurğunun, “İdeal”ı ilə məni hələ də heyrətdə qoymuş İsa Hüseynovun (Muğannanın), “Dəli Kürү” ilə qəlbimizdə özünə yer qazanmış İsmayııl Şıxlı kimi sənətkarların diyarıdır Qazax mahalı. Bu bölgə qurudu, xingalı, qatlaması, yurdcanlılığı, elə bağlılığı, istiqanlılığı ilə dillər əzbəridir, məhz Əli Rza Xələfli də qonağı olduğu bu gözəl bölgədən söz ovqatını kökləməmiş qayıtmayıb.

Maraqlı və diqqətçəkən cəhət odur ki, müəllif oradakı camaatın Damcılı adı verdiyi bulağa əlavə bir ad da qoyub: “Ağlayan gözəl”ə nə gözəl deyim, nə gözəl bənzətmə! Qayalardan damcılar şəklində süzülüb gəlib daş hovuza tökülen bulağın əsrarəngizliyi şairi ovsunlayıb və könlünü riqqətə gətirib. Şair təbiətin rəssam firçasıyla işlədiyi bu gözəlliyyə biganə qala bilməyib və onun sözlə çəkdiyi təsvirini belə şeirlə cilalayıb:

*Damla-damla yanağından süzülən,
Göz yaşıdı muncuq-muncuq düzülən,
Bəs neyləsin ümidindən üzülən
“Ağlayan gözəl?!”*

Əli Rza Xələfli “Ağlayan gözəl” adı verdiyi bulağın ana laylasına bənzər piçiltitlərini həzin şair duyumu ilə qələminin sevdasına kökləyib. Qələm də ona dilsiz ruhu ilə, sanki leylik edib, onun bulağı görüb vəcdə gələn və çağlayan təbinin ovsununa düşüb. Bəlkə Damcılı bulağına “Ağlayan gözəl” adı verən Əli Rza Xələfli itirdiyi yurdunun nisgilli ağrılarının piçiltitlərini qayalardan süzülən damcıların sədasında duyub? Nə fərqi var, Vətənin o başı da Vətəndir, bu başı da! Ürəkdə işgalda olan yurd, ocaq ağrısı yaşıdan şairi də elə kövrəldən ayrılıq əzabıdır. O, əzabverici hissələrin qisasını misralara düzdüyü ürəyə məlhəm sözlərindən alırmış kimi deyir:

*Ruhu uçsa kim saxlayar canı bəs,
Bais kimdi, kimlər tökdü qanı bəs,
Könül verdin, kimi sevdir, hanı bəs?
“Ağlayan gözəl?!”*

Şair bir zərgər dəqiqliyi ilə başı bəlalar çəkmiş və hələ də işgal altın-da inləyən yurdunun, Cəbrayılın, əziz Qarabağın fəryadlarını könül tel-lərinə kökləyir, köklənmiş könül telləri kaman təki haray edir, ruhunun odunda üryan etdiyi sözləri misralara düzür. Bu misraların da hər biri, sanki “Ağlayan gözəl”in boyuna biçilib. “Ağlayan gözəl” şairlə munis olub, vəfadarlıq edir və onun çağlayan təbilə yol yoldaşlığı edir. Bəli, hörmətli oxular, şeir onda şeir olur ki, o yazanın ruhunu titrətsin, kön-lünü təlatümə gətirsin, ondan bir-bir misralar doğulsun... Şair “Damcılı” bulağına bədahətən “Ağlayan gözəl” adı verdim deyir. Müəllif “Damcılı” poemasında bütöv bir yurdun adlı-sanlı adamlarını nəzmə çəkir. Onların bu yurdun üstündə bir işq kimi parladığını və bu işqin ana Vətənin mənəvi nurlara boyanmasında böyük rol oynadığını poemasının misralarına gətirir. Əli Rza Xələfli əsərin proloqundan sonra ilk bəndini belə təsvir edir:

*“Ağlayan gözəl”i görməyə gəldim,
Gəldim ki, çağlayan göldü Damcılı.
Dillərdə dolaşan əfsanə, nağıl,
Deyirdim bəlkə də sözdü Damcılı.*

Bulağın təsvirini ustalıqla əsərin misralarına gətirən şair, sanki oxu-cunun əlindən tutub onu ömründə görmədiyi yerlərə sözün ovsunuyla, qüdrətilə səyahətə aparır. Deyirlər ki, şairlərdə həm rəssam, həm də musiq-içi duyumlu olur. Bu iki duyum şairliklə birləşəndə misralar bənd-bənd öz-özünə çağlayır və ona üz tutan oxularla könül bağlayıb həmdəm olur... Şeirdə quruluq varsa, o adamın ruhuyla dildarlıq etmirsa, o şəffaf bulaq suyu təki qaynamırsa, qaynaya-qaynaya söz kəhrizinə dolmursa, ondan nə misralar, nə də bəndlər yaranar. Oxucunu da özünə çəkməz. Beləliklə, Əli Rza Xələflinin Damcılı poemasının bəndlərində yuxarıda qeyd etdiyim axıcılığı, istiliyi, doğmalığı duyursan. O dəqiqli bir zaman sənə qoynun açıb ana laylalarına can deyib qucaq vermiş, doğulub pərvəriş tapdığın yurd-yu-va gözlərin önünə gəlir, sanki müəllif səni Damcılının timsalında əlindən

tutub öz yurd-yuvana aparır. Hərəmiz bir tale yazısından yerlərimizdən, ocaqlarımızdan diyarbədiyər olmuşuq, amma o ocaqların tüstüsü də, ürək yandıran istisi də bir an belə yaddan çıxmır. İnsanın qan yaddaşıyla etinə, sümüyünə, ruhuna yeriyir və adamı bu dünyadan köç edib gedənə qədər müşayiət edir. Elə Vətən sevgisi də qan yaddaşına çökən o doğmaliqdən, ocağa səcdədən ağlımızda, şüurumuzda peydə olur, bizimlə sevgili yar kimi dildarlıq edir. Müəllif Damcılını sözlərinin şirinliyilə oxşayır, bir rəssam firçasının dəqiqliyilə vərəqlər üstündə onun canlı tablosunu nəzmə çəkir:

*Gülər, qayaların xinası gülər,
Səhər günəşində aynası gülər;
Baxar gözlərinə sonasi gülər,
Su sonası, tər nərgizdi Damcılı.*

Şair Damcılını “tər nərgizə, su sonasına” bənzədir. Qayalardan süzülən damcıların piçiltisi ona ana laylasının şirinliyini, müqəddəsliyini xatırladır. O, Qafqaza ömür boyu yad olmuş, bu torpağın üstünə axan qanların azığın baisalı erməni (hay) cəlladlarının işğalı altında inləyən, neçə-neçə işgalçı hökmədarların tökdüyü qanların şahidi olmuş tarixi Xudafərin körpüsünü xatırladır. O körpünün hər iki tərəfində işgallardan, haqsızlıqlardan, imansızlıqlardan təngə gəlmış eyni kökün, soyun daşıyıcıları Azərbaycan türkləridir ki, zaman-zaman bu tarixi bələlərlə baş-başa qalıblar. Əsrlərlə bu torpaqda qanlar tökülib, şəhid qanıyla yuyulmuş torpağımızın ağrıları sinəmizə çalın-çarpaz dağlarıyla pərçimlənib, lakin Vətənimizin quzey tərəfi öz istiqlalına qovuşsa da, güneyli bacı və qardaşlarımız hələ də işgalin qanlı üzü ilə baş-başadır, məktəbdə öz dilində təhsil almağa həsrətdir. Hərdən mənə elə galır ki, biz güneyli vətəndaşlarımızın haqqını heç düşünməmişik, çünkü müstəqilliyimizə yetişdiyimiz məqamda ölkəmizin adını müstəqil Azərbaycan Respublikası yox, müstəqil Şimali Azərbaycan Respublikası kimi elan edəydik. Bununla biz güneyli vətəndaşlarımızın da varlığını yazılı şəkildə dünyaya bəyan etmiş olardıq. Bu bizi zaman-zaman parçalamaq missiyasını öz üzərinə götürmiş xarici müdaxiləçilərə də görk oları, məhz müəllifi də ehtizaza gətirən bu həsrət, bu yanğı, bu müsibətdir:

*Xudafərin üstə həsrət dağ oldu,
Baxtin taxtı yandı, baxtı dağıldı,*

*Bu nə səbir, bu nə dözüm, ağıldı –
İnamı, ümidi üzdi Damcılı.*

Başımıza gələn bu müsibətlər, torpaq itkisi, yurd itkisi varlığı Vətən eşqilə çağlayan kişilərimizi mənən əyib. Onların ulu babalarının qılinc çaldığı yurdlar güclə, zorla qoparılib yadellilərə ərməğan edilib. Onları öz qadınlarının, ana-bacıların yanında gözü kölgəli, dili qısa edib, axı əskilərdən Vətəni, yurdu, ocağı kişilər qoruyub bu günlərimizə gətirib yetirmişdilər. Birdən-birə türk kişisinə nə oldu ki, onun vuran əli belə kütləşdi? Düşüncəsində bir ətalət, bir inamsızlıq yarandı. Bir vaxt bütün dünyani qılincıyla lərzəyə salmış bu qurd oğlu qurdun ruhunda, canında nə baş verdi? Bəlkə islam dini adı altında mövhumat və cəhalət türk kişisinin döyüşkən ruhunuöləzitdi. Onun döyüşkənliyinin yerini inamsızlıq, ümidi-sizlik, ağrıya əyilmək, onun quluna çevriləmək əvəz etdi. İndi mən tez-tez kişilərimizdən eşidirəm ki, axı biz təpədən-dırnağa kimi silahlanmış toplutüfəngli, atomlu-nüvəli imperiyaya neyləyə bilərik? Çox vaxt imperiyaların gücü sabun köpüyünə bənzəyir, qabaranda əzəmətli olur, partlayanda isə kədərverici. Onlar sabun köpüyü kimi şışib-şışib tez partlayırlar. Biz əgər rüşvətə hərisliyi içimizdə məhv eləsək, usaqdan böyüyə ölkəmizin varlanması, insanlarımızın savadlanması, elmlənməsi üçün çalışsaq, az müddətdən sonra hansı imperiya olursa olsun, bizimlə hesablaşmağa məcbur olacaq. Ona görə kişilərimiz çalışıb rüşvətin kökünü ağıllarından, şüurlarından kəsməlidirlər...

Mənə elə gəlir ki, topdan da, tüfəngdən də qorxulusu millətin ruhunun olən günündür! Millətin ki, ruhu öldü, onun özü də, varlığı da bir müddətdən sonra heçliyə yuvarlanır. Elə Əli Rza Xələfli də yatmış ruhları ayıldan, onlarda Vətən eşqini alovlandıran Damcılı poemasında işgalda olan yurdları dilə gətirir, oxucunu o yerləri unutmamağa, haqq işi uğrunda mübarizə aparmağa, necə deyərlər, fil qulağında yatmamağa çağırır:

*Xələflinin yurdu hələ dardadı,
Qarabağdan xəbər gələ hardadı?
Cənnətin qapısı, yolu burdadı,
Tanrı dərgahına izdi Damcılı.*

Mənim bölgəbazlıqdan, yerlibazlıqdan, qohumbazlıqdan zəhləm gedir. İnsanın həyatda tutduğu mövqeyə çox vaxt yuxarıda sadaladığım

xüsusiyyətlər ağır zərbə vurur. Ümumiyyətlə, Əli Rza Xələfidə bir müsbət keyfiyyəti də dilə gətirmək istəyirəm. Onun üçün Azərbaycanın hər bir tərəfi əzizdir, o redaktoru olduğu “Kredo” qəzetiñə gələnlərdən heç zaman soruşmaz ki, sən haralısan?! Bu Əli Rza bəydə ən müsbət keyfiyyətlərdən biridir. Bizim milləti geriyə salan ən mənfi xüsusiyyətlərdən bir də onun yerliçilik azarına mübtəla olmasıdır. Yerliçilik onu hər bir işdə geridə qoyur, istər elmdə, istər inkişafda onun boğazına kəndir təki dolaşır. Yurdu istəyərlər, ancaq o istək o dərəcədə olmalıdır ki, o sənin milli mənafelərinə xələl gətirməsin. Təəssüf ki, bizdə bu hiss çox vaxt həyat yollarımızda böyük maneəyə çevrilir. Çox vaxt bizi başqa millətlərlə müqayisədə inkişafdan geri salır, milli təəssübkeşlik hissini azaldır, hətta müəllifin Qazax bölgəsində doğulmuş ünlü-ünsüz adamların, elm, sənət xiridarlarının adını sadalaması və onların haqqında gen-bol izahlar verməsi onun ürəyinin genişliyinə dəlalət edir. Qaldı “Kredo”nın çətinlik içində olması və Əli Rza Xələfinin mənəvi və maddi basqlarda qalması ürəkağrıcı bir həqiqətdir, çünkü “Kredo” ədəbiyyatı can-dildən sevib özünü bu sahənin adamı sayanların mənəvi ocağıdır! Bu ocağın sönməməsi üçün biz hamımız əlimizdən nə gəlirsə onu etməliyik.

Mən bir şeyi həyat təcrübəmdən müşahidə etmişəm ki, adi adamlardan çox yaradıcı adamlar arasında paxılılıq hissələri qol-budaq atır. Bir-birinin ayağından dartmağa cəhd edirlər, hətta bu hissələr o qədər yayılıb ki, əlinə qələm alıb təzə cızma-qara edənlər də bu mənfur düşüncələrin əsirinə çevrilirlər, Habelə, bunun ağrısını universitetdə təhsil aldığım zamanlarda belə tələbə yoldaşlarının arasında da hiss etmişdim...

Mənə elə gəlir ki, eyni dili danışan bir millətin bölgə sevgisi Vətən sevgisinin qarşısına sədd çəkməməlidir, məhz Əli Rza Xələfi də Vətənə olan hədsiz sevgidən bu poemani qələmə alıb, onun “Həsrət körpüsü”ndəki istəyi, coşqunu, məhəbbəti duyursan bu poemada. Müəllif poemanın axırını gözəl sonluqla bitirir:

*Zal oğlunun sözlərini yaz saxla,
Fəsil-fəsil payız saxla, yaz saxla,
Sinən üstə bir üçtelli saz saxla,
Deyərsən ki, əhdi pozdu Damcılı.*

Damcılı bulağının hali-əhvalını qətrə-qətrə söz qədəhinə sözüb oxucuna şərbət kimi içirən müəllif, “Ağlayan gözəl”in göz yaşlarını misra-

misra, bənd-bənd ovudur, ağ sulardan dəstə tutmuş “Ağlayan gözəl”in hörüklerinə söz tumarı çekir.

Əli Rza Xələflini Damcılı bulağına çəkib aparan illərlə dostluq etdiyi Daş Salalı kəndinin oğlu olan sadə, mehriban, sakit təbiətli Nizami bəy və hayat yoldaşı Həkət xanımdır. Bu poemanın yaranmasının səbəbkarları əsərdə adları çəkilən obrazlarla bir sıradadır. Həkət xanım ömrünün əziz illərini kompüterin monitoru qarşısında keçirir. “Kredo”nun araya-ərsəyə gəlməsində müstəsna rolu var. Ona bu yolda can sağlığı, sabır, dözüm diləyirəm.

Bir də Allahdan diləyim odur ki, “Ağlayan gözəl”in göz yaşları kədərdən yox, sevincdən çağlasın... Vətənimizin üstündən qara buludlar çəkilsin, işgal altında olan məmələkətimiz yağı tapdağından xilas olsun, yurdlarımızın, həmçinin Damcılının başına Haqqın göylərindən nur tökülsün... Elə bu istəklə də yazımı nöqtə qoyuram.

14.10.2011

ANADAN ŞAIR DOĞULAN MÜŞFİQ...

(Mikayıl Müşfiqin əziz xatirəsinə...)

Neft Daşlarında – Geofizikada işlədiyim vaxtlarda hər dəfə Böyük Zirə (Nargin) adasının yanından sərnişin gəmimiz keçərkən istər-istəməz, özümdən asılı olmayaraq qəhər məni boğurdu... O ada tərəfə baxa bilmirdim. Mənə elə gəlirdi ki, o adada bir zaman dəhşətlər içində haqsızcasına gülləbaran edilmiş insanların bədbəxt ruhları dolaşır. Sanki bu ruhlar bütün günü bir-birlərinə iblislər əlində qırılmış ömürlərinin şirinliklərindən bəhs edə-edə, acı qəhqəhələr çəkə-çəkə, oyan-buyana vurnuxa-vurnuxa sarı tüstü-dumanda bozaran Bakıya sarı boyanırlar... Böyük Zirə adasına yetişəndə, hətta gəminin göyərtəsində bərkdən səs çıxardan adamlara, üzdə bürüzə verməsəm də ürəyimdə acığım tuturdu, çünkü istəyirdim ki, onlar da mənim kimi Böyük Zirə adasına baxanda orda şəhid olanların əziz xatirəsinə hörmət əlaməti olaraq bir anlıq da olsa sükuta dalsınlar. Elə zənn edirdim ki, əgər belə etsək, orada sərgərdan dolaşan ruhlar da toxraqlıq tapar...

Böyük Zirədə məhv olan insanların çox qismi aylıq qazanc haqqı üçün gəmidə gedən adı insanlar kimi deyildi. Onların əksəriyyəti milli mənsubiyyətinə görə, milli dəyərinə görə, xalqın arasından çıxmış sayılıb-sequilən şəxsiyyətlər idi. Onları zamanın acı firtınası şeytanların ağız-ağıza

verib ulaşlığı bir dövrdə haqsızcasına, imansızcasına tar-mar etdi. Bütün arzularını, istəklərini heçə-puça endirdi. Evlərini xaraba qoydu, ailələrini zorla zindanlara atdı, sürgünə yolladı, boş qalmış xanimanlarında bayquşlar uladı...

Bu yaxınlarda televiziya kanallarının birində deyirdilər ki, bəs oramı turist məskəni etmək istəyirlər. Doğrusu, bu xəbəri eşidəndə çox pis olmuşdum. Çox zaman şayiələr həqiqətə çevrilir...

Yaxşı olardı ki, hökumətimizin başında duranlar nakam ruhların qaynaşlığı bu adanı qoruğa çevirsinlər. O ada açıq muzey kimi fəaliyyət göstərsin. Yerli əhali və ölkəmizə qonaq qismində gələnlər üçün Böyük Zirə adasıyla tanış olmaq üçün gediş-gəliş gəmiləri fəaliyyət göstərsin. Ən nəhayət, orada faciəli şəkildə öldürülənlərin ruhuna hörmət əlaməti olaraq abidə ucaldılsın... Bir çoxumuza məlumdur ki, həmin adada dustaqların vaxtilə yaşadığı ucuq-sökük daxmalar qalmaqdadır...

Hələ məktəb zamanından şeirlərini sevə-sevə oxuyub birnəfəsə əzbərlədiyimiz Mikayıl Müşfiq də belə bir bədbəxt tale yaşadı. Bəxtinə iyirmi doqquz il ömür düşən Müşfiq anadan şair doğulmuşdu. Bunu onun məhəbbət dolu, eşq dolu şeirlərinin axıcılığı da bizlərə diktə edir. Cəsədləri Xəzərin qorxulu firtinalarına yem olan faciə qəhrəmanlarından biri də yəqin ki, Müşfiqdir... Həyatının baharında, ömrünün bar-bəhər verdiyi zamanlarda cismi yox edilib, ruhu incidilən Müşfiq!.. Nə idi bu böyük, bu istedadlı şairimizin günahı, hətta ona qəbir evini də çox gördülər?!

Bu gün müşfiqsevərlər, onun xatirəsini əziz tutanlar Xızı bölgəsinə, onun doğulduğu ata evinə üz tutmalı olurlar. Ona yadigar məzar da qoy-mamaq üçün çox güman ki, cismini Xəzərin sularına qərq etdirər!..

Bu yaxınlarda internet portallarında Müşfiqlə bağlı səhifələri aramağa başladım. Bu böyük şairə saytlarda bir sevgi, bir istək, bir məhəbbət gördüm. Bəlkə o, birinci şairdir ki, onun haqqında vikipediyadan, viki-mənbədən tutmuş facebook da daxil olmaqla nə qədər istəyirsən gen-bol məlumatlar var. Şeirləri internet çatlarında çinar kimi sıralanıb. Ürəyim qürur hissilo doldu, sağ olsun bu portalları qurub-yaradan və insanlarımızin istifadəsinə verən kəslər! O kəslər ki, bizim çoxlarımızın bəyənmədiyimiz, ürəyi Vətən eşqilə yanmış qeyrətli, həqiqi mənada qürur doğuracaq gənc insanlarımızdır. Belə gənclərin şəninə nə qədər qürurverici sözlər desək azdır. Necə deyərlər, ömürleri ləyaqət çərçivəsində uzun, bəxtləri ağ olsun! Bu gənclər Azərbaycanımız üçün çox böyük işlər görürərlər internet çatlarında. Onların özləri də elə Müşfiq qədər əzizdirilər bizlərə.

Internet nədir? Internet Yer kürəsini öz cibində gəzdirmək deməkdir. Dünyada baş verən bütün hadisələrdən gün ərzində xəbərdar olursan, hətta imkansızlıq ucbatından xarici ölkələrə ayaq basa bilməyən insanlarımız internet vasitəsilə bütün dünyani səyahət edə bilir. Keçən əsrin 90-cı illərində səsimizi içimizdə batırınların öz səsləri bu gün sürətli internet bazارında dərin quyunun dibindən gəlir.

Bələliklə, mətləbdən qaçmayaq. Yazacağımız mövzunun üzərinə qayıdaq, hətta vikimənbədə Müşfiqin dillər əzbəri olan “Yenə o bağ olaydı”, “Oxu tar”, “Maralım”, “Yaşa könül”, “Sənə qurban”, “Küləklər” kimi eşqi-məhəbbətdən bəhs edən 50-yə yaxın həyatı şeirlərilə bahəm bolşevik ab-havasını tərənnüm edən “28 Aprel”, “Zəfər səsləri”, “Əmək”, “İrəli” kimi şeirləri də yer alıb. Bəs sovet dövrünün yaranışını böyük bir şövqlə nəzəmə çəkən şairi kimlər ölüm girdabına sürükləmişdi? Hansı qara əllər iyrənc caynaqlarını onun yaxasına keçirmişdi? Axı o hələ çox gənc idi, amma gənc olmasına baxmayaraq 70 il, 80 il qələmi kağızlarında ahvay edən şairlərin yaza bilmədiklərini o cəmi-cümlətanı iyirmi doqquz ilin içində yaza bilmüşdi. Əgər Allah verən ömrü qoysayırlar yaşamağa hələ neçə-neçə dastanların, poemaların, şeirlərin müəllifi olacaqdı, amma qoymadılar. Nəyə görə?.. Ona görə ki, Müşfiq anadan şair doğulmuşdu... Bunu isə o zamanın dırnaqarası mənəviyyat adamlarının bir çoxu götürə bilmədi, çünki Müşfiq cilalanmış almaz idi. O öz misra şəfəqlərilə aləmə nur saçırdı...

Bu nurun işığından gözləri qamaşanlar öz ala-yarımçıq bacarıqlarından qorxdular. Qorxdular ki, Müşfiq sağ olsa onlar Müşfiqin yanında çox solğun, üzgün, ciliz, aciz görünəcəklər. Elə ona görə də şeirlərilə könülləri ovsunlayan, ürəkləri riqqətə gətirən şairi susdurdular. Susdurdular ki, bül-bül kimi cəh-cəh vuran misraları, bəndləri bir də şair qəlbindən doğulmasın. Onlar təkcə Müşfiqin özünü yox, həyat işığı görməmiş neçə-neçə şeirlərinin də qətlində fərman verdilər. Onlar ədəbiyyatımızı, kitab rəfini bəzəyəcək Müşfiqin doğulmamış əsərlərinə həsrət qoydular. Onlar ən nəhayət, mənəviyyatımıza zərbə vurdular Mikayıl Müşfiq, Hüseyn Cavid, Əhməd Cavad kimi şairləri məhv etməklə... Özləri nə qazandılar, nəyi qazandılar bilmirəm, amma biz belə mənəviyyat adamlarını itirməklə çox şeyləri bada verdik. “Kommunist” qəzetinin 20 iyun 1937-ci il tarixli sayında Ə.Əkbər adlı müəllif “Müsavatçıların tulası Müşfiq” adlı bir məqalə çap etdirib. Məqalənin kiçik bir parçasını istəkli oxucuların diqqətinə təqdim

etmək isteyirəm: – “İkiüzlü Əhməd Cavad, Hüseyin Cavid, Sanılı və onların ayrılmaz quyruğu olan Mikayıl Müşfiq uzun illər boyu sosializm quruculuğumuza istər açıq, istərsə də gizli surətdə zidd olmuş və murdar işlərini davam etdirmişlər”. Adından da göründüyü kimi məqalə başdan-başa təhqir, böhtan, kinayə ilə doludur. 5 yanvar 1938-ci ildə isə Müşfiqi güllələyiblər. Bu məqaləni nə erməni, nə rus, nə yəhudü yazıb. Bu məqaləni adından göründüyü kimi Ə.Əkbər yazıb, necə deyərlər, sapi özümüzdən olan baltalar... Bu gün də Ə.Əkbərlərin xələfləri mövcuddur, amma dövr o dövr deyil, ona görə də Ə.Əkbərlər o qədər əl-qol ata bilmirlər...

Aman Allah, çox illər ağlımızın gerçəkliliyindən qorxaqlıq boylandı, içimiz ağrılar içində alışib yandı. Öz ahımızın fəryadına xəlvəti hicqirdiq, bu hicqirtilar kirpiklər üstündə şəbnəmlər təki parladı gecəbəgündüz... Biz uzun illər özümüzə gələ bilmədik. Bu gün də hələ yaşlı nəslimiz o qorxuların xofu altından titrək baxışlarla ətrafa boylanmaqdadır. O illərin qanlı havasını udanlar, zəhər kimi ciyərlərinə çəkənlər öz küskün mənləri ilə başa-başa inləməkdədirlər. Elə bu sətirləri yaza-yaza Müşfiqin ürəyindən qopub qələminə süzülən, ağ vərəqlər üstündə göyərçin tək qanad açan “Yenə o bağ olaydı” şerisi qulaqlarında söslənir:

*Yenə o bağ olaydı,
Yenə yiğışaraq siz,
O bağa köçəydiniz.*

*Bizdə muradımızca
Fələkdən kam alaydıq,
Sizə qonşu olaydıq...*

*Arzuya bax, sevgilim,
Tellərindən incəmi?
Söylə, ürəyincəmi?*

O, gözə görünməz, odu ürək yandıran sirli ilhamın gücü misralardan boy göstərir. İnsanın ruhuyla dildarlıq edir. Bax budur Müşfiq şerinin sehri! Ürəklərdə məbəd tikən, odu keçməz məşəl yandıran ilahi ovsunu. Onu aradan götürənlər də elə bu ovsundan qorxdular. Müşfiqin ata yurdu uca dağları qoynundan boyılanan Xızı bölgəsində Sayadlı kəndində yerləşirdi.

O bölgənin insanları farsdilli olsalar da Müşfiqin dahiyanə şeirləri təmiz Azərbaycan türkçəsinin axarı-buxarı ilə cilalanıb. Onun şeirlərini oxuyan- da Azərbaycan türkçəsinə heyran olmaya bilmirsən. Onun hər şeri çeşmə kimi çağlayır, bulaq kimi gözündən qaynayır. İlahi bir piçilti duyursan bu nəğməkar şairin şeirlərində...

Bu gün özlərinə nəğməkar şair adı qoyub yazdıqları cızma-qaralara yüzlərlə mahnılar bəstələdənlərin nə şeirlərinin sözləri, nə musiqisi yadda qalır, çünki ilhamsız yazılış şeirlərdir. İlhamla yazılış şerin musiqisi də elə onun özüylə birgə doğulur. İstedadlı şairimiz Mikayıl Müşfiqin şeirlərində olduğu kimi...

Onun “Maralım” şerində istəkli sevgilinin surəti canlanır. Sən onun gözəlliyində vəcdə gəlirsən, ruhun içinde həyat eşqi çağlayır, sevdanın əli özür dəftərini vərəqləyir, könülü haldan-hala salır, bu şeir qəlbə munis olub ürəyində qalır:

*Dolaşma sıldırıım sal qayalıqda,
Daşlar ayağını əzər, maralım!
Gəl səni bəsləyim gözüümün üstdə,
Etmə aşiqindən həzər, maralım!..*

Və yaxud “Sənə qurban” şerində istəkli sevgilisinə hər misradan bir uca söz sarayı yapır:

*Deyirsən yanında qalacağam mən,
Çox gözəl fikirdir; qal sənə qurban.
Nə zaman istəsən əziz canımı
Qumral gözlərinlə al, sənə qurban.*

Bu gün pula-vara hərislər, beşgünlük ailə həyatı quranlar, doğulan uşaqların həyatını faciə dolu ömürlə qol-boyun buraxanlar Mikayıl Müşfiq şeirlərindən bəhrələnsəyidilər mənə elə gəlir ki, pis olmazdı. Onlar sevginin ucalığını, həyatın şirin olduğu qədər, acı olduğunu dərk edərdilər və qurduqları ailə həyatının möhkəmliyi üçün can-dildən çalışardılar, çünki Müşfiqin şeirlərində yüksək həyat eşqi, sevginin, məhəbbətin yenilməzliyi, möhtəşəmliyi insan üzəyində məhrəmanə hissələr bəsləyir. Onu nəinki öz sevdiyinə kəc baxmağa, əksinə, adamı bu ilahi hissə ömür boyu sadıq qalmağa səsləyir.

Bu gün yazıq şerin başına min bir oyun açan, bir-birini bəyənməyən şairlər ordusu yaranıb. Özü də biri-birindən müştəbeh, biri-birindən havalı! Şerə postmodern yarılığı yapışdırıb, onun hal-əhvalını pərişan edən bu dırnaqarası söz bahadurları nəinki ədəbiyyatımızı şeirlə parlatmaq istəyirlər, hətta onu belə getsə şeirsiz qoymaq istəyirlər. Bu gün ədəbiyyat portallarında gen-bol şeirləri çap olunan bu dırnaqarası istedad sahiblərinin şənине internetdən başı çıxan və orda bir oxucu kimi sözünü deməyi bacaran insanlar həqarət dolu məktublar yazırlar, hətta şerin necə yazılmasını bu qələm sahiblərinə başa salmağa çalışırlar. Əziz söz və qələm sahibləri, bu ürəkbulandırıcı, başgicəlləndirici bir mənzərə deyilmi?!

Beləliklə, əgər biz ingilis kimi yazmaq istəyiriksə ingilisin Şekspiri olub və onun yazdıqlarını oxuduqca oxumaq istəyirsən, hərgah biz rus kimi yazmaq istəyiriksə rusun Puşkin olub onun şeirlərinin axıcılığına heyran olmaya bilmirsən.

Ədəbiyyatdan pul çıxarmaq istəyənlər, onu qazanc mənbəyinə çevirmək istəyənlər bilməlidirlər ki, bədii yaradıcılıq ilahi ruhun məhsuludur. O ani fikirlə, içib dəmlənməklə yaranmir. Onun yaranması üçün gərək anadan şair doğulasan Mikayıl Müşfiq kimi... Şair ilhamın nə olduğunu anlamayan, lakin şairlik sevdasına düşənlərə bir dördlüyündə yazırıd:

*Şairə ilhamdan mayə gərəkdir,
Anasız çocuğa dayə gərəkdir,
Şairəm söyləyir yerindən duran,
Adamin üzündə həya gərəkdir!..*

Bu gün Mikayıl Müşfiq həyatda yoxdur, onu ömrünün iyirmi doqquzuncu ilində bugünkü şair olmaq istəyən və anadan şair doğulmayan həmtaylorın sələfləri susdurdular. Cismən onu məhv etdilər, həyatının çıçəkləndiyi vaxda onu sevməyə, sevilməyə həsrət qoydular. Onu gülzlü yarından ayırdılar, ona vətən xaini, xalq düşməni damğası vurdular. Onun şair ruhumun qarşısında bir tələ qurdular, bir səd kimi durdular və qismən də olsa arzularına çatdılar, amma bu ilhamlı şairi, ilham pərisi anbaan sinəsində cövlən edən şairi cismən öldürdülər, fəqət mənən onu həyatdan apara bilmədilər, çünki bu gün Müşfiq çox mənəm-mənəm deyən şairləri internet portallarında çoxdan ötüb keçib, öz ölməz, əbədiyaşar şeirlərilə!.. Facebookda Mikayıl Müşfiq səhifəsi var. Minlərlə oxucu onun şeirlərinin

şəninə xoş sözlər yazır, onun ruhuna Allahdan rəhmət diləyirlər. Sonra da deyirik ki, gənclik kitab oxumur, axı bu internet portallarında var-gəl edən əsasən gənc oxucu ordusudur ki, yorulmadan mütləq edirlər və yaxşını pişdən ayırmağı bacarırlar. Belə gənclərimizə Allahdan cansağlığı diləyib, onlarla qürur hissi keçirdiyimi bəyan etmək istəyirəm.

Müşfiqin könlündə coşub-çağlayan məhəbbət, sanki mavi donlu bir mələk idi. Bu mələyin donunun qırçın ətəklərini qəlbində baş qaldırıb tügən edən ilham küləkləri əlləri oxşayan yelpiklər təki əzizləyirdi... O, məhəbbət mövzulu hər şərində sevgiyə misra-misra könül kərpiclərilə məbəd yapirdı, sanki bu məbəddən ilahi ruhun sədası göylərin bağrına dikəlirdi. Oradan buludların göz yaşına çevrilib yerlərə ələnməkçün... Bu ələnən gurşadlardan bağları, çəmənlikləri bəzəyən çıçəklər doğulurdu, Müşfiqin şeirlərinin ruhunda, amma bu ilahi eşqin carxısını susdurdular, sanki könül bülbülnün bağrına min bir yerdən ox vurdular.

Müşfiq daxilən azad idi, onun daxili azadlığı çeşmələr təki çağlayan misralarından görünür, amma o da dövrünün şairləri kimi bolşeviklərin, əli qanlıra batmış cəlladların zor gücünə yaratdığı başıpozuq quruluşa şeirlər həsr edirdi. Bu şeirlər onun ruhundan, canından doğulmasa da, o, bunları yazıb o dövrün mətbuat səhifələrində nəşr etdirirdi, ancaq təəssüf ki bədxahlar onun yazdığı bu şeirlərə məhəl qoymadılar, ürəyi ilahi məhəbbət eşqilə döyünen şairi məhv etdilər.

Müşfiq 5 iyun 1908-ci ildə Bakıda rus imperiyasının tügən etdiyi bir zamanda doğuldu, onun bayrağını, 1918-ci ildə on yaşında olarkən səkkizaylıq müstəqilliyimizin şahidi olub üçrəngli istiqqlal bayrağımızı və ən nəhayət, sovet bayrağını gördü. Onun körpəlik həyatı imperiyaların toqquşduğu və qanlı müharibələrin tügən etdiyi bir dövrə düşdü. 1920-ci ildə Azərbaycanda bolşeviklər qələbə çalandı Müşfiqin on iki yaşı var idi. Gəncliyə yetdikcə bu dəhşətli cəxnaşmalar onun şair ruhunu öz yolundan döndərə bilmədi. Onun duyğuları şərə çevrilib vərəqlər üstünə axdı, eşqə bağlı könülləri titrətmək üçün... Bir-birindən oxunaqlı, bir-birindən axıcı şeirlərlə cilalanmış kitabları çap olundu.

Müşfiq həyat eşqilə çağlayan könlünü ilahi misralarının şirinliyində ovudurdu. Bu şeirlərin hər biri sevgilisinə öz sevdalı diliylə şərqi bəstələyən bir bəstəkar ovsunu ilə, könül duyğularını rənglər içində hamarlayan və onlardan rəsmlər çəkən rəssam işığı ilə sehrlənmişdi. Bu şeirlər müxtəlif zamanların sevgi şərqiləri idi. Neçə-neçə nəsilləri yola salacaq, bu Vətən

var olduqca Müşfiqin şeirləri də, yaratdığı əsərlər də Azərbaycanımızla bahəm, onun dəyərli, vətənsevər insanların dilindən düşməyəcək...

Şeri yaşıdan onun müəllifi yox, onun şeir kimi doğuluşudur. Şeri yaşıdan nə müəllifə verilən ödüllər, nə təmtəraqlı təriflərdir. Şeri ilham yaşıdır. İnsan bədənində can olduğu kimi, əsl şerin də bədənində ilham var, həm müəllifi, həm də şeri əbədiyyasın ilham edir. Onu da böyük Yaradan hər kəsə vermir, əgər şeir şeir kimi doğulubsa, onu nə zaman qadağaları, nə qarafikirli insanlar ədəbiyyatdan, insanların qəlbindən, düşüncəsindən silə bilməz. Bir el məsəlində deyildiyi kimi: “Su axar, çuxuru tapar”. Müşfiqin şeirlərinin qarşısına keçilməz sədlər çəkib, onu yağı damgasıyla susdurulanlar, burnundan uzağı görməyən adamlar idi. Onlar ədəbiyyatımızı Müşfiqin şeirlərindən təmizləmək istədilər, əksinə, Mikayıł Müşfiq xalqın qəlbində bir əfsanəvi qəhrəmana çevrildi, onun sevda dolu şeirləri el-el, oba-oba dolaşdı, xalqın könlündə istəkli bir yer tutdu. Onu susdurulanlar xalqın gözündə kiçilib yox oldular, Müşfiq isə xalqın qəlbində yenidən doğuldu öz ruhu oxşar bir-birindən şahanə, gözəl misraları ilə... Şair “Oxu” şerində təkcə öz sevgilisinin yox, həyatı cani-dildən sevən insanların ruhunu dinlədir:

*Oxu, sevdiciyim, öz həvəsinlə!
İlham qanadlanır sənin səsinlə.
Nəğməndə oynasın sellərin səsi,
Dan yerindən əsən yellərin səsi!*

Bakı ərazisi, ümumilikdə Abşeron bölgəsi muğamın, qəzəlin beşiyidir. Burda tar hər insan qəlbinin istəkli qonağıdır. Onun telindən qopan sədaları burda uşaqtan böyüyə hamı sevir, çünkü tarın əsrarəngiz tellərindən muğamın şöbələri yaranıb bəmdə-zıldə muğam xiridarlarının nəfəslərində pərvəriş tapıb. Elə Müşfiq də dağlı ailəsində böyüüb boy-a-başa çatmışdı, o, muğamı da, qəzəli də çox sevirdi. Elə o sevgidən yana onun “Oxu tar” şeri yaranıb. Dünən olduğu kimi bu gün də, sabah da xalqın könlündə bu şeir zaman-zaman yaşayacaqdır. İstedədi sellər təki aşib-dاشmiş şair “Oxu tar” şerilə tara əbədi bir heykəl yonub. Nə qədər ki vətən insanı durur, bu şeir də onunla bahəm yaşayacaqdır:

*Oxu, tar, oxu, tar!
Səsindən ən lətif şeirlər dinləyim.*

*Oxu, tar, bir qədər!
Nəğməni su kimi alışan ruhuma çılayıim,
Oxu, tar!
Səni kim unudar?
Ey geniş kütlənin, şirini, şərbəti –
Alovlu sənəti!...*

Tarın qəlb titrədən sehrinə düşmüş şair onun tellərinin fəğanını misralarının dili ilə oxucunun ürəyinə bir şərbət kimi səpir. Tarın mizrabının tellərə haray salan sədaları altında qulaqlarında bağrı yandıran “Segah”, “Çahargah”, “Hümayun”, “Şahnaz”, “Şüstər” səslənir. Budur, Müşfiqin bulaq kimi çağlamlış istedədinin bəhrəsi!..

İlləmi sellər təki aşib-daşan Müşfiqin “Həyat sevgisi” şeri, sanki öz dostu-yarı ilə, doğmaları ilə vida şeridir. Bədbəxt taleli şair, elə bil başına gələcək fəlakətin acı yellərinin qoxusunu qabaqcadan duyubmuş, ona görə insan ruhunu qəmləndirən, onu qəhər yaşları ilə boğan bu şeir yaranıb:

*Ah, mən gündən-günə bu gözəlləşən
İşıqli dünyadan necə əl çəkim?
Bu yerlə çarpışan, göylə əlləşən
Dostdan, aşinadan necə əl çəkim?*

*Həyat dedikləri bu keşməkeşdən,
Qəlbimdə, qanımda yanana atəşdən,
Gecədən, gündüzdən, aydan, günəşdən,
Bu əngin fəzadən necə əl çəkim?*

Özünə Müşfiq adını təxəllüs götürən şair, yəqin ki, bu adın ərəbcədən tərcüməsini bilməmiş deyildi. Müşfiq – şəfaqətli, mərhəmətli, ürəyi yumşaq, mehriban deməkdir, amma çox təəssüf ki, dövr onunla mərhəmətli, şəfaqətli, mehriban olmadı. Bir el bayatısında deyildiyi kimi:

*Fələyin qəhri mənə,
Gəlmədi rəhmi mənə.
Doldurub qəm piyaləsin
İçirtdi zəhri mənə...*

Onun ilhamla çağlayan ürəyini susdurdular, hətta bir quru məzarı da ona çox gördülər. Hələ uşaq vaxtlarından Mikayıl Müşfiqin Siyəzən rayonunun girəcəyindəki büstünün küskün görkəmili rayona gəlib-gedənlərin nəzərini cəlb etdiyini gördüm. Bizi də ədəbiyyat müəllimlərimiz həmin büstün öünüə gətirər və biz də onun şeirlərini əzbərdən deyərdik... Bu gün də o büst Siyəzənin girəcəyini bəzəməkdədir. Müşfiq öz küskün və yaraşıqlı görkəmili üzü Xidirzindəyə – Beşbarmağa, Xızı dağlarına sarı boyanmaqdadır, amma onun məhvinə fərman verənlərinə nə özləri xalqın qəlbində var, nə izləri, nə də sözləri... Olub-keçənlər onu diktə edir ki, gec-tez zaman öz sözünü deyir, bu ikiayaqlı bəndələr hansı imansızlıqları, haqsızlıqları etsələr də, fələk hər kəsin əməlini öz qarşısına çıxarır. İstər yaxşı mənada, istər pis mənada. Müşfiqin də qətlinə fərman verənlər yəqin ki, Yaradanın qəzəbinə gəlməmiş deyillər. Arxivlər açılır, hər kəsin əməlləri yavaş-yavaş üzə çıxır və çıxacaq... Onsuz da dünyaya gələn istədi-istəmədi bir gün bu dünyadan yiğisib getməlidir. Mikayıl Müşfiq iyirmi doqquz illik ömrü ilə ədəbiyyatımızda öz nəhəng və möhtəşəm şeir heykəlini yonda, bu heykəli nə zamanın qasirgaları, nə tufanları yox edə bilməz, çünki o heykəl xalqın ürəyində ucalıb qeyri-adi istedad sahibi olan dahi şairin özü tərəfindən. Ruhun şad olsun, ey qəlbimizdə iyirmi doqquz yaşılı qalan şair!.. Allah sənə qəni-qəni rəhmət etsin...

19.11.2011

MƏNƏVİYYAT İŞİĞINDA

Müasir Azərbaycan ədəbiyyatını mütaliə etdikdə söz adamlarını bir neçə qismə bölmək məcburiyyətində qalırsan. Bir qisim söz adamları qələminə yaradıcılıq yolu qismində iyirmi illik müstəqilliyimizin yalnız cah-calallı tərəflərini seçilir. Bununla da yaşadığı cəmiyyətdə öz ziyalılıq amalına xidmət etdiyini zənn edir, amma mənə elə gəlir ki, qələmi əlinə alıb özünü yazıçı qiyafəsində görən hər bir kəs doğulduğu yurdun, vətonin ağrı-acılarını, milletinin əyər-əskikliklərini vicdanının hökmüylə ürəyinin cəfasına, qələminin vəfasına söykənib yazıya gətirməlidir. Bu heç də iqtidarda olan hakimiyyətə zidd getmək yox, onun inkişafına təkan verməkdir. Cəmiyyətdə baş verən haqsızlıqlar da, vicdan tərəzisinin əyilməsi də, kasıbin, imkansızın göz yaşı da, işsizlik də, məmur özbaşinalığı da, amansızlıq-imansızlıq da hökmən yazarın qələmindən keçib vərəqlər üstünə

səpələnir. Bəli, cəmiyyətdə baş verən özbaşınalıqlara özünü şair, yaziçi, jurnalist sayan qələm əhli birinci səsini qaldırır və qaldırmalıdır, məhz Elman Rüstəmov (Qəmgin) o qisim qələm əhlindəndir ki, cəmiyyətin ağrı-acılara, kəsə yolla desək haqq tərəzisinin əyilmasına dözə bilmir. Yalançı təriflərdən, riyakar gülüşlərdən, həyasi olmayan baxışlardan bezir. Dərdini ağlıdan qaynayıb çıxan sözlərin ağrısına bükür və onu publisist, hekayə, şeir dili ilə oxucusuna çatdırır. Elə söz adamının müqəddəs diləyi odur ki, düzə qələmini çalsın, yaltaqlığa, məddahlığa, yalançı təriflərə yox desin. Bəzi yazar qurumlarının daxilində öz əndazəsinə, yazısına-pozusuna vurulan və özünü anadangəlmə yazar qismində görən bir çox adamlarımız da bilməlidir ki, yazıçı olmaq hansısa birliyin daxilindən yox, öz içindən başlayır. Öz içindən başlayan yazıçılığının bar-bəhərini də oxucu dadmağa müyəssər olur və ondan əməlli-başlı zövq alır, necə ki, mən qələmdəşim Elman bəy Qəmginin kitablarını oxuduqca mənəvi qidalandım, hətta hərdənbir göz yaşı içində qəhqəhə çəkib güldüm də!

Hörmətli oxucuları dəyərli yazıçımızın 2010-cu ildə “Qanun” nəşriyatında çap olunmuş “Başkəsənlər” kitabı ilə tanış etmək istəyirəm. Kitab üç hissədən ibarətdir. Kitabın birinci hissəsi müxtəlif illərdə yazılmış və dövri mətbuatda çap olunmuş hekayələrdən ibarətdir. Kitabın birinci hekayəsi olan “Kreml qülləsi” diqqətimi cəlb etdi, hətta oxuyub doyunca güldüm də. Əgər yazıçı oxucunu öz yazdıqlarıyla güldürürsə, ağladırsa, ən nəhayət, düşündürə bilirsə, demək, o bu yolda uğur qazanıb. Elə Elman Rüstəmov da uğur qazanan sənətkarlarımızdandır, çünki sənətkarlığın qiyməti nə alındığın mükafatlarda, nə də yerli-yersiz təriflərdədir. Sənətkarlığın qiyməti onun araya-ərsəyə gətirdiyi ədəbi-bədii məhsuldadır. Bu hekayədə həqiqətən göz yaşı içində gülüş var. İşgallar altında inləyen böyük bir millətin dilinin, mədəniyyətinin, siyasetinin basqları altında inlədiyini bu kiçik hekayədə eyhamlarla, oxucunun diqqətinə çatdırır və düşünməyə vadar edir. Hekayənin sonunda “Mən isə raketin Kremlin qülləsinə oxşatmışam və anketdə Kremlin qülləsini çəkmışəm sən demə...” Sovet dövründə rus dilini bilməyən kənd uşaqlarımız Rusyanın müxtəlif şəhərlərində ali təhsil alırdılar. Onlardan az bir qismi ali təhsilli mütəxəssis kimi yetişirdi. Özü də min bir əziyyətlərə qatlaşa-qatlaşa. Müəllif bu çətinlikləri yiğcam bir hekayədə oxucusuna ustalıqla çatdırır. Onun “Ağ vərəq”, “Mən tupoy”, “Çaşbaş Əhməd” kimi hekayələri kitabda yer alıb. Bu hekayələr öz oxunaqlığı ilə, ürəyəyatılmışlığı ilə diqqəti cəlb edir.

Mən isə müəllifin “Başkəsənlər” hekayəsinin üstündə xüsusən dayanmaq istəyirəm. Elə uşaq vaxtlarından nənəmin türklər haqqında danışlığı şirin-şəkar xatırələri məndə onlara xüsusi məhəbbət yaratmışdı. Nənəm deyirdi ki, türklər gəlməsəydi, erməni-rus dəstələri bizi tamamilə məhv edəcəkdilər, hətta 1918-ci il dəhşətlərində nənəmin də bir bəlkədə olan qız uşağını oda atıb yandırmışdır. O, dünyasını dəyişənə qədər namaz üstündə şəhid türk əsgərlərinin ruhuna salavat çevirərdi və onları böyük məhəbbətlə yad edərdi... Elə Elman bəy də “Başkəsənlər” hekayəində türkiyəli oğlanla azərbaycanlı qızın ali məktəbdə bir-birini sevməsindən, bir müddət sonra onların toy mərasimində baş verən məzəli əhvalatlardan bəhs edir və illər boyu bir-birindən ayrı düşmüş eyni dilin, eyni kökün, eyni dinin daşıyıcıları olan Türkiyə türklərilə Azərbaycan türklərinin dillərində işlənən bəzi sözlərin başqa-başqa mənalar daşımasının bir-birləri arasında anlaşılmazlıq yaratmasını qələmə alır. Burada həm ürəkağırdıcı kədər, həm də düşündürücü gülüş vardır, çünkü Türkiyə türklərinin çoxdan çəkilmiş filmlərinə baxdıqda onlarla demək olar ki, eyni dili danışdığınışızın şahidi olursan. Sonralar isə Türkiyə türklərinin dilində, sanki bizim dilimizdən uzaqlaşma olub, amma Azərbaycan türkcəsinə yaxşı bələd olan hər bir kəs üçün Türkiyə türkcəsi də o qədər çətinlik törətməz.

Elman Rüstəmovun “Başkəsənlər” kitabında ikinci hissədə “Şeirlər” yer alır. Bir yazar olaraq şeir ruhuma daha yaxın olduğu üçün bu bölmədən xüsusi bir maraqla söhbət açmaq istəyirəm. Əksər hallarda tənqidçilərimiz şeirdə mənadan, məzmundan öncə kəşflər axtarırlar, amma mənə elə gəlir ki, şeir də yaradıcılıq növünün bir üsuludur. Onunla da çox mətləbləri, çox incəlikləri, dövrün ağrı-acılarını, zaman tərəzisinin əyilməsini daha yüyrək yolla oxucuya çatdırmaq olar, çünkü şerin dili daha itidir, daha kośicidir, daha ağrıcıdır. Biz bu gün dastanlarımızda, bayatılarımızda, ağılarımızda, laylalarımızda tarixin dolaylarında baş vermiş bir çox mətləbləri açıq-aşkar görürük. Hər bir dövrün yazarı öz tarixini təbii olaraq bədii ədəbiyyatın dili ilə kitab shəhifələrinə həkk edir. Elə Elman Rüstəmovun “Başkəsənlər” kitabındaki şeir bölməsi yaşadığı dövrün bənzərsizliklərini, qeyri-adi incəliklərini, ağrıcı, düşündürücü, güldürücü məqamlarını şerin dili ilə nəzmə çəkir. Onun “Heykəllər də canlıdır” şeri dərin-dərin mətləblərdən xəbər verir. Şeirdə müxtəlif zamanlarda müxtəlif talelər yaşımış təfəkkürlü, təkəbbürlü insanların heykəl ömründən bəhs edir. Şeirdə Qarabağda erməni cəlladları tərəfindən gulləbaran olunmuş Natəvanın, Üzeyirin,

Bülbülün incik heykəllərindən söz açılır. Dahi Marksın, Leninin, Kirovun, Əzizbəyovun, Nərimanovun və bir çoxlarının heykəl ömrünü nəzmə çəkir. Müəllif elə şerin ilk misralarında heykəllər barədə tutarlı açıqlamalar verir:

*Heykəllər də canlıdır,
Doğulur,
Yaşayır,
Ölür.
Heykəli dərd-qəm deyil,
Zaman özü öldürür.*

Doğrudan da belədir. Bir zamanlar Leninin heykəllərilə bəzənmiş Azərbaycanda indi bir dənə də olsun onun heykəlinə rast gəlmək mümkün deyil. Mənim hərdən bir heykəltərəşlərə elə ürəyim yanır ki... Axı bu heykəllər onların yaradıcılıq işidir. Öz ürəklərini, öz vaxtlarını qoyublar bu heykəllərə, amma axırdı müəllif şeri gözəl, tutarlı bir sonluqla bitirir:

*Nə yaxşı ki, Nizami,
Füzulimiz yaşayır,
Yenə dərisi soyulan,
Cılalanın, yonulan,
Nəsiminin heykəli,
Avropalaşmış Şərqdə,
Günəş kimi parlayır.*

Doğrudan da kimlər at oynatmayıb bu ölkədə, amma Nizami, Füzuli, Nəsimi öz müdrikiyilə zirvədən boylanır, dünya durduqca da boyلاناقاقدır. Müəllifin bir-birindən dəyərli, bir-birindən maraqlı şeirlərini oxuyarkən oxucu bu mövzulardan bir çox məlumatlar toplayır, tarixin görümlü-baxımlı, ölümlü-qalımlı günlərinə çıraq tutur. Onun “Hitlerin uşaqları və yaxud qana boyanmış röya”, “İşiq idarəsinin rəisi haqqında ballada”, “Mən hansı bir insana” şeirlərini maraqla oxumamış keçə bilmirsən. Beləliklə, dəyərli oxuculara diləyim budur ki, Elman Rüstəmov yaradıcılığına diqqət kəsilsinlər.

Ümumiyyətlə, mütaliədən, kitabdan, kitabxananadan gen düşməsinlər, çünki nə internet mütaliənin yerini verə bilər, nə televiziya, nə də radio.

Mütaliə insanın mənəvi aləmini zənginləşdirir, onda bəşəri hissləri cilalayır, onu ilahi eşqə munis edir. Mənə elə gəlir ki, son vaxtlar cəmiyyətimizdə mənəvi kasadlıq yaranıb. Bu, insanların geyimindən tutmuş hər bir məsələdə özünü açıq-aydın bürüza verməkdədir. İnsanların simasında bir soyuqluq, bir biganəlik yaranıb. Mütaliə – insanın öz ruhuna qayıdışıdır, insani hisslərinin həyat toplusudur. Mütaliə edən şəxs heç zaman şerşeytana ulaşmaz, xeyrixah, həyatsevər, vətənsevər olar.

“Xoşbəxt günlərimin acı göz yaşı” və yuxarıda haqqında söhbət açdığımız “Başkəsənlər” kitabı ilə oxuculara yaxşı tanış olan Elman Rüstəmovun (Qəmginin) 2011-ci ildə çapdan çıxmış “Anama məktub” kitabı öz oxunaqlığı ilə heç də o biri kitablarından geridə qalmır. Kitabda “Səfirin telefonu” tragikomediyasında başdan-başa cəmiyyətimizdə baş verən bir çox iyrəncliklər qələmin qüdrətilə sətirlər içində ay-haray salır. Müəllif bu əsərdə pulla təhsil alan, ancaq biliyi heç bir qəpiklik olmayan, əslində bədbəxt insanları kəskin tənqid atışınə tutur. Əsərdə iştirak edən surətlərin adları artıq oxucuya çox mətləbləri aşkar edir. Qiyamzadə, Bərbərzadə, Dəllalzadə, Mollazadə və sair. Müəllif əsərdə cəmiyyətin görünməyən tərəflərini önə çəkir və əslində insanlığa, inkişafa, yüksəlişə zidd adamları üz-üzə qoyur və özü də bir yazıçı ustalığı ilə bu obrazlarla söz döyüşünə çıxır. O, əsərdə baş qəhrəmanlardan biri olan Qiyamzadənin dili ilə deyir: “Çoxunuz Akademiya qurtarmışınız, ancaq bir ünvanı oxuyub müəyyənləşdirə bilmirsiniz...” Doğrudan da ətrafımızda valideynləri tərəfindən min bir əziyyətlə oxudulan, amma sonda heç bir iş yerinə yaramayan onlarla ali təhsilli cavanlara rast gəlirsən, işsiz, bekar, bacarığı olmayan belə gəncləri görəndə adamın ürəyi ağrıyrı.

Elman Rüstəmovun “Anama məktub” kitabında hekayələr bölməsi də var. Hekayələr bölməsində “Məhsətili qul”, “Gözyaşı ilə isladılmış “Triaksion”, “Çaşbaş Əhmədin sərgüzəştləri”, “Anama məktub” və digər hekayələri rəvanlığı və axıcılığı ilə diqqəti cəlb edir. Ümumiyyətlə, müəllif cəmiyyətin içində baş verən gerçəklilikləri bir yazıçı dəqiqliyilə görüb qiymətləndirməyi bacarır və onu sözün qüdrətilə gah nəzmə, gah nəsrə çəkir.

Elman bəyin kitabları ilə tanış olduqda Vətən təəssübü çəkən yaşadığı cəmiyyətin ağrı-acılarını çox düzgün qiymətləndirməyi bacaran vicdanlı, millətinə, yurduna vəfalı bir qələm əhli göz önündə canlanır. O, məhz gülbülbülü deyil, qəlbini titrədən məqamları qələmə alır. O, “Məhsəti qul” hekayəsində Bakıdaneçə illərdi xalqımızındılindəndüşməyən qulbazarından

bəhs edir. Burada ali təhsilli adamlardan tutmuş bütün zümrələrdən olan insanlara rast gəlmək olar. Onların bircə amacı axşama evlərinə beş-on manat çörək pulu apara bilməkdir. Oğurluq, əyrilik, haram, rüşvət əllərindən gəlməyən bu zavallı insanlar onum-bunun qapısında günəmzdə işləməyə məcburdurlar, məhz hörmətli yazarımız da cəmiyyətimizin üzqarası olan bu acınacaqlı vəziyyəti qələmə alır. Hekayənin əvvəlində yazıçının qeyd etdiyi kimi, “Qul bazarına sükut çökmişdə, imkanlı ağalar yayın istisindən Antalyaya, “Atlanta”, dənizkənarı villalarına qaçıqları üçün qullar işsiz qalmışdı...” Bu yaxınlarda bizə də işlə əlaqədar bu qullardan ikisi gəlib çıxmışdı. Bu ana qədər öz gözümlə görməmişdim onları... Doğrusu, çox ürəyim ağrıdı və bir neçə gün özümə gələ bilmədim, çünkü mən millətimizi bu vəziyyətdə görmək istəmirəm...

Müəllifin “Anama məktub” hekayəsi xüsusilə öyündərini, ürəkağrıcı bir həqiqətlə oxucunu baş-başa qoyur. O, 20 il Vətəndən Holländiyaya iş dalınca getmiş bir vətən insanından söz açır. 20 ildə anasına bir dəfə də məktub yazmayan oğul, hətta anasının adını da unudub. Bu gün nəinki Holländiyaya, dünyanın dörd bir tərəfinə səpələnmiş vətən övladları bir parça çörək üçün yurd-yuvasından uzaq düşmüş və yol gözləyən əzizlərini intizarda qoymuşlar, amma təessüf ki, öz ölkəmizin içində də yaşlı valideynlərini qocalar evinə atan, onların varlığını öz süfrəsinin qırığında görmək istəməyən neçə-neçə adı bilinməz soydaşlarımız var ki, onlar cəmiyyətimizə üz qarasıdır. Çünkü bu gün atlığımız yanlışlıqlar sabahın bünövrəsində titrəyişlərə, çəkişmələrə, özümüzdən uzaqlaşmağa, yadlaşmaya aparıb çıxarır. Öz kökünə yad olan insanların isə aqibəti dünyaya çıxdan bəlliidir. Dünya belə insan topluluqlarını tarix səhnəsində silib arxivlərə asanlıqla atır, çox vaxt isə onlar hətta arxivlərdə də it-bata düşürlər.

Bizim millətdə də kökünə-soyuşa yadlaşma göz önündədir. Quzey Azərbaycanın paytaxtı Bakı indi görünməz-tanınmaz dərəcədə dilini dəyişməklə məşğuldur. Bu, küçələrdə vurulan reklamlardan tutmuş, dükanların adlarına qədər hər yerdə müşahidə olunmaqdadir. Biz artıq sürətlə ruslaşmadan ingilisləşməyə doğru gedirik. Əlqərəz, hansı dildə danışırıq danışaq, təki bircə öz dilimiz olmasın. Əslində heç camaati da qinamaq olmaz, rus dili, ingilis dili bilməyəni heç bir idarəyə işə götürmürlər. Balam, bu ingilisdən, rusdan soruşan yoxmu ki, mənim öz gözəl, mükəmməl dilim ola-ola mən sənin dilində niyə danışım? Dəyərli oxucular elə güman edərlər ki, mən dil öyrənməyə qarşı çıxıram. Əsla, neçə dil istəyirsən öyrən, amma

öz dilin də öz vətənində işlək olsun. Axı bu bizim Vətənimizdi, nə ingilisin, nə də rusun deyil, hətta televiziya aparıcılarının bəziləri də tez-tez gah ingilis, gah rus sözlərinə müraciət edir. Mənim “Əhsən” sözümə nə olub ki, tez-tez “bravo” deyirlər? Atalar demişkən: “Yağışdan çıxıb, yağmura düşdük”. Əlqərəz, Allah bizim axırımızı xeyrə calasın... Mətləbdən uzaqlaşmayaq, sözünü, sözə söykənmış qələminin qədrini bilən Elman Rüstəmov da hekayədə özünü-sözünü unudan, hətta onu dünyaya gətirən doğmaca anasının da adını yaddaşından silən dırnaqarası oğulları kəskin tənqid atəşinə tutur.

Müəllifin “Anama məktub” kitabında müxtəlif illərdə dövri mətbuatda çap olunmuş məqalələri də yer alıb. Onun “İngilisin it siyasəti” məqaləsi bugünküümüzün ikili dünyasının acı mənzərələrinin gerçek təsviridir. Məqalə ev şəraitində bəslənən, əzizlənən itlərdən bəhs edir. Heyvanı təbiətin qoyundan qoparıb evə salan və onu uşaq kimi əzizləyən insanların əslində faciəvi həyat mənzərəsini gözlərimiz öünüə gətirir. İtləri adamlardan çox sevən qərbilər bütün dünyaya ədəb dərsi keçirlər. Demokratiya pərdəsi adı altında insanları öz kök-soyundan uzaqlaşdırır, kosmopolit mühitin qurbanı edirlər. Tarix bize diktə edir ki, öz dəyərləri ilə yaşayan xalqlar uzunömürlü olublar, yəni tarix səhnəsində əsrlərlə zirvələr fəth ediblər.

Dəyərli yazarımız Elman Rüstəmovun kitabının sonu “Hüseyn Cavidin antimənqurtlaşma peyvəndi” məqaləsi ilə bitir. Bəlkə müəllifin bu yazısını axıra saxlamasının bir rəmzi mənası da var. Kitab başdan-başa cəmiyyətin ağrı-acıları ilə doludur, o yenidən oxucularının yaddaşlarını çözəlməyə, olub-keçənləri göz öünüə gətirməyə çağırır. Yazının əvvəli belə başlayır: “Ey türk, niyə məhv etdilər Hüseyn Cavidi və Cavidkimiləri, Hüseyn Cavidləri, Əhməd Cavadları, Ruhulla Axundovları, Heydər Hüseynovları, Salman Mümtazları? Nə idi günahları?” Əslində cəmiyyətdə baş verənlər həmin cəmiyyətin sakınları ilə birbaşa əlaqədardır. Manqurtlaşma, soykökdən uzaqlaşma, əslinə xor baxma sonda insanları bir çox çaxnamalarla, fəlakətlərlə, ağrı-acılarla baş-başa qoyur. Ağac öz kökünün üstə bitər deyirlər. Elə müəllifin də dediyi kimi “odur ki, nə qədər gec deyil, gəlin unutqanlığa qarşı vaksin tapaq, millətimizi vaksinasiya edək. Öz keçmişlərini unutmamaq üçün”.

Sonda dəyərli qələmdaşım – Elman Rüstəmova demək istəyirəm ki, sizin iki kitabınızı oxuyandan sonra belə qənaətə gəldim ki, sizə heç də Qəmgin adı yaraşmir, çünki siz qəmginliyi həyat devizi edib bir künçə

sixilib qalan adam təsiri bağışlamadınız mənə. Əksinə, sizin ağlinizdan zərrə-zərrə qopub düşən hekayələriniz, şeirləriniz, məqalələriniz cəmiyyətin bəlalarını üzə çıxarıb onu sərt qamçıyla döyəcləyən Mirzə Cəlil babamı, Mirzə Ələkbər Sabir babamı xatırlatdı mənə...

Bilirsiniz, sözü vaxtında deməyi bacaranlar sözün amaldaşına və əməldaşına çevrilirlər, həm vətənə xidmətdə, həm də oxucuya dəyərli əsərlər bəxş etməkdə seçilirlər. Sizin yazılarınızda çəşbaş içində qalan insanların dünya tutmaz əzablarını gördüm. Bu əsərlərdə öz müsbəti-mənəfiliyi ilə bir-biriylə çarpışmada olan talelər gəldi mənim gözümün önünü. Çox təessüf ki, cəmiyyətimizdə oxucu boşluğu var. Əgər cəmiyyətdə insanlarımız bir-iki manatından keçib kitab almış olsayıdı, siz də bu dəyərli kitablarınızı 300 nüsxə ilə yox, daha çox nüsxə ilə buraxa bilərdiniz. Əfsuslar olsun ki, insanlarımız təkcə maddi yox, mənəvi aqlıq içindədir. Dünən Cəlil Məmmədquluzadələr bundan əzab çəkirdi, bu gün isə biz... Allah bizi o gündən saxlasın ki, qələm əqlindən qələmi birdəfəlik yerə qoysun və qarışın bu mütləsiz camaata!.. Bax o gün bizim mənəvi çöküşümüz olar, Allah bizi o gündən qorusun. Bizə elmimizi artırmaq lazımdır, elmimizi, soydaşlar!

Sizə isə dəyərli həmkarım, yeni-yeni yaradıcılıq uğurları diləyirəm. Tanrı ürəyinizi qorusun.

24.12.2011

YUVA DAĞIDANLARA VƏ YUVASI DAĞILMIŞLARA DİLƏKÇƏM

Əslində bu yazını heç zaman qələmə almazdım, bu yaxınlarda baş verən “Sulutəpə əhvalatları” olmasaydı. Vətəndaşa ən rahat ölkə onun Vətəni olmalıdır. Biz Azərbaycan türklərində, ən pis qarğış “Evin başına uçsun”, “Evin dağilsin” və ən xoş alqış isə “Evin tikilsin”, “Evin abad olsun” deyimləridir. Yəqin ki, bu sözlər istər sevgidən, istərsə nifrətdən el arasında tez-tez işlədilən ifadə vasitələridir. Biz əslində heç zaman bir-birimizə mərhəmətli olmamışq. Əlimizə imkan düşən kimi, özümüzdən imkansızı əzməyə çalışmışq. Qeyri-müsəlman əhaliyə isə xüsusi məhəbbət, saygı bəsləmişik. Hələ 20 il müstəqillik keçəndən sonra da rusların dilindən qırıla bilmirik, uşaqları indiyədək bir qismimiz müstəqil Quzey Azərbaycanında rus dilində oxutdururuq və bununla da bol-bol qürurlanırıq. İnsani hissələr hər millətdə gözəl keyfiyyətdir, əgər varsa, ancaq bu insanlıyi birinci özünə, soyuna, kökünə, dindəsına bəsləməlisən, necə deyərlər, əvvəl

məscidin içi, sonra çölü... Biz ümumilikdə götürəndə evi dağılmış, evi başına uçmuş millətlərdən, çünkü nə qədər qaçqın-köckün həyatı yaşıyan və bu ağrıyla da dünyasını dəyişən soydaşlarımız var. Düzünə qalanda heç biz fəxr ediləsi millət də deyilik, yarımız farsın, yarımız rusun əsarəti altında kölə həyatı yaşamaq məcburiyyətində qalmışıq. Bu gün də elə Güneyli bacı və qardaşlarımız bu əsarətin acısını dadmaqdadır. Bu da deyəsən elə bizim bir-birimizə sevgimizin az olmasından irəli gəlib. Əgər belə olmasaydı vaxtında birləşib bu köləlik adlı ağır ləkənin kölgəsində ömür-gün sürməzdik...

Qayıdaq mövzunun üstünə. Düzü, sizdən nə gizlədim, Sulutəpədə baş verən yuvadağıtmə əməliyyatı məni möhkəm sarsıdıb. Bəlli məsələdir ki, imkanlı adamın evini bu ölkədə heç kim dağında bilməz.

Bu zornan-gücnən daşı daş üstə qoyub özünə yuva quranların faciəsidir! Əgər, işdir şayəd, imkanının evini dağıtmış olsalar da, hüquqmühafizə orqanları tərəfindən tutarlı cəzaya düşcar olarlar. Bu cəza yetim-yesirə verilən cəzadır. Bütün bu baş verənlərin ARDNŞ-lə əlaqəli olması məndə təəssüf doğurur, çünkü o idarə mənə doğmadır və mən o idarənin tabeliyində işləmişəm. Ömrümün 22 ilini ARDNŞ-in tabeliyində olan Dəniz Mədən Geofizika Ekspedisiyasında yerin tədqiqilə məşğül olan şöbədə mühəndis işlədiyim üçün, yerin üstündən baş açmağa çətinlik çəkdiyimə baxmayaraq, yerin altından baş çıxarma təcrübəm var. Bir il bundan qabaq, Binəqədi ərazisindən təsadüfən maşınla keçərkən, mədən ərazilərində tikilən evləri görəndə, təəccüb etmişdim. Ona görə ki, o yerlər insan yaşamı üçün təhlükəli ərazi sayılmalıdır! Tam istismardan çıxmış mədən ərazilərinin çirki təmizləndikdən sonra o yerlərdə meşə zolaqları salınmalıdır. Belə ki, istismardan çıxmış quyuların, yenidən qazlılığının artması ilə əlaqəli, işləmə təhlükəsi var. Yəni hər hansı orda tikilən ev haçansa göyə sovurular, yəni partlayışla üz-üzə qala bilər. Bəs Bakıda bu işlə məşğul olan aidiyyəti orqanlar niyə bu vaxta qədər susublar? O ərazilə minlərlə ev tikilib, hətta deyilənlərə görə orta məktəb də inşa olunub. Bu vaxta qədər ARDNŞ özü niyə susqunluq göstərib və bu tikintiyə seyrçi qalıb? Bəs korrupsiya üzrə idarə hara baxıb? Qoy bu sualların cavablarını məsuliyyət daşıyanlar xalqa açıqlasınlar, amma mən mədən ərazilərdə evi uçulmuşlara, yuvası dağılmışlara üzümü tutub demək istəyirəm ki, qətiyyən bunu çox ürəyinizə götürməyin. Sadəcə, dəymış ziyanı tələb eləyin, çünkü ziyanın yarısından qayıtmaq özü də xeyirdir. Mən sizə sadalayım niyə?

1. Mədən ərazilərində yaşayış üçün tikilən evlər təhlükəlidir.
2. Torpaqda şüalanma gedir. Orda xərcəngə, qan azlığına tutulma ehtimalları çoxdur. Şüalanma gedən yerdə oksigen qıtlığı yaranır, bu da ağciyər, ürək çatışmazlığı xəstəliklərinə səbəb ola bilər.
3. Bakıya üz tutub, mərkəzi özünə yuva seçənlərə isə, demək istəyirəm ki, bu ərazi oksigen kasıblığından neçə illərdür ki, əzab çekir. Nefli ərazilər insan yaşayışı üçün əlverişli sayılır.

Üstəlik də istiqlalımızı qazandıqdan sonra ilk olaraq paytaxtda ekoloji cəhətdən təmiz olan tramvay, trolleybus və Bakı bağlarına gedиш-gəlişi təmin edən elektrik qatarlarını şəhərdən yiğisidirdilər. Bu da paytaxtda oksigen qıtlığının daha da artmasına səbəb oldu. Minlərlə balaca, böyük minik maşınları bu ərazidə ekoloji fəlakətin artmasına xidmət edir.

Mənə inanmırınsa, səhər saat 8-də gəmiyə minib Böyük Zirə (Nargin) adasının yaxınlığına qədər gedin və ordan Bakı baxın. Siz üstündə sıx sarı duman dayanmış bir səhər görəcəksiz. Bu sarı duman zəhərdir, sarı zəhər. Bu isə Bakının oksigen çatışmazlığından xəbər verir. Bu gün paytaxtda oksigen qıtlığından əzab çekən xəstələrin sayı artıb. Buna ürək çatışmazlığı deyirlər. Özü də bu xəstəlik axır illərdə xeyli sayıda cavan insanların arasında baş verir, yəni yarımcıq ömürlülərin sayını artırır. İnsan ömrünün səhifələrindən bəllidir ki, o heç də çox uzun deyil. Və qısa ömrü daha da qısaltmağa nə lüzum?

ARDNS-ə isə demək istəyirəm ki, insanlarla kobud rəftar, qəddarlıq, dünyada dördüncü hakimiyyət sayılan jurnalistin hüququnu tapdalamaq, ona əl qaldırmaq şənimizə ucalıq getirməz. Bir də sizdən rica edirəm ki, yerli-yersiz ARDNŞ-in ərazisi adlı dəmir lövhələri harda gəldi yapışdırmasın. Bir az diqqətli olun, məsələn, mən Pirallahi adasında yaşayıram. Yaşadığımız mənzil isə 80 il bundan öncə tikilib. Hazırda bu evlər Abşeron neftin balansından alınıb və Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin tabeliyinə verilib. Yəni bu evlərin ARDNŞ-ə dəxli yoxdur. Deyəsən, bu neft bizi istiyə yox, tüstü ilə boğmaq istəyir. Bir el məsəlində deyildiyi kimi “qızınmadıq istisinə, kor olduq tüstüsünə...” Mənim Bakı ərazisində yaşayan imkansız camaatımıza bir məsləhətim də var. Elə mən də sizqarşıq gəlin hər ailə özüne bir çadır alsın, çünki evimizin qəfildən sökülmə məqamı çatsa, Allah eləməmiş, onda, heç olmasa, başımızı salmağa çadırımız olsun. Sonda İlahidən diləyim budur ki, bizim insanlarınızda bir-birinə qarşı istəyi, sevgini, ülfəti artırsın. Amin!..

Vəssalam, şüdtəmam... Hələlik deyəcəyim bu qədər...

20.04.2012

HİMİNİMİZƏ BASQILAR...

Hər dəfə istəyirəm qələmi əlimdən yerə qoyum və yazmayım. Açığını
deym ki, axır vaxtlar heç qələmlə də yazmiram, kompüterin düymələrinin
basmaqla məşğulam. Hər halda bu da müasir dövrün qələmi əvəz edən yazı
üsuludur, amma yazmamaq olmur ki, olmur, çünki bizim insanlarının
daxili və xarici baxışları səni məcbur edir ki, yazasan. Yazmayanda da,
başibələli ürək partlamaq dərəcəsinə gəlir. “Azərbaycan gerçəkliyi-2”
məqaləmdə yazmışam ki, biz kölə xalq idik, babalarımız birləşə bilmədiyi
ürün iki yüz ildən yuxarı köləlik düsturu ilə qol-budaq atmış, onu ruhu-
muzdan beynimizə, beynimizdən yeni dünyaya gələn nəslin yetişməsinə
sərf etmişik və bu köləliyin içində məddahlıq, yaltaqlıq, ikiüzlülük,
rüşvətxorluq, oğurluq, haqqın tapdalanması, Vətən deyib Vətəni can-dildən
sevənlərin təhqir olunması, güllələnməsi, sürgünlərə sürülməsi və bir çox
yadına sala bilmədiyim gerçəkliliklər tarixin, başibələli dolaylarında, özünə
yer alıb. Bu düşüncə tərzi köləlik illərində bizimlə birgə doğulub ağlımızda,
şüurumuzda özünə yaxşıca yurd-yuva qurub. 20 ildir torpaqlarımızın bir
hissəsinin yenidən işgalı ilə biz müstəqillik qazandıq, amma bu o demək
deyil ki, tam müstəqil olmuşuq. Bunun üçün öncə şürurun, düşüncənin
müstəqilliyinə çalışmaq lazımdır. Hər dəfə, himn barədə yazı internet
saytlarında və yaxud dövri mətbuatda özünə yer alanda, ürəyim yer-
göyə üsyən edir, içəridən canımı didir, dağıdır. Necə deyərlər, dözə
bilmirəm. Vallah dözə bilmirəm, billah dözə bilmirəm... Ey xalq şairləri,
ey xalq yazıçıları, ey millətin ziyalı, sayılıb-seçilən mənəviyyat, elm, bilik
insanları, dözə bilmirəm. Axi biz cəmi-cümlətanı 20 ildir ki, parça-parça
edilmiş, sinəsinə min bir yerdən dağlar, düyünlər vurulmuş, Azərbaycanın
az bir hissəsində istiqlal qazandıq. O istiqlalı da gözümüzdən al-qırmızı
qanlarla laxta-laxta tökdülər yerə!.. Yerin bağıri yarıldı, ağrısı köksümüzə
sarıldı. O ağrı içimizi göyüm-göyüm göynədir hər gün, hər dəqiqə, hər
saniyə... Azərbaycan müstəqilliyinin yaradıcılarının məsləkdaşı hesab ol-
unan bəxti qara, ailəsi haqsızcasına, imansızcasına xalq düşməni elan ed-
ilib sürgünlərdə olmazın müsibətlərə düşər olmuş, 1937-ci ildə güllələnmiş
Əhməd Cavad, sənin nə ağrılı taleyin varmış? Türkiyə Cumhuriyyətinin ik-
inci himni kimi səslənən “Çırpinirdi Qara dəniz” şerini türklər nə araşdırır,
nə onun haqqında söz-söhbətlər aparrı. Elə soruşanda deyirlər, bu bizim
Əhməd Cavadımızın şeridir. Nə olub ki, bizim istiqlal mücahidlərimizin

nə özləri, nə sözləri, nə o dövrdə dahi Üzeyir bəy tərəfindən yazılmış musiqisi xoşumuza gəlmir?! Nə baş verir? Bu bizim öz içimizdən qaynaqlanır və yaxud kənardan bizə dikə olunur? Axı cəmisi dörd bəndlik şərə, İlahi, nə qədər araşdırma, nə qədər söz-söhbət ünvanlayarlar? Ey millətimizin sevimli qələm əhli, əlinizə, sözünüzə, ruhunuza qurban olum, Vətən deyən dilinizi qurban olum!!! Himn müqəddəsdir, toxunulmazdır, bu millət durduqca durmalıdır. Onun nə özüne, nə sözünə toxunmazlar. Başqa xalqlar yüz illərlə müstəqillik qazanıb nə himninin musiqisini, nə də sözünü araşdırma meyarına çevirib. Araşdırmaçılarımız, qoy gedib hayların əlinə keçmiş, bədbəxt Albaniyanın oğurlanmış tarixini, əlibasını araşdırınsınlar, əsrlərdir onu özünüküləşdirmiş haylardan haqq-hesab sorsunlar. Axı “Çırpinirdi Qara dəniz” kimi, ürək titrədən, şeri yazan Əhməd Cavad niyə himnin sözlərini yaza bilməsin? Necə, Üzeyirlə bir dövrdə yaşamış Əhməd Cavadla həmyaşid, dost olmuş Üzeyir bəy bilmirdi ki, kimin sözünə o musiqi yazır?! Nədən çoxdan dünyasını dəyişmiş, bu insanların ruhuna saygısızlıqlar davam edir? Bəlkə kimsə bu gün himnin sözlərini yazmaq fikrinə düşüb? Elə bir-birimizə yadlaşma, bir-birini daşlama da köləliyin çayır kimi içimizdə qol-budaq atmış bar-bəhəri deyilmə? Dövlət atributları – bayraq, himn, herb toxunulmaz olmalıdır. Dövlət atributları eyhamlı müzakirəyə qoymamalıdır. Ağlı, huşu olan, Azərbaycan vətəndaşı onların qabağında diz çökməlidir. Kimlərsə bunu eləyirsə, pula satılmış adamlardır! Belə adamlar Azərbaycan vətəndaşı adını daşımağa layiq deyil. Belə yazılarla biz haylarla yox, öz-özümüzlə vuruşuruq. Hayları alçaltmırıq, özümüzü aşağılayırıq. Bir neçə il önce Əhməd Cavadın oğlu Yılmaz Axundzadə televiziya kanallarının birində yana-yana bu şerin atasına məxsus olmasından danişirdi. Ey bizim qeyrətli, izzətli millətimiz, görün biz televiziya kanallarında, internet saytlarında, dövri mətbuatda nəyin araşdırmasını aparırıq? MÜQƏDDƏS HIMNİMİZİN! Əlbəttə ki, keçən əsrin əvvəllərində yazılmış bu şeirdə şəkilçi və sözlər baxımından bir az fərqlilik var və bu belə də olmalıdır, çünkü hər bir dil zaman keçdikcə müxtəlif dəyişikliklərə uğrayır. Bu da bizim himnimizin tarixiliyini göstərir. İndi biz hər yüz ildən bir himnimizin sözlərini dəyişəcəyik? Bir siz onun sözlərinə fikir verin, ey Vətən eşqilə alışb yanan soydaşlar, qan qardaşlar, necə ruhu titrədir, qəlbi riqqətə gətirir:

*Azərbaycan! Azərbaycan!
Ey qəhrəman övladın şanlı Vətəni!
Səndən ötrü can verməyə cümlə hazırlız!
Səndən ötrü qan tökməyə cümlə qadiriz!
Üçrəngli bayraqınla məsud yaşa.*

Bu şerin bəndində nə başa düşülmür?

*Minlərlə can qurban oldu!
Sinən hərbə meydan oldu!
Hüququndan keçən əsgər,
Hərə bir qəhrəman oldu!*

Bu bəndin üçüncü misrası üçün bir haşiyə çıxmaq istəyirəm. Bəzi yazarların dilindən eşitmışəm ki, bəs “hüququndan keçən əsgər” ifadəsi düzgün işlədilməyib. Hər bir insanın, ay həzərat, yaşam hüququ var. Əgər bir oğul, bir igid öz yaşam hüquqdan keçib özünü torpaq uğrunda qurban verirsə bu qəhrəmanlıqdır. Bu öz hüququndan keçmək deyil, bəs nədir?

*Sən olasan gülüstan,
Sənə hər an can qurban!
Sənə min bir məhəbbət
Sinəmdə tutmuş məkan!*

*Namusunu hifz etməyə,
Bayrağını yüksəltməyə,
Cümlə gənclər müştaqdır!
Şanlı Vətən, şanlı Vətən!
Azərbaycan, Azərbaycan!*

“Cümlə gənclər müştaqdır” misrası bəzi yazarlarımızın açmır ki, bəs vətən yaşlılara aid deyil? Addır, əziz soydaşlar, amma gəlin etiraf edək ki, Vətəni qorumaq məqamı yetişəndə cümlə gənclər önə çıxır, çünkü güc də, həyat eşqi də, coşqunluq da gənc insanların da qərarlaşır. Bu ağrını hər dövrdə gənclər ciyinlərində daşıyıblar. Bu bizim niyə xoşumuza gəlmir? Misranın sonunda gedən müştaq (arzulayan) sözünü başa düşülməz hesab

edirlər. Müasir mətbuatımızda nə qədər xarici sözlər əlinə silah götürüb hücumu keçib dilimizin üstünə! Bəs bu ağrlara heç əlac edən yoxdu?! Biri deyir qafiyə yoxdur, biri deyir mətn zəifdir, biri deyir sözlər yerində işlədilməyib. İndiki dövrə heç şəriyyəti olmayan müəllifləri dahiləşdiririk.

Gəlin tarixə səyahət edək. 1920-ci il yanvarın 30-da Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin milli himninin hazırlanması haqqında qərar qəbul edildi. Və bu məqsədlə Xalq Maarif Nazirliyi tərəfindən müsabiqə elan edildi. Lakin 1920-ci ilin aprelin 28-də Azərbaycanın Sovet Rusiyası qoşunları tərəfindən işğalı və Xalq Cümhuriyyətinin süqutu Azərbaycanın milli himnnini qəbul etməyə imkan vermədi. 1992-ci il mayın 27-də parlament “Azərbaycan Respublikasının Dövlət himni haqqında” qanun qəbul etdi. Qanuna əsasən, 1919-cu ildə bəstəkar Üzeyir Hacıbəyli və şair Əhməd Cavad tərəfindən yazılmış “Azərbaycan marşı” Azərbaycan Respublikasının Dövlət himni kimi təsdiq olundu.

Cümhuriyyət illərində Üzeyir bəy iki marş yazdı. Onların hər ikisi 1966-ci ildə Etem Üngörkün Ankarada nəşr etdiyi “Türk marşları” kitabında çap olunub, amma bizim AMEA-nın ədəbiyyat institutu ciddi tədqiqata başlayıb və məlum olub ki, bu şerin mətni “Cəmo bəy” imzası ilə dərc olunub. O vaxt ki, parlament üzvlərindən biri olan Cəmo bəy Hacınskiyə və yaxud Cəmo bəy Cəbrayılbəyliyə aiddir. Bəlkə səhv gedib? Azmı səhvler olur mətbuatda? Üzeyir bəy, möhtəşəm musiqi əsərlərilə tarixə düşmüş dahi sənətkar bu marşı nota salib və deyirsiniz ki, orda musiqinin sözlərini yananın adı yoxdur. Bəs bu himn qəbul olunanda hünərli alımlarımız harda idi? Niyə müəllifinin doğru-düzungün adını üzə çıxartmayıblar? İndi üstündən illər keçəndən sonra başlayıblar araşdırma aparmağa... Gəlin ey izzətli, hörmətli, şəfqətli, mərhəmətli qələm əhli, 1937-ci ilin ziyan soyqırım qurbanlarından biri olan istiqlal şairimiz Əhməd Cavadın ruhunu incitməyək. Onsuz da onun ruhu o illərdə çox incidilib. Himn araşdırmasına son qoyaq. Deyəsən bu araşdırımıya son qoymaq üçün ya Milli Məclisin, ya da ölkə Prezidentinin qərarı gərəkdir. Belə olmasa hələ bu himn haqqında araşdırmalar çox uzun çəkəcək.

Mənə elə gəlir ki, burda gizli bir mətləb də var, kimlərsə öz adını himndə əbədiləşdirmək istəyirlər... Ey bizim yazar əhli, neçə yüz ildir ədəbiyyatımızla yol yoldaşlığı edən nə dahi Nizaminin, nə də Füzulinin heç bir himndə seri yer almayıb, amma müasir dünyamızda bizimlə birgə yaşayırlar, diridirlər.

Deyəsən torbadə pişik var. Pişik kimdi – hələ aydın deyil.

AMEA-nın araştırma aparmaqcun o qədər işləri töküüb qalıb ki... Məsələn, götürüb “Əsli-Kərəm” dastanını araşdırırlar. Görək niyə araşdırmaçlarımız tərəfindən Əsliyə erməni deyilib. Şifahi formada dildəndilə, ağızdan-ağıza keçən qədim dastanlarımızdan biri olan “Əsli-Kərəm” vaxtilə niyə möhtərəm alımlarımız tərəfindən düzgün tədqiq olunmayıb. Bu ayrı dinlərdə olan iki türkün məhəbbət faciası idi. Rica edirəm, onu araşdırın. Bununla biz hayları burda qədimləşdirmirikmi?.. O qədər buna bənzər dərdlərimiz var ki...

Bu dərdlərimizə əlac edin... Hələlik isə Allah amanında. Tanrı bizlərə yar olsun və bizim ruhumuzu, ağlımıztı tam müstəqil etsin...

30.05.2012

“MƏN BİR ZİYALI KİMİ...”

Bir ara tez-tez təqdimat mərasimlərinə gedirdim. Evə gələndə isə tam xəstə vəziyyətinə düşürdüm. Qan təzyiqim gah yuxarı qalxırı, necə deyərlər əndazəsindən çıxırı, gah da aşağı düşürdü. El arasında buna deyirlər ki, təzyiq oynayır. Beləliklə, ürəkdə əməlli-başlı ağrılar başlayırdı. Səbəbini özüm üçün yavaş-yavaş aydınlaşdırmağa başladım. Sən demə, mənim təqdimat mərasimlərində halımın pis olmasının səbəbi boğazdan yuxarı təriflər, kitabın içərisi ilə tanış olmamış üzgörəli çıxışlar, yerinə düşməyən alqışlar, tənəli, tənəsiz baxışlar əməlli-başlı səhhətimə pis təsir edmiş. Bir ay öncənin sözüdür, yenə də bir mötbərət təqdimat mərasiminə, necə deyərlər, dəvət etmişdilər, getmişdim. Mərasimin aparıcılığı həvalə olunmuş məşhur bir şəxs nitqinə bu cümlələrlə başladı. “Mən bir ziyali kimi sizin mütərəqqi yazar olmağınızın çıxdan fərqiñə varmışam...” “Mən bir ziyali kimi...” sözünü eşidən kimi tamamilə halım qarışdı. Ay həzərat, bəlkə mən düz fikirləşmirəm, siz mənim başıma bir ağıl qoyun. Adam da özü özünə ziyali deyər? Ziyali sözü insanın gördüyü xeyrixah əməllərinə görə, öz işığı, nuru ilə milyonlar içərisində şəfəq saçdıığına görə xalqın fərqli şəxslər barədə işlətdiyi deyimdir. Gəlin ziya sözünün mənşeyinə diqqət yetirək. Ziya sözü digər ərəb mənşəli sözlər kimi dilimizdə sənədləşmiş sözlərdəndir. Mənası işıq, aydınlıq, nur deməkdir. Bax, həmin ziya sözündən də ziyali sözü yaranıb və bizim dilimizdə sevimli sözlərdən birinə çevrilib, amma bizim ali məktəb bitirmiş bəzi-bəzi adamlarımız

elə bilir ki, əgər ali təhsillidirsə, deməli o, ziyalıdır. Axı bu belə deyil, ay soydaşlar, ziyalılıq mərtəbəsinə qalxmaq üçün sən ruhən ziyanın içində olmalıdır və nurunla ətrafdakları, yaxını, yadı, qohum-qonşunu ziyaya boyamalısan, amma bizim ali təhsilli insanların dilində “Mən bir ziyalı kimi...” sözü “müəllim” sözünü geridə qoyub. Axır vaxtlar qulaqlarım qabar olub bu sözü eşitməkdən...

Deyirlər, söz sözü gətirər, elə mən də ziyalı deyiminə tapınıb, uzaq keçmişdə qalmış uşaqlıq günlərimin kiçik bir xatiratını sizin üçün nəql etmək istəyirəm. Bizim kənddə Səfurə adında bir qadın var idi. Atamın əmisinin həyat yoldaşı idi. Bəxtəvər günlərinin bəy xanımı olmuşdu. O dağ kəndlərinin birindən bizim kəndə gəlin köçmüdü. Sovetin vurhavur vaxtında ərini, oğlunu itirmişdi, amma ruhən deyib-gülən, folklorumuzdan başı çıxan, dilindən bayatılar düşməyən bir xanım idi. El arasında belə insanlara “sinədəftər” deyirlər. Kənddə təzə doğulan uşaqları dünyaya gətirməkdən tutmuş, qadın yas məclislərinin aparılmasına qədər hər işə yarayırırdı. El arasında arabir baş verən dava-dalaşlarda o sülh carçısı roluunu oynayırdı. Bir sözlə, bu qadın ölenə qədər nur, aydınlıq rəmzi idi. Aləmə işiq saçırı. Bütün kənd böyükli-kicikli onu “dostu” deyə çağırırdı. Halbuki o bu kənddə heç kimə qan qohumu deyildi, baxmayaraq ki, hamı onu öz əzizlərindən artıq sayırdı. Bu qadın heç bir təhsil görməmişdi, amma öz ziyyası ilə aləmə nur saçırı... 70-ci illərdə dünyasını dəyişmiş bu qadını tanıyıb-bilənlər indi də rəhmətlə anırlar...

Cəmiyyətimizdə əyər-əskiklərin baş alıb getdiyi, işgalda inləyən torpaqlarımız haray qopartdığı bir məqamda indi həqiqi ziyalı sözünə ehtiyac duyur insanlarımız, amma bizim cəmiyyətimizdə boğazdan yuxarı təriflər aləmi başına götürüb. İş o yerə gəlib çıxıb ki, adam öz-özünə ziyalı deyir. Bəs görəsən, özünə ziyalı deyən şəxs haqqında başqaları nə fikirləşir? Burda, möhtərəm oxucular, böyük bir sual meydana çıxır və bu sualın cavabını siz istəkli oxculardan sormaq istəyirəm. Adam da öz-özünə ziyalı deyərmi?.. Hələlik isə salamat qalın. Allah amanında...

19.06.2012

SAYMAN ARUZA DİLƏKÇƏM

Çox düşündüm bu diləkçəni sizə nəzmlə yazıb, amma sonra fikrimdən qəti şəkildə döndüm. Səbəbi də bu oldu ki, güman edirəm nəsrə daha çox maraq var. Ona görə də hələlik ki, sizinlə öz duyğularımı bir məqalə halında bölüşmək istəyirəm. Hələ uşaq vaxtlarından bizim xalqın, yəni Azərbaycan türklərinin bəxti gətirməyən bir xalq olduğunu tam mənasıyla dərk etməyə başladım. Hələ körpə vaxtlarından boğazında kilidlənib qalan qəhər bu gün də məni boğmaqdır. Deməli, mən bütün yaşadığım ömrü qəhərlə keçirmişəm. Bu qəhərin mahiyyətində isə ikiyə parçalanmış millətimizin fars və rus əsarində əzilməsi, mənfur imperialistlər tərəfindən hayların (ermənilərin) üstümüzə qısqırıldıması dayanır. Bir neçə ilin söhbətidir. Qayınım bizə əl telefonunda kimdənsə götürdüyü kiçik bir video-süjet götirmişdi. Həmin videoda fars-molla rejiminin qadın və kişiləri dar ağacından asma səhnəsi nümayiş etdirilirdi. Orta əsrlərə məxsus dəhşətli bir görüntü... Mən özümdən asılı olmayıaraq əllərimlə üzümü möhkəm-möhkəm tutdum ki, bu dəhşətli səhnəni görməyim, çünki bu vəhşətli mənzərəyə dözə bilmədim. İndi də cəzalar var, özü də ondan da qorxunc, amma o cəzaları bütöv toplum qarşısında səhnələşdirmirlər və müqəddəs kitabımız Quranın heç bir surə və ayəsində öz toplumuna bu cür cəzadan bəhs edilmir... Deməli, molla rejimi düzgün yolda deyil. Allah onları düz yola qaytarsın, əgər düz yolda olsayı oradakı coxsayı Azərbaycan türklərinin səsini boğmazdı, onları yazılı ana dilindən məhrum etməzdi, orta məktəblərdə oz dillərində oxumağa icazə verərdi. Ən nəhayət, onları doğma torpaqlarından dünyanın hər yerinə səpələməzdı.

Mən hələ heç Təbrizə ayaq basmamışam, Güneyimizi görməmişəm. Bilirsiz niyə? Ona görə ki, fars rejiminin həmvətənlərimizə qarşı tutduğu acı mövqə ilə barışa bilmirəm. Təbriz, Urmiya, Xoy, qurumaq təhlükəsi ilə üzbəüz qalmış Urmu gölü üçün burnumun ucu göynəyir, amma mən torpaqlarımızı işgal altında saxlamış mürtəce bir hakimiyyətin bayrağının altından keçib Güneyə getmək istəmirəm. Sizə bu məktubu boğula-boğula, qəhər içində yazıram. Bu məktubu mənə yazmağa məcbur edənlərin acığına demək istəyirəm ki, qeyrətli həmvətən, istedadlı soydaş, ruhdan düşmə, ilahinin göndərdiyi həqiqi sözə-sova tapınanlar sizin yanınızdadır.

İyirmi ildi torpaqlarımızın, Qarabağımızın imperiya dəstəyilə ermənilər tərəfindən zəbt edilməsi fonunda Quzey Azərbaycanımız nisbi müstəqillik

qazanıb, bu millətimizin itkiləri, göz yaşları, ağrı-acıları hesabına olub... və bu gün də işgal davam edir... Millətimiz otaylı-butaylı tikanlı sərhədləri dağdırıb bir-biri ilə qucaqlaşanda mən elə bilirdim ki, bizi mənən, ruhən heç kim bir-birimizdən ayıra bilməz, amma düşmənlərimiz həm çöldə, həm də içəridədirlər. Onlarla mübarizədə bizlər ayıq-sayıq olmalıdır. Bu yaxınlarda eşitdim ki, sizə qarşı içəridən basqlar var. Açığı, çox sarsıldım, İlahi, biz hələ birləşmək üçün nə qədər mübarizə yolu keçməliyik? Əslində Bakı Quzeyli-Güneyli hər birimiz üçün, Anadolu türkləri demişkən, baş kənddir, paytaxtdır və məsum-mələl müstəqilliyimiz güneyli-quzeyli hər birimizin tale payıdır. And olsun Pişəvərilərin, Səttarxanların, Məmmədəminlərin şərəfli ruhuna ki, bu belədir!!! Ona görə tutduğunuz kürsüdən heç yerə çəkilməyin. Bu Bakı BÜTÜV AZƏRBAYCANINDIR. Sizə kimsə ögey gözlə baxırsa, bu bizim, ürəyində VƏTƏN sevgisi olanların hər biri üçün yaradır. Bizim hər birimiz bu yaranın dərinləşməsinə yox, bütöv Azərbaycanımızın sabahına xidmət etməliyik. Bu yolda sizə könül dolusu uğurlar diləyi ilə...

22.07.2012

URMU GÖLÜ HARAYI

Güney ağrısı daima ürəyimdə dərd olaraq özünə yurd-yuva salıb. Güney Azərbaycanında tədris ocaqlarında dilinə yasaq qoyulmuş başibələli xalqımız İran üsul-idarəsinin əlində ağrilar içərisindədir. Mənə elə gəlir ki, Vətən eşqi bütün hisslərdən, duyğulardan ucada durur. Bu duyğunu ürəyində daşıyanların əksəriyyəti ziyalılar, mənəviyyat adamlarıdır. Məcburiyyət ucbatından dünyanın dörd bir yerinə səpələnmiş, binəvə Güneyli qardaş və bacılarımızın əzilən qürurlarından yana daima ürəyim sizildayır. Bizim ulu babalarımız birlik şərbətini vaxtında niyə içə bilmədilər?! Bu gün onların törəmələri bu acı həqiqətin ağrıları içərisində əzilməkdədirlər. Azərbaycanın Güneyi daima inqilabların, haqq uğrunda mübarizələrin beşiyi olub. Nə qədər itkilər, nə qədər qanlar tökülib məmləkətimizdə...

Bu yaxınlarda mətbuat səhifələrindən məlumatlandım ki, Azərbaycanımızın Güneyinə məxsus Urmiyamızın tacı olan Urmu gölü qurumaq təhlükəsilə üzbüüz qalıb. İran başbələnlərinin Urmu gölünə ögey münasibəti məndə həm təəccüb, həm də hiddət hissini gerçəkləşdirir. Belə götürəndə İran heç də kasib bir dövlət sayılmamalıdır. Neftdən, qazdan

gələn gəlirlərlə o ölkə tam firavanlıq içində yaşaya bilər və baş verə biləcək hər bir təbii fəlakətlərin qarşısını ala bilər, çünkü hər şeyi dünyada həll edən ağıl və paradır. Necə deyərlər: “Adamı adam edən paradır, parasız adamın üzü qaradır...”

İndi dünyamızda günbəğün artan təbii fəlakətlər, dağıdıcı zəlzələlər, sunamilərlə yanaşı ekoloji balans pozulması fonunda çayların, göllərin quruması səhralaşma, oksigen azlığı insan varlığını təhlükəyə atmaqdadır. Bütünlükdə bu olaylar insanları, xüsusən də dönyanı idarə edənləri ağıllarını işə salıb dərindən fikirləşməyə çağırırmı?! Bu dönyanın nizamının pozulmasından yana həyəcan təbili deyilmi?! Mən təkcə bir yazar kimi yox, Neft sahəsində geofizikada çalışmış bir mühəndis kimi bu acıları yazıya almağa çalışacam. Neft istehsal edən ölkələr bilirlər ki, neft ölkəyə gətirdiyi gəlirlərlə bəhəm bir çox ağrı-acılar da gətirir. Bu ağrı-acılardan ən böyükü neftli ərazilərin çirkənməsi, atmosferə atılan qazlar, saysız-hesabsız tullantılardır. Büttün bunlar təbii fəlakətlərə yol açır, göllərin, çayların qurumasına yaşıllıqların məhv olmasına, təbiətdə karbon qazlarının çoxalmasına, oksigenin azalmasına səbəb olur. Bu da canlıların birbaşa sağlığına dəhşətli bir zərbədir. O canlılardan birincisi isə dönyanın həm bəzəyi, həm də başının bələsi olan İnsandır. İnsansız dünya heçdir, dünyasız insan... İndiki zamanda insan toplumu dünyada ürək çatışmazlığı bələsindən əziyyət çəkir. Bilirsiz niyə? Ona görə ki, bir el misalında deyildiyi kimi “Nə tökərsən aşına, o da çıxar qaşığına...” İnsan nəfsinin felinə düşüb, müvəqqəti ömrünü nəfsinə fəda edir, ona görə də İranda hakimiyyət kürsüsündə oturanlar bu acı mətləbi göz öünüə gətirib URMU GÖLÜnun qurumasına seyrçi qalmamalıdır. İranın güc sahibləri tezliklə bu bəlanın qarşısını almalarıdır.

Urmu gölü haqqında qısa bir arayış:

Urmu gölü İran hakimiyyətinin tabeliyində olan Güney Azərbaycan, Şərqi Azərbaycan və Qərbi Azərbaycan əyalətləri arasında olan göldür. Cənubi Azərbaycan və İranın ən böyük gölü... Səthinin sahəsi 5.822 km, maksimum həddi şimaldan cənuba 140, şərqdən qərbə 55 kilometrdir. Ən dərin nöqtəsi 16 metrdir. Göldə 100-dən çox ada var. Bu adaların ən böyüklərindən birində vaxtilə bütün dünyaya lərzə salmış Çingiz xanın nəslindən olan Hülakü xanın nəvəsinin qəbri var. Urmu gölü Cənubi Azərbaycanın və İranın ən məşhur gölüdür. Köçəri quşlar bu gölü miqrasiya zamanı fasilə məntəqəsi kimi istifadə edir. Gölə tökülen çaylar:

1. Nazılçay
2. Açıçay
3. Sofiçay
4. Cığatırçay
5. Tətovuçay

Arayışdan göründüyü kimi, göl həm tarixi baxımdan, həm ekoloji tarazlığın pozulmaması baxımından qorunmalıdır. Bu gölün quruması təkcə orda yaşayan Azərbaycan türklərinə yox, bütünlükdə İran əhalisinə, habelə qonşu ölkələrə faciə gətirə bilər. Bu yaxınlarda internet portallarında Urmu gölünün çəhrayı rəngə boyanmasının şəkilləri yayılmışdır. Gölün çəhrayı rəngə boyanması göldə olan mikro canlıların qırılma təhlükəsindən xəbər vermirmi?.. Göldə canlı orqanizm üçün su azlığından bəlkə göl çəhrayı rəngə boyanıb. Gölün quruması ətraf ərazinin səhralaşmasına yol açı bilər. Bu isə qlobal fəlakət deməkdir! Deməli, bu, ətrafdə yaşayan insanların həyatına təhlükədir. Büttünlükdə İran əhalisinə təhlükədir. İran güc adamları, alımları bu ürək ağrısından mənzərəyə seyrçi qalmamalıdır. Bu gün İran nüvə fizikası elminə yiylənib. Bu elmə yiylənmək üçün miyyardlarla pul xərcləyib və xərcləyir. Deməli, bu gölün də qurumasının qarşısını almaq üçün elmi və fiziki gücü hərəkətə gətirib təbii fəlakətin qarşısını almaq olar. Yer kürəsi hamımızındır, milliyyətindən, dinindən, irqindən asılı olmayıaraq, bütün insanlarındır. Hardasa bir meşə yanır, çay quruyur, göl quruyur, zibilləşmə gedir, bu bütün təbiətə quyu qazmaqdır və dolayısı ilə özümüzə... Müqəddəs kitabımız Quranı əlindən yerə qoymayan İran hakimiyyət adamları Allah eşqinə bu fəlakətin qarşısını tezliklə almalıdır, çünki Allah həm təbiətin, həm də dinindən, milliyyətindən asılı olmayıaraq ona tapınanların və tapınmayanların qoruyucusudur. Allah eşqinə URMU GÖLÜ qorunmalıdır, elə bu dəqiqə, bu an, bu saniyə... Azəri türklərinə nifrətin acığını göldən, dənizdən, çaydan, meşədən çıxmamaq olmaz! Bu acığın zərbəsi sonda onu edənlərin birbaşa özünə dəyəcəkdir! Ona görə də, ey İranın elm adamları, hakimiyyət sahibləri, URMU GÖLÜNUN HARAYINA qulaq asın! Bu haray təbiətin, kainatın, bütünlükdə gecəbəgündüz məscidlərdə, camilərdə “Allahu-əkbər” dediyiniz ALLAHIN harayıdır, çünki yeri də, göyü də Allah yaratmış deyiriksə, bu İlahi harayıdır. Bu haraya tələsin, QURAN naminə, İSLAM naminə, ALLAH naminə...

26.07.2012

BAKININ TƏBRİZƏ AÇIQ MƏKTUBU

Çox düşündüm izzətli, hörmətli, sevgili Təbrizim, açıq məktubumu sənə yetirim, ya yox? Belə qərara gəldim ki, yetirsəm yaxşıdır. Məktubdan qopan harayımla qulağına yetişəndə bəlkə sənə hökmranlıq edən güc adamları da insafa gələ və bizim, həm də sənin də əzizin olan iki gənc şairimizi – Fəridimizi və Şəhriyarımızı bizə qaytaralar. Axı İslami dəyərlərlə oturub-duran başbilənlər gənc balalarımıza qiyib onları zindan küçünə at-mamalıdır. Vallah mən Bakı sən Təbrizə ərz edirəm ki, bu gənclərin heç bir günahı-zadı yoxdur. Bu günah deyilən şeyi sənin molla ağaların özlərindən uydurublar, necə deyərlər, icad ediblər. Elə götürüb qurumaq təhlükəsilə üzbüüz qalmış Urmu gölünün dərdinə bir çarə icad etsinlər də... Necə deyərlər qəfildən xofa düşüblər. Axı bu gənclər şeir, sənət işığına getmişdilər sənin bizə doğma və əziz olan şəhərinə. Bəs nədən bu balaları İran molla rejiminin dəmir barmaqlıqlar arasına saldı? Gənclik gələcək deməkdir, yaradıcılıq deməkdir, həyat eşqi deməkdir. Bəs bu həyat eşqini iki gənc şairimizin ürəyində dərdə çevirən İran hakimiyyəti Allahın qəzəbindən qorxmurmu? Axı Güney Azərbaycan mənim qoynumda yaşayanların da Vətəni sayılır. İnsan öz Vətəninə niyə gedə bilməsin? Eşitdiyimə görə sizə getməkçün indiki dillə desək heç viza rejimi də yoxdur. Bəs nə vaxta qədər yalançı qadağalar, boğazdan yuxarı Allah sevgisi dünyada ayaq tutub yeriyəcək?..

Təbrizim, adam da öz Vətəninə icazə ilə gedər?! Bilirəm ey, sən də irtica qüvvələrinin təzyiqi altında əzilirsən, amma nə edim, dərdimi sənə açıq məktub şəklində çatdırmağı qərara aldım. Səhərdən axşama qədər minbərlərdə “Allahu-əkbər” deyən İran mollaları iki yaradıcı gənci getdiyi yerə niyə peşman edib? Əziz Təbrizim, axı qonağı belə qarşılıyib, belə yola salmazlar. Bilirəm ey, indi durub deyəcəksən ki, mənim nə günahım, bunu ikiayaqlı bəndələr ediblər. Əziz və müqəddəs Təbrizim, sən o başbilənlərinizə mənim dilimdən ərz elə ki, müqəddəs Ramazan günlərində Fəridimizi və Şəhriyarımızı qaytarsın bizə... Mən Bakı, o qədər qonaqlar qəbul edib yola salıram ki, vallah, billah heç birini də tutub saxlamıram. Əziz Təbrizim, istəkli qardaşım, sən o mollalara de ki, müqəddəs Quranımızda şairlər haqqında ayə var, o ayəyə and verirəm sizin padşahınızı ki, Şəhriyarımızı və Fəridimizi qaytarsın özümüzə! Həmin ayədə bəhs olunur ki, sevgili Allah şairlərə ilham verib, məhz o

ilhamın işığından vəcdə gəlib şairlər yazırlar. Onlar gəncdirlər, böyük istəklə, arzuyla sənin qoynuna təşrif buyurmuşdular. Öz istedadlarını sənin müqəddəs torpağında istəkli söz adamlarınlə bəlüşsünlər, amma sənin ağayı-mollaların heç ipə-sapa yatmırlar ki, yatmırlar. Vallah Təbriz, o cavanların təhsili yarımcıq qalıb, dəftərdən, kitabdan, evdən-eşikdən uzaq düşüblər. Mən Bakı elə bilirdim ki, bizim tək düşmənimiz var, o da gəmidə oturub gəmiyiylə dalaşan ermənilərdir, amma, qardaş, deyəsən sənin molla hakimiyyətin çalışır ki, məni də səninlə düşmən etsin. Daha düşünmür ki, heç qardaşdan qardaşa düşmən olar? Heç əti də sümükdən ayırmaq olar? Əlqərəz, əziz Təbriz, and olsun mənim damarlarımdan axan neftə ki, məndən sənə düşmən olmaz. Bizim hər ikimizin bir düşməni var o da özünə yalandan erməni adı qoyan, bizlərin erməni çağırduğu haylardır. Biz hər ikimiz o azğın düşmənə qarşı mübarizə aparmalıyıq. Elə sənə hakimlik edən farslar da müsəlman qardaşlar deyilmə? Bəs o mollalar bilmirmi müqəddəs Quranımızda yazılıb ki, müsəlman müsəlmanın qardaşıdır?! Vallah, Təbriz, heç orda məzhəblərdən də söhbət getmir. Əksinə, dini firqələrə parçalayılanlar cəhənnəmlə hədələnir. Mən Bakı, sən Təbriz qardaşimdən xahiş edirəm, molla ağaların hüzuruna yetir ki, müqəddəs Ramazan günlərində nə inciklikləri varsa tamamən unutsunlar. Barışq şərbətini birnəfəsə başlarına çəkib zindanda günahsızcasına günü-günə callayan gənc şairlərimiz Fərid və Şəhriyari buraxınlar bu taya... Mən Bakı sənə deyirəm ki, bu həm gözəl Allahımıza, həm də ürəyində insanlıq eşqi olan hər bir bəndəyə xoş gələr... Xoşca qal, əziz Təbrizim, bu mən qardaşın sən qardaşa kiçicik naməsi idi. Rica edirəm bu diləkçəmi öz başbilənlərinə yetir. Gecikdirmə a... Az qala yadımdan çıxmışdı... Qoy balalarımın soy adını da tam yazım ki, məktub ora yetişəndə anlaşılmazlıq olmasın. Fərid Hüseyin və Şəhriyar Hacızadə... Sən bu məktubu Baş Mollaniza yetir a, bəlkə Ramazan günlərində savab qazanmaq istədi. Ən yaxşı savab bu uşaqların məhbəsənən azad olunmasıdır. Əziz Təbrizim, de ki, onlara savab qazanmağa gecikməsinlər, çünki hər gecikmənin də düşər-düşməzi olur...

29.07.2012

BİZİM ZİBILLƏMƏ XƏSTƏLİYİMİZ...

Əslində zibil sözü elə çoxmənali deyimdir ki, onu bir çox məqamlarda işlətmək olar, amma mən bu yazımda küçərimizdə, yaşayış ərazilərimizdə baş alıb gedən zibil yığınlarının bugünkü sağlamlığımız üçün açıq-aydın bələya çevrilməsinin acı gerəkliyini dəyərli oxucularımıza, sözə, fikrə qiymət verən qələm əhliylə bölüşmək istəyirəm. İnan ki, bu üzdən xüsusən yay aylarında evdən çıxmaq istəmirəm, çünki çıxan kimi ya qonşularla, ya da zibilləmə xəstəliyinə tutulmuş, kimi gördüm, onunla didişməyə başlayıram. Bu didişmə isə sonucda ürək ağrılarımla başa çatır. Necə deyərlər, zərbə özümə dəyir, amma neyləyim ki, bu acinacaqlı vəziyyətə dözə bilmirəm. İndi bir çox məmur özbaşinalıqlarını, yaqlananların haqsızlıqlarını və buna bənzər könül bulandıran mətləbləri çıxmaq şərtilə nəinki paytaxtda, hətta bölgələrdə də geniş və ürəkaçan abadlıq işləri gedir. Parklarda, yollarda, küçələrdə səliqə-sahman göz oxşayır, amma kaşı ki, bizim öz əlimizlə yaşadığımız ərazini, küçəni, hasarımdan o tərəfi zibilləmə əməliyyatımız olmayıyadı. Biz xoşlayıraq evimizi, hasarımızı daşdan yapmağı, evimizin içini bahalı əşyalarla doldurmağı, hətta pulumuz olmasa belə kreditlə, borcla, xərcəl bu diləklərimizi yerinə yetirməyi... Üst-başımızı zinət əşyaları ilə doldurmağı... Necə deyərlər, eviminin içi, üst-başımız par-par parıldayar, ancaq evimizdən çıxan zibilimizi mütləq hündürmərtəbəli binanın sakiniyiksə ordan aşağı, həyat evində yaşayırıqsa hasardan o üzə atmağı xoşlayıraq. Bunu qətiyyən natəmizlik hesab etmirik. Elə zənn edirik ki, evimizi, özümüzü təmiz saxlayıraq. Küçədən, parkdan, zibilxanalarda qoyulan qutulardan bizə nə, hətta işdir-şayəd aparıb kefimizin xoş vaxtı zibili zibilxanaya atmalı olsaq onu qutuya yox, mütləq yerə tullayıraq. Çox vaxt da bu əməliyyati azyaşlı uşaqlara tapşırıraq, onlar da apardıqları polietilen torbaları elə yolun yarısındaca atıb qaçırlar. Əllərinə alışqan, kibrıt düşsə zibilə də od vururlar. Bir də görürsən günəşin yandırıb yaxan vaxtında tüstü aləmi bürüyüb. Biz çox vaxt bu yanlışlıqlarımızı mənzil-istismar idarələrinin boynuna yixırıq. Ay yiğisdirmirler, ay aparımlar... Düzdü, onları da bu işdə çox səriştəli saymaq olmaz, çünki zibilliyyə od vurma əməliyyatını çox vaxt onlar özləri edirlər, lakin biz heç düşünmürük ki, bu zibilliklər bizim sağlamlığımızın atasına od vurur, onun belini bükür, kitabını bağlayır. Bu tədricən, ağciyər vərəmi, ürək çatışmazlığı, qan azlığı, xərcəng (yandırılan polietilen torbalar xərcəng

xəstəliyinin dost doğmaca balasıdır) xəstəliklərinin bədənimizi ünvan seçməsinə və bizi vaxtsız məzara yollamasına səbəb olur.

Dünən işiq, qaz, su ödənişləri etmək üçün banka getmişdim. Bank beş qatlı binanın birinci qatında yerləşir. Təzə təmirdən çıxıb, necə deyərlər, içəri girəndə adamın ürəyi açılır, amma bankın həyəti zibillə doludur. Beşmərtəbədə yaşayış sakinlər zibil atmaq üçün aşağı düşməyi çətin sayıb eləcə yuxarıdan aşağıya – həyətə tökürlər. İşçi xanımlara deyirəm, heyif sizin bu təmirdən, həyətdə necə zibillikdir. Deyirlər ki, irad tuturuq üstümüzə hücuma keçirlər. Neyləyək, qanqaraldıcı vəziyyət yaratmaq istəmirik, biz yiğisdiririq, yuxarıdakılar tökürlər. Yəni istəkli oxuculara onu demək istəyirəm ki, bizim elə mənəvi xəstəliklərimiz var ki, ona nə həkim, nə təbib, nə də hüquq-mühafizə orqanları çarə edə bilər, çünki bu bizə içdən gəlir. Həkimlərin dili ilə desək, genlərlə daxil olur qanımıza...

Biz donlarımızı həddindən artıq qısa, şalvarlarımızı dar edib küçəyə çıxməqla və yaxud televiziya kanallarında belə əndrabadi geyimlərlə var-gəl etməklə, reklamlarda vay sözünə vuay deməklə, elə bilirik ki, avropaliyiq. Bizə avropali yox, özümüz olmaq lazımdır, amma küçələrin, parkların təmizliyini avropalılar kimi, yəni inkişaf etmiş ölkələr kimi qorunmalıyiq, bacarmırıqsa onlardan bu gözəl mətləbləri öyrənib gündəlik həyatımızda vərdişə çevirməliyik.

Biz hərdənbir əlindən çox əsəbiləşdiyimiz adama zibil deyirik. Yəni bu sözü söyüş kimi işlədirik. Deməli, zibilin üfunətli bir şey olduğunun fərqindəyik, amma bu üfunətli şeyi uf demədən qapımızın ağızına, dalanlara, yol kənarlarına tökürcük, hətta insanlarımız, utanıb-çəkinmədən, asfalta tüpürür də... Günəbaxan tumunu isə çırtlayıb hara gəldi tullayıraq. Dayanacaqlar sıqaret qutuları, kötükləri ilə ah-vay edir. Hələ saqqızı demirəm, hərdənbir kefimizə düşəndə onu sərnişin avtobuslarında otura-caqlara da yapışdırıraq...

Yazıqlar olsun ki, bunu qətiyyən eyib hesab etmirik. İndi siz deyin, ey şərəfli, izzətli millətimiz, bizim zibilləmə xəstəliyimizə kim çarə edəcək? Həkimlər, hüquq-mühafizə orqanları, ya özümüz?!

15.08.2012

İRANDA TƏKLƏNƏN GÜNEY...

Bir neçə gün öncə Güney Azərbaycanda baş verən zəlzələ ürəyimizi parçaladı, könlümüzü çalxaladı, hissərimizi dilə gətirdi. Deyirlər ki, yurdı istəyi, Vətən təəssübkeşliyi, milli duyğular bütün düşüncələrdən yüksəkdə durur. Bu hissi, bu duyğunu heç bir istəklə əvəz etmək olmur. Ən əziz adamlarını müəyyən müddətdən sonra məzar evinə yollayırsan. Və bir də onların üzünü görmürsən. Yalnız onlardan şirin-acı xatırələr, şəkillər, varsa videoyazilar qalır. Bir də soyuq bir məzar, bomboz daşlardan sənə baxan donmuş baxışlar, donmuş üzlər... Yəni biz hamımız vaxtimız çatanda ora köçürük... amma yeganə təsəllimiz, bizi qoynuna alan torpaq olur. Biz qoynunda doğulub boy-a-başa çatdığınıza eli, yurdu, ocağı o tayı, bu tayı ilə geniş məfhumda Vətən, kiçik məfhumda isə oba, kənd, qəsəbə, şəhər adlandırırıq. Vətənə isə əzizləyə-əzizləyə ana Vətən deyirik, çünkü o bizim ağlımızın, duyğumuzun sultani, şahidir. Elə bu ana Vətənimizin bir hissəsi də iki əsrən yuxarıdır ki, bizdən ayrı düşmüş, yarı hissəmiz olan Güneydir. Güney o üzdən bizim ürəyimizə, hissərimizə hopub. Adam bədənin hansısa üzvünü itirəndə necə ağrıyırsa, biz də Güney üçün elə ağrıyıraq. Bu ağrı ədəbiyyatımızda boy göstərən nəsrən, nəzmdən boylanır. Bütün fəryadlarıyla, ağrılarıyla, yanğınlıyla. Dəyərli müğənimiz Yaqub Zurufçu “Ayrılıq” mahnısını oxuyandan sonra bir daha oxumasayı da, o bizim ürəyimizdə Vətən harayını səsinin tellərində fəryada çevirən Yaqub Zurufçu kimi qalacaqdı. Bilirsiz niyə, çünkü o, ikiyüzillik ayrılıq fəryadiyla aramızda tikanlı çəpərə çevrilmiş sərhəd dirəklərini daşıdı... çünkü onun səsinin harayı heç vaxt qulaqlarından getmir. BUBİR FƏRYAD İDİ, BU BİR TİTRƏYİŞ İDİ... Bütöv Azərbaycanın fəryadı, titrəyişi... hətta mərhum Rübəbə Muradaova yanğınsından da Böyük yanğı idı Yaqub Zurufçunun yanğısı... Bu səs otaylı-butaylı Azərbaycanın faciəvi çağırışı, naləsi idı... Bu səs Gülüstan, Türkmençay sülh-işgal müqavilələrinə etiraz idı, dəhşətli etiraz... çünkü bu İran İmperiyası ilə Rus İmperiyasına sərt mesaj idı... Dündü, bu mesajdan sonra Rus İmperiyası qismən də olsa daşıldı... amma İran isə laxlayır, özü də onu kənar yox, özü laxladır... etdiyi uşaq kimi siltəqqliqləri ilə, caynağı altına almış Güneyimizin haqqını tapdalaması ilə...

Düzdü, bizim Gürcüstan ərazisində də ellərimiz var, amma biz ora gedib-gəlirik, ora gedis-gəlişimizə Gürcü hakimiyyəti qısqanlıqla baxmır,

məhz dərk edir ki, əti sümükdən ayırməq olmaz. Biz Dərbəndə də gedib-gələ bilirik və bu gediş-gəlişə heç də qısqanlıqla yanaşmırlar. İstəsələr də, istəməsələr də bilirlər ki, Dərbənd Azərbaycan şəhəridir, hətta başqa ölkənin tabeliyində olsa belə... amma di gəl Güney bir çöp kimi İran başbilənlərinin boğazında qalıb. Beləliklə, gah ora gedən şairlərimizi tutub saxlayırlar, gah da mərhum yazıçı Rafiq Tağıının ölümündə əli olduqlarını açıq-aşkar bürüza verirlər. Daha düşünmürlər ki, bir azca çəçəslər, Güney onların boğazından qopub düşəcək yerə və öz özgürlüyünə, istiqlalına qovuşacaq... necə ki insanın əcəli çatır, imperiyaların da elə əcəli çatır. Bir də görürsən ki, heç nədən bir büllur qab təki paramparça olub töküldülər yerə...

İndi qayıdaq zəlzələnin üstünə... Bizim yaşadığımız ərazilər, İran, Türkiyə də daxil olmaqla zəlzələ zonasıdır, çünkü bu ərazilərdəki dağlar biz ulu dağlar desək də, geofiziki baxımdan cavan daqlardır. Hələ çox-çox əsrlər bu ərazilərdə zəlzələ təhlükəsi labüddür. Təəccüb doğuran cəhət odur ki, deyilənlərə görə İran zəlzələ zonasına gələcək yardımın qarşısını kəsdi, Rusyanın, Amerikanın kömək təkliflərini qəbul etmədi. Türkiyənin yardımlarını sərhəddən geri qaytardı. Özü isə vaxtında soydaşlarımızın harayına yetmədi və harayına yetmək istəyənlərə yox deməklə arxa çevirdi. Elə yaxşı ki, şükür Allaha, bizim yardımımızı qəbul etdi. Necə deyərlər, buna da şükr...

Görəsən, öz tabeliyində olan vətəndaşlarına qarşı belə mövqe tutmaq hansı şaha, hökmdara, indiki dillə desək prezidentə xeyir gətirib?! Bu zəlzələdir, bu minlərlə insanın faciəsi, göz yaşı, bədbəxtliyi deməkdir. Biz hələ dirlə də İrana qardaşq, özü də İslam ölkəsi, bəs görəsən, islamın hansı dəyərlərinə tapınır ordakı başbilənlər ki, ikigünlük matəmi yalnız Güney ərazisində edir? Bəlkə Güney doğrudan da İrana lazım deyil. Bütün yer üzündə nə qədər imperiyalar, müstəbidlər varsa başa düşməlidirlər ki, bu orta əsrlər deyil. Bu sürət, internet əsridir, yəni atalar demişkən: "Cidanı çuvalda gizlətmək olmaz". Kim nə edirsə hər an bütün dünya xəbərdar olur. Sözümüz canı ondadır ki, İran öz vətəndaşları arasında ayrı-seçkilik salmamalıdır, bu onun xeyrinə deyil, digər atalar məsəlində deyilir ki, "Sirkə nə qədər tünd olsa öz qabını çatlaşdır". Əlqərəz, uzun sözün qisası, güneyli bacı və qardaşlarımızın ağrı-acıları, fəlakətləri bizi yandırır, yan-an yerdən od çıxar deyiblər atalarımız... Bu odu alışdırın kibrit isə İran mollalarının öz əlindədir. Nə qədər gec alışdırsalar bu onların özlərinin xeyrinədir. Öz xeyrindən qaçanlara isə heç kim ağıllı deməz. Yazımın so-

nunda güneyli bacı və qardaşlarımı demək istəyirəm ki, keçmiş olsun, Allah ucuqlar altında qalıb həlak olanlarımıza qəni-qəni rəhmət etsin. Qalanlarımıza səbir versin.

Pullu insanlarımıza kiçik bir diləkçə ünvanlayıram: Əziz, şərafətli, mərhəmətli, imkanlı Vətən əhli, mərhum prezidentimiz Heydər Əliyev – sizin bugünkü gününüzün səbəbkəri, ərz etmişdi ki, azərbaycanlılar dünyanın harasında olursa olsun, bizim vətəndaşlardı, onların ağrısı bizim ağrımız, sevinci bizim sevincimizdi. İndi siz müqəddəs Ramazan günlərində mərhəmət əhli olun, varınızdan az bir qismini bu insanların yardımına ayırın, çünki Güneyli bacı-qardaşlarımı bizimlə tikanlı sərhəd dirəkləri ayırır, amma ürəklərimizdə o sərhəd dirəkləri yoxdur. Ürəklərimizin dünyası sərhədsizdi, məhz həmin dünyada bizim güneyli bacı-qardaşlarımız da var, çünki onlar ürəkləri yardıma möhtacdı. Allah heç bir bəndəsini belə fəlakətlə imtahana çəkməsin. Allah eşqinə yardıma tələsin...

Yazımın sonunda o taya səslənirəm: Başın sağ olsun, Güney! Başın sağ olsun, Vətən! Başın sağ olsun, yaralı Azərbaycan!!! Gün o gün olsun ki, torpaqlarının birliyini görəsən... Amin... Amin... Amin!!!

17.08.2012

DÜŞMƏN DƏYİRMANINA SU TÖKƏNLƏR

GÖZLƏNİLMƏZ XƏBƏR

Ramil Səfərovun Macarıstan məhbəsindən qəfil qurtulması xəbəri aləmə car olan kimi, nəinki öz insanlarımıza arasında, hətta dünya səviyyəsində kütləvi xəbər birliliklərində səs-səda qopdu. Əminəm ki, bu torpağın çörəyini yeyib suyunu içən, milliyyətindən asılı olmayaraq ruhunda azərbaycanlılığı hiss edən hər bir kəs bu göznləilməz azadlığa sevindi. Elə bil insanlarımıza içində oləziyən ümid çırağı bir günün içində işiq saçmağa başladı. Düzü, bu müjdəni internetdən alanda, əvvəl heç inanmadım, yəni inanmağım gəlmədi. Ömürlük həbs cəzası almış zabitimiz necə azad ola bilər? Bu mümkünürmü? Axı bu günə qədər bütün dünya birlilikləri bizə qarşı çıxıb, evlərimiz uçub, yurdlarımız, obalarımız xaraba qalıb, ellərimiz ocaqlarından uzaq düşüb, dünya susub, qadınlarımızın, analarımızın, ba-

cılarımızın namusu tapdalanıb, körpelərimiz süngülərə keçirilib, dünya susub. İki yüz ildi bu yerlərdə türk-müsəlman qanı töküür, bizi yerli-dibli yox etmək istəyirlər, varlığımızdan döndərmək istəyirlər. Dünya birlikləri bu biabırçılıqlara susur, dimmir. Əlimizi, dilimizi tərpədib bir söz demək istəyəndə, haqqımız uğrunda iş görmək istəyəndə bizə terrorçu deyirlər, halbuki terrorun əsasını qoyanlar xristianlar özləri olub. Ötən əsrin 20-ci illərində qan-qırğın üzərində İrəvan mahalı ərazisində rus istilaçılarının hesabına terrorçu Ermənistan yaradıldı, dünya xaçpərəst birlikləri bu dövlətin qanlar üstündə bərqərar olmasına rəvac verdilər, ancaq məsələyə çox dərindən varanda biz xaçpərəstlərin hissələrini də, demokratiyasını da, demokratiya adı altındakı gedişlərini də başa düşürük. Bu yaxınlarda yetmişdən çox insanı həyatdan mərhum edən və neçələrini yaralayan norveçli xristian qatılə 20 il iş kəsdilər, o dəmir barmaqlıqlar arxasından dönə-dönə törətdiyi kütləvi qətləmdən peşman olmadığını etiraf edir və bu qərara tam şüurlu surətdə gəldiyini dilə gətirir, amma bu terrorçuya cəmi 20 il iş kəsdilər. Nəyə görə, çünki o xaçpərəstdir. Müsəlman aləminə başdan-başa terrorçu kimi baxan inkışaf etmiş ölkələrin xristian birlikləri niyə bu dəhşətə susdular? Bəs görəsən, bu düşüncə xaçpərəst ölkələrini hara aparır? Qana, qırğına, dini düşmənçiliklərə... Onlar bu dar düşüncə tərzi ilə dünya ilə nə etmək istəyirlər? Avropada ağıllı başlar yenə etiraf etməyə başlayıblar ki, irqi ayrı-seçkilik günbəgün onların məkanlarında alovlanmağa başlayıb. Bunun qarşısı alınmasa sonrakı illər çox dəhşətli hadisələr baş verə bilər...

RAMİLİN HƏBSİ VƏ QAYIDIŞI

Ramil Səfərov zabitdir, ölkəmizi NATO-nun apardığı hərbi təlimlərdə təmsil edirdi. O, hərbçi olmaq üçün bayrağımıza and içib, bu andın məsuliyyətini kişilərimiz, yəqin ki, biz qadınlardan daha artıq dərk edir. Düşmən öz iç üzünü yad ölkədə də göstərib, zabitimizin gözləri qarşısında bayrağımızı təhqir edib və onu bu qanı tökməyə məcbur edib. Bəs görəsən, Ramil özü hansı bölgəmizdəndir? O, 20 il işgal altında inləyən Cəbrayıldandır. Onun yaşadığı yurd işgal altındadır, o torpaqda onun əzizləri, yurdaşları qətlə yetirilib, bir çoxları erməni əşirliyində çürüyür. Düşmən zabiti özünü qalib hesab edir, məglub ölkənin zabitinin gözü qarşısında onun bayrağını təhqir edir, bəlkə o məqamda Ramil sussaydı,

o anı düşmən tərəf çəkib internetdə yayılmışsaydı, yağı dəyirmanına su tökən “demokrat” yazarlarımız onda görən nələri söyləyərdi?! Onun düşdürü bu durumdan anası dərdə batdı, balasının başına gələn müsibətə dözməyib dünyasını dəyişdi, artıq zabitimiz həbsdən azad olub. Ölkə başçısı səviyyəsində onun çəkdiyi doqquzillik əzablarına son qoyulub, bu bizim ermənilərin üstündə psixoloji qələbəmizdir. Haylar bizi bu gün terrorla hədələsələr də, özləri ağır vəziyyətdədirlər. Quzey Azərbaycan inkişafdadır, onun ordusu, silah-sursatı var. Bu Vətən, kim nə söyləyir söyləsin, 20 il qabaqkı deyil, onun inkişafını dünya birləkləri etiraf edir. Biz Ramil Səfərovun azadlığa çıxmazı ilə düşmən üzərində qələbənin birinci addımını çox uğurla atdıq. Sakit, səssiz və dünyani təəccübləndirən bir KİŞİLİKLƏ!!!

Ramil Səfərovun atdığı addım bizim dilimizi bağlayan dünya birləklərinə sərt mesaj idi. Biz varıq, bizim haqqımızı nə qədər tapdalasanız da, biz özümüzə gəlib tökülən qanların əvəzini yağıdan çıxacaqıq. Dünya məglubu sevmir, aciz millətlər, aciz xalqlar, aciz dövlətlər, ancaq canını və qarnını qoruyan xalqlar gec-tez yer üzündən əriyib gedir. Bizi də 200 ildi əritmək istədilər, amma bacarmadılar. Biz qırıla-qırıla, soyqırımlarına məruz qala-qala yenidən dikəldik, varlığımızı bizi tanımaq istəməyənlərə bəyan etdik. Vətənsevərlərin gözündə Ramil Səfərov Azərbaycanın Milli Qəhrəmanıdır. Varlığımızı dünyaya bəyan edən, haqsızlıqlara, imansızlıqlara yox deyən başibələli Vətənin Qəhrəmanı!

ƏDƏBİ DÜŞUNCƏ SAHİBİ

Ramil Səfərov məhbəsdə olduğu zaman macar dilini məniməsədi. Macar xalqının ədəbiyyatından nümunələri bizim dilə çevirdi. Bu gün də o bu işini hərbi sahəsi ilə bahəm davam etdirə, tərcümə ədəbiyyatına böyük töhfələr vermiş olar. Görəsən, içində qatılık hissələri olan bir şəxs belə bir addım ata bilərdimi? O bu gün AYB-nin üzvüdü, ona bu yolda ədəbi uğurlar arzulayıram.

BİZ NİYƏ QORXURUQ?

Atalarımızın bir məsəli var: “İslanmışın yağışdan nə qorxusu?” Bizim ruhumuzu kifayət qədər tökülən qanlarımızla islatdılar. Dondurulmuş müharibə, işgal altında olan torpaqlar bizi yuxuya getməməyə çağırır. Bu gün paytaxta yığışib buranı özünə təhlükəsiz siğınacaq sananlar

anlamalıdırlar ki, bu müvəqqəti təhlükəsizlikdir. Biz gücümüzü yağıya göstərməliyik, əks təqdirdə bu qanlar bir müddətdən sonra növbəti torpaqlarımızda axacaq. Ona görə bizim geri çəkilməyə yolumuz yoxdur. Heç bir dövlət qansız, qadasız istiqlala yetişməyib. Ruslar bize sovet zamanı şirin köləlik bəxş etmişdilər, indi biz kövrək müstəqilliyyə sahib olmuşuq. Onun sının tökülməməsi üçün torpaqları işgaldan azad etməliyik. Nəyin bahasına olursa olsun, bizim geriyə yolumuz yoxdu...

VƏTƏNDAŞ OLMAQ HÜΝƏR TƏLƏB EDİR...

İndi qayıdaq adını jurnalist, yazıçı, yazar qoyub digərlərinə yuxarıdan aşağı baxan, genlərinin haradan qaynaqlandığı məlum olmayan bir çox söz adamlarının üstünə... Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi biz xaçpərəst birliklərini də, onların insanlarının bir-birinə qarşı olan təəssübkeşliyini də başa düşürük, amma bizi təəccüb və heyrət içində qoyan bəzi yazar soydaşlarımızın məsələyə avropasayağı düşüncə ilə yanaşmasıdır, yəni belə görünür ki, bu yazar soydaşlarımız bizdən çox-çox mədənidir və bu baxımdan da sözün əsl mənasında irəli gediblər. Yazılılarında zabiti-mizin cinayətkar olduğunu və insan həyatına son qoyduğu üçün ömürlük məhbəsdən çıxmamasını arzulayanlar hansı məfkurəyə xidmətdədirlər, bunu onların özləri və bir də Allah bilir. Bununla da onlar azad düşüncə sahibi kimi özlərini bizlərdən çox-çox zirvədə görürənlər. 8 mart 2011-ci ildə Ağdamın Orta Qərvənd kəndində öz evinin həyətində oynayan 9 yaşlı Fariz Bədəlovu erməni cəlladı snayper tüfəngi ilə qəsdən vurdu. Bəs o görmürdü ki, onun hədəfindəki uşaqdır? Niyə buna dünya səs vermədi və onu qatil adlandırmadı? Ramil Səfərova cinayətkar-qatil adı ruslar qoyublar və öz medialarında onu səsləndiriblər. Bilmək lazımdır ki, ruslar bizim dostlar deyil, bütün bu ağrilar bizə ruslardan ermənilərin vasitəsilə gəlir. Bizimkilərdən kim ki, rus-erməni qansızları ilə bir xorda oxuyur, onları heç azərbaycanlı da saymaq olmaz.

Türkiyədə, Güneyli-Quzeyli Azərbaycanda az-az ailələr tapılar ki, ermənilərin törətdiyi soyqırımın dəhşətlərindən keçməmiş olsunlar. Rəhmətlik ana nənəm bizə nəql edərdi ki, Siyəzəni, doğulduğum Tağay kəndini gavurlar (o, erməniləri gavur adlandırdı) xaraba qoymuşdu. 1918-ci il qırğınlarında onun bələkdə olan qızını – Məryəm xalami, qaçaqaçda qucağından qəfil yerə düşən körpəni ermənilər (kənd adamları

o vəhşətləri qaçaqəç günləri təki yad edirdilər) oda atıb yandırmışdır. Nənəm o günləri dünyasını dəyişən qədər dəhşətlə yad edib xilasa gələn türk əsgərlərinin ruhuna dualar oxuyurdu.

Ağdamın Orta Qərvənd kənd sakini 9 yaşlı Fariz Bədəlov ermənilər tərəfindən qətlə yetiriləndə, mən bir dəstə yazar qadınla faciənin baş verdiyi kəndə getmişdim. Erməni vəhşilərindən 300 metr aralıda yerləşən bu kənd hər gün güllələr altındadır. Sakinlər orda yalnız gecələr iş görə bilirlər. Kənd evləri erməni güllələrindən dəlik-deşikdi. Bütün işgal olunmuş torpaqlarımıza yaxın ərazidə yaşayan insanlar sitəm içindədir. Bu bir-iki gün deyil, düz iyirmi ildir ki, davam edir. Mən orda gördükərimdən dəhşətə gəlmişdim. Ağdam bölgəsindən qayıdanandan sonra hələ də əsəblərimi ələ ala bilmirəm. Bu gün Bakıya yiğisib əlinə qələm götürüb özünü yazar qismində görən və erməni təəssübü çəkən, qəhrəmanlığa “ayrı nöqtəyi-nəzərdən” baxan bu insanlar nə olar bir gedib cəbhə bölgələrindəki insanlarımızın səksəkəli həyatıyla maraqlansınlar. Sonra öz ölümünə özü bais olmuş erməni zabitinin dərdini çəksinlər...

Ramil Səfərov məhbəsde olana qədər biz hamımız iqtidarlı-müxalifli onun düşdürüyü duruma yanırdıq, zabitimizin ordan xilası haqqında uzun-uzadı sosial şəbəkələrdə dərdləşirdik. İndi Ramil balamız azadlıqdadır, biz onun sağlığını qorumalıyıq və bu coşquyla torpaqlarımızın işğaldan azad olması təbilini çalmalıyıq. Bu gün özünü yazar bılıb başqlarına yuxarıdan aşağı baxan bəzi qələm əhli, hətta Vətən mövzusunda yazılan şeirlərə dodaq büzür, vallahi-billahi vətəndən yananlar onu istəkdən yazır, hansı səviyyədə olursa olsun, bu torpaq sevgisindən, yurd sevgisindən irəli gəlir. Qaldı kim arxivlərdə itib-batacaq, onu zaman göstərəcək... Biz bu gün Ramil Səfərovun qurtuluş gününü öndə bizi gözləyən düşmən üzərində qələbə günü ilə tamamlamalıyıq, çünki bu iki amil bir-biriylə six bağlıdır.

Sonda erməni dəyirmanına su tökən bəzi qələm əhlinə ərz etmək istəyirik ki, heç yağı da öz millətinə, soyuna-kökünə xor baxanları sevmir. Bu gün ermənilər nə qədər atlanıb-düşsələr də, yəqin ki, Ramilin atlığı addıma ürəklərində paxıllıqları tutur, çünki özləri o mərtəbəyə heç vaxt qalxa bilməyiblər və qalxa bilməzlər.

Hansısa titulları almaqdan ötrü, yad ölkələrin qrantları ilə dolanmaq üçün milli qayəni ayaqlar altına salıb tapdalamaq olmaz. Bunun bir adı var: DÜŞMƏN DƏYİRMANINA SU TÖKMƏK...

09.09.2012

MƏN ÖZÜM-ÖZÜMƏ SÖZ VERDİM

Türkiyənin Adana şəhərindən mənim elektron ünvanıma bir məktub gəlmişdi. Məktubda şair-araşdırmaçı Münəvvər Duvər bir dəstə Türkiyənin yaradıcı insanları ilə Azərbaycana gəlmələri barədə məni məlumatlandırdırdı. O, hətta bizim ölkəmizə gəlməmişdən öncə Gürcüstanda olacaqları, sonra Gəncəyə və Bakıya gələcəkləri barədə mənə yazdığını məktubunda açıqlama verirdi. Bakıda olarkən Yazıçılar Birliyində görüş keçiriləcəyi və mənimlə görüşməyi can-dildən arzuladığını yazırırdı. Münəvvər Duvərlə biz internet portallarından tanış olmuşuq. O mənim “Həqiqət nə qədər acı olsada” məqaləmi Yalquzaq.com saytından götürüb yayılmışdı. Beləliklə, adanalı şair Münəvvər xanım-əfəndi ilə yaradıcılıq əlaqələrimiz başladı. O mənim şeirlərimi, publisist yazılarımı öz saytında yayımlayır. Bu üzdən interneti dünyanın ixtiyarına verən ABŞ hökuməti minnətdarlığa layiqdir. Nə yaxşı ki, internet öz qapısını insanların üzüna açdı, mənəvi sərhədlər götürüldü, adamlar bir-birini tanıdı. Hər sahədə öz istedadlarını üzə çıxarmağa nail oldular. Nə qədər internetin ziyanolu tərəflərinən danışsalar da, bu heç də insan yaradıcılığının üzə çıxmazı ilə müqayisəyə gələ bilməz. O üzdən dünyanın hegemon dövləti olan ABŞ-a vallah, billah, çox sağ ol düşür.

Əlqəraz, qardaş ölkənin yaradıcı insanları böyük bir heyətlə ölkəmizə təşrif götirdilər. Mən Münəvvər xanımla telefon əlaqəsi yaratdım. Səhəri biz Qafqaz otelinin qarşısında görüşüb onlarla birlikdə şəhəri gəzməyə çıxmali idik. Yolum uzaq olduğu üçün onların görüşünə Şirvanşahlar sarayını ziyarət etdikləri vaxt yetişdim. Yolüstü yaradıcı həmkarımı hədiyyə olaraq çiçəklər aldım. Onlar çiçəkləri görəndə o qədər sevindilər ki... Bu insanların çoxusu birinci dəfə idi Azərbaycana qədəm basıldılar, əllərində kiçik kisələr var idi. Onlar bu kisələrdə bir ovuc torpaq apara-caqlarını deyirdilər. Bu illərlə həsrətində olduqları Azərbaycan sevgisi idi. Yolboyu mən onlarda bir-birinə hədsiz ülfət, hörmət hissi gördüm, tutduğu vəzifədən asılı olmayaraq, onlar bir-birlərinə abi, abla, xocam deyə müraciət edirdilər. Biz Şirvanşahlar sarayından çıxıb, onları gəzdirən mehmanxana-yə məxsus, avtobusla Nizami muzeyinə üz qoyduq, lakin muzeyə daxil olma qiyməti xaricilər üçün 7 manat, yerli vətəndaşlar üçün isə 5 manat dəyərindədir dedilər. Türkiyəli qardaş-bacılarımız bu ayrı-seçkililikdən bir qədər inciyən kimi də oldular. Muzeyə giriş qiymətinin baha olması onları çox təəccübəldirdi. Deyirdilər, əfəndim, bu qiymətlə muzeylərə

kim gələr? Əvvəlcədən müəyyənləşdirildiyi kimi Yaziçilar Birliyinə yola düşdük. Yaziçilar Birliyinin rəhbəri Anar müəllim gələn qonaqları, öncə öz iş otağında, sonra Natəvan klubunda isti ürəklə qəbul etdi. Onun masasında baş-başa vermiş Türkiyə-Azərbaycan bayraqları türk müsafirlərini əməlli-başlı həyəcanlandırdı və qururlandırdı. Əsl hadisələr isə görüşün Natəvan klubunda davamı ilə başladı. Görüşə aparıcılıq edən AYB-nin gənclər üzrə katibi Rəşad Məcid idi. O bir-bir həm gələn qonaqlara, həm də əvvəlcədən dəvət edilən adamlara söz verməyə başladı. Mən də bir neçə ay öncə Münəvvər Düberə yazdığını “Münəvvər” adlı şeri deməyi qərara aldım. Şeir heç də tək bir insanın tərifindən yox, türkлюдümüzlə bağlı ağrı-acılardan bəhs edirdi. Münəvvər xanım təkidlə bu şeri deməyi məndən rica edirdi, görüşə rəhbərlik edən Rəşad Məcid mən oturduğum sıradan keçəndə ey-hamla soruşdu: “Siz də söz isteyirsiz?” Mən başımla “hə” işarəsi verdim, ancaq məclisin gedişində əvvəldən axıra qədər heç cürə mənə söz vermək istəmirdi, gələn müsafirlərin gözü məndə qalmışdı, çıxılmaz vəziyyətə düşmüşdüm, ya gərək zalı tərk edib gedəydim, ya da gələn qonaqların xatırına birtəhər axıra qədər dözüb oturmalydım, çünki Rəşad Məcid məni tanımaq istəmirdi ki, istəmirdi. Məclisin axırına yaxın qəribə bir hal alındı, Münəvvər Düberə söz verildi, o kürsüyə qalxdı və başının işarəsi ilə məni öz yanına çağırıldı. Mən ona gətirdiyim çiçək səbətini əlimə alıb mənə söz verilməmiş Münəvvər xanımın yanına irəlilədim. Ona yazdığını şeri dedim, salonda alqış sədaları qopdu, beləliklə, əziz və möhtərəm ox-ucular, mən gələn qonaqların xatırınə özüm-özümə söz verdim. Bu əslində mənim tərəfindən etikadan kənara çıxməq, toplantını aparanın tərəfindən mənə qarşı insafsızlıq, aşağılama idi, çünki mən icazəsiz çıxış etdim. Rəşad Məcid isə Şirinxanım Kərimbəyli Şadimanı, 1991-ci ildə “Ürək, niyə ağrıyırsan?” kitabı ilə yaradıcılıq aləminə qədəm basmış bir insani Azərbaycan Yaziçilar Birliyinin üzvü ola-ola tanımaq istəmədi. Görəsən, niyə??? Fikrimcə, yaradıcı insana dəyər tutduğu vəzifəyə görə yox, yaradıcılığa görə qiymət verilməlidir. Vəzifə bu gün var, sabah yoxdur, yaradıcı adamdan vəzifə yox, onun yaratdığı qalır.

Onu da qeyd etmək istəyirəm ki, mən Yaziçilar Birliyinə üzvlük haqqı ödəyəndən-ödəyənə gedirəm, çalışıram ki, təqdimat mərasimlərindən də uzaqda durum, bu mənə əsəb sakitliyi, ürək rahatlığı üçün lazımdır. O gün isə görüşə getməyə məcbur idim, çünki türkiyəli həmkarım Münəvvər Düber mənimlə üz-üzə, dil-dilə görüşmək isteyirdi...

Görüş bitdikdən sonra Yaziçilar Birliyinin qabağında toplaşan qonaqlar bir xeyli dayandılar və təəccüb dolu nəzərlərlə mənə baxırdılar. Onlar deyirdilər, xanım əfəndi, biz sizin yaradıcılığınızla “Erbil” qəzetindən, “Töredergisi”ndən, “Münevver.com”dan, “Türkmenhaqq”dan, bir çox başqa saytlardan, www.shirinxanim-shadiman.net şəxsi bloqunuzdan tanışıq. Bu qədər başınız müsibətlər çəkib, sizlər bir-birinizə niyə soyuqsuz? Mən onların sorğuları sırasında susdum. Daxildən bir qədər əhvalim pozulsa da üzümə xoş bir təbəssüm verib, qonaqlarla vidalaşıb ayrıldım. Yolboyu böyük şair Vətən uğrunda oğlunu, həm də canını (mən onu da şəhid sayıram) qurban vermiş Xəlil Rza Ulutürkün:

“Davam edir otuz yeddi, Daha qəti, daha ciddi...” misraları qulaqlarından getmirdi.

Bu davam, əlində imkan olan bəzi şəxslərin, törətdikləri fiziki ölümlə yox, ruhun sindirilməsi, qəlbin ağrıdırılması ilə özünü bürüzə verməkdədir. Yaradıcı insanları birləşdirən bu yaradıcı məbədgahda belə halların baş vermesi təəssüf hissi doğurur. Onda, əziz həmkarlar, adamda belə təsəvvür yaranır ki, bu Azərbaycan Yaziçilar Birliyi yox, Azərbaycan Açıqlar birliyidir, hərgah, elə olmasayıdı, ovqatım təlx evə dönməzdim. Gümanım gözəgörünməzə gəldiyi üçün üzümü ona tuturam, İlahi, biz nə vaxt düzələcəyik?..

27.09.2012

YURD İSTƏYİ, VƏTƏN SEVGİSİ (HAFİZ RÜSTƏMİN “YARDIMLIYA SƏYAHƏT”İNƏ SƏYAHƏT)

Azərbaycan ədəbiyyatında öz dəsti-xətti olan Hafız Rüstəmlə mən yaradıcı insanların gediş-geliş yeri olan, Əli Rza Xələflinin rəhbərlik etdiyi “Kredo” qəzetində tanış olmuşam. Onun bədii ədəbiyyatımız haqqındaki ürək yanğılı söz-söhbətindən doymaq olmur. Hafız bəy geniş ürək sahibidir. O, əsl yaradıcılığı simicilik etmədən qiymətləndirməyi bacaran söz, fikir adamıdır, sözünün urvatı, axarı misralarından boylanan, qəlibi sözlə çalxalanan şairdir. Hafız Rüstəm hər cümlənin quruluşuna, hər misranın düzülüşünə məsuliyyətlə yanaşan yaradıcı insandır. Qəlibi Vətən eşqilə döyünen vətəndaş yazardır.

Müəllifin “Bakıdan Yardımlıya Səyahət” kitabı haqqında öz fikirlərimi yazmamışdan önce bir-iki kəlmə indiki yaradıcı durum barədə fikir söyle-

ləmək yerinə düşərdi. Son illərdə bəzi yazar insanların yaratdığı ədəbi məhsullarda milli məfkurənin unudulduğu, hətta eldən, yurddan yazmağa rişxəndlə baxıldığının təssəsüflə şahidi olursan. Vətənlə bağlı mövzulara geridə qalmışlıq kimi baxan dırnaqarası söz xiridarlarının fikri-zikri avropasayağı söz oynatmaqdır. Fikrimizcə, Vətən eşqi bütün hissələrdən, duyğulardan öndə olmalıdır. Kişini kişi edən Vətəndir, millətin xoşbəxtliyi onunla təndir!

İndi qayıdaq haqqında yazmağa qərar verdiyim müəllifin “Bakıdan Yardımlıya Səyahət” kitabının üstünə. Müəllifin bu kitabı özünün qeyd etdiyi kimi yaddaş-poemadır. Poema başdan-başa bütöv bir elin kədərini-sevincini, ağrısını-hekayətini özündə birləşdirən möhtəşəm bir əsərdir. Əsərin baş qəhrəmanı müəllif özü və dostu Mir Mahmud ağadır. Poemada müəllif klassik şairlərimizin yazı üslubuna sadiq qalıb. Xüsusən indiki dövrdə yazar insanlarımız arasında Allahın varlığına şübhəylə baxan, allahsızlıq ideyaları ilə nəfəs alan qövm yaranmaqdadır. Hafız Rüstəm bu növ düşünənlərin əksinə olaraq poemanı Allaha münacatla başlayır.

*Sən ey bağışlayan, sən ey rəhm edən,
Əsirgəmə eşqi, ilhamı məndən.
Ey iki dünyaya yegənə sahib,
Həm işin içində, həm də ki, qalib.*

Haqqın varlığına sidq-ürəklə bağlanan, onu yaranişların sahibi sanan müəllif dünyanın böyük dahlərinin gəldiyi fikirlə həmahəng olur. Biz bütünlükdə ağrılı bir ömür yaşayan millətlərdənik. Bu ağrını isə öz çıyıllarından özür boyu daşıyan vətən təssəbübü, yurd ağrısı çəkən düşüncə sahibləri, həqiqi yazar insanlardır. Hafız Rüstəm də, məhz belə yazar insanlardandır, əgər belə olmasaydı bu cür iri həcmli poemanı araya-ərsəyə gətirə bilməzdı.

Biz hamımız doğulub-böyüdüyümüz ocaqlardan, yuvalardan şəhərə peşə, sənət, böyük arzular dalınca üz tutan kəslərik. Kəndin təmiz havasını, saf, sadəlövh, dilə bağlı, yurda aşiq insanların buraxıb paytaxta yüksək amallar dalınca üz tuturuq. Hələ şəhərin isti asfaltını, boz üzünü görməmiş quş kimi qanad açırıq. Gəlib bir çox mətləblərdən hali olub qaim-qədəm olandan sonra çox şeylərin bizim gənclik düşüncələrimizdən daha ağrılı, daha çətin olduğunun fərqliqə varırıq. Bu yolda sağlamlığımızı, uşaqlıq, gənclik illərinin şirinliyini itiririk, yavaş-yavaş iddialı, təkəbbürlü anadangəlmə

şəhərli olmasaq belə, şəhər insanına çevrilirik. Doğma yurdlarımızda qoyub gəldiyimiz istiqanlığı xatırələrə gömüldürük, amma hər birimizin içində doğulduğumuz yurdların eşqindən qaynaqlanan bir nisgil yatır. Biz vaxt tapanda hərdənbir qoyub gəldiyimiz ocaqlara yollanırıq, bəzən soyuq, bəzən isti qarşılanırıq, çünkü tərk edilmiş yuvalardan canbir, qanbir yurdaşlar olsa belə, sən qonaqsan. Qoynunda məskən saldığın şəhərə qayıtmalısan. Ürəyi qan yaddaşından qopub gələn ocaq sevgisi adamı bir an belə tərk etmir, bu sevgi ağır vaxtlarda göz yaşlarına, xoş çağlarda isə yurdla təmasda olmaq istəyinə çevirilir. Müəllifi də yəqin yaşıının yarıya adlayan çağında bu istək, bu dilək çalxaladıb, onu atalı, analı günlərinin ürək titrədən, qəlbə məlhəm xatırələrinə yönəldib. Ata ocağından boyلانan isti ana nəfəsinin, cana məhrəm şirin laylalarının qulaqlarda donub qalmış havasının sədası nisgilli xatırələrinin dünyasından onu səsləyib. Onun da ata ocağının şirinliyi uşaqlıq çağlarının uzaq xatırələrində özünə məskən salıb. O da qələminə və kağızına sarılıb bu istəyi boğça-boğça xatırələr taxcasından çıxarıb misra-misra dastana çevirir. Şair yaşadığı anların xatırələrə dönmüş zamanlarını keçmişin ötüb qalmış günlərində itib-batmamaq üçün, doğulduğu ocağını, yurdunu sözün sehri ilə əbədiləşdirmək üçün bu həyat hekayətini muncuq-muncuq söz ovqatına kökləyir.

Hafız Rüstəm poemanı ayrı-ayrı başlıqlarla səhifələyir. Hər başlıq adımı bəhs etdiyi hekayətin izinə salır. Müəllifin “Yardımlıya səyahət” yaddaş-poemasında “Cənuba doğru”, “Sərhəd ağrılıarı”, “Ricət”, “Dağlar... meşələr”, “Yollar-görüntülər”, “Məcnun dağ havasında” və sair başlıqlarla sıralanmış hekayətlər Yardımlı bölgəsinin tarixi, etniki adət-ənənələri ilə oxucunu hali edir, yurdun gəlməli-görməli gözəlliliklərilə onu tanış edir, sanki müəllif oxucunun əlindən tutub onu öz doğulduğu, boy-a-başa çatdığı məkana aparır. Şair poemanın “Sərhəd ağrılıarı” bölməsində yolların zaman köhləninə əyləşib insani ömrün rəngarəngliyi ilə ulaşdırlığını şirin bir dillə nəzmə çəkir:

*Yollar elə uzanır,
Sanki qurtarmayacaq.
Bizi apardığıtək
geri qaytarmayacaq.
Vaxt keçir; aşib-daşır
insan dözümü, səbri,*

*Yardımlı – ölkəmizin
uzaq, ucqar “Sibiri”.*

Hafız Rüstəm indi bir tarixə çevrilmiş sovet dövrünün yaşantlarını qələmə alır. O, Rus İmperiyasının ölkəmiz içində cızdığı sərhədlərinin törətdiyi fəsadları poemanın misralarına gətirir. Vətən içində öz yurd-yuvasına çətinliklə gedib-gələn insanların məşəqqətli həyatını yana-yanaya qələmə alır. O, parça-parça, tıkə-tikə olmuş başıbələli Azərbaycanın faciəvi taleyini, bütünlükdə hamımızın ürək ağrısını poemasında əbədiləşdirir. Hələ tələbəlik illərində Bakı Universitetində oxuduğum zamanlarda tələbə yoldaşlarım Naxçıvana, Yardımlıya bir çox sərhəd rayonlarına gediş-gəlişin başağrısı olduğunu deyirdilər. Onların başıbələli Azərbaycanımızın içərisindən çəkilmiş tikanlı möstəllərin hər iki tərəfində həsrəti gözlərin axıtdığı kədər yaşlarının hekayətini nəql etdiklərinin şahidi olmuşam. Tələbə yoldaşlarım öz doğma yurdlarına çətinliklə gedib gəlirdilər, məhz şair də bu həyat hekayətində xalqın keçirdiyi acı-ağruları misraların dili ilə oxucuya bəyan edir. Müəllif əsərin “İlk bahar lövhələri” bölməsində öz hali-əhvalını dağlarla bölüşür:

*Sizincün burnumun ucu göynəyir,
Burnumdan uzağa getmədim, dağlar.
Mən də bəxtəvərdim guya şəhərdə,
Əslində murada yetmədim, dağlar.*

*Sızsız neçə-neçə illər ötüşdü,
Əsdi rüzgarlar, yellər ötüşdü,
Ələndi qar-yağış, sellər ötüşdü,
Mənsə yanınızdan ötmədim, dağlar.*

Deyirlər ki, insanın yaxşı günləri barmaqların sayı qədərdir. Müəllif dağlara həsr etdiyi bu gözəl qoşmasında keçirdiyi xoş günlərinin xatırələrindən doğan yurd istəyini, təbiət gözəlliklərini misraların sehri içində bəsləyir. Sözün aliliyi ilə təbiət mənzərələrinə aşina olur. Şəhərin texniki üstünlükleri saf kənd havasının, onun təbii yeməklərinin qarşısında olduqca aldadıcı və keçicidir. Adam yaşa dolduqca, fiziki problemlər or-taya çıxdıqca daha çox o təmizliyin, o saflığın, o büllurluğun həsrətini

çəkir. Hər kəsə bəllidir ki, candan şirin heç nə yoxdur, o şirin can bədən ağrıları artdıqca öz öhdəsinə düşən yükü çəkə bilmir. Yavaş-yavaş insan özü üçün sakit bir guşə arzusunda olur. O sakit guşələr isə uf demədən atıb gəldiyimiz yurdalar, obalardır, məhz Hafiz Rüstəm də o obaların, o yurdların qəlbdən getməz məhəbbətini möhtəşəm sözün axarı-buxarı ilə misralarının ovqatına kökləyir. Qardaşım Hafiz Rüstəm, yurdun şirinliyi canla ölçülür, can nə qədər insana əzizdirse, yurd da elə can mərtəbəsindədir. Mən əsgərlikdən sonra Rusyanın ucqarlarının birində gün-güzəran sürmüş bir nəfər yurdaşımızın ağır vəziyyətdə kəndə dönüb ata evinin daş divarını qucaqlayıb hönkür-hönkür ağladığının şahidi olmuşam. Nə idi ömrünün qüruba enən çağında onu kilometrlərlə yolu qət edib can ağrılarıyla ocağa gətirən?! Mənə elə gəlir ki, beynin hansısa qatında özünə yuva salmış ocaq sevgisi, uşaqlıq xatırələrində mürgüləyən ata mehri, ana məhəbbəti idı. Diş göynədən bulaqların şaqquiltisi şairi hansı andasa gecə yuxusundan ayıldıb, şirin yuxusuna soyuq su səpib:

*Get Çanaqlı bulağa
Diş göynədən,
Dil-damaq donduran
Bir kuzə su gətir...*

Necə deyərlər, bir el mahnisında deyildiyi kimi:

*“Sudan gələn sürməli qız,
Çox incidir kuzə səni...”*

Çanaqlı bulaq kim bilir neçə əsmər üzlü gözəlin kuzəsinə su doldurub, üz-gözünə çisək ələyib, bulaq qəşərindən keçən hansısa bir ığidin oğrun baxışlarına tuş gələn qız sonra barmağına nişan üzüyü taxıb. Şair “Kaş bir çoban olaydım” bölməsində təbiət rahatlığını çobanlığın sehрli çubuğu ilə ölçür. Uzun yollar qət edən çobanların dağda, düzdə keçən həyatını misralar içində mirvarıtək sapa düzür:

*Obaşdan örişlərdə hər gün açam səhəri,
Tütəyimlə otaram, yatrıram sürüləri.
Fəqət qoyun-quzudan ayrı bir şey qanmayam,
Bekara bir söz üstə alışmayam, yanmayam.*

Ümumiyyətlə, şairlik, yazıçılıq, söz, misra pərvanəsi olmaq ürək ağrısından, ağrılı-acılı günlər içində çalxalanmaqdan başqa bir şey deyildir, bunu dərdi söz içində dağ edənlər yaxşı bilərlər, üstəlik, həmkarlarının sənə olan basqları, soyuq baxışlar, soyuq üzlər, nifrat dolu gözlər...

Şair “İlk bahar lövhələri” hekayətində doğulduğu elin, obanın güllü-çiçəkli ormanlarının, yamyasıl düzlərinin, boy-boyan verib təbiətə bir log-man dəqiqliyilə məlhəm edən ağacların çıxık açan vaxtında ətrafa rayihə səpdiyini, ruhu dilləndirdiyini rəssam təki boyalara tutur, amma rənglərlə yox, qəlbə təlatümə gətirən sözlərlə... O əsərə baş qəhrəman seçdiyi dostu Mir Mahmud ağıaya üzünü tutaraq deyir:

*Gəl, düşək maşından, Mir Mahmud ağa,
Çoxdandır bu yerə ayağım dəymir.
Üz tutaq dərədən axan bulağa,
Onun saf suyuna dodağım dəymir.*

Yuxarıda qeyd etdiyim kimi, Hafiz Rüstəm hər birimizin gizli bir xiffətinə çevrilmiş ocaq həsrətini, yuva istəyini “İlk bahar lövhələri”nin qəlb yandıran, ruh tirdən misralarında sözə gətirir, nəzmə çəkir. Ali düünsüncələr burulğanında özünə yer tapmayan şairin ilhamı bir qanadlı quşa bənzəyir. Daxilən öz dünyasına çəkilir, hüdudsuz səmalarda səkdikcə səkir. O, onu içəridən rahat buraxmayan ruhuna qoşulub istəkli məkanlarda şahin təki süzdükcə süzür. Müəllif hərdənbir talalara enir, yemliklərdən, quzuqlağından dadır, boynubükük, kol dibində nazlanan bənövşələrin başına tumar çəkir, nazlı təbiətin gül qoxuyan, bal dadan havasını ciyərlərinə çəkir:

*Bilirəm, yol gəlib susamisan sən,
İç dərə döşündə soyuq bulaqdan.
Dər gülli təpənin yemliklərindən,
Həzz al çeynədikcə quzuqlağından.*

Şair təbiətin saf və bol nemətlərini, qarın doyduran bərəkətini saydıqca, insanda şəhərin hay-küyünü atıb təsvir etdiyi məkanlara qaçmaq istəyi yaranır. Bax budur, dəyərli oxucu, şairin, yazıçının ürəyinin təbiətlə həməhəng vurmağı, onun nəbzini tutmağı... Bizlər təbiətə nə qədər di-

van tutsaq da, onun qədrini bilməsək də, hər addımda çirkəndirsək də torpaq bizdən hələ öz bar-bərəkətini əsirgəmir. Bizlər isə, sanki onun bitib-tükənməyəcəyinin fərqindəyik. Daha fikirləşmirik ki, heç nə əbədi deyil. Hər bir canlı kimi torpaq da canlıdır, yalnız və yalnız onum ömrünü uzada bilərik, çünkü bugünkü, sabahki insanın taleyi ayağımızı basıb, üstündə gəzdiyimiz yerdən asılıdır. O bizi bir gün qoynundan kənara tullaya bilər. Bu faciənin tezliklə baş verməməsinin qarşısını almaq üçün dəyərli söz adımı Hafız Rüstəmin təsvir etdiyi ruh oxşayan, qəlb ovlayan təbiətin istəkli övladı olan torpağı qorunmalıyıq!..

Ürəyimizi yandıran, qəlbimizi sizlədan şəhid balalarımız bizlərə nə qədər kədər şərbəti içirtsələr də, onların Böyük Yaradan qarşısında da, vicdanımız qarşısında da müqəddəs mərtəbəsi var. Hər kəsə o mərtəbəyə qalxmaq nəsib olmaz! Şair Şəhid bacısı oğlu Füzulinin nakam taleyinə misralarla heykəl yonaraq deyir:

*Deməyin yatıbdir bir uyqu kimi,
Təkcə məhşər günü qalxar Füzuli.
Günəş dan yerindən çıxdığı kimi,
Hər gün qarşımıza çıxar Füzuli.*

Məncə, Şəhidi olmayan xalq yoxdur, əgər varsa belə xalqın yaşadığını yer Vətən deyil... Vətən sahibi olmaq çox çətin bir işdir. Vətən itkisiz, qansız, qadasız olmayır. Onu qorumağa hünər gərək, ər gərək... Nə yaxşı ki, bizdə belə ərlər var... Nə qədər soyqırımlarına məruz qalsaq belə Vətən təəssübünü çəkənlərimizin sayı azalmayıb, azalsayıdı bu gün biz Vətənsiz qalardıq... Minlərlə şəhidimizin yurd-yuvalara tökülen qanıyla ygırulan, Vətən torpağı, sən Füzuli kimi igid balalarımızı qoynunda bəslədikcə məmələkətimizin var olma qisməti canımızdan boylanacaqdır! Onların ruhu bizlərin ruhundan çox-çox yüksəklərdə olacaqdır, hərçənd ki, bəzi sağlarımız belə düşüncə tərzinin fərqində deyillər. Sağ ikən qarın doldurub dünyanının naz-nemətlərini dörd əllə qucaqlayıb başqlarına daddırmayanlar, xəstə ruhlarının şəfasına çarə ummalıdırlar. Bu çarə haqqın tərəzisini əyməməkdən, başqasının qəlbinə dəyməməkdən keçir. Sizsə, dəyərli şair, öz bacıoğluuzla qürur hissi keçirə bilərsiz, o bu dünyadan pak getdi, o qədər aramızda ruhunu çirkəba batıranlar, vicdanını yatırınlar var ki...

Hafiz Rüstəm “Bakıdan Yardımlıya səyahət” kitabında əsər boyu adını çəkdiyi, yer, yurd adları, ordan çıxan şəxsiyyətlər, maraqlı adamlar barədə izahlar verir, onların kim, nəçi olduğu, hardan gedib hara gəldiyi barədə gen-bol məlumatlar, açıqlamalar verir. Şair şahidi olduğu və olmadığı bir çox məqamlar barədə oxucunu hali edir. Onun “Məcnun dağ havasında” hekayətində təmiz bir etirafla qarşılaşırsan:

*Şəhərdə kəndliyəm, kənddə şəhərli,
Yarı sevincliyəm, yarı kədərli.
Mənim kənd mənşəyim, əslim, zatım var,
Əslində ikili bir həyatım var.
Çağırır hüsnünə təbiət məni...*

Dəyərli oxucu, şərafətli, ləyaqətli söz xiridarları, fikir adamları Hafiz Rüstəmin “Bakıdan Yardımlıya səyahət” əsəri yaddaş-poemadır. Müəllif beynimizin dərin qatlarında uyuyan, hərdənbir diksinib ayılan və ruhumuzu göyüm-göyüm göynədən ocaq həsrətini, yuva istəyini misra-misra nəzmə çəkir, onun yaddaş-poeması bizi geriyə səsləyir, gəldiyimiz yerlərin görüşünə tələsdirir. Unutqanlığın daşını atıb o yerlərin şirin qoxusunu nəfəsimizə çəkməyə, ciyərimizə daddırmağa çağırır. Yad baxışların əhatəsində ötüb keçən ömrümüz istəkli yurdlarımızın, ellərimizin həsrət dolu ağrısını canda bəsləyir. Əsər başdan-başa bir elin, bir yurdun həyat, yaşam kitabıdır.

Böyük şairimiz Məhəmmədhüseyin Şəhriyarın Heydərbaba məktəbinə sadiq qalib Hafiz Rüstəm... Əsər barədə “Kredo” qəzetiinin baş redaktoru, dəyərli araşdırmaçı-şair Əli Rza Xələfli “Yaddaşa aparan yollar” adlı sanballı bir kitab hasil edib. Hər iki müəllifə – Hafiz Rüstəmə və Əli Rza Xələfliyə yeni-yeni yaradıcılıq uğurları arzulayıram.

Vətən duyğulu belə bir əsərin meydana gəlməsində şair qardaşım Hafiz Rüstəmə cansağlığı diləyi ilə:

14.10.2012

AZƏRBAYCAN TELEVİZİYA KANALLARINDA APARICILARIN LƏHCƏ YARIŞI

Bəlkə də bu səhər televiziya kanallarının birində aparıcı “nəzərinizə çatdırırm”, “nəzərinizə yetirim” əvəzinə “nəzərinizə salım” kəlməsini işlətməsəydi, bu yazını yazmaq qərarına gəlməyəcəkdir. Çünkü fikirləşirdim ki, bu iş gündəlik jurnalist peşəsində çalışan qələm əhlinə aid olan məsələdir. İnanın Allaha, “nəzərinizə salım” kəlməsini eşidəndə sonra necə deyərlər hirs vurdı kəlləmə və yazını qələmə almaq qərarına gəldim. Dəyərlə qələm əhli, hörmətli internet oxucuları, siz də mənimlə razılışarsınız ki, televiziya aparıcılarının çox qisminin ədəbi dilimizə necə divan tutduğunun hər gün şahidi oluruq.

Biz bu gün ədəbi dilimizin inkişafında danılmaz xidmətləri olmuş yaşlı televiziya, radio diktorlarını minnətdarlıq hissilə yad edirik. Onların ruhumuzu oxşayan səsi, heç bir ləhcə içinde itib-batmayan təmiz, saf ədəbi dilimizdən qaynaqlanmış danışq qabiliyyətləri ürəyimizin içinde özlərinə yer edib və əziz bir xatırə kimi yaşayır. Gəlin onların adların sadalayıb iftixarla yada salaq.

Aydın Qaradağlı, Sabutay Quliyev, Valid Sənani, Ofeliya Sənani, Rafiq Hüseynov, Natəvan Hacıyeva, Roza Tağıyeva, Hicran Hüseynov, Sabir Ələsgərov, Şərqiyə Hüseynova, Həqiqət Əsgərzadə, Dilsuz Mustafayev, Gülsən Əkbərova və başqaları.

Bu insanlar efirə çıxan zaman hər hansı verilişə və yaxud xəbərlərə aparıcılıq edərkən biz heç vaxt ayırd edə bilməzdik ki, onlar Azərbaycanın hansı bölgəsindən, hansı məkanındandırılar. Əksinə, onların nitqindən ədəbi dilimizin gözləlliklərini mənimsəyirdik, çalışırdıq ki, cəmiyyət içində çıxanda biz də onlar kimi ədəbi dilimizdə danışmağı bacaraq.

Bu gün Azərbaycan radio və televiziya məkanında gənc aparıcı vətəndaşların dilimizə hansı pisliklər etdiyi sözlə deyiləsi, yazılışı deyil. Bəs hanı Aydın Qaradağlı, Rafiq Hüseynov və o nəsil aparıcılar məktəbi? Niyə televiziya kanalları o nəsil aparıcıların ənənəsini davam etdirmir? Nə baş verir? Bəlkə doğrudan da bizə ədəbi dil lazım deyil? Efirdən addımباşı sözlerin və şəkilçilərin yanlış tələffüzü eşidilir. Məsələn: Uşaq-uşax, qalaq-qalax, olaq-olax kimi... Bildiyimiz kimi ədəbi dilimizdə “q” səsi “ğ” səsi, “x” səsi “h” səsi ilə əvəz oluna bilər. Yəni uşaq yazılır, uşaq kimi eşidilir. Düzgün tələffüz olunmayan söz və söz birləşmələrinin, ən nəhayət,

Şəkilçilərin ədəbi dilimizdə nə fəsadlar törətdiyi göz qabağındadır. Əgər ləhcə danışığını biz televiziya kanallarına çıxartsaq, ədəbi dil dediyimiz məfhüm kimə və nəyə lazımdır? Onda qoy hər kəs öz ləhcəsində yazmağa və danişmağa başlasın. Ləhcələrə gəldikdə isə bir kənd bir neçə tayfanın, nəslin birliyindən yaranır. Hər tayfanın da özünəməxsus danışq xüsusiyyətləri olur, hətta bir kəndin içində fərqli ləhcələri tutmaq mümkündür. Elə ona görə də hörmətli dilçilik üzrə alımlarımız ədəbi dilin formallaşmasına qərar verdilər. Bəs bu gün nə baş verir ki, ədəbi dilimizə belə biganə yanaşmalar telekanallarda baş alıb gedir?!

Gəlin indiki aparıcıların çoxunun hər hansı bir ölüm xəbərini insanlara necə çatdırmasının təhlilini aparaq. Filankəs cəbhə xəttində, maşın qəzasında, suda və yanğında öldü və yaxud vəfat etdi. Əvvəla, hörmətli aparıcı xanım və bəylər, cəbhə xəttində hər hansı ölüm istər mülkü vətəndaş, istərsə əsgər olsun, düşmən gülləsinə tuş gəlirsə ona deyirlər ki, şəhid oldu. Avtomobil, helikopter, təyyarə, yanğın qəzası zamanı dünyasını dəyişənlərə deyərlər ki, həlak oldu, suda dünyasını dəyişənlərə deyərlər, dənizdə, çayda, göldə batdı, boğuldu. Hər hansı xəstəlikdən dünyasını dəyişənlərə deyərlər ki, vəfat etdi. Öldü ifadəsini it, pişik, hər hansı heyvanla bağlı məlumat verəndə deyərlər. Hətta hər hansı məişətdə saxladığımız heyvanlar kütləvi şəkildə öləndə, ona da heç oldu demirlər, deyirlər ki, tələf oldu.

Aparıcıların mikrofon, səs gücləndirici ola-ola efirdə qışqıra-qışqıpa danışması, sözləri tökə-tökə, tələsə-tələsə tələffüz etməsi, öz doğulduğu yerin, məkanın ləhcəsini televiziya məkanında nümayiş etdirməsi və sair. Görəsən, bütün bunlara nə zaman, son qoyulacaq? Bəs görəsən, onlara rəhbərlik edən başçılar, rəhbərliklər bu barədə nə düşünürlər?

Hələ mən keçmiş SSRİ-nin hegemon dili olan rus dilinin dilimizin ətəyindən tutub buraxmamasını demirəm. Aparıcıların bu dilin yaddaşımızda kök salmış uje, koroçi, net, obşım sözlərini sevə-sevə işlətməsi də ki, öz yerində.

Hörmətli, şərafətli aparıcı əhli qoy məndən inciməsin, mən heç kəsin qazancına, işinə, peşəsinə mane olmaq istəmirəm. Sadəcə, bir dinləyici, tamaşaçı, seyrçi kimi istəyim odur ki, ədəbi dil dediyimiz məfhumun dil alımlarımız tərəfindən tərtib olunmuş qayda-qanunlarına əməl etsinlər. Bu nə söz azadlığının pozulması, nə də kiminsə hüquqlarının tapdanması kimi başa düşülməməlidir. Orta və ali məktəblərimizdə ədəbi dilimizin

incəliklərilə tanış olan, bədii kitablar oxuyan, mütaliəsi bol olan insan təbii ki, aparıcılıq zamanı söz qılışı ilə üzləşməz. Əksinə, ədəbi dilimizi bizə şərbət kimi daddırar, könlümüzü, ruhumuzu şad edər. Çox təəssüf hissili qeyd etmək yerinə düşər ki, axır illər biz belə insanlarla tele-məkanlarda təsadüfən rastlaşırıq. Bəs bu nəyin, bəlkə pis təhsilin və ya özünə məsuliyyətsiz yanaşmanın nəticəsidir? Bilmirəm. Bir onu bilirəm ki, Azərbaycan telekanallarında səhərdən axşama, axşamdan səhərə qədər ləhcə yarışması gedir. Mən hələ mənəviyyatımızı heçə-puça endirən şou xatırına səviyyəsiz verilişlərin efirdə tügyan etməsini demirəm. Bununla teleməkana tamaşaçı cəlb etmək olmaz. Siz də mənimlə razılaşarsınız ki, indi səviyyəli, savadlı, məlumatlı tamaşaçı, ya dilini bildiyi başqa ölkələrin telekanallarına üz tutur, ya da ki, virtual aləmə, yəni internet aləminə. Azərbaycan efiri isə gündən-günə öz tamaşaçısını itirməklə məşğuldur.

Mən telekanallar barədə dərdlərimizin bir parasını möhtərəm qələm əhlinin və oxucuların nəzər-diqqətinə yetirdim. Allah elə eləsin ki, tele-kənallarda baş alıb gedən acınacaqlı vəziyyət düzəlsin və mən bir də bu mövzuya qayıtmayım. Tanrı sizlərə yar olsun, ey Vətən əhli, ey məni duyanlar və duymayanlar, mənə haqq qazandıranlar və qazandırmayanlar, hələlik deyirəm sizlərə, hələlik...

15.12.2012

HƏQİQƏT NƏ QƏDƏR ACI OLSA DA...

Türk dünyası ilə bağlı, ələlxüsus son vaxtlar türklüyüümüzün qürur ocağı olan Türkiyə ilə əlaqəli baş verən hadisələr digər türk yazarlar kimi mənim də ürəyimi yerindən oynatdı. Fransa dövlətinin Türkiyəyə qarşı, bütünlükdə türklərə tuşlanmış məlum qərarına rəğmən bu ürkəkəridicι haqsızlıqla bağlı fikirlərimi qələmə almaq xəyalına düşdüm. Əlbəttə ki, bir siyasi icmalçi kimi yox, bir yazar kimi...

İndi çox şairlərimiz öz yazılarında türk dünyasının parlaq keçmişini vəsf edirlər. Bununla mən razıyam, bəli, türk dünyasının keçmiş parlaq idi. Bəzi-bəzi yazarlarımıza bu parlaq keçmişə uyaraq, artıq XXI əsri türk əsri elan edirlər.

Baxaq, müasir türk dünyası hansı dövlətlərdən ibarətdir və türk dünyasını nə gözləyə bilər? Ən böyük və güclü olan dövlət türk dünyasında Türkiyədir. Türkiyə Sovetlər Birliyi dağılmayana qədər yeganə müstəqil

türk dövləti idi. Sovet Rusiya İmperiyası dağıldan sonra Şimali Azərbaycan, Türkmenistan, Özbəkistan, Qazaxıstan, Qırğızıstan kimi müstəqil dövlətlər yarandılar. Müasir zamanda bu türk dövlətləri əsas türk dünyasını təşkil edirlər. Habelə İran dövlətində çoxsaylı cənubi Azərbaycan türk icması, Rusiya dövlətində Tatarıstan, Başqırdıstan, kiçik Sibir türk xalqları, Ukrayna dövlətində Krım tatarları, Moldovada Qaqauzlar yaşayırlar. Əksər türk xalqları islam inancında olduğu üçün İslam dünyasının problemləri, demək olar ki, türk ölkələrinin də problemi hesab olunur.

Rus Sovet İmperiyası dağıldan sonra, demək olar ki, hər təzə bir ölkədə metropoliya problem yaratdı və onlar tüstülenir. Nə vaxt isə onlardan böyük yanğın əmələ gələ bilər. Məsələn, Moldovada Dnestrtrafi rus qondarma respublikası, Gürcüstanda Abxaziya və Cənubi Osetiya, hansı ki, ruslar artıq öz bölgələrinə döndəriblər. Azərbaycanda Dağlıq Qarabağ rusların köməyilə haylar tərəfindən işgal olunmuş bölgə, Qazaxıstanda 49% əhali ruslardır, Qırğızıstanda və Özbəkistanda gərginlik rusların əlindədir, Türkmenistanın qaz kəmərləri olmadığına görə ucuz qiymətə qaz satmaq məcburiyyətindədir. Türkiyə neçə vaxtdır rusların yaratdığı və silahlandırdığı PKK-ya qarşı hərbi əməliyyatlar aparır və bu qarşidurma neçə illərdir davam edir. Əslində kürd əsilli vətəndaşlar Türk dövlətinə qarşı terror əməlləri törədirirlər və öz dövlətlərinə xain çıxırlar. Bu nə vaxta qədər davam edəcək, bilinmir. İraqda Kerkük əlləri – türkmənlər böyük təzyiq altındadırlar. Demək olar ki, hər an terror basqlarıyla üzüzədirirlər. Bütün bu sadaladıqlarından görünür ki, XXI əsr o vaxt türk əsri ola bilər ki, Azərbaycanın futbol komandası dünya çempionu olsun. Yəni Azərbaycanın futbolda dünya çempionu olmayı necə çətin görünürse, XXI əsrin türk əsri olması da o dərəcədə çətindir.

İndi türk dünyası, nəinki dünyyanın lideridir, hətta onlar üçün öz torpaqlarını əllərində saxlamaq böyük problemlərə çevrilib. Müasir dünya orta əsr dünyasından çox-çox fərqlidir. Necə ki, yer göydən fərqlidir, amma bir gerçək qalır, hansı ki, hər zaman işlənib və işlənəcək. Bu güc faktördür. İstəyirsən səninlə hesablaşınlar – GÜCLÜ OL! Bəs indiki zamanda necə güclü olmaq olar? Kim indi güclüdür? Böyük rus filosofu Berdyaev demişdir: “Xalq kəmiyyət deyil – keyfiyyətdir”.

Bəs keyfiyyətli xalq olmaq üçün nə etmək lazımdır? Keyfiyyətin açarı hər xalqın özündə gizlənib. Müasir dünyaya baxsaq görərik ki, ən güclü dövlətlər elmi cəhətdən inkişaf etmiş ölkələrdir. Və o ölkələrdə orta sa-

vad çox yüksək dərəcədədir. Gəlin müsəlman ölkələrinə diqqət edək. Biz elə müsəlman ölkəsi tapmariq ki, inkişaf etmiş ölkələrlə elmi cəhətdən rəqib ola bilsin. Şübhəsiz ki, müsəlman ölkələrindən də istedadlı alımlar çıxır, amma onlar öz istedadlarını inkişaf etdirmək və yaşatmaq üçün ya Avropada, ya da ABŞ-da tədqiqat institutlarında çalışırlar. Bu zəngin ölkələri daha da zənginləşdirirlər. Vaxt ötdükçə özləri də avropalaşırlar, amerikanlaşırlar, ola bilsin ki, hətta dinlərini də dəyişirlər.

Əsl təhsil ucuz başa gəlmir, böyük pullar tələb edir. Müsəlman ölkələrinə təbii sərvətlər baxımdan Allah imkan verib, çox müsəlman ölkələr neftlə zəngindirlər. Çox müsəlman ölkələr maliyyə ilə artıqlamasıyla təmin olunublar, ancaq heç bir müsəlman ölkəsini qabaqcıl Avropa ölkəsi ilə və yaxud ABŞ-la elmi cəhətdən müqayisə etmək olmaz. Belə ki, müsəlman ölkələri maliyyələrini gözəl sarayların, şəhərlərin, avtomobil yollarının tikilməsinə, habelə qızıl, zinət, bahalı avtomobillərin alınmasına və sair xərcleyirlər. Bəlkə bu sərvətlər də onların ən böyük cəzasıdır ki, bu sərvətlərə arxayın olub elmə baş işlətmirlər. Neftlə zəngin müsəlman ölkələrinin rəhbərləri başa düşməlidirlər ki, heç nə daimi deyil. Neft də, qaz da, pul da tükenər və inşa olunmuş çoxmərtəbəli hündür binaları vaxt gələr ki, istismar etməyə heç pul da tapılmaz və bu ölkələrin kasib əhalisi daha da kasiblaşış müflisləşər. Milyonları yiğanlar da hansı isə Avropa ölkəsinə köçüb gedəcək. Bizim bir xalq şairi yazan kimi – harda sənə yaxşıdır, ora Vətəndir. Vəziyyət o dərəcəyə gəlib çıxa bilər ki, nəinki sərhədləri qorumaqda aciz qalarıq, hətta ölkə əhalisiz qalar və dünya xəritəsindən silinə bilər.

Beləliklə, Azərbaycan üçün neftdən gələn gəlirləri təhsilə qoymaq hələ gec deyil. Axır vaxtlar ali məktəbləri bitirən diplom sahiblərinin sayı xeyli artıb, ancaq savadlıların sayı xeyli azalıb. Biz əgər istəyiriksə dünya iqtisadiyyatına integrasiya olunaq, onda iqtisadiyyatın hansısa bir hissəsində texnologiya üzrə elm sahibi olmalıdır. Başqa ölkələrin də marağı olsun ki, bizim ölkədə icad olunmuş texnologiya patentini bizdən pul ilə alsınlar.

Türk dünyasının zəifliyi göz önündədir. Bunu bu yaxınlarda Fransa açıq-aşkar çıxartdığı qərarla bütün dünyaya bəyan etdi. Onların parlamenti, senati və prezidenti ermənilərin yalançı “genosid-soyqırımı” məsələsini qəbul etdilər və ölkədə kim onlarla razılaşmasa 45 min avro cərimə edəcəklərini rəsmiləşdirdilər. Əgər Fransanın Türkiyəyə və yaxud türk dünyasına ehtiyacı olsaydı, yəqin ki, belə biabırçı qanun qəbul etməzdilər.

Orda nə insan hüquqlarına, nə fikir azadlığına, nə də söz azadlığına riayət etmədilər. Bu necə ola bilər ki, Fransada Rəbbi tanımamaq olar, ona deyirlər “vicdan azadlığı” onun üçün sənə heç nə olmaz, amma qondarma “erməni soyqırımı” tanımasan (çox güman ki, bu qanun orda yaşayan türk əsillilərə qarşı düşünülmüş bir qanundur) səni böyük məbləğdə cərimə gözləyir, deməli, qondarma erməni genosidi Rəbbin varlığından üstündür? Bütün bu baş verənlərdən nəticə çıxarmaq lazımdır ki, demokratiya, söz və fikir azadlığı,ancaq hegemon ölkələrə aiddir. Hegemon dövlətlər hesablaşmaq istəmədikləri ölkələrlə hər nə ağıllarına gəldi törədə bilərlər... Onda belə nəticəyə gəlmək olar ki, bizim sağ qalmağımız, yaşamamız, ölkəmizin dünya xəritəsində qalması onların, yəni hegemonların mərhəmətindən asılıdır! Ölkəmiz Azərbaycan müstəqil ölkə sayılır, amma onun 20% torpağını, bizim torpaqlarımızın hesabına yaranmış Ermənistən, Rusyanın köməyilə, zəbt edib və bizi məcbur edirlər ki, ermənilərlə – bizim torpağımızı ələ keçirən işgalçıyla sülh yolu ilə məsələni həll edək. Bu lap rus şairi Krilovun təmsilinə oxşayır. Vaska pişik xamanı oğurlayıb və qalxıb bir əlçatmayan yerə, yiyesi bunu görəndə başlayıb onu utandırmağa ki, bəs oğurluq yaxşı iş deyil, ancaq pişik, yiyesinə qulaq asa-asə yeməyə davam eləyib.

Hər vaxt Azərbaycan tərəfindən məsələ qalxanda ki, bəs bizim torpaqlarımızı hərb yolu ilə almaq hüququmuz var, o saat Azərbaycana qarşı həm Amerikadan, həm Avropadan, həm də Rusiyadan barmaq silkələyirlər. Rusların prezidenti Medvedev açıq-aşkar deyir ki, “biz Gürcüstanla neylədik onu xatırlayın, sizi ondan da pis günə salarıq”. Bu da çılpaqlığı ilə göstərir ki, azadlıq da, müstəqillik də, ancaq bir neçə güclü ölkələrə aiddir, amma bizim bəzi-bəzi gənc azərbaycanlılarımız avropalılaşmaq üçün, hətta öz dinindən keçməyə hazırlıdır, bəziləri təzə peyğəmbərlər yaradır, bəziləri isə xristianların yaxşı-pis bütün hərəkətlərinə pərəstiş edir və bizim bugünkü vəziyyətimizin günahını müsəlmanlıqlıqla görürələr. Bu dar düşüncədir. Anlamaq istəmirlər ki, din təkcə inanc yeri yox, həm də hər bir millətin həyat tərzidir, bütünlükdə onun tarixidir, mənəvi aləmidir. Bizim geriliyimizin səbəbi dində yox, elmə fikir verməməyimizdə, daha doğrusu, kobud şəkildə desək – elmsizliyimizdə və yaxud elmə dırnaqarası baxmağımızdadır.

İndiki İran-ABŞ münaqişəsi niyə yaranıb? İran nüvə fizikası elminə yiylələnib, hansı ki, böyük xəçpərəst ölkələr sayır bu ancaq onlara aiddir, bu elmi ancaq onlar inkişaf etdirə bilərlər.

Bu da belə, ey XXI əsri “türk əsri” elan edən əziz şairimiz, yekun ondadır ki, indiki zamanda türk xalqları rus atalar məşallində deyildiyi kimi, “fikri yaqlanmağa yox, sağ qalmağa yönəltməlidir”. Sonda onu demək isteyirəm ki, əziz türk əsillilər, biz yer kürəsində sağ qalmaq istəyiriksə, azad və müstəqil fikir sahibi olmaq istəyiriksə, onda sayımızı yox, elmimizi artırmalıyıq. Elmlə millətlər gücləndir. HAQLI OLMAQ İSTƏYİRSƏNSƏ, GÜCLÜ OL! GÜCLÜ OL!..

29-31.01.2012

ÜRƏYİN HÖKMÜYLƏ YAZILAN MƏKTUB

(“Xalq yazıçı”sı Əkrəm Əylisliyə)

Öncədən sizin diqqətinizə yetirim ki, mən şair-publisist Şirinxanım Ağabala qızı Kərimbəyli (ŞADİMAN) heç bir siyasi partiyinin üzvü deyiləm, heç bir təmtəraqlı atributların daşıyıcısı deyiləm, bu yerə qədər yazdım və çap etdirdiyim yazılarımı görə heç bir yerdən qonorar almamışam və buna da ehtiyac duymuram, çünki vaxtında özümə, necə deyərlər, gün ağladım ki, qələmdən asılı olmayım. Nəyi isteyirlər yox, nəyi isteyirəm onu yazım. Mənim sizinlə tanışlığım siz “Yazıçı” nəşriyyatında rəhbər işlədiyiniz 1992-ci ilə təsadüf edir. Mənə dedilər ki, sizə kitabımın çapı üçün müraciət edim, özümü tematik plana saldırıram. Sizinlə mənim aramda bir dəqiqə səhbət oldu, özümü təqdim edib dedim ki, kitab çapı üçün müraciət etmişəm.

Dediniz: Nədir, şeir, ya nəşr?

Dedim: Şeir.

Dediz: Bizə şeir-meir lazımlı deyil.

O vaxt mən həyəcanla qapını örtüb çıxdım. O zaman indi tarixə çevrilib. Açığını etiraf edim ki, mən sizin, ancaq bir kitabınızı oxumuşam. Haçansa bir əsəriniz əlimə keçmişdi “Gilənar çiçəyinin dedikləri...” Siz Azərbaycan ədəbiyyatında öz yeri, dəst-xətti olan yazıçısız. Özü də tələbkar, özünü daim gündəmdə saxlamağı bacaran kifayət qədər tanınmış yazıçı...

Sizin “Daş yuxular” əsəriniz bu günlər ölkədə böyük səs-küyə səbəb olub. Bu reklam baxımından sizin xeyrinizədir, çünki hamı çalışacaq ki, bu kitabı alıb oxusun, amma vətəndaşlıq baxımından biabırçılıqdır.

Bilirsiz nəyə əsaslanıb bunu yazıram, “Kulis.az” da gedən müsahibənizə və “Dayaq”da yayımlanan əsərinizin qısa məzmununa görə...

Əvvəla, müsahibənizdə siz öz əsərinizi Lev Tolstoyun “Hacı Murad” əsəri ilə müqayisə edirsiniz, guya hər iki əsərdə müəlliflərin xalqı tənqid olunur, ancaq unudursuz ki, Lev Tolstoy öz xalqına qarşı çıxmırı. O, Rus İmperiyasının kiçik xalqlara qarşı siyasetini pisləyirdi. Ona görə yazırı ki, haqsız zülmər çəçen xalqına o qədər çox olub ki, çəçenlər rus obrazını murdar siçovulla bərabər tutmalı olub. Necə siçovulu görəndə öldürmək lazımdır, eləcə də harada rusu gördün onu öldür, amma siz öz əsərinizdə Azərbaycan xalqına qarşı rus-erməni imperiya təcavüzünü dəstəkləyirsiz. Lev Tolstoy rəhmətlik böyük bir imperiyanın – Rusyanın dost-doğmaca övladı idi. O, Rus İmperiyasının azsaylı xalqların başına gətirdiyi vəhşətləri görüb, duyub, anlayıb bu əsəri yazmışdı və öz bəşəriliyini aləmə elan etmişdi. Hacı Muradın Şeyx Şamilə arası dəyir və rusların tərəfinə keçir. O, başa düşür ki, Şeyx Şamil kimi düşmən rus dostdan yaxşıdır. O, elə ruslar tərəfindən də qətlə yetirilir, çünki çəçenlər kimi yüzlərlə azsaylı xalqlar rus zülmü altında inləyirdi... hətta əsərdə qanqal misal götirilir, o at arabası altında əzilir, yenidən dikəlir, boy atır və yaşayır. O, çəçen xalqını o qanqalla müqayisə edir. Çəçenlərin timsalında bütün əzilən xalqları. O əzilən xalqlardan biri də biz idik.

Sizin əsərinizin qısa məzmunu ilə tanış oldum, yazdığınızdan belə çıxır ki, erməni deyilən məxluqu biz illərdi, əzib tapdalamışıq, onlar bizi yox, biz onları qırmışıq. Siz, yəqin ki, tarixdən bilməmiş deyilsiz ki, bu ermənilər kimdi? Ermənilər (Çox güman ki, xristian türk boyu olan qıpçaqların toplumu) Rus imperiyası tərəfindən Qafqaza götirilib yerləşdirilmiş hayların (haylar-əslİ smit tayfalarından biri, onların heç farslarla da qohumluğu yoxdur) əlində oyuncaq, 300 ilə yaxındır ki, öz soyuna, kökünə, dilinə xain çıxmış bir qövm, gəlmə haylarla birləşib cənubu Qafqazda, Güney Azərbaycanında və Türkiyədə yaşayan müsəlman əhalinin qanını axıdan iradəsiz bir kütlö. Başqa millətlərin, əsasən də rusların və hayların dediyi ilə çalıb oynayan satqın bir tayfa! Siz isə onları yaziq, bədbəxt, çarəsiz biri kimi qələmə verirsiz. Sizin dediyiniz o xristian məbədlər həm də bizə aiddir, bizim müsəlmanlıqlıdan önce tariximizdir. Siz İrəvan azərbaycanlılarından yazar və onları qaniçən kimi qələmə verirsiz, bəs siz Spitakda borulara pərcimlənib qaynaq edilmiş soydaşlarımızdan, o tifil balalardan niyə yazmadız? Bəs siz Sumqayıtda xəstəxanada Ermənistandan

qaçıb canını qurtarmış, namusları tapdalanmış, uşaqlıq yollarına boş butulkalar yeridilmiş qadınlarımızdan və palatada döşək ağı ilə özünü boğmuş o bədbəxt analardan niyə yazmadınız? Yəni bu qədər faciələrin fonunda heç bir ermənin burnu qanamayaydı? Axi bu faciələri onlar özləri başlamışdı. O faciələr hələ də davam edir.

Yeri gəlmışkən, İ.Nyutonun üçüncü qanunu sizə xatırlatmaq istəyirəm: “Təsir eks təsirə bərabərdir”.

Etiraf edirəm ki, mənim uşaq vaxtdan Rus İmpériyasına nifrətim var, hətta universitetdə 3-cü kursda məni Moskvaya təcrübəyə göndərmək istədilər, mən getmədim. Nəyə görə? Həmin söylədiyim nifrətə görə... Bilirsiniz, o nifrət nədən qaynaqlanır? Onların I Pyotrdan üzü bəri bizim başımıza gətirdikləri vəhşətlərdən... Siz bu əsəri ilk dəfə rus dilində mətbuata çıxardız və Rusyanın ədəbiyyat jurnalı olan “Drujba narodov”da (№ 12, 2012) çap etdirdiniz. Mən bilmirəm M.Qorki adına İnstitutu qurtaran insanlarımız nə ilə fəxr edir? O, Sovet İmpériyasının bir təbliğat ocağı idi ki, yazıçı olmaq istəyənləri aparıb rus ruhunda, rus düşüncəsində yetişdirsinlər. O yazarlar sonra ömrü boyu Rus-Sovet İmpériyasına xidmət etsinlər. Gəlin etiraf edək ki, çoxları da bu təbliğat maşınının təsiri altına düşündü, az qisim yazar insanlarını çıxməq şərti ilə...

Mən sizə 1975-ci ildə Bakıda Volodarski tikiş fabrikində işləyən bir qarabağlı erməni qadının fikirlərini çatdırmaq istəyirəm. Mən iki il o illərdə həmin fabrikdə çalışmışam. O, qonşu tikiş maşınınında işləyən hay kökənli Raya ilə yola getmirdi. Hər gün dava edirdilər. İkiisi də xəcpərəst, biri hay, biri Qarabağ erməni. Bir gün Qarabağ erməni Gülcöhrə tikiş stolunun üstünə çıxıb başladı bərkədən-bərkədən bu sözləri söyləməyə... “Biz neçə əsrdi bu gorbagor hayların əlində əsirik, onlar bizim hər şeyimizi, kilsələrimizi, əlibbamızı, tariximizi əlinə keçirib, qızlarımızı da alıb aparırlar Ermənistana, 5-6 aydan sonra qaytarırlar üstümüzə və deyirlər ki, siz türkün artığısız. Biz sizə də, türklər necə nifrət etdiyimiz kimi nifrət bəsləyirik. Biza sizlərsiz Qafqaz lazımdı. Biz rus qardaşlarımızın yardımını ilə sizlərin Qafqazda kökünüüzü kəsəcəyik.

HAYLAR BİZİ QANI, KÖKÜ BİR QARDASLARIMIZDAN, SOY-KÖKÜMÜZDƏN AYIRIB”.

Xristian Qarabağ erməni Gülcöhrə bu sözleri 1975-ci ildə heç kəsdən qorxmadan, çəkinmədən hönkürtüylə deyirdi. Sonra tikiş fabrikinin partiya rəhbərinə xəbər çatdı. Onu düz bir həftə işə buraxmadılar və işə qayıdanda

ayrı sexə keçirdilər. Yəni hay Rayadan onu ayırdılar. Əgər siz əsərinizi bir qövmün iki yerə parçalanmasından, xristian-müsəlman qarşidurmasının gətirdiyi faciələri qələmə alsaydız, bu həm xristian qarabağlıların, həm müsəlman qarabağlıların yaralarının nisbətən müalicəsinə kömək edərdi, amma sizin “Daş yuxular” birtərəfli yazılmış əsərdir. Öz millətinə nifrat, öz millətinə aşağılamaq, onu qanıçən, aşağı səviyyəli qövm kimi qələmə vermək...

Siz sünnet baradə yazırsız. Nəzerinizə yetirim ki, tibbi baxımdan sünnet bütün kişi cinsindən olanlara xeyirlidir. Siz Rusiya verilişlərini izləyirsizsə, onların həkimləri də bunun xeyirindən gen-bol danışırlar. Öz qulaqlarımla, gözlərimlə bu verilişlərdən birinin şahidi olmuşam. Yəni sünnetli kişilər daha az infeksion xəstəliklərə düşər olurlar. Bununla siz müsəlmançılığı aşıgilayıb bu yaşından sonra kim olmaq istəyirsiz?

Onu da sizin diqqətinizə yetirim ki, siz tək deyilsiniz, bizim millətin kökünə, soyuna, tarixinə, mənliyinə, ləyaqətinə hücum edənlərin indi ölkəmizdə sayı artıb, necə deyərlər, “sapı özümüzdən olan baltalar” fəaliyyətə keçib. Bunların arasında sapi köhnə və təzə baltalar var. Biri Şah İsmayıll Xətaini yamanlayır, onu şicilikdə günahlandırır, amma şair Xətainin şıpşırın türkçədə yazdığı, yaratdığı əsərlər unudulur. O öz şahlığı dövründə türk dilini hansı səviyyəyə qaldırıb, bu unudulur. Muğamatımıza, müsəlmançılığımıza, bir sözlə, əskidən nəyimiz var hər şeyimizə hücum edirlər. AYB-nin Güney Azərbaycan üzrə rəhbəri Sayman Aruzun sözlərini Mahirə Abdulla qəribçiliyə salmasın. Mən də Sayman Aruzla razıyam ki, istər Azərbaycanın Quzeyində, istər Güneyində həmvətənlərimizdən olan elə qüvvələr var ki, fars və rus imperiya düşüncə sahiblərilə həmfikirdirlər. Onlar paraya öz millətinin ləyaqətini ayaqlar altına atanlardır! Bizim Quzey Azərbaycanında isə bizi hələ 200 il lazımdır ki, rus düşüncəsindən xilas olub müstəqil düşünmək qabiliyyətinə nail olaq. Bizim yaşı nəslin əksəriyyəti hələ də sovetsayağı hissələrin təsiri altındadır...

Bu gün bizim yaşadığımız ölkədə “xalq yaziçisi”, “xalq şairi” titulu artıq dəbdən düşüb. İndi bizim bəzi-bəzi yazarlarımız bundan artıq titillərə sahib olmaq istəyirlər. Bu təbiidir. Hər bir yazarın halal haqqıdır. Amma gəlin baxaq bu saat bizim zəmanəmizdə dəbdə olan Bakıdan Nobel qardaşlarının vaxtilə bizim neftin hesabına təsis etdikləri “Nobel” mükafatı əsasən kimlərə şamil edilir? Bu mükafat xristian kökənli adam-lara və xristianlığa can-dildən pərəstiş edən, xaçpərəst dövlətlərin qrantları ilə özünə həyat quran bəzi qeyri-xristian kəslərə...

23 ildi torpaqlarımız işgal altındadı, biz bir qrup qadınlar Quzanlıda 9 yaşlı Fariz Bədəlovu ermənilər snayper tüsənginə tuş edəndən sonra faciə baş verən kəndə, körpə şəhid balamızın ailəsinə başsağlığına getdik, o kənd evləri erməni güllələrindən dəlik-deşikdi, insanlar gündüz evlərindən çölə sürünə-sürünə çıxırlar. Yəni işgal davam edir...

Mənə elə gəlir ki, sizin tutduğunuz yanlış yolun qayəsi xristian birlilik-lərdən qaynaqlanır, onlar nəyin bahasına olursa olsun, demokratiya, söz azadlığı adı altında işgal olunmuş torpaqları bizim yaddaşımızdan silmək isteyirlər. Dünyada ən güclü silah QƏLƏMDİR! Bəli, o silahdan açılan qurğuşunlardan da güclüdür. Bu gün siz Rusiyada “Drujba narodov” jurnalında çap etdirdiyiniz “Daş yuxular” ilə neçə əsr milliyyətindən asılı olmayaraq müsəlman əhalinin qanına yerikləmiş hayları sevindirdiz. İndi Ermənistanda (Hayistanda) uşaqdan böyüyə hamı sevinir. Əkrəm müəllim, bəşəri yazıçılar belə yazmırlar, onlar heç vaxt öz millətlərini başqa xalqınayaına vermirlər. Öz millətini tapdalayanolara özünüz söyləyin nə ad vermək olar?!.

01.02.2013

VƏTƏN HAMIYA TƏN GƏRƏK...

Avtobusla yaşadığım Pirallahıdan şəhərə gedirdim. Təsadüfən qonşu oturacaqda uşaq bağçasında musiqi müəlliməsi işləyən bir xanımla yol yoldaşı oldum. Müəllimə önce yolun uzaqlığından, əvvəllər “Qazel” tipli marşrutların fəaliyyətindən və 60 km yolu 40 dəqiqəyə qət etməsindən, 150 sayılı marşrutun xəttə buraxılmasından, adamların basabasla, saat yarıma əziyyətlə getməsindən ağızdolusu bəhs etdi, sonra aldığı aylıq məvacibin azlığından gileyənərək sözünə davam etdi: “Mən 23 il bağçada musiqi müəlliməsi işləyirəm. Əvvəllər Neft Şirkətinə baxırdıq, aylıq məvacib 190 manat idi, indi isə bizi ordan xaric ediblər, 90 manat maaş alıram. Hamı müəllimləri, həkimləri pisləyir, amma aldığımız aylıq məvacibin fərqində olan yoxdu. Bu pulla necə yaşayasan? Heç mənzil xidmətlərini ödəməyə yetmir. Həyat yoldaşım isə 250 manat maaş alır, 3 uşağımız var, bilmirik necə yaşayaq. Vallah, billah, çətinlik içindəyik. Niyə bu büdcədən maliyyələşən qurumları bir fikirləşən yoxdu? Bunun bir sonu olacaqmı?”

Qadın danışdıqca mən günahkar-günahkar ona qulaq asırdım, sanki bu çatışmazlıqların səbəbkəri elə mən özüm idim. O, sözünə davam edib

deyirdi: “Dükanlara bahaçılıqdan girmək olmur, uşaqlarım qarnıdolusu çörək yemir. Bir gün kiçik qızım mənə nə desə yaxşıdır: “Ana, sənin ali təhsilinin bizə nə xeyri? Nə vaxta qədər biz yarıac yaşayacaqıq, incimə, ana, ac adamin qızını heç alan da tapılmır, qalır atasının evində, un çuvalına tay olur...” Düzü, uşağın sözü məni yaman tutdu. Qəhər məni boğdu, gözlərim doldu... Dedim: Neyləyim, qızım, gedim xadimə işləyim? Heç süpürgəciliyi da indi tapmaq olmur”.

Yeri gəlmışkən, süpürgəçi dedim yadına düşdü, getmişdim mənzil haqqını ödəməyə, fürsətdən istifadə edib, küçəmizdəki zibilxananın aşıbdasmasından gileyləndim. Dedilər ki, gördüyündən də beşbetər olacaq, çünkü bizdə adamları işdən çıxarma əməliyyatı gedir. İşçilərin sayını azaldırlar, maaşlarını da kəsiblər. 110 manat maaş alırıq, onu da bizə çox görüb'lər. İşsizliyə əlac etməkdən, əksinə, ölkədə işsizlərin sayın artırırlar. Yol yoldaşım yana-yana sözünə davam edirdi: “Yaxşı ki, 3 qızım var, bir dənə buna sevinirəm. Bəlkə bəxtləri oldu kiməsə əra getdiłər. Əgər oğlan olsayırlar birinci onların əsgərliyini fikirləşəcəkdir. Dondurulmuş müharibə, tez-tez cəbhədən əsgər intiharlarıyla bağlı xəberlər gəlir. Görəsən, torpağı işgal altında olan ölkənin əsgəri niyə intihar edir? Niyə bizim içdən və çöldən dövlətçiliyimə qəsd edirlər? Nə baş verir? Bizim əsgərlərimizə indi elə baxmalıdırlar ki, onların ayaqlarını baslığı yerdən od çıxsın, amma bizdə əksinə, əsgərlər intihar edir, hərbidə xoşagelməz hallar hər gün qulaqlarımızı dəlir. Camaat yarıac, yaritox oğul bəsləyir, onun da aqibəti sonda belə olur. Yenə düşmən gülləsinə tuş gəlsə deyərsən ki, Vətən yolunda şəhid olub... Qayınanam pensiyaçıdır, yanvardan pensiyasını 80 qəpik artırıblar”.

Müəllimə ürəyini bir xeyli boşaldandan sonra üzünü mənə çevirib dedi:

“Eh, siz neyləyəsiz e... Sizi də bayaqdan mənfi emosiyalarla yükleyirəm, bağışlayın, siz Allah...

Bağça müəlliməsi əsl ziyanlı düşüncəsi ilə çulğanmış qadın idi. Onun yana-yana söylədiklərini bir xeyli dinlədim. Düzü, adamin ürəyinin partlamığı gəlirdi, çünkü bu müəllimə bağçada işləyirdi. Millətin sabahı, gələcəyi bağçadan başlayır, əgər bağça müəlliməsinin üzü gülmürsə, ürəyi çətinliklər burulğanında çırpınırsa, bir qarın çörəyin həsrətini çəkirsə, bəs onun tərbiyə verdiyi körpələr hansı mənəvi qidani alacaqlar? Deməli, rüşvət bağçalardan başlayır. Rüşvətin kökünü kəsmək üçün birinci bağçalarda, məktəblərdə çalışıan insanlarımız urvatlı maaş almalıdır ki, sabahımız olan balalarımızdan

süpürgə pulu, gül pulu istəməsinlər. Yəni həyatın çətinliklərini dadmamış balaları çətinlik burulğanında əzməsinlər. Sağamlıqları üçün həkimə müraciət edəndə həkimə pul vermək barədə baş sindirməsinlər.

Kimi milyonlar üstündə oturub, maşınlarının sayını, evlerinin ünvanını unudur, bilmir paraları hara xərcləsin? Kimi də gündəlik çörəkpulunu çatdırı bilmir. Bizim ölkədə nə qədər ortabab cəmiyyət formallaşmayacaq, halımız gündən-günə fəna olacaq. İnsanlarımız banklardan asılı vəziyyətdə yaşayır, elə bir ailə tapmazsan ki, onun banklara kredit borcu olmasın.

İnsanları da elə tərəzinin həddindən artıq əyilməsi hiddətləndirir. Bizim dövlətçiliyimizin ömrü çox uzun illəri əhatə etmir. Çok kövrəkdir. Bu kövrəkliy sabun köpüyünə döndərməyə çalışanlar, papaqlarını qabaqlarına qoyub dərin-dərin düşünməlidirlər. Ayə, bu Vətən təkcə biz milyonlar üstə oturanların deyil axı, milyonları rahat həzm etmək üçün millətin az maaşla yaşayan zümrəsinə də yaxşı mənada diqqət ayırmalıyıq. Sosial ədalətsizlik olan ölkələrdə xarici və daxili qüvvələr baş qaldırır, ölkəni içdən və çöldən didir, məhv edir, xaraba qoyur. Biz çox əzablar görmüş xalqlardanıq, o xalqlardan ki, hələ də qacqın problemimiz var, işğal altında torpaqlar bizdən kişi hünəri gözləyir! Bizim varlı zümrəmiz isə “mənəm-mənəm”liklə məşğuldur. Sonda sözümüz canı odur ki, bu Vətən bizim yuvamızdırsa, ONDA HAMIYA TƏN GƏRƏK...

01.03.2013

XƏYALLA DÖVLƏT YIĞANLARIN FACİƏSİ

Əslində dünyaya geləndən, bir balaca özünü dərk edən gündən həyatın çətinliklərlə dolu olduğunun fərqində olursan. O ki ola kasib, imkansız, bir qarın çörəyi güclə-zorla qazanan ailədə doğulasan. Belə ailələrin uşaqlarının hansı ağrı-acılardan keçdiyi göz önündədir. Bunu hər gün qonum-qonşumuzda, qohum-əqrəbamızda, yaxın-uzaq olmağımızdan asılı olmayıaraq eşidirik, görürük, duyuruq, bəzən biz də onlarla birlikdə ağrı-acılar keçiririk, əsəb sarsıntılarına, sonu bitməz üzüntülərə məruz qalırıq. Belə ailələrin uşaqları bəzən ali təhsil də alırlar, amma bu ali təhsil öz bəhrəsini vermir, çünki bizim ölkədə keyfiyyətsiz təhsil, keyfiyyətsiz mütəxəssis axınının yaranmasına səbəb olur. İmkansızlar özlərinə iş tapa bilmir, tapdıqları iş də çox vaxt aşağı maaşla olur. Hələ uşaqlarından bir-birinin yeməyinə, pal-paltarına göz dikən imkansız ailələrin övladları

belə bir tale yaşayır. Müstəqil ölkəmizdə tərəzinin gözü kəskin şəkildə əyilməyə başlayıb. Ortabab təbəqə artıq yox dərəcəsindədir. Həddən artıq kasıblar və həddən artıq varlılar boy göstərməyə başlayıb.

Varlı ailələrin uşaqlarının həyatı kasib ailələrdə doğulan və çətinliklə boyan-başa çatan yeniyetmələrdə, gənclərdə nifrət hissi yaradır. Onlar da nəyin bahasına olursa olsun, varlanmaq, ev-eşik, maşın-bağ, təmtəraq sahibi olmaq istəyirlər... Əslində bu hər bir insanın yaşamaq haqqıdır. Hər birimiz bir ömür yaşayırıq. Bu yaşadığımız ömrü üzərimiz istəyən kimi başa vurmağa cəhd edirik, amma imkansız ailələrdə doğulan uşaqların bu cəhdləri çox vaxt sonugörünməz faciələrə gətirib çıxarırlar. Kimi varlanmaq, nəyə isə nail olmaq üçün oğurluğa əl atır, kimi ən ağır cinayətlərdən belə çəkinmir. Kimi isə...

Elə bu kimi isənin üstündə dayanmaq istəyirəm. İnternet həyatımızda peydə olan dan, kasib ailələrin uşaqları evdə kompüter, internet tapmasalar da, hər yerdə tügyan edən, həyatımızın bir parçasına çevrilən internet-klublara üz tutdular. Bəs bu internet-klublar bizim uşaqlara, yeniyetmələrə, cavanlara nə verdi? Əsəbgətirici oyunlar, erotik filmlər, bir də indi çox imkansız ailələrin evini məzara çevirən qumar... Qumar saytları insana hər şey vəd edir. Bir an istər ki, həmin saytlarda qeydiyyatdan keçib onların quluna çeviriləsən, hətta həmin saytlarda cürbəcür işlər də reklam olunur. Bir az bacarığı olan o işlərdən birinə düzəlib bu saytların birinin köləsinə çevirilir. Bəli, köləsinə... Maaş alan kimi sonuncu qəpiyini də bu saytlarda gedən oyuna uduzan bədbəxt adamlar milyoner olmaq eşqilə yanıb-yaxılır. Banklardan faizlə pul götürür, aylıq maaşlarını bu banklara ödəmək məcburiyyətində qalırlar. Çox vaxt belə adamlar ata-ana qoltuğuna siğindıqları evlərini, mənzillərini belə qumara qoymaq fəlakətilə üzüzə dururlar. Onlar qumar saytlarının canlı şikarı olurlar. Udmaq xəyalı ilə dövlətli olmaq istəyən iradəsiz, aşağı düşüncəli insanlar isti, kasib, doğma evlərində əməlli-başlı bələya çevirilirlər, ata-analarından, varsa gənc ailələrindən, körpə uşaqlarından üz döndərlərlər. Nəyin bahasına olursa olsun, uduzduqları pulları heç olmasa geri qaytarmaq istəyilə yenə də, yenə də, yenə də tələyə düşürlər. Bəlkə də dünyada milyonda bir adamın taleyinə düşən udmaq şansı onlara qismət olmur ki, olmur... Uduzduqca doğmaların gözündən düşürlər, yavaş-yavaş bu sərr ailədən çıxıb qohum-əqrəba, tanış-biliş, qonum-qonşu arasına yayılmağa başlayır. Sərr faş old-uqca onlarda, yəni bu qumar düşkünlərində ətrafdakılara nifrət qızışmağa başlayır. Dünən sevdikləri, yeganə təsəlli tapdıqları ata-ana, bacı-qardaş

onlar üçün artıq səddə çevrilir. Onlar bu səddi aşmaq üçün sonda hər şeyə əl atırlar, yetər ki, içlərində olan istəklərini, qumara girişmək atəşini yenidən söndürsünlər, bu “yenidənlər” isə bitmir ki, bitmir... Nə onlar qazanıb dövləti ola bilir, nə də onları tutulduqları bu əzablı, dəhşətgətirici, fəlakətverici istək buraxır...

Ümumiyyətlə, bilmirəm sosial vəziyyətin aşağı olması, ya orta-alı təhsil ocaqlarının bizim insanların şüuru üçün yetərli olmaması insanlarımızda mənəviyyata marağı nəinki azaldıb, hətta demək olar ki, söndürüb. Əksər insanlarımızı indi nə işgal olunmuş torpaqlarımızın xilası, nə kitaba, mənəvi dünyaya tələbat maraqlandırır. Onları bu saat varlıların təmtəraqlı həyatı, min bir rəngli, bahalı maşınları, bütünlükdə yaşayış tərzləri vəcdə gətirir. Yazımın əvvəlində qeyd etdiyim kimi, deyəsən bizim ölkədə haqq tərəzisi əməlli-başlı əyilib. Haqqın tərəzisi əyilən yerdə isə süfrədən çörək göyə çəkilər deyirlər, mənəvi hisslər lözüyər, mənəvi dəyərlər yavaş-yavaş yoxa çıxar. Gəlin etiraf edək ki, ciddi xəbər saytlarından, satışda olan ciddi qəzetlərdən istifadə edənlərin sayı günbəgün azalır. Yüngül həyat tərzini təbliğ edən teleseriallar indi insanların beyinlərinə elə nüfuz edib ki, onlar bu həyatı beyinlərdən evlərinə köçürməkdədirlər. İndi imkansız ailələrin də uşaqları ayrı mənzil, çoxlu pul, firavan həyat istəyirlər. Bu firavanlığa ətəkmayanda isə hər şeyə əl atırlar. İnsan beynini zəhərləyən, şərabə-spiritli içkilərə, narkotik müsibətə, pozğunluğa, fahişəliyə, oğurluğa, ən ağır cinayətlərə, qumara... Bu da kütləvi şəkildə gənc ailələrin boşanmasına, doğulan uşaqların atasız və yaxud anasız böyüməsinə, sonu görünməz ailə faciələrinə gətirib çıxarır. İndi xəyalla dövlət yiğanlarının faciəsinə bizlər seyrçi qaldıqca, bu addımımız sosial bəlaların artmasına zəmin yaradır. Bu gün 28-30 yaşılı cavan qumar saytlarının quluna çevrilib ondan asılı vəziyyətə düşürsə, ondan nə ailə başçısı, nə ləyaqətli ata, nə də cəmiyyətə layiq insan çıxar. Layiqli insan yetişdirən ölkələrin vətəndaşları bəxtəvərdidir, vallah, billah. Biz isə hələ də xəyalla dövlət yiğmaq faciəsi içindəyik. Allah belə günlərin sabahından qorusun bizləri...

28.01.2013

RUHUMUN İÇİNDƏN BOYLANAN NOVRUZ

Ruhumun içindən boylanan Novruz... Sən canimdə özünə yuva salan qan yaddaşımsan! Ocağıma şadlıqlar, uğurlar gətirən yurddasımsan, sirdaşımsan! Bəlkə hələ mənim özümsən, ürəyimdə alışib-yanan közümsən! Bilmirəm niyə bu qədər mənə doğmasan?! Təzəliyim, təmizliyim, saflığım! Daşan çaylarının, əsən yellərinin açılan çıçəklərinin ətri gəzir ruhumda! Sənin qədər heç bir bayram məni riqqətə gətirmir, ruhumun içinde dərin-dərin köks ötürmür... Yaddaşım sənin məhəbbətini itirmir ki, itirmir...

Hər dəfə sənin gəlişin məni uşaqlıq çağlarına qaytarır. Rəhmətlik anam ev-eşiyi yiğişdirirdi, hər tərəf par-par parıldayardı. Evdə lazımsız, işlənməyən köhnə nə var idisə evdən çıxarıldı. Hər şeydə, hər yerdə bir təzəlik, ürəyə fərəh gətirən bir istiqanlılıq görünərdi. Atam əynimizə təzə paltarlar alardı. Oğlanlar damların üstünə taxmaq üçün şamlar, ocaqlar qalamaq üçün odun tədarükü görərdilər, bu işlərini yoluna qoyduqdan sonra yumurta döyüşünə çıxardılar. Biz qızlar anamıza ev-eşiyi səliqəyə salmaqdə yardımçı olardıq. Bizi sovet qadağaları qətiyyən maraqlandırmazdı. İnsanlar sevincində çərşənbələri yola salırdı. Bayram axşamını səbir-sizliklə gözləyordı. Bizim kənddə Novruza-Yenigün də deyilirdi. Heç bir bayram biz uşaqları Novruz qədər riqqətə gətirmirdi. Bilirdik ki, bayramqabağı üst-başımız təzələnəcək, evdən bişiriləcək səməni halvasının iyi aləmi başına götürəcək, qonşu qadınlar, bibilər, xalalar anama köməyə gələcək, şəkərbura, paxlava, çayçörəyi, qoğal bişiriləcək. Sonra bayram axşamı plov dəmə qoyulacaq. Qapımıza torbalar atılacaq, bu torbalara rəhmətlik anam demişkən “qulpumuzdan nə çıxır onu qoyacağıq”. Sonra tonqal qalanacaq, tonqalın üstündən atılonda “Ağırlığım-uğurluğum” deyəcəyik.

Bu bayramın bir özəlliyi də onda idi ki, adamlar bayram axşamı qəbiristanlığı ziyarət edərdilər, dünyadan köçmüş doğmalarının məzarı üstə şam yandırdılar, kənd evləri kimi qəbiristanlıq da şam işıqlarına qərq olardı...

Bayram axşamı analar öz balalarını güclə-zorla tonqallardan ayırib süfrə ətrafına toplayardı. Hami bir-birini öpüb-qucaqlayardı, küsülüller barişardı, hətta qan düşməncilikləri bu bayramda yenilərdi, insanları bir-birilə barışdırıldılar. Biz uşaqların sevincinin həddi-hüdudu olmazdı, axın-axın evlərə qonaq-qara gələrdi. Kəndin yaşılı adamlarına baş çəkərdilər,

xəstələrinə təsəlli verərdilər. Bir il içində olan umu-küsülər baharın nəzənin gəlininə qurban verilərdi. Dünən bir-birinə acıqlı-acıqlı baxan, görmək istəməyənlər bayram günü barış-görüş olardılar. Adamlar evlərdən acıqlı söz-söhbətləri yiğisdirildilər, “gəlib eşitsələr bizə nə deyərlər” düşünərdilər. Qışın soyuqluğu, acıqlığı, küləklərin – xəzri-gilavarın ərköyünlüyü, hirsı-hikkəsi baharın gəlişilə elə bil təntiyərdi.

Biz evimizin qənsərindən boylanan bağçamıza qaçırdıq. Bir sıradə əkilmiş heyva ağaclarına baxardıq, çünkü onlar daha tez tumurcuqlayardı. Təbiətin canlanması elə bil bizim ürəyimizdə sevinc duyğularını artırırdı. Saçlarımıza vurulmuş qırmızı lentlərdən kəsib heyva ağaclarına bağlayardıq, çünkü el arasında deyərdilər ki, heyva ağacları nəzəri qaytarır. Sonra rəhmətlik anam heyva ağaclarının budaqlarından kəsdiyi kiçik çubuqları cibimizə qoyardı ki, bədnəzəri qaytarsın və buna çox inanıldı bizim kəndin qadınları...

Çərşənbələrdə, bayram axşamı və sonrakı günlər uşaqlara bərk-bərk tapşırıldılardı ki, bir-birimizlə dava-dalaş etməyək, evdən çolə xoşagəlməz sözər çıxmazı, bu günahdır və bu günlər həmişə belə gəlir, və adamların hərəkətlərinə kənardan göz qoyur, kim özünü düz aparmasa, ona deyir həmişə belə olasan və o adam da bütün il boyu xoşagəlməz hallarla qarşılaşır. Rəhmətlik anam xüsusən qızlara deyərdi ki, dilinizin altına bir parça qənd qoyun, diliniz şirinliyə öyrəssin, sonra ər evində dil şirinliyi sizə lazım olacaq. Bayramda şirin danışsanız, il boyu həyatınız şipşirin olacaq. Rəhmətlik “Dil acılığı ev yixar, dil şirinliyi evə baxar” deyərdi. Bayram günləri həyətlərin iti, pişiyi də sevinərdi, yemək-içmək çıxalardı, onlar da qarnıdolusu yeyərdilər, bir-iki gün yeməyə yaxın düşməzdilər... Evə gəlib-gedən adamlara itlər də mehribanlıqla quyruq bulayardılar, sanki heyvanlar da bu günlərin qeyri-adi gün olduğunu anlayardılar.

Novruzun gəlişi xüsusən uşaqları çox sevindirərdi. Təzə paltarlar, cürbəcür yeməklər, şirniyyat, qonaq getmək, qonaq gəlmək...

Biz Novruzu bizə əziz olan yaşamımızın çırağı olan atamız, anamız qədər sevirdik. Atamız, anamızla necə qürur duyurduqsa, Novruzla da eynən qürurlanırdıq. Bu bayram içimizə elə möhtəşəmlik gətirirdi ki, hətta həyatımıza da sirayət edirdi və il boyu bizi izləyirdi...

Şükürlər olsun ki, müstəqillik qazandıq, bu gün Novruz ölkəmizdə yüksək səviyyədə keçirilir. Deməli, min illərin qan yaddaşına hopmuş Novruzu, Yenigünü heç bir qadağalar, imperiyalar, haqsızlıqlar yuyub apara bilmədi.

Bu gün yeniləşmə-sivilləşmə havasıyla öz kökünə, soyuna ruhunun ona diktə etdiyi inamlara xor baxanlara yazıqlar olsun!!!

İnsan öz kökünün, soyunun üstündən boylananda daha əzəmətli, daha təmtəraqlı, başqa xalqların gözündə də daha maraqlı olur. Necə ki, ağaclar öz kökünü üstündən boylananda daha valehədicidir.

Ey kökündən-soyundan boylanan ellərimiz, obalarımız, Novruz adına süfrə açan yurdlarımız, ocaqlarımız, Novruzun ayağı sayalı olsun! Evlərinizə sevinclər, fərəhlər gətirsin... Hər il məni uşaqlıq günlərimin xatirələrilə yaşıdan, Novruzum, ocaqlarımız gur yansın!

İŞĞAL ALTINDA QALAN TORPAQLARIMIZA GEDƏN YOLLARIMIZI OT BASMASIN...

Yaddaşımıza köklənən vüqarımız yenməsin, yenənlərdən yox, yendirənlərdən olaq...

Ey Novruzum, mənim ruhum sənin ruhundan keçir, ruhumu ruhuna bağlayan min illərə salamlar olsun! Yaşa bəşəriyyətin ən qədim bayramı!..

BAKININ TƏBRİZƏ İKİNCİ AÇIQ MƏKTUBU

Əzizim Təbriz, qardaşım, can sirdaşım, ürəyimin yarısı, qəlbimin parçası...

Yadında qalıbsa, bir müddət əvvəl səni idarə edənlər cavan şairlərimizi tutub zindana salanda sənə məktub yazmışdım, amma məktub yetişəndən bir qədər sonra şairlərimizi dustaqlıqdan azad edib sağ-salamat bu taya yolladın. Mən demirəm ki, bu mənim sənə yolladığım məktuba görə oldu, xeyr! Yəqin səni idarə edən dövlət adamları insanı keyfiyyətləri uca tutub bu xeyirxah işə qol qoydu, ancaq mənim məktubum da yəqin ki, bir az onların ürəyini yumşaltdı. Bəlkə sən elə özün mənim yazdığım xoşməramlı diləkçə barədə onların qulağına piçildədin... Əlqərəz, bu iş xeyirlə başa çatdı və cavan yazarlarımız öz doğmalarına sağ-salamat qovuşdu.

Məni sənə ikinci məktubu yazımağa vadar edən yenə bu yaxınlarda bir qadın alimimizin, mötəbər elm ocağımızın, AMEA Ədəbiyyat İnstitutunun elmi işçisi, araşdırmaçı-yazar, şəhriyarşunas alim Xalidə Xalidin və onun sürücüsünün o taya keçən kimi tutulub zindana atılması olub. Vallahi-

billahi gündə yüzlərlə adam müalicə üçün sənin xanimanına ayaq qoyur. Hamısı da razı qayıdır bu taya... Bəs nə olub ki, mənəviyyat adamlarıyla, qələm əhliylə sənin başbilənlərin belə rəftar edir? Dəyərli qardaşım Təbriz, açığını deyim ki, mənim məktubumu qələmə alan bu qızımın şəxsən nə əvvəlki cavan yazarlarla tanışlığı olub, nə də hazırda zindanda doğmalarının gözünü yolda qoyan Xalidə xanım Xalidlə yaxından tanışlığı var. Sadəcə, onların taleyi məni bərk narahat etdiyi üçün, qoynumda yuva salan vətəndaşlarım, ciyərparələrim olduğu üçün sənə bu məktubu bu yazar qızımın qələmi və narahat ürəyindən süzülən kəlmələr vasitəsilə ünvanladım. Xalidə xanımın hazırlı vəziyyəti məni çox narahat edir. Axı o, təkcə alim yox, həm də bir qadın, bir anadır. "Cənnət anaların ayaqları altındadır" bu Məhəmməd Peyğəmbərin (s.ə.s.) kəlamıdır. Sənin gündə məscidlərinin minbərlərindən İslamın cəfakesi kimi özlərini aləmə bəyan edən başçıların bu kəlamın işiğindən öc alıb Xalidə xanıma və onun sürücüsünə imdad etsinlər. Bəs sənin hökumət adamlarına nə düşüb ki, zərif cinsin nümayəndəsi ilə belə rəftarda bulunurlar? Bəlkə Xalidə Xalidin şəhriyarşunaslığı sizin güc adamlarında qıcıq doğurur? Axı göz-bəbəyim Təbriz, Vətəni nə sərhədlər, nə qadağalar, nə işgəllər insanların ürəyindən silə bilməz! Bu tayda yaşayan soydaşlar üçün də Təbriz, bütünlükdə güney Azərbaycan Vətənin bir hissəsidir. Şəhriyar həm o taya, həm bu taya aiddir. O bizim də böyük şairimizdir. Hansısa alimimizin gedib Şəhriyara bağlı tədqiqat aparması sənin başda oturan hakim qüvvələrinə qəribə gəlməməlidir, çünkü sərhəd dirəkləri torpağın üstündədir, ürəyin içində isə sərhədlər, qadağalar yoxdur, istəkli Təbriz. Xahiş edirəm mənim bu son kəlmələrimi qanun yazanlarının qulağına piçıldayasan. Bilirsən ki, dinimizdə də alimin mərtəbəsi, mənəviyyat adamının dərəcəsi uca tutulur.

Yeri gəlmışkən, bu məktubu qələmə alan bu yazar qızım da bu yaxinlarda sənin gözəl, istəkli məkanına təşrif gətirmək istəyir. O taydan qələm əhli, söz xiridarları onu da Güneyə dəvət edirlər. Onda bəri başdan bu yazar qızımı da başa salım ki, o taya ayağını-filanını qoymasın, hərçənd qoymuş olsa, onda onun da hali fəna olacaq, çünkü belə görünür ki, sənin başda oturanlarının bu taydan gedən ədəbiyyat adamlarının bir çoxunu görən gözü yoxdur. Dəyərli Təbriz, bu yazarlar tayfası bədbəxt məxluqdur, özü deyib özü eşidir. Əllərində qanun yox, hökm yox! Sadəcə, Vətən istəyi, milli təəssübkeşlik, insani duyğular bu insanlarda aşib-daşır. Necə deyərlər, cibləri boş, ürəkləri dolu! Gəlib dolu ürəklərini o tayın

ədəbiyyatla nəfəs alan qardaş-bacılara boşaldırlar. Bundan xofa, qorxuya düşmək, qısqanmaq nəyə gərəkdir? Axı biz dilbir, qanbir qardaşlıq, rəhmətlik Süleyman Rüstəm demişkən, bizim qardaşlığımıza, aşib-dاشan məhəbbətimizə sənin güc adamların niyə şübhə ilə yanaşır?! Vətənin nə quzeyi, nə güneyi? Vətən, soy-kökünü bu yurddə görənlər üçün bədir, bütövdür, bölmənzədir! Sənin başda oturanların böyük Şəhriyarın adına layiq abidə-məbəd ucaldıqlar. Şəhriyar özü “Heydərbabaya salam” poemasında necə yanğılı demişdir:

*Bir uçaydım bu çırpınan yelinən,
Bağlaşaydım dağdan aşan selinən,
Ağlaşaydım uzaq düşən elinən.
Bir görəydim ayrılığı kim saldı?
Ölkəmizdə kim qırıldı, kim qaldı?*

Axı insan əqilsiz, ürəksiz yaşaya bilməz, sevimli Təbriz, canım, gözüm. Sən o başda oturanlarına de ki, daşı töksünlər etəklərindən, zindana atdıqları qadın alimimizi, Xalidə Xalidi və onun sürücüsünü tezliklə bu taya buraxınlar. Onu gözləri yollarda qalan doğmalarına, o mötəbər elm ocağında çalışan iş yoldaşlarına, alimdaşlarına qovuşdursunlar. Bu həm Allaha, həm də onun heç bir günahı olmayan bəndələrinə də xoş olar. Mənim sənə deyəcəklərim hələlik bu qədər. Ümidvaram ki, mənim bu diləkçədə sizildən harayımi eşidib xoşməramlı ölçü götürəcəksən... İndisə məktuba nöqtəni qoyub tamama yetirirəm. İnşallah, səsimin sənə yetişəcəyi ümidi ilə o xoş günü gözləyirəm. Alim qızım Xalidə Xalidin azad olunacaq gününü deyirəm. Türk qardaşlarımız demışkən xoşca qal, Təbrizim...

13.05.2013

ON QƏPİK ƏHVALATI

Deyərli oxucular, mənim qələmə alacağım bu yazının qətiyyən şəxsi maşını olanlara dəxli yoxdur. Onlar yollarda saatlarla tixac əzabıyla üzbəüz qalsalar da, öz şəxsi maşınlarının sükanı arxasında oturlurlar və ic-timai nəqliyyatdan istifadə edən şəhər əhalisinin hali-vəziyyətinin fərqində olmaya bilirlər, çünki onlar, bizlər kimi ic-timai nəqliyyatdan istifadə etmirlər. Necə deyərlər, sürdükleri maşınlar sağlamlarına qismət olsun, yol-

larda öz təhlükəsizliklərinin qeydinə qalsınlar və onları gözləyən ailələrinə, doğmalarına sağ-salamat qovuşsunlar.

Mənim yazacağım bu yazı başqa bir mətləbi sizlərin nəzər-diqqətinə yetirmək istəyir. Əvvəlcə qeyd etmək yerinə düşər ki, Azərbaycan televiziya kanallarında, habelə digər yayım mərkəzlərində gedən bəzi-bəzi xəbərlər ölkənin aztəminatlı, kasib əhalisinin büdcəsinə əməlli-başlı zərbə vurur. Bu xoşagelməz bəd xəberləri sizlər üçün sadalamaq istəyirəm. Pensiyaların artımı ilə bağlı xəbər. Elə ki bu xəbər yayılan kimi tez bir zamanda dükənlər, bazarlara səs düşür. İşbazlar bahalaşmaya rəvac verirlər, yazılıq təqaüdçülər artım xəberinə kor-peşman olurlar. Yanvar ayında pensiyalarda 1-2 manat artım olmuşdursa, qarın doyduran ərzaq bahalaşdı. Bu yaxınlarda Nəqliyyat Nazirliyinin avtobuslarda gediş haqqına yenidən baxılması ilə bağlı Tarif Şurasına sorğu yollayacağı barədə xəbər yayıldı, amma sonradan dedilər ki, Tarif Şurası bu işə ilin axırında baxacaq və ictimai nəqliyyatda hələlik heç bir bahalaşma olmayıcaq, ancaq nə gördük, bir-iki gündən sonra şəhərkənarı qəsəbələrə gedən marşrutlarda bahalaşma. Bu bahalaşmanın da ən böyük zərbəsi şəhərdən 60 km uzaqlıqda yerləşən. Bu yaxınlarda rayon statusu qazanmış Pirallahı adasına dəydi. 70 qəpiklik yol haqqı 80 qəpik oldu... Bu 80 qəpiklik marşrut ölüm-zülmə, düz saat yarıma axırıncı dayanacağı olan metronun “Ulduz” stansiyasına gəlib yetişir. Qəsəbələrarası demək olar ki, hər addimdə dayanan bu marşrutdan mənzil başına çatan adam özünü tam yorğun, əzgin hiss edir. Oturacaqları həddindən artıq çirk içində olan bu 150 sayılı marşrutlar deyəsən 150 il də keçsə düzələn deyil. Axı biz adada yaşayıraq, ada da mərkəzdən 60 km aralıdır. Yeri gəlmışkən, onu da sizlərin nəzərinə ərz edim ki, Avtovağzaldan Siyəzənə “Qazel” tipli marşrutlarla 40 dəqiqəyə, uzaq başı 50 dəqiqəyə getmək olur. Yol isə 110 km-dir. Pirallahıya da “Qazel” tipli marşrutlar işləyirdi, yolu 35-40 dəqiqəyə qət edirdilər, onları guya yaxşı xidmət üçün ləğv etdilər. Bu necə yaxşı xidmətdir ki, insanlar saat yarıma, ayaq üstə yolu qət etməli olurlar? Hami bilir ki, oturacaqların dolmağı ilə sürücülər qane olmurlar, çox vaxt yol boyu planı verə bilməmək barədə uzun-uzadı giley-güzar edirlər. Maşınlar səhər və axşam saatlarında dəhşətli basa-basa müşayiət olunur.

Deyilənlərə görə, Pirallahı adasına sovet zamanı, quru yol çəkiləndən sonra avtobus düz Dəmiryol Vağzalına qədər gedərmiş, özü də 50 qəpiyə. Hələ, üstəlik, elektrik qatarları da bir çox Bakı kəndlərinin bəzəyi idi. Bakı

bağlarına gedən insanlar bu sürət qatarlarından məmənuniyyətlə istifadə edərdi. İndi o qatarlar da ekoloji cəhətdən təmiz, qiymət baxımından sərfəli olan trolleybus və tramvaylar təki tarixə çevrildi. Niyə? Niyəsini başda oturanlarımız, qanun, hökm xiridarları, yəqin ki, gözəl bilir. Havaya bacardığı qədər çox karbon qazı buraxıb oksigeni, yəni bizim udduğumuz havanı məhv edən avto-maşınlar bəzəkli paytaxtı hava baxımından təzəyə çevirib. Bu saat xəstəliklərin başında həkimlərin “ani ölüm” adı qoysuğu qəfil ürək dayanmaları gəlir. Artıq vəziyyət o həddə çatıb ki, bu adı batmış mərəz 30 yaşlı cavan insanların arasında da müşayiət olunmaqdadır. Yəqin ki, bu xəstəliyin başlıca amillərindən biri paytaxtda havanı zəhərə döndərən saysız-hesabsız maşın axınının havanı çirkənləndirməsidir. Əksər Bakı kəndləri üçün xəttə buraxılan avtobuslarda gediş haqqı bahadır.

Nəzərə alsaq ki, bu bahalaşma bütçədən maliyyələşən mənəviyyatımızın keşikçisi müəllimlərə, tibb işçilərinə, az maaş alan dəmiryolçulara, ürəyi dolu, cibi boş qələm əhlinə, valideyn cibinə göz dikən tələbələrə, bütünlükdə aztəminatlı ailələrə zərbədir, yəqin ki, dəyərli oxucular, sizlər də mənimlə razılışarsınız, çünkü Pirallahıya gedib-gəlmək adambaşı hazırda 1 manat 60 qəpikdir, çox vaxt avtobusların ürəkağrıcı əzabından bezən insanlar ciblərində olan axırıncı manatları 2-3 manata mənzil başına tez çatdırın taksilərə ödəməli olurlar.

Düzdür, bəziləri deyəcək ki, bu özəl xidmətdir, bazar iqtisadiyyatıdır. Əgər bu özəl xidmətdirsə, niyə camaat basabasla, uzun yolu ayaq üstə qət etməlidir? Habelə, təmiz geyimlərlə oturacaqlara əyləşən sərnişinlərin niyə üst-başları çirkənməlidir? Bu necə özəl xidmətdir?

Mən bilirom, mənim qələmə aldığım bu yazı nəqliyyatla bağlı nə işgüzər adamların, nə də aidiyyəti qurumların ürəyincə olmayıacaq, amma, ey bu işlə məşğul olub, bundan mənfəət götürənlər, şəhərə 200-300 manat maaş üçün hər gün gedib-gələn kasib zümrənin hali-vəziyyətini nəzərdiqqətinizdən qaçırmayıñ, bilin ki, bu həm sizin bütçənizi halal edər, həm də aztəminatlı insanların gündəlik dolanışığına zərbə vurmaz. Çalışın haqq tərəzisi əyilməsin, çünkü haqq tərəzisinin əyiləsi nə Böyük Yaradana, nə də onun halallıqla yaşıyan bəndələrinə xoş gələr! Xoşagelməz işlərin tozu isə qopanda çox bərk qopur! Tanrı hər birimizə nicat versin, ey bu yazını oxuyub məni haqlı sayanlar və saymayanlar... Hər birimizin işləri rəvan getsin. Gələn görüşlərədək.

18.05.2013

QƏRBƏ ASAYİŞİ BƏRPA ETMƏ, ŞƏRQƏ DEMOKRATİYA DƏRSİ

Hələ sovet vaxtında Əfqanıstanə sovet qoşunları soxulan zaman, qardaşım oğlu da o vəhşətli müharibənin iştirakçısına çevrilmişdi. Orada sovet qoşunlarının törətdikləri vəhşiliklər barədə sonralar piçiltiyələ bizə nəql edirdi. Deyirdi ki, qoşunlar günahsız, silahsız əfqan kəndlərinə gecələr tanklarla girir, palçıqdan hörülülmüş kasib daxmaları yerlə-yeksan edirdilər. Müqavimətsiz dinc əhalinin naləsi, sərxoş rusların törətdikləri vəhşiliklər heç zaman yaddaşımmdan çıxmayacaq. Onlar sonra utanmaz-utanmaz sovet bayrağını xaraba qoyduqları kəndlərin ucuq divarları üzərinə sancırdılar. Öldürdükləri insanların fəryadlarına həqarətlə gülürdülər. Onların nə geyimi, nə də həyat tərzi bu dırnaqarası sühl carçılara xoş gəlirdi. Hələ də körpə qışqırtıları, ana-bala fəryadları, çığırtıları qulaqlarımmdan getmir...

Əfqanistan faciəsi sovet quruluşunun dayaqlarını sarsırdı. Adamdan soruşarlar ki, sosializm adı altında idbar imperiyanın özgə torpağında nə iti azmışdı? O gündən bu günə hələ də Əfqanıstan dediyimiz ölkə özünə gələ bilmir. Ora terrorçuların məkanına, narkotik tarlaların çıxəklənməsi diyarına çevrildi. Bu gün işğal olunmuş Qarabağ ərazisində də həmin ssenari həyata keçirilir. Narko tarlalar əkilir, işğal uzanır, hegemon dövlətlər susur... cünki o zaman ABŞ ilə SSRİ o bədbəxt diyarda kəllə-kəlləyə gəldi. Ağrını çəkən isə əfqan xalqı oldu. Dünyanın min bir yerinə dağlımış bədbəxt əfqan xalqı... habelə, Vyetnam vəhşətləri, Corc Buşun İraqa demokratiya dərsi, İraq o gündən bu günə özünə gələ bilmir, etnik qrupların bir-biriylə terror döyüşü, sonra “Ərəb baharı” müsəlman ölkələrinin bir-bir xaraba qoyulması, Misir, Liviya, Suriya... Deyilənlərə görə, Suriyada artıq 90 mindən yuxarı insan qətlə yetirilib, bir milyondan artıq insan öz yerindən-yurdundan didərgin düşüb. Kəndlər, şəhərlər xarabazara çevrilib. Ölkədə vətəndaş müharibəsi gedir, qardaş-qardaşın, müsəlman-müsəlmanın qanını tökür. Hər tərəfdə “Allahu-əkbər” sədaları göylərin bağrımı parçalayıır. İran, Rusiya hökumət qüvvələrini, Qərbsə müxalifəti dəstəkləyir. Tökülen qan isə suriyali vətəndaşların qanıdır. Xaçpərəst dünyaya müsəlman qanının tökülməsi sərfəlidir. Nə qədər müsəlman qanı tökülsə, o qədər xaçpərəst dünya hökmənlarının ürəklərinə su səpilər. Nəyə görə, ona görə ki, nə qədər Qərbə istehsalın inkişafı üçün elm, bilik artıbsa, o qədər də dəyərlər iflasa uğrayıb. Yəni ailə dediyimiz qurum orada yavaş-yavaş

uçub dağılmağa başlayır, onun yerini insanların bir-birinə yadlaşması, eyni cinsdən olanların demokratiya adı altında biabırçı evlilikləri, artıq bir çox ailələrdə uşaqların yerini ev heyvanları əvəz edir, hətta əhali kilsələrdən də soyumağa başlayıb. Bir çox qərb ölkələrində kilsələr əzəlki nüfuzunu itirib. Xüsusilə xaçpərəst Avropa qocalmağa başlayıb. Müsəlman ölkələrdə isə əhali durmadan artır, bu da qərb'liləri nəinki narahat edir, hətta onların yuxusuna belə haram qatıb. Ona görə də Şərqdə rejimləri tar-mar etmək adı altında müsəlman ölkələri gücdən salmaq, çökdürmək Qərbin gündəmdə olan həyat devizidir.

Suriyadan sonra növbədə son illər inkişafda olan Türkiyədir. Baş nazir Rəcəb Tayyip Ərdoğanın odlu-alovlu çıxışları, Fələstinlə bağlı Dovosda İsrailə sərt mesaj verməsi, ümumiyyətlə, müsəlman aləmində lap çoxdan demokratik yolu, inkişaf yolu seçmiş Türkiyə bu gün Qərbi bərk narahat edir. Bu günlər “Gəzi parkı” məsəlesi də Türkiyəni gücdənsalma planına köklənib. Dünən İngiltərənin mərkəzi Londonda etirazçılara qarşı polisin törətdiyi vəhşilikleri, Yunanıstanda baş verən olayları Avropa “Asayışı bərpa etmə” kimi qələmə verir, ABŞ isə səssizcə susur.

Artıq 17 gündür İstanbulda “Gəzi parkı”nda baş verənlər Qərbin həyat nəbzinə çevrilib. Min bir yolla Türkiyədə aranı qarışdırmaq və orada qan tökmək, bu ölkəni də dizi üstə çökdürmək, budur Qərbin bizə, yəni müsəlman ölkələrə demokratiya dərsi...

Türkiyə keçən əsrin 70-ci illərindən üzü bəri SSRİ-nin onlara bəxş etdiyi PKK ilə çarpışmadıdır. Həm türk xalqından, həm kürd xalqından minlərlə insanlar həlak olub. Necə deyərlər, bir-birlərini qanlarına qəltan ediblər, çünki xristian dünyası nə kürdün, nə də türkün dostudur. Bu xalqlar hər ikisi müsəlmandır (kürdlərin az qismi yezdi kürdüdür). Dünyada 1400 ildi xaçpərəst – müsəlman davası gedir. Onlar Məhəmməd (s.o.s.) peyğəmbəri heç cür peyğəmbər kimi qəbul etmək istəmirlər. Ona görə də müsəlmani terrorçu kimi qələmə verirlər, halbuki bütün terror yuvalarının dayaq nöqtəsi Qərbdır, başibələli Şərq isə onun əlində əsirdir. Bütün dinlərin arasında İslami nüfuzdan salmaq üçün Qərb “Əl-Qaida” kimi “Müsəlman təşkilatları” yaradıb, onları özü bəsləyib və maliyyələşdirib, ola bilsin ki, indiyə kimi də maliyyələşdirir.

20 ildən yuxarı torpaqlarımız işğal altındadır. Bu haqsızlığı çözmək üçün hegemon xristian ölkə nümayəndələri birlik yaradıb, gedirlər-gəlirlər, gəlirlər-gedirlər, məsələ “çözülmür ki, çözülmür”.

Artıq içimizdən də yavaş-yavaş Qərbin dəstəyilə ədəbiyyat adamları, yazarlar, siyasətçilər erməni-hay təəssübü çəkməyə başlayıblar. Torpaqlar əldən çıxıb, işgalçıya yerini göstərmək əvəzində, Qərb bizə demokratiya dərsi keçir. Biz nə içməliyik, nə yeməliyik, necə yaşamalıyıq? Yavaş-yavaş öz həyat tərzlərini beynimizə yeritməyə cəhd edirlər. Bunun üçün ölkə içərisində olan etnik qövmlərdən, dini min bir yerə parçalanın məzhəb təəssübkeşlərindən, bir də beşgünlük ömrünü keflə başa vurmaq istəyən, heç bir işin qulpundan yapışmayan, özünü heç bir işdə tapmayan bəzi gənclərdən istifadə etməkdəirlər.

Bu gün Türkiyədə baş verən olaylar bizə də sabahkı günümüzün xoş olmayacağından xəbər verir. Türkiyə demokratik özgürlüyü olan qardaş ölkədir, inkişafi da göz qabağında, Qərbin isə bunu heç cür gözü götürmür.

Bizdə isə tərəzinin gözü kəskin şəkildə əyilməkdə davam edir. Bazarlardada od tutub yanın bahalıq, aztəminatlı ailələrin yaxşı yaşamaq istəyi və bunu bulmadıqda təmtəraqla yaşayanlara nifrət hissinin artması sonda Qərbin əlinə yaxşı bir fürsət kimi düşə bilər...

Mən bu fikirlərimi qısaca, bir yazar olaraq, dəyərli oxucular, sizinlə bölüsdüm, ümid edirəm ki, aranızdan bu yazıya haqq qazandıranlar tapılarsın. Tanrı hər birimizi şərin bəlasından qorusun, biz öz xoşumuzla müsəlman olmadıq, sadəcə, tale belə gətirdi ki, artıq müsəlman ailələrində doğulduq. Müsəlman olmanın cəfəsi 1400 il öncədən çəkilib. Gəlin bir-birimizə saygı ilə, qayıq ilə yanaşaq. Dostumuzu düşmənimizdən ayırdı edək. Bir-birimizə dəyər verək, bir-birimizə demokratik prizmadan yanaşaq. Bir-birimizin dərdinə qulaq verək. Dərd şişəndə bəlaya çevrilir, sonu isə Qərbin “demokratiya dərsi” adlı acısı ilə bitir...

Türkiyəni Allah bu bələdan qorusun. Türkiyəyə atılan daş, bizim başımızda partlayacaq... Bunu milyonlar üstündə oturub öz rəngbərəng maşınları, bahalı villaları ilə imkansız əhaliyə açıq verənlərimiz yaxşı-yaxşı fikirləşməlidirlər ki, Qərbin demokratiya dərsi bizdən yan ötsün... Hələlik isə sağlıqla qalın, türkiyəli, azərbaycanlı Vətən əhli...

14.06.2013

“AZƏRBAYCAN ŞEİR ANTOLOGİYASI”NA TƏBRİKLƏRİM

Bir neçə gün bundan öncənin sözüdür. “Lit.parad” və “Dayaq” ədəbi saytlarından yaradıcılığına bələd olduğum və bu saytların nizamlayıcılarından olan İbrahim Seldən elektron poçtuma məktub gəldi. Məktubda yenicə işiq üzü görmüş “Azərbaycan şeir antologiyası”nın xoş xəbəri idi. Diləkçədə mənim də iki şerimin yayınlanması haqqında müjdə verirdi. Yeni çıxan kitabın metronun “Elmlər Akademiyası” stansiyasının girişində satışı haqqında məlumat da öz yerini almışdı. Bu həftənin birinci günü həmin kitabı deyilən yerdən aldım və kitabsevərlərə, həmçinin həmkarlara da bu kitabı əldə etmələrini tövsiyə edərdim.

Məlum məsələdir ki, hər kitabın doğuluşu mənəviyyatımıza çıraq tutmaqdır, kitab rəflərimizin yeni kitablarla bəzənməsi, zənginləşməsi, ədəbiyyatımızın çiçəklənməsi deməkdir. Biz o qədər də kitaba maraq, sevgi göstərən, kitab dolabçalarını, rəflərini evimizin bəzəkli əşyalarından üstün tutan millətlərdən deyilik. Bizlər evimizə bahalı nə varsa cibimizdəki paranın miqdarından asılı olmayaraq doldurmağı xoşlayarıq, əynimizi, qarnımızı bəzəyərik, bütün bunlar bizim fiziki yaşamımıza köklənib, amma millət olaraq nədənsə mənəviyyati zənginləşdirən kitabdan uzaq düşmüşük. Axır zamanlar bu öz çılpaqlığıyla özünü bürüzə verməkdədir. Sovet dönəmində az da olsa kitab oxuyanlara, evində kitab dolabçaları saxlayanlara rast gəlmək mümkün idi. Bu gün kitaba soyuqluq həm onu yazarların, həm də oxucuların arasında küləklər təki əsməkdədir. Biz yazarları niyə nəzərdə tuturuq, ona görə ki, yazarlar da bir-birinin kitabını oxumur. Oxumaq, həm oxucu kütləsinə, həm də yazarların özünə lazımdır. Vəziyyətin bu şəkil almasında geniş tamaşaçı yiğnağının nəzərnöqtəsi olan televiziya kanallarının da günahı danılmazdır. Səhərdən axşamadək, axşamdan səhərədək cadugərlərin, falçıların, aşağı səviyyəli ailə dramlarının, səsi olmayan müğənnilərin, reklam mərkəzlərinin bəzək məkanına çevrilən televiziya məkanları insanların mənəvi düşün-cəsini, həyata baxışını aşağılamaqla məşğuldur. Elə saticıdan da İbrahim Selin müəllifliyi və Rasim Qaracanın zəhmətilə gün üzünə çıxmış “Azərbaycan şeir antologiyası”nı istəyəndə o çox sevindi və elə həmin an da gileyənlənməyə başladı. Dedi ki, vallah, billah, bu millət kitab oxumur. Az-maz xarici ədəbiyyata maraq var, öz yazarlarını heç oxumur-

lar. Satıcı səbəbini bilir, bilmir, deyə bilmərik, amma fikrimizcə, televiziya kanallarına hərdən-birdən yol tapanlar da bir-birini tənqid etmək, bir-birlərinə yuxarıdan aşağı baxmaqla məşğuldurlar. Axır zamanlar bədii əsərlərin yaranmamasından, şerin, nəşrin olmamasından şikayətlənlər. Axı biz bir-birimizin kitabını oxumuruq, əgər oxumuruqsa, hardan bilirik ki, nə yazılıb, necə yazılıb?! Dəyərli yazar əhli, gəlin bir-birimizə qayğı ilə, saygı ilə yanaşaq, bir-birinin yazdıqlarına dəyər verək. Yazan çox olanda dəyər də artır.

Yenicə çapdan çıxmış “Azərbaycan şeir antologiyası” klassik müəlliflərdən tutmuş çağdaş günümüzün şairlərinin nəzm boğcasından nümunələr toplusudur. Bu kitabda özünü şair olaraq tanıtmış müəlliflərlə yanaşı, imzasıyla bu kitabda tanış olduğumuz gənc yazarlar da var. Onlara da ədəbiyyatın keşməkeşli yollarında uğurlar diləyirik. Şairlik bir peşə deyil, o Yaradanın hər bəndəsinə qiymadığı, tək-tük adamların bəxtinə yazdığı ilahi mükafatdır. Bu mükafatın çeşməsindən dadanlar şair olurlar. Şairlik rəhat həyat demək deyil, şairlik bütün dünyanın ağrı-acılarını göz çeşməsi ilə yuyub, ürək odasında ovutmaq deməkdir! Bu heç də şair olana xoşbəxtlik demək deyildir...

Kitabın bir önemli cəhəti də diqqətçəkəndir. Bu da güneyli şair bacı-qardaşlarımızın yazdıqları şeirlərin də burda yer almasıdır. Heç olmasa bu kitabda Şimal-Cənub ayrılmamışdır! Kitabın bir əhəmiyyətli tərəfini də qeyd etmək istəyirik. Kitab xarici ölkələrdə yaşayan, vətəndən uzaqlarda, qürbətlərdə ömür-gün keçirən insanlar üçün nəzərdə tutulub.

Hər bir yazılan kitabı istədiyimiz qədər tənqid edə bilərik, amma biz bu kitabı tənqid yox, təbrik edirik, onu araya, ərsəyə gətirən İbrahim Sel və Rasim Qaraca ilə bahəm. Dəyərli qələm əhli, ey bizim səsimizi eşidən və eşitməyən oxucularımız, sizlər hardasız, bu kitabı almağa və oxumağa tələsin. Bilin və agah olun, bu kitabda klassik söz kəhkəşanından tutmuş bu günümüzdə yazış yaradan qələm əhlinin ürək döyüntüləri var. Biz bu kitabı alıq bu döyüntüləri duydug və dinlədik, mənəvi zövq alıq. Siz də mənəvi zövq almağa tələsin... And olsun qələmə və kağıza bu dünyada mənəvi zövqün yerini heç nə vermir. Mənəvi zövqlərin ən ucada olanı KİTABdır! Elə isə bu zövqdən sizlər də qidalanın. Xoşca qalın, Vətən əhli...

09.10.2013

MƏNƏVİYYATIMIZI AŞAĞILAYAN TELELAYİHƏLƏR

Hər dəfə istəyirəm ki, dilimi və əlimi dinc qoyum, bəzi-bəzi teleməkan əhlinin işlərinə qarışmayım. Olmur ki, olmur. Necə deyərlər, vicdanım əməlli-başlı məni narahat etməyə başlayır. Hərdənbir öz televiziya məkanımızda nə var, nə yoxla maraqlananda dözləməz hallarla qarşılaşırsan və görürsən ki, bizim teleməkan əhli baş vurur falçıların, cindarların, iblislə, şeytanla sevdaya girənlərin dünyasına... Onlar nə dedi, necə çaldı bizim də dırnaqarası istedadlı bəzi aparıcılarımız başladılar oynamaya... Ərindən küsən, arvadından boşanan, bic doğub sonra üstündən illər keçəndən sonra o uşağı onun-bunun üstünə yixan, başıpozuq, mənəviyyati puç nə qədər adam istəsən hamısı bu teleməkanlarda var-gəl edir. Sanki bu ölkə başdan-باşa səviyyə cəhətdən nasaz olan adamların ölkəsidir.

Kitab oxumayan, ssenaristlər, rejissorlar, şairlər, yazıçılar, jurnalistlər, aparıcılar peydə olub. Kitabı alınmayanlara deyirlər gedin bazarda kartof satın. Mən sizdən soruşuram kimin kitabı oxunur? Kitabxanaları toz basır, kitab dükənlərində rusdilli kitablar təbliğ olunur, çünkü bizim dildə təhsil alanlar, demək olar ki, kitaba, qəzetə yaxın düşmür. Elə mühit yaradıblar ki, insanlarımızın mənəvi səviyyəsi aşağı düşsün. Ey vətən əhli, yaradıcılığının mühit yaradır. Bizim mühitdə olan insanların çoxu isə aşağı səviyyəli televerilişlərdə ilisib qalıb. Vəziyyət elə şəkil alıb ki, öz şəxsi məsələlərini də telekanallara daşıyırlar.

Sanki bizdə nə məktəb var, nə ali təhsil, şəxsiyyətinə ziyalı dediyimiz insanlarımız da mat-məəttəl susub dururlar bu mənzərəyə. Əlinə mikrofon keçən bu insanlar bilmir ki, hər bir millətin mənəviyyat dediyimiz sandıqcası var. Bu sandığı dolu olan xalqlar bu dünyada, Allah verən ömürləri hesabına çox zirvələri fəth ediblər. Kitaba, biliyə, elmə sıgnıb iri addımlarla irəliyə gediblər. Bizdə isə bəzi teleməkan əhli biza nəyi təbliğ edir? Falçıya, görücüyə, firıldaqçılara, ev yixanlara üz tutmağı. Bəli hər bir xalqın, millətin ömür boğcasında belə şeylər var. Di gəl ki, onlar bizlər kimi bu kimi mənəviyyat aşağılıyıcı, ürək bulandırıcı, utancverici adamların dırnaqarası ustalığını teleməkana çıxartmir. Düzdür, sizlər deyə bilərsiz ki, belə kəsləri veriliş dəvət etməklə ifşa edirik. Əfsuslar olsun ki, bu ifşa deyil, əməlli-başlı təbliğatdır, müasir danışq dili ilə desək reklamdır. Bu bütün millətin obrazını vermir, millət öz ziyalıları ilə sayılır...

Televerilişlərdə millətimizi qaraçı, dilənçi, oğru, vicedansız obrazına salıblar, ləyaqətli adamlardan verilişlər hazırlamaq əvəzinə şou xatırınə aşağı səviyyəli adamlar tele məkanlarda cövlən edir. Bu verilişlərə baxan- dan sonra fikirləşirsən, ya İlahi, bu bizik!

Axı gəlin etiraf edək ki, insanlar eyni səviyyəli, eyni dünyagörüşlü deyil. Çoxumuz da adımız məktəbdən, ali təhsil ocağından keçə-keçə mənən oralardan heç nə götürməmişik, özümüzə heç nə qazanmamışiq. Bir də ayılıb görmüşük ömrü yarı etmişik, amma biz hələ də quru yurddayıq, necə deyərlər, bir həsirik, bir də məmmədyəsir...

Bunun da səbəbini atrıq taleyin, bəxtin, bizi dünyaya gətirən valideynlərin, lap elə Allahın üstünə! Sanki bu teleməkanlar səsinin gücü olmayan müğənnilərə, donu bir qarış dizdən yuxarı və bütün günü bizlərə ədəb dərsi keçənlərə, evinin, ailəsinin hər nə əyər-əksiyi var açıb aləmə faş edən kəslərə xidmət edir. Bütlükdə millətin, xalqın, ölkənin, məmləkətin, ən nəhayət, müqəddəs saydığımız Vətənin taleyini oyun-oyunçağa çevirən bu kəslərə nə deyəsən?! Bunlar bizə nəyi təbliğ edir? Nəyi bizim canımıza, qanımıza yeritmək istəyirlər?

Biz axı o kəslərdən ki, hələ də torpaqlarımız işgal altındadır. Qarabağ adlı həll olunmayan acımız var. Biz o kəslərdən ki, bir qarın çörək üçün öz isti ocağından diyarbədiyar düşmüşük. Güney boyda bir Vətən acısı yaşayırıq. Rusiya adlı bir ölkədə həmvətənlərimiz təhqirlərə, müsibətlərə düşür olur, mənlikləri tapdalınır, ləyaqətləri aşığılanır. Dünyanın dörd bir yerinə yayılmış həmvətənlərimiz ayrılıq adlı ağıryla həmdərddirlər.

Bizi isə deyəsən qətiyyən bu kimi acılarımız maraqlandırmır. Vəziyyət elə bir şəkil alıb ki, bir çox ailələrdə ər arvadını, arvad ərini, qonşu qonşusunu, qohum qohumunu telekanallarla hədələyir və deyir- "Bax mənim filan istəyimi yerinə yetirməsən, filan telekanala gedib səni biabır edəcəm..."

Aydın məsələdir ki, ən səviyyəli ailələrdə belə ürəkbulandırıcı, kö-nülyandırıcı söz-söhbətlər olur, çünki ail özü də bir dövlətdir. İki evlənən ayrı-ayrı ailələrdə doğulub tərbiyə alır. Kim desə ki, yox biz iyirmi dörd saat bir-birimizə can deyib-can eşidirik, bu inanılmaz bir şey olar. Hər bir ailədə xoşbəxt günlər də, acılı-ağrılı günlər də olur. Ailədə yaşayan cütlük bir-birinin mənfi-müsbat cəhətlərini duyur, anlayır və bir-birlərinə güzəştə gedirlər, bu birliyi ömürlerinin sonuna qədər qoruyub saxlayırlar. Özünü digərindən yüksəkdə görən kəs heç vaxt yarısı deyib ailə qurduğu kəslə bir

yerdə axıra qədər qala bilməz. Bax belə ailələrin acılarını şouya çevirənlər başqalarının bədbəxtliyindən qazanc əldə edənlərdir!

Həyatda özünə bir yer tutmayan insanların faciəsini, həyatını şouya çevirib və onları ssenariləşdirən, bununla özlərini istedadlı telejurnalist adlandıranlar bilməlidirlər ki, yara ağrıyanda ona duz basmırlar... Sizlər isə yaraya duz basıb ondan həzz alanlarsız. Bunun bir adı da manyaklıdır. Manyak elə tutub adam öldürmür ki, bu kimi mənəviyyatı puç edən işlərin özü də manyaklılığın bir növüdür. Beynini, ağlını, zehnini, şüurunu bu kimi işlərə sərf edənlər mənəviyyatımıza bağışlanılmaz zərbə vururlar. Əgər bu kimi, insanı aşağıdayan televiziylərlərə son qoyulmasa, bizlər çox illər belə zərbələrin acısını dadacaqıq. Kitabdan, bilikdən uzaq düşüb falçı dalınca qaçacaqıq, dinə yox, mövhumata pərəstiş edib onun əsirinə çevriləcəyik. Müxtəlif sektaların, yalançı peyğəmbərlərin səcdəsində olacaqıq. Nə qədər gec deyil, ey teleməkan əhlini idarə edənlər, hərkətə keçin, mənəviyyatımızı aşağıdayan, mənliyimizi heç-puça endirən bu dırnaqarası vətən cəfakeslərinə dur deyin! Sonra vallahi, billahi gec olacaq, biz bu biabırçılıqları yığılb-yığışdırıa bilməyəcəyik. Gəlin sözümüzə, özümüzə, görən gözümüzə hörmət qoyaq. Axı bunları bizə Tanrı bəxş edib. Bəxşişi belə qorumaqlar...

Ey Vətən əhli, onu da sizlərin diqqətinə ərz edim ki, bəndəniz, yəni mən heç kimə öyünd-nəsihət-filan vermək fikrində bulunan deyiləm. Elə içi mən qarışq, bizlərin hər birinin çatışmazlıqları var. Mükəmməl Yaradandır deyirlər.

Yaradan hər birimizin yardımçısı olsun. Sizlərə sağlam diləyilə yazımı tamama yetirirəm. Sağ olun, salamat qalın...

09.11.2013

BİR OCAĞIN İŞİĞINDA (Əli Rza Xələffi – 60)

2008-ci ilin qış ayı idi. Bir gün həmkarım Fəridə Ləman mənə telefon açdı və dedi ki, gəl gedək “Kredo” qəzetiñə sənin çapdan çıxmış kitablarının təqdimatını edək. Açığını deyim ki, yaradıcı aləmdən kənardı işlədiyim üçün və bu qəzet satışda olmadığına görə adını birinci dəfə eşidirdim. Bir çox yaxından tanıdığım adamlar “Kredo” qəzetiñə gedib gəlsələr də, mənə o haqda bir məlumat verməmişdilər. Bu mənada dəyərli ziyali xanım Fəridə Ləmanın bu xeyirxah addımını heç zaman unutmayacağam. Biz

“Kredo” qəzətinin redaksiyasına gəldik. Qəzətin baş redaktoru, cəfakesi, ədəbiyyat yolunda ömrünü, günü şam kimi əridən Əli Rza Xələfli ilə ədəbi tanışlığım belə başladı. Açığını deyim ki, qəzeti əlimə alıb səhifələrlə tanış olanda heyrətdə qaldım, sanki qəzet başdan-başa ədəbi aləmin söz tutumlu, söz urvatlı alımlarının, şairlərinin, yazıçılarının, ümumilikdə bütün ziyalı təbəqənin ədəbi ocağı idi. Bu ocağın işığı gözlərimdə ulduz kimi parladi, könlümü, ruhumu riqqətə getirdi. Bütün redaksiyalardan qaçan, tənhalığı özünə əbədi bir meyar seçən ürəyim elə bil illərlə bu qəzətin, bu ocağın axtarışında olmuşdu. Elə bil Fəridə xanım həmin gün illər boyu həsrətini çəkdiyim bir məbədin, bir ədəbi hücrənin qapısını tanitdirdi mənə... Qapını açıb içəri girəndən bu qəzətdə bir doğmaliq, bir istiqanlılıq gördüm. Mən baş redaktorun timsalında ədəbiyyatın bütün ağrı-acıları ilə cilalanmış, ürəyi söz kəhkəşəniyla dolu bir insanın narahat baxışlarıyla qarşılaşdım.

Bu bütün ədəbiyyat aləmimizin tanıdığı, bildiyi Əli Rza Xələfli idi. O gün mən ona illər öncə çapdan çıxmış kitablarımı təqdim etdim. Bu kitablar çox adamlara təqdim olunmuşdu, amma bəziləri susmuş, bəziləri isə qisaca nə isə yazmaqla mənə vəfadارlıq etmişdilər...

Həmin günün axşamı Əli Rza müəllim evimizə telefon açdı və mənim çapdan çıxmış kitablarım barədə bir çoxları kimi qısqanlıq hissi keçirmədən ürəkdolusu xoş sözlər söylədi və haqqımda kitab yazmaq qərarına gəldiyini bildirdi. Bu söz kəhkəşəni ilə aşılıb-daşan insan o axşam mənim ilham pərimə qol-qanad verdi. Düşündüm ki, İlahi, illərlə yazıb çap etdirdiyim kitablarımı olan susqunluğa, sükuta, laqeydiliyə son qoyuldu. Deməli, çoxlarının gözünü qamaşdırın “Kredo”nun istisi ətrafin soyuqluq buzlarıyla üzüyən kitablarımı öz ədəbi atəşilə isidəcəkdi, mənim bir şair olaraq yazdıqlarımı ətrafa faş edəcəkdi! Bundan böyük xoşbəxtlik bir yazar üçün nə ola bilərdi ki, yaradan mənə bu bəxtiyarlığı nəsib etmişdi. Beləliklə, 2008-ci il boyu, Əli Rza Xələfli tam düz bir il “Kredo” qəzətinin səhifələrində haqqımda və yaradıcılığım barədə yazdığı “Adı Şadiman olanın...” kitabını hissə-hissə çap etdi. 2009-cu ildə isə onu kitab halında çap etdik. Kitab çap olunanda çox sevinirdim, necə deyərlər, sevincimin həddi-hüdudu yox idi. Bu sevinc ona görə idi ki, illərin sükut buzları ərimişdi, bu kitab mənim yazdıqlarım haqqında ilk qaranquş, ilk kimlik, ilk diləkçə idi. Bu diləkçəni yazıb kitab halında araya-ərsəyə çatdırın isə heç kəsin yaradıcılıq aləminə həsəd aparmayan və həsədi paxilliq səviyyəsinə qaldırmayan, böyük söz xiridarı Əli Rza Xələfli ətə-qana gətirdi.

Bir il içində “Kredo”da gen-bol publisist yazılarım, şeirlərim, poemalarım çap olundu. “Kredo” qəzetində çap olunan poemalarımdan biri “Burdan bir atlı keçdi” Əli Rza müəllimin diqqətini çəkdi. O mənə zəng edib dedi ki, bu poema məni çox həyəcanlandırb, mütləq ondan bir kitab yazacam, ürəyim doludur. Açığımı deyim ki, mən etiraz da etdim, dedim ki, məndən təzə yazmınız, sonra deyərlər ki, ancaq Şadimandan yazır.

Dedi: Yox e, məni bu poema həyəcanlandırb, mən mütləq ondan yazmalıyam.

Mən də dedim ki, bu poema olmuş hadisədən götürülüb və heç nə orda uydurulmayıb, yəni yazar təxəyyülünün məhsulu yox, həyatda baş vermiş Qərbi Azərbaycandan olan bir qəhrəman insanımızın hekayəsidir. Əli Rza Xələfli həmin poema əsasında yazdığı publisist kitaba “Axtala Əfsanəsi” adı verdi. Bu kitab da 2010-cu ildə həyata vəsiqə aldı. Təkcə bir poemam haqqında yazılın bu kitab, yaradıcılığım baradə yazılmış onun ikinci kitabı oldu. Mən artıq “Kredo”ya və orda işləyən işçilərə elə bağlanmışdım ki, onları bir həftə görməyən kimi darixirdim, elə bil nə isə itirirdim.

Yenə də həmin ili redaksiyaya gəlib-gedən jurnalist Nəzirməmməd Zöhrablı bu ocaqda mənim kitablarımı gördü, diqqətini cəlb etdi və “Üçrəngli bayraqa bürünmiş şairə” kitabını yazdı və kitab 2010-cu ildə çap olundu. İstəkli oxucular, görün bu redaksiyanın işığı, nuru nə qədər mənim yaradıcılıq yoluma şəfəq saçdı... Üç ilin içində artıq mənim və yaradıcılığım haqqında 3 kitab hasil olmuşdu. Bütün bunların səbəbkəri isə “Kredo” və onun başında duran Əli Rza Xələfli idi.

2011-ci ildə Ağdam bölgəsinin Orta Qərvənd kənd sakini doqquz yaşlı Fariz Bədəlovu düşmən snayperi öz evlərinin həyatında vurmuşdu. Biz də bir qrup yazar qadınlar Azadə Talehin səbəbkarlığı ilə həmin hadisə baş verən kəndə, şəhid balamızın qırxına getmişdik. Doğrusu, o yerlər bizi həm çox həyəcanlandırmışdı, həm də qeyzləndirmişdi. Öz torpağımızda düşmən səngərlərinin 300 metrliyində idik. Kənd evləri yağı güllərindən dəlik-deşik idi, körpəcə balasını itirmiş ananın hönkürtüləri indi də qulaqlarımızdan getmir... Bu nə vəhşilikdir, İlahi, axı davani böyükər edir, həyata təzəcə göz açmış balaların nə günahı?! Qafqaza bu qanı salanların Tanrı cəzasını versin!

Mühəribə bölgəsindən, Qarabağdan qayıdan sonra mənim Qarabağ haqqında silsilə şeirlərim yarandı, onlardan biri də hələ həyatın, ağracısını dadmamış körpəcə şəhidimiz Fariz Bədəlova həsr etdiyim poema oldu. Bu nəzm dili ilə yazılın hekayə idi. Həmin nəzm-hekayəni bütün ruhumla bağlandığım “Kredo” qəzeti redaksiyasına gətirdim. Əli Rza

Xələfli məmənnuniyyətlə həmin poemanı qəzətin çapa gedəcək səhifəsində dərc etdi. Bu poema da Əli Rza Xələflinin sərrast diqqətində yayınmadı və həmin poemanın motivləri əsasında onun “Qırmızı Həqiqətlər” adlı publisistik kitabı hasil oldu.

Beləliklə, bu böyük insan, böyük ziyalı, dəyərli Vətən oğlu, dəyərli söz xırıdırı, bugünkü ədəbiyyatımızın usanmaz cəfəkeşİ illərlə ağ vərəqlər üstünə yazış tökdüyüm şəriyyətimi yaradıcılığıma həsr etdiyi üç kitabla qiymətləndirdi. Ümmülikdə artıq haqqında dörd kitab yazılmışdı. Bütün bunların səbəbkəri “Kredo” qəzeti idi. Bir yazara bundan böyük barat nə ola bilərdi!?

Haqqa, həqiqətə qiymət verən, əsl sözün səcdəsində olan Əli Rza Xələfli... Siz “Kredo” adlı bir ocaq çatdırı, bu ocağın istisinə, işığına, atəşinə əli qələm tutan, qəlbində tükənməz söz-sov bulağı olan qələmdarlar, sözkeşlər, ürəyində ilahinin verdiyi ilham çeşməsini qaynadanlar üz tutur. Bura kim üz tutursa, heç kəsin yazdığı məqalənin, şerin, hekayənin kobud dillə desək burnu, qulağı kəsilmir. Hər müəllifin ürəyinin və əqlinin məhsulu olan yazı olduğu kimi də “Kredo” qəzətinin səhifələrində çap olunur. “Kredo” adına ziyalı dediyimiz ədəbiyyat aləminin danılmaz bir hücrəsidir. Bu hücrə dünən də, bu gün də maddi baxımdan çətinlik burulğanında əzilməkdədir. Əli Rza Xələfli bu qəzeti satışa da qoymur, çünkü o istəyir ki, qəzet əsl ziyalı insanların, ədəbiyyatın can-dildən səcdəsində olanların, söz-sova qiymət verənlərin əlinə düşsün. Satışda olub hər yetənin əlində bazara gedib çıxmasın və nəyəsə bükülüb atılmasın. Mən bunu heç zaman Əli Rza müəllimdən soruşmamışam, amma özlüyümdə belə nəticə çıxarmışam. Yəqin ki, gəldiyim qənaət doğrudur. O istəmir ki, qəzet səhifələrində gedən məzmunlu, bir-birindən dəyərli ədəbi, elmi tutumlu məhsulları qədirbilməzlər cırıb atsın.

Bu gün bu sanballı, bu urvatlı qəzet hər şeyi həll edən və çox şeyin yerini verməyən maddiyyat acıları yaşıyır.

Bəlkə Əli Rza Xələfli “Kredo”ya görə pul-para acısı çəkməsəydi, vaxtını, ancaq yaradıcılığa sərf etsəydi, bundan da çox kitabların müəllifi olardı, amma “Kredo” olmazdı, bu ocağın işığına toplaşanlar olmazdı və mənim kimi yolu bağlı söz adamlarının da yolunda yaşıł işiq yanmazdı. Bu insan tək özü üçün çalışır, bütünlükdə ədəbiyyatımız üçün ömrünü, gününü xərcləyir. Bu yolun enişinə, yoxusuşa baxmadan, yorulmadan, usanmadan “Kredo”nun ocağının sönməməsinə çalışır. Onun ətrafında toplaşan insanların ruhunu cilalayan, ilhamını sölələndirən “Kredo”nun...

Milyonları uf demədən xərcləyənlər, görəsən, bu ədəbiyyat cəfakesinin qaladığı ocağa az da olsa əliaçıqlıq edərlərmi? Axı bu ocaq Azərbaycan dediyimiz bir ölkənin mənəviyyatının carçısıdır. Ədəbi aləmin söz xəzinədarıdır! Tarixi oğurlanan, torpaqları paramparça, yağılar əlində qalan Azərbaycanın!!!

Bizim mühitdə yaradıcı insan nə qədər saqdır, ətrafdakılar ona layiq olduğu dəyəri vermir, dünyasını dəyişib yüz il keçəndən sonra düşürlər əl-ayağa, deyirlər ki, bu bizimdir, bizə məssusdur, bizim millət, bizim xalqunu yetirib. Əli Rza Xələflinin və “Kredo”nun hali-vəziyyəti mənə keçən əsrin əvvəllərində Cəlil Məmmədquluzadəni və onun araya-ərsəyə gətirdiyi “Molla Nəsrəddin”i xatırladır. Mən bu haqda başqa bir məqaləmdə də yazmışdım. O da çətinlik burulğanında boğulurdu, bu da. O da maddiyyat əzabı çəkirdi, bu da... O da laqeydlərin ona etdiyi sitəmlərlə qol-boyun idi, bu da...

Nədənsə çox vaxt mənəviyyat adamının qəlbi dolu, cibi boş, maddiyyat adamının cibi dolu, qəlbi boş olur.

Bütün bu natamamlıq cəmiyyətdə baş alıb gedən saygısızlıqları artırır. Bu gün cəmiyyətimizdə saygısızlıq artmamaqçün mənəviyyatımıza xidmət edən söz adamlarına yardımçı olmalıdır. Bu gün imkanlı adamlarımız səsi olmayan bir çox şou əhlinin yolunda pul-paralarını xərcləyir. Onlara hər cür tərəfkeşlik edir. Nə olardı üzlərini dünənimizin, bugünüümüzün, sabahımızın tarixinin qurucusu olan söz adamlarına tərəf çevirəydilər. Axı ədəbiyyati olmayan xalqın varlığı da başqa xalqların içində itib batır, cünki doğru-düzgün tarix ədəbi əsərlərdən törənir, ədəbi qəhrəmanların dili ilə zamanın səhifələrində yaşam qazanır. Düzgün tarixi ədəbiyyat adımı yaradır. Ömrünü çıraq kimi yandıran ədəbiyyat adımı...

Bu gün biz çoxumuzun gözünün qabağında ehtiyac içində çapalan “Kredo”nun varlığına barmaqarası baxırıq. Mənim filan yazımı çap etmədi deyib küsüb-inciyirik, amma bu qəzətin hansı əzablar hesabına çap olunduğunun fərqində olmuruq. Heç bir dövlət dəstəyi almayan, heç bir qurum tərəfindən maliyyələşməyən bu qəzet yalnız və yalnız əzabı ciyinlərində inləyən, cibi boş, qeyrəti çox yazı adamlarının ümidiñə qalib. Onların kiçicik maliyyə yardımçılarıyla işiq üzü görən qəzet anbaan ocağı, sönmək, işi keçmək təhlükəsi ilə üz-üzədir.

Qoy qəzet çıxardanlar, jurnal çap etdirənlər məndən inciməsin, hansı qəzeti, hansı jurnalı əlimə alıb səhifələrini vərəqləmişəmsə mənə “Kredo”dan aldığım ədəbi zövqü bəxş etməyib.

Bu qəzətdə bir təbiilik, bir doğmaliq, ədəbiyyat dediyimiz söz bağçasının rayihəsi var. Bu rayihənin təması səni ağuşuna alır, söz kəhkəşanına aparır. Bu qəzətdə söz tutumlu, söz yükümlü alımlarımızın ədəbi, bədii fikir boğcasından qaynaqlanırsan. Müxtəlif dövrlərdə, zamanlarda yaşamış təfəkkür sahiblərinin yaradıcılığından bəhrələnirsən. Onların döyünən ürəyini, zəkasını misralarda, sətirlərdə, qələm adamlarının ədəbi məhsulu olan yazıldarda hiss edirsən.

Əli Rza Xələflinin yaratdığı “Kredo” XX əsrin sonu və XXI əsrin əvvəli fikir, ədəbiyyat tariximizdə özünə layiqli yerlərdən birini tutmuş dəyərli mənəviyyat ocağıdır! Bu ocağın şöləsinə yiğişanlar, istisnə qızınanlar onu sönməyə qoymamalıdır. Bu qəzet gecəli-gündüzlü sözlə çalxanan, sözlə alışb-yanan, fikir bağçası daim söz çıçəklərilə gözəlləşən dəyərli qələm əhlinin ocağıdır! Bu ocaqdan gələn şolə hələ çox-çox əsrlər nəinki Azərbaycan məkanının, hətta böyük və əzəmatli Türk dünyasının fikir, zəka tarixində layiqli bir çəraq olacaq. Necə ki biz dünəni arayıb, axtarıb tədqiq edirik, bugünü də gələcək nəsillər tədqiq edəcək. Çətinliklər içində vurnuxan, ehtiyac içində çapalayan bu ocağın çəkdiklərini sabahımızın işıqlı söz xiridarları qələmə alacaq.

60 ilin işığına saysız publisist və şeir kitabları cərgələnmiş Əli Rza Xələfli bugünüümüzdən boylanan dəyərli qələm adamı, qeyri-adi istedadı olan söz xiridarıdır. Onun hamiya öz doğması kimi baxan yumşaq ürəyini uca Tanrı qorusun!

Biz də gəlin, ey qələm əhli arasında ayrı-seçkilik edənlər, bu gün hələ canı üstündə olan, nəfəsi gedib-gələn minlərin, milyonların içində çıxan şəxsiyyətlərimizi qoruyaq. Onları Yaradan adda-budda qismət edir millətə, xalqa, Vətənə... bizlərə...

Bu gün çıxlarımız paralarımızı saymaqla, müxtəlif kef ocaqlarında, yeyib-içmə məkanlarında pul xərcləməklə, diyarbədiyar düşüb dünyani gəzməklə məşguluq. Biz də gedərgiyik, paralarımız da, yiğdiğimiz hər nə varsa, varlığına tapındığımız övladlarımız da...

Yalnız və yalnız doğma Vətənimizə ərməğan mənəviyyatımızın, düşün-cəmizin bizlərə əxz etdiyi ədəbi-elmi bilik xəzinəmizdən öc alan kitablar qalacaq. Bu kitabları araya-ərsəyə gətirən ocaqlardan birincisi “Kredo”dur. Neçə-neçə alımların, yazıçıların, şairlərin dəsti-xətti bu qəzətdən boylanır, sanki bu qəzet də canlıdır, öz sahibi kimi, o da ətrafin ona bəxş etdiyi soyuq-luqdan, laqeydlikdən, unutqanlıqdan sızlayır. Gəlin sizli-bizli “Kredo”muzun, amalımızın sabahına çəraq tutaq, bu ocağın unutqanlıq sayəmizdə sönməyə

məhkum edilmiş közlərini kül olmağa qoymayaq! Çünkü bu közlər əlinə qələm tutub özünü yazıçı qismində görən və bu hücrənin qapısını açan hər birimizin mənəviyyat yuvasıdır! Bu yuvadan gələn işq hamımızın gözlərinə çıraq tutur. Gəlin çıraqımızı sönməyə qoymayaq.

Müqəddəs ədəbi amalı uğrunda uzun yola çıxan “Kredo” muzun baş redaktoru Əli Rza Xələfliyə 60 ilin ucalığında cansağlığı, bol-bol yaradıcılıq sevincləri və uğurlar diləyirik. Öz adımdan yaradıcılığımla bağlı qazandığım uğurlarda danılmaz payı, xidməti olan bu böyük insana İlahidən səbir və dözüm arzulayıram. Qoy səbirlə dözüm onunla yol yoldaşı olsun, bundan sonra da başçılıq etdiyi qəzətin işq üzü görməsində ona yardımçı olsun!

Sonda isə, ey Vətən əhli, ey bizi dinləmək istəyənlər və istəməyənlər, bizim harayımıza qulaq kəsilənlər və kəsilməyənlər, Uca Yaradan hər birimizin varlığına pasiban olsun. Bu yazını qəlbimin hönkürtüsü ilə, əqlimin diktəsilə sizlər üçün yazdım, rica edirəm oxuyub nə demək istədiyimin fərqində olasız.

Hələlik deyirəm sizlərə, sağ və salamat qalın.

15.11.2013

“QANUN” NƏŞRİYYATINA CƏRİMƏ, MƏNƏVİYYATA ZƏRBƏ

Kütləvi təbliğat vasitələrinin – qəzətin, kitabın, jurnalın küçə qisıldığı bir zamanda nəşr evlərinə edilən basqlar adama təəccüblü gəlmir. Ziyalı kəslərə yaxşı məlumdur ki, yazı adamının acinacaqlı taleyi ilə nəşriyyatlara başçılıq edənlərin çəkdikləri demək olar ki, üst-üstə düşür. Nəşriyyatlar, onlara üz tutan cibi boş, qəlbi dolu yazarların yazdıqlarının üzə çıxmasında yardımçı olan əvəzsiz ocaqlardır. Teleməkanlarda şou layihələrin baş alıb getdiyi bir vaxtda, insanların şəxsi münasibətlərinin efirə daşındığı, maddiyyatın mənəviyyatı aşağıladı, insanların kitabdan, mütaliədən, mətbuatdan uzaq düşdüyü bir zamanda mənəviyyata xidmət edən qurumlar cərimə olunmamalıdır, əksinə, onlara yardım edilməlidir. Zənnimizcə, nəşriyyatlar vergidən azad olunmalıdır, çünkü nəşr evləri birbaşa kitab nəşri ilə bağlıdır, KİTAB isə millətin, cəmiyyətin, ölkənin işıqlı gələcəyi deməkdir. Dünyada mütaliə etməyən millətlər elmdən, sa-vaddan, həyata baxışdan həmişə kasadlıq çəkmişlər, elmlə, bilikli millətlərin boyundurduğunda sürünmüşlər, işıqlı gələcəyimiz naminə nəşr işilə məşğul olan kəslər qeyri-biznes sahələrində öndə gedənlərlə bir tutulmamalıdır.

Naşirlər qələm əhlinin cəfasını çəkənlərdir. Özləri də bu cəfanın içində əzab və əziyyətə qatlaşanlardır.

“Qanun” nəşriyyatı nəşriyyatlar içində öz dəqiqliyilə xüsusi fərqlənən, qələm adamının ədəbi məhsuluna hörmət, saygı göstərən, çap olunan dərginin, kitabın vaxtında müəllifə yetişməsinə vicdanla yanaşan dəyərli ədəbi orqandır. Bu ədəbi orqanı cərimə ilə əzib məhv etmək olmaz. Bu, “Qanun” nəşriyyatıyla əməkdaşlıq edən hər bir söz adamının ürəyinə zərbədir.

Gəlin etiraf edək ki, ölkəmiz mənəviyyat sarıdan getdikcə kasadlaşmağa doğru gedir. İndi para qazanmaq üçün öz millətinin varlığından, dövlətçiliyindən keçənlərin sayı ölkəmizdə günbəgün artmaqdadır. Məktəblərin, universitetlərin, müxtəlif elm ocaqlarının çıxəkləndiyi bir məməkətdə biz mənəviyyatsızlıq azarı ilə üzbəüz qalmışıq. Ali təhsillilərin bir çoxunun ali təhsil almamışlardan heç nəylə fərqi yoxdur. Nə təhsildə, nə dünyagörüşdə, nə də həyata baxışda!

“Qanun” nəşriyyatının cəriməylə varlığına qənim kəsilmiş kəslər bilməlidirlər ki, bu nəşr evi kartof, soğan satmaqla məşğul olmur, o vətən insanların layiqli yetişməsi üçün bugünüñə, gələcəyinə xidmət edir, tərcümə ədəbiyyatı ilə məşğul olur, digər xalqların dillərində yazılmış ədəbi məhsulları anadilimiz tərcümədir, ənnəhayət, kitabyayımınakoməkdarlıq edir. Bu nəşriyyat onunla əməkdaşlıq edən yazı adamının mənəvi qidasıdır, bizi mənəvi qidamızdan təcrid etməyin! Müstəqillik qazandığımız gündən bugünə qədər hələ də az-maz qalan kitab mağazalarında rusdilli bədii məhsullar çoxluq təşkil edir. “Qanun” nəşriyyatı isə bu müqəddəs missiyani öz üzərinə götürüb, tərcümə işi ilə məşğul olur, cəhd edir ki, millətin balaları ana dilində xarici ədəbiyyatdan bəhrələnsinlər. Belə olan halda onlara dəstək olmaq əvəzinə, onları cərimələyirik ki, nəşriyyatı bağlamağa məcbur olsunlar. Söyləyin bir, ey qanun keşikçiləri, bu hansı məntiqə siğışar? Öksinə, nəşriyyatlar sabahımızın xoşbəxtliyi naminə həm dövlətdən, həm də imkanlı şəxslərdən dəstək görməlidir.

Ümidvarıq ki, ölkəmizin başçısı səviyyəsində bu məsələ “Qanun” nəşriyyatının sabahı naminə xeyirə həll olunacaq. Bu həm də “Qanun” nəşriyyatıyla əməkdaşlıq edən yazar əhlinin arzusudur. Gəlin sizli-bizli bu arzuya qoşulaq. “Qanun” nəşriyyatının, həmçinin digər nəşr evlərinin sabahı naminə...

11.03.2014

İMPERİYA HƏVƏSLİ QULLAR

Bu yazını heç qələmə almaq istəməzdim, ancaq nə edəsən, səni məcbur edirlər ki, yazmaq istəmədiyin mövzulara da qələm çalasan. Əfsuslar olsun ki, bizim əhalinin bir qismi internet saytlarında, sosial şəbəkələrdə var-gəl edir, ürəyində nə dərd-səri var hamısını açıb dünyaya faş edir. İş tapmayanlar, məmər özbaşınlığından təngə gələnlər, keçmişlərin xəyallarıyla aşib-dاشanlar, “bəlkə də qaytardılar” xülyası ilə yaşıyanlar, bugünün azadlığına da, müstəqilliyimizdə də xor baxanlar, sovet eşqılə həyatını qurban verməyə hazır olanlar, türk adına, türklüyü lənətlər yağıdırınlar, Rusiya başçısının hazırlığı hərəkətlərindən vəcdə gələnlər gündən-günə çiçəklənməyə başlayıb. Sosial ədalətsizliyin tügyan etdiyi ölkələrdə el dili ilə desək, ara qarışdırmaq çox asan olur. Belə ölkələrdə qırğınlar salmaq, necə deyərlər, şəhərlərin, kəndlərin tozunu göyə sovrurmak, etnik qövmləri bir-birilə döyüdürmək, çarpışdırmaq həmişə imperiyalar əlində ən güclü silah olub. Əslində biz heç Rusiya ilə ərazi baxımdan qonşu deyilik, amma o, kilometrlərlə yol qət edib və gəlib bizim qulağımızın dibində oturub. Rusiya başçıları Qafqaza qədəm qoyan gündən türk-erməni, müsəlman-erməni düşmənçiliyi yaradıb, bu düşmənçilik həm onların, həm bizim ürəyimizdə dərin yaralar açıb. Necə deyərlər, həm erməniləri əbədi bədbəxt edib, həm də bizi... Bu gün sosial şəbəkələrdə Rusyanın bugünkü siyasi mövqeyindən zövq alanlar, məmər azığınlıqlarını imperiya ilə hədələyənlər bilməlidirlər ki, heç bir imperiya digər millətlərə xoşbəxtlik göturmır, o da olsun Rusiya... O ölkəyə bizim isti iqlimimiz, təbii sərvətlərimiz lazımdır, bizim varlığımız isə onlara qətiyyən lazım deyil, ruslar o qanlı-qadılı illərdə bizləri buralardan yox etmək istəyirdilər, amma bizim içdən milli dirənişimiz, dilimizi, adət-ənənəmizi qorumağımız, kökümüzden-soyumuzdan uzaq düşmənəyimiz onların imperiya hisslerinə üstün gəldi. Bu gün sovet eşqılə aşib-dاشanlar bilməlidir ki, o quruluş bir də geri qayıtmayacaq, o quruluş özü də kökündən bədbəxt və yerində sayan qurulus idi, insan yaxşı nəşə bir geyim almaq istəyirdisə, bir-iki aylıq qazancından keçirdi, pullarımız o zamanın dili ilə desək “alverçilərin” əllərində top-lanırdı. Dükanlar boş olurdu, çörək, ət, kolbasa, pal-paltar növbələri, adamların günü növbələrdə keçirdi. Hələ bir-birinin başını yaran, bir-birinə xəsarət yetirənlər də olurdu. Biz hamımız məhbəsdə idik, təsadüfən xaricə yolu düşənlər də ordan qorxa-qorxa nə isə gətirirdi, qohum-qonşu da

onun gətirdiyi pal-paltara, həsədlə baxardı. Bizim arzularımız boynumuza bağladığımız qızımız qalstuklar idi, sonralar onlar rus gülləsinə çəvrilib ürəyimizə dikləndi. Biz indi müstəqilik, amma müstəqillik özüylə bizə çox böyük əzab-əziyyətlər də gətirib. O əziyyətlər nədir?

Birinci əziyyət, işgal olunmuş torpaqlar, dondurulmuş müharibə, susmayan güllələr... İkinci, bizim ölkəmiz 200 ildən çox qul psixologiyası ilə yaşayıb, köləlik düsturu ilə qol-boyun atıb, insanların içində vara hərislik, ac qalmaq təhlükəsi, yiğmaqla doymamaq hazırda keçmişin bizə vurduğu sağalmaz xəstəliklərdən biridir. Yəni gözümüz acdır, yetmiş il sovet hökuməti kimləri hakimiyyətə gətirirdi? Tam savadı olmayan, səfəfil, yoxsul adamları, bu adamlar sonradan yavaş-yavaş təhsil görməyə başladılar. Yəni gözü ac adamların törəmələri meydana çıxdı... Əgər insanın gözü ac olmasa, o yiğdiyi varidatla çox böyük xariqələr yarada bilər, milləti, ölkəni ayağa qaldırıbilər, camaatin sevgisini qazana bilər. Xeyirxahlıq, ancaq halal pulla ola bilər, Zeynalabdin Tağıyev, Musa Nağıyev, Murtuza Muxtarov və başqa milyonerlər sovet vaxtından qabaq öz halal pullarını necə xeyirxahlıq sərf edirdi...

İndi isə bizdə əksinədir, getdikcə insanların indiki quruluşa da, onun məmuruna da nifrəti artır. Bunu biz özümüzdən demirik, insanların yas yerlərində, toy ziyanətlərində, sosial şəbəkələrdə, bir çox saytlarda söylə-diklərinə, yazdıqlarına rəğmən bu fikirləri yazmağa məcburiq. Əlinə və-zifə keçənlər bu ölkədə özünü Allah sayır, başqalarına yuxarıdan aşağı baxır, artıq vəziyyət o həddə çatıb ki, sürdükləri maşınların sükanını idarə etməyə qadir deyillər, necə deyərlər, camaati ayaq altında tapdalayırlar. İndi müharibədən də çox yol qəzalarında insanlar həlak olur. Bunumu biz arzulamışdıq?! Ruhunda qul psixologiyası oturuşmuş insanlar, təzədən yatmış hissələrini ayıltmağa başlayıblar: Bizim dərdimizə yalnız “böyük qardaşımız”əlac edə bilər. Artıq rus eşqilə yanıb-yaxılanlar bugünlər Rusiyanın atlığı yanlışlıqları alqışlamağa başlayıblar. Deməli, yuxarılar varidat yığıb kef çəkməklə məşğul ikən, millətin miskin hissəsinin içində bölünmələr baş alıb gedib, dini parçalanmalar dini əndişələrə gətirib çıxarıb, iş o yerə gəlib çatıb ki, öz torpağında əsgərlik çəkərkən ata-anası on dəfələrlə yanına gedib gələn oğullarımız indi Suriyada bir-biriylə çarpışan məzhəblərarası rəzil savaşın qurbanı olurlar. Bir qarın çörək üçün özgə məmləkətlərdə od-alovun içində atılırlar! Axı biz bu müstəqilliyi ona görə qazanmışdıq ki, gedib dilini belə bilmədiyimiz ölkələrdə qanımıza

qəltan olaq? Bunun kökündə nə dayanır? Bunun kökündə dayanan yəqin ki, maddiyyatdır, bu, qəpik-quruşla yaşayan insanların artıq öz ölkəsinə qarşı ümidsizliyi və yad ölkələrdə imdad aramaq istəyidir. Bu yaxınlarda görkəmli politoloq Vəfa Quluzadənin 5-ci kolon barədə dediyi fikirlərin canlı təzahürü insanların sosial şəbəkələrdə, bir çox saytlarda, etnik qarşidurma prinsiplərinə söykənən fikirlər səsləndirməsi, ölkə içində baş alıb gedən incikliklərdən xəbər verir. Məmurların bir gündə xarici ölkələrdə xərclədiyi pulları bu məsum insanlar on illərlə əldə edə bilmir. Ölkəmizdə hələ də 160-180 manat maaş alan və bu maaşla ailəni saxlamağa məhkum olan insanlarımız var. Günəmuzd daş karxanalarında işləyən insanlar artıq öz varlıqlarına belə nifrat edirlər. Axı sovet quruluşundan bizi elə də uzun bir dövr ayırmır, o dövrün insanları hələ həyatdadı. İndiki həyatla keçən dövrü müqayisə edirlər, deyirlər ki, o vaxt heç nə tapılmasa da iş var idi. Heç kim heç kimə hambal kimi baxmırı. O zaman burdakı azığınları Moskva ilə qorxudurduq, indi isə harınlamış adamlar heç kəsdən qorxmur, hətta millətin nə gündə yaşamasını da artıq unudublar, ölkədə bahaçılıq baş alıb gedir, insanlar ət, balıq, bir çox yeyinti məhsullarını almağa çətinlik çəkir, necə deyərlər, hər şey var, pul yoxdur! Adicə qarın dolandırmaq müşkülə çevrilib, ilbəil oğruların, yolkəsənlərin, öz evində pul-para üstündə öldürülənlərin sayı artır, hamı banklardan asılı qalıb. İndi doğmalar doğmalardan üz döndərib, hamı öz hücrəsinə çəkilib, insanlar əsəbidir, hər gün narazı üzlərlə metroda, digər nəqliyyat vasitələrində qarşılaşırsan, necə deyərlər, ümidsiz gözlər üzür adımı, cənablar! Sovet dövru pul var idi, yemək qıt idi, indi yemək bol, para qıt.

Bax budur, insanları bizə yad olan məzhəblərə üz tutmağın, “böyük qardaş” eşqilə alışib-yanmağın, etnik qrupları bir-birinə qarşı çıxartmağın səbəbi... Ac adamda nə vətən hissi, nə millət istəyi olar, çünki ac qarının qurultusu, nəinki adamın özünü, onun yaşadığı ölkəni də zəlzələtək titrədər və böyük dağııntılar törədə bilər.

Müstəqillik hər bir dövlətin insanları üçün böyük xoşbəxtlikdir, amma bu xoşbəxtlik o dövlətin insanlarına heç olmasa orta dolanışq səviyyəsində çatırsa... Bizim ölkənin müstəqilliyi kövrək və gəncdir! Gənclər necə dözümsüzdürsə, bizim müstəqillik elə dözümsüzdür, hələ oturmuşmayıb, o da olsun ki, qarşıda dondurulmuş qanlı müharibə, düşmənimiz arxasında dayanan qorxulu, əli saysız-hesabsız qanlara batan yağı. Necə deyərlər, ilahi, məni düşmənimin dostundan qoru, düşmənimlə özüm

bacararam. Türküylə, farsıyla, talişiyla, ləzgisilə, kürdüylə, yəhudisilə, həmçinin bu ölkədə, özünü bu ölkənin doğması sayan bütün insanlarımıza birlikdə, biz hamımız bütünlükdə azərbaycanlıyıq, bu ölkə hamımızındır, hamımızın da bu müstəqilliyyin bəhrəsini dadmağa haqqımız var, bu haqdan bizi təcrid edənlər bunu anlamalıdır, dərk etməlidirlər ki, xalqın əsəblərilə oynamamaq olmaz, bunun fəsadlarını aradan qaldırmaq sonra çox çətin olur... Necə ki, iğtişaşlar baş qaldıran ölkələrdə olduğu kimi... Allah elə eləsin ki, müstəqilliyyimiz ötən əsrə 23 ay olmuşdusa, bu əsrə isə neçə-neçə iyirmi üçlü keçsin, neçə-neçə əsrləri adlaşın, çünki müstəqillik özü də kişilik məktəbidir! Bu məktəbin qapıları heç zaman üzümüzə qapanmasın, işgal olunmuş torpaqlarımızda, əsgərlərimiz zəfər marşı çalsın! Güneyimiz istiqlal şərbətini dadsın! Bəsdir itirə-itirə getdik, artıq yetər!..

Sonda ölkəmizdə baş qaldıran beşinci kolona məsləhət: tələsməyin, siz baxın, görün 1-2 ildən sonra Rusyanın özündə nə baş verəcək?..

25.03.2014

İNSANLIQ VƏ VƏTƏNDƏŞLİQ BORCU

İnsan, insan olmaqcun, doğulan gündən borclarla doğulur. Bu borcları aşağıdakı kimi oxucuların diqqətinə çatdırmaq olar.

1. Allahı tanımaq.
2. Halalı haramdan ayırmaq.
3. Yaxşını pisdən ayırmaq.
4. Paxıl olmamaq.
5. Ədalətli olmaq.

Bu tələbləri körpə vaxtdan insana əxz etmək üçün, birinci növbədə ailə, sonra təlim-tərbiyə ocaqları olan uşaq bağçaları, məktəblər önəm kəsb edir. Yəni şəxsiyyətin yetişməsi üçün bu ocaqlar mənəvi dayaqdır, yəni insanın insan olması tam mənada onlardan asılıdır. Sovet vaxtının böyük pedaçoqu Makarenko demişdi ki, “uşağı beş yaşına qədər tərbiyələndirmək lazımdır. Beş yaşından sonra o eks tərbiyə tələb edir”. Mənə elə gəlir ki, bu fikir öz dəyərini itirməyib.

Məktəbə gedəndən sonra uşağın dünya görüşünü formalasdırmaq, vətəndaşlıq hissələrini onun körpə qəlbində alovlandırmaq, vətənpərvər duygularla bəsləmək əsasən müəllimlərdən asılıdır. Onlar bu əvəzsiz rolun daşıyıcılarıdır, bu danılmaz yük onların ciyinlərinə düşür. Tam mənasıyla

desək, müəllimlər məktəblərdə gələcəyimiz üçün dəyərli ana və ata, Vətəni qorumaq üçün vətəndaş yetişdirirlər.

Ölkəmizdə axır vaxtlar xeyli sayıda yeni məktəblər tikilib, təzə avadanlıqlarla doldurulub, deməli, uşaqların yüksək səviyyəli təhsili üçün imkanlar yaradılıb, amma gəlin görək 200 manat maaşla müəllim öz şagirdinə obyektiv, yəni səmimi ola bilərmi? Bizim ölkəmizdə dövlət antikorrupsiya idarəsi varsa, deməli, korrupsiyanı inkar etmək ən azı nadanlıqdır. 200 manat alan müəllim məktəbdə işləyirə, ya doğrudan da 200 manata layiq müəllimdir, onun bəslədiyi şagirdlər elə özünə oxşar, ya da dolanmağa başqa yollar tapar.

Müasir adamı bir şəxs kimi formalasdırmaq dövrün yazarlarının boy-nuna bir borc təki düşür. Media insanları arasında belə fikir səsləndirilir və bu fikir rəsmi fikir təki qəbul olunur ki, Altmışincilərdən sonra Azərbaycan torpağında yazıçılar, şairlər olmayıb, nə vardısa keçmişdə qalib. Bu mövqə təccüb yaradır ki, bəs onlardan sonra gələn nəsil içərisindən çıxan yaradıcı şəxslər hardadır? Yazarların sırasında heç vaxt indiki qədər üzv olmayıb. Altmışinciləri biz inkar etmirik. Onlar üç şeyi ədəbiyyata gətiriblər:

1. Stalinin mifini yox etməyi, bu da kommunist partiyası siyasi bürosunun sıfəri idi.

2. Dissidentliyi ədəbiyyata gətirməyi, hansı ki, gec-tez Sovet İmperiyasının məhvini ilə başa çatıb.

3. Öz şəxsi hissələrini dövlətin və millətin mənafelərindən yuxarıda tutmaq, bu da ailənin zəifləməsinə və çox ailələrin dağılmasına gətirib çıxarıb. Allahsız ölkədə allahsızlıq sovet tərkibində olan xəçpərəst respublikalarda daha çox açıq-aşkar özünü bürüzə verib. Hazırda onlar demografik vəziyyətdən zərər çekir.

Altmışincilər sovet ölkəsinin törməsidirlər. Onların əsas müsbət cəhətləri savadlı olmaqları və əksəriyyətinin ana dilini yaxşı bilmələridir.

İndi tamam başqa dövrandır. Yeganə Sovet İmperiyasının əvəzinə on beş müstəqil ölkə yaranıb. 163 illik köləliyin əvəzinə azadlıq gəlib və biz azad ölkənin layiqli vətəndaşı olmalıyıq ki, azadlığı qoruya bilək. Bunun üçün dövlət təzə adamlar bəsləməlidir ki, özünü rus qulu yox, azad insan kimi hiss eləsin. Təəssüf ki, bunun üçün də üç nəslin dəyişməsi lazımdır, necə ki vəba epidemiyasında üç dərəcəli karantin yaradılır, çünkü biz hamısı indiki yaşıyanlar sovet yoluxucu xəstəliyinə yoluxmuş xəstələrik. Bu da ona gətirib çıxarıb ki, respublika içərisində azərbaycanlılardan ibarət

beşinci kolon yaranıb. İndi baxaq cavan şairlərin arasında hansı mahniların sözləri yazılır? O mahnilar bizi azad Azərbaycanı qorumağa apara bilərmi?

Bu yaxınlarda telekanalların birində gedən verilişə baxırdım. Orada cavan bir şair də var idi. Şairin iddiası açıq deyim ki, məni sarsıtdı. Onun sözlərini olduğu kimi dəyərli oxucuların nəzər-diqqətinə yetirmək istəyirəm. Xülasə, onun dediyi fikir belə idi: «Mənim 28 yaşım var, mən şairəm, nə evim, nə də işim var. Dövlət mənə nə verib ki, mən vətəndən yazım?! Sonra da seks barədə bir şeir oxumaq istədi, aparıcı ona icazə vermədiyinə görə, o, studiyani tərk edib getdi. O, studiyani ona görə tərk etdi ki, onun azad və dərin fikirlərini orda oturanlar qiyamətləndirməyə qadır olmadılar. Bu istehlakçı duyğular cavan adamda hardandır? Yəqin ki, sovet Azərbaycanından gələn duyğuları, çünki sovet vaxtında bəzi şairlər və yazıçılardır dövlət balansında olaraq, ad alaraq soveti, sovet ideologiyasını vəsf eləməklə çox yaxşı öz istedadlarını işlədirdilər. Bu əməkklərinin əvəzində onlar Bakının mərkəzində mənzil, bağ, evləri, xüsusi istirahət evində dincəlmək, kitablarını dövlət hesabına tirajlarla çap etdirmək və sair imtiyazlar qazanırdı. Bu cavan şair unudub ki, bunlar hamısı keçmişdə qalıb. Çox vaxt mediada tez-tez rast gəldiyimiz “kapitalist ölkələr” adlı bir ifadə səslənir. Bu ifadəni işlədən adam fikirləşməlidir ki, o bu ifadəni işlədəndə, deməli, kapitalist ölkələrdən fərqli bir ölkədə yaşıyır. Onda belə sual doğulur, bəs biz hansı quruluşlu ölkədə yaşıyırıq? Qabaq sovet dövründə biz hamımız bir nəfər kimi inkişaf etmiş sosializmi qurmağa çalışırdıq. O sovet quruluşu 1991-ci ildə məhv oldu, indi isə biz ölkəmizdə inkişaf etmiş kapitalizmi qurmağa cəhd edirik. Savadlı və ehtiyacli adamlar bunu çıxdan başa düşüb Azərbaycan vətəndaşlığını dəyişdirib inkişaf olunmuş kapitalist ölkələrinə üz tutublar. Beləliklə, bir şeyi unutmaq lazımlı deyil ki, kapitalist ölkələrində heç nə pulsuz verilmir, nə mənzil, nə istirahət evi, nə də rahat yaşayış. Bütün bunların hamısını qazanmaq lazımdır.

Gənclər unutmasınlar ki, “pulsuz yalnız telədə pendirdir”. İndi gənc qızların arasında pritça yazmaq dəbə düşüb. Onlar bilməlidirlər ki, pritça sözünü rus dilindən bizim dilə çevirəndə mənası hədis anlamını verir. Hədislər isə peyğəmbərlərin işlətdiyi ifadələr və yazılar idi. Yüz iyirmi dörd min peyğəmbərdən heç biri də qadın olmayıb. Bunu gənc şairlərə ali məktəbdə oxuyanda, görəsən, müəllimlər başa salmayıblar? Çox təəccüblüdür ki, belə cavan şairlər, beş-on şeri, cizma-qarası olanlar prezident təqaüdçüləridir. Zənimcə, prezident mükafatını verəndə bir az

ehtiyatlı olmaq lazımdır. Düşünməliyik ki, bu prezident adından verilən ədəbiyyat mükafatı nə həkim seksoloqlara, nə də qız peyğəmbərlərə çətsin, çünki prezident adından belə yazarlara verilən mükafat, bu mükafatı devalvasiyaya aparır. Mənim yaxşı yadimdadır ki, hələ sovet vaxtında yazıçı Çingiz Abdullayev demişdi ki, Türkiyədə iki nəfər yazar, bizdə isə tək mən qonorarla yaşayıram. Ümumiyyətlə, şeir yazmaq, şairlik bütün yer kürəsində cibə ziyandır. Yəni adam bundan para qazanmır, para itirir, şairlik heç bir gəlir gətirmir. Şair olan kəsin mütləq başqa peşəsi olmalıdır. Bunu nəzərə alaraq mən həyat yoldaşımıla maaşımızı birləşdirib çapdan çıxacaq kitabları öz hesabımıza buraxırıq. Artıq bu illər ərzində mənim yaradıcılığıma 30 000 manatdan çox pul gedib, hələ demək olar ki, reklama pul sərf eləməmişəm. Mən fikirləşəndə ki, Məmmədhüseyin Şəhriyar kimi şair dolanmaq üçün Təbrizdə bankda işləyib, elə oradan da təqaüdə çıxıb, öz-özümə deyirəm ki, mən ondan artıq ola bilmərəm.

İndi kapitalist ölkəsində şair olmaq çox bahə başa gəlir. İlhamı olmayan, şair tipli yazarlar özlərindən çox razıdırlar, onlar vətənpərvərlik mövzuları misralarına gətirməyi özlərinə yaraşdırırlar. Halbuki vətəni olmayan şairin nə doğma dili, nə doğma ruhu, nə də milliyyəti olur. Avropa abhavasıyla coşub-dاشan bu insanlar anlamırlar ki, Avropa avropalılar üçün doğmadır, millidir. Özlərini onlara oxşatmaqla avropalı ola bilməzsən, bu qarğanın bülbüл təki cəh-cəh vurmaq sevdasına bənzəyir. Özlərini avropalılara bənzədən kəslər avropalılar üçün də çox maraqsız, çox gülündür, çünki ağıllı avropalılara da hər kəsi öz donunda görmək daha maraqlıdır.

Allaha qarşı çıxməq, şeytani hissərlə oturub-durmaq, vətənə arxa çevirmək, bu ölkənin əksəriyyətinin islami inancda olan adamlarının dini hissələri ilə oynamaq və bu yolla özünü reklam edib populyarlıq qazanmaq bəzi yazar əhlinin həyatı tələbatına çəvrilib. Nə bilmək olar, bəlkə də onlar hansı xarici qurumlardansa maddi dəstək alırlar? Özünü yazar qiyafləsində görən belə kəslər yaxşı olardı ki, “bağa qınından çıxdı, öz qınıni bəyənmədi” misalına diqqət kəsilsinlər. Dövlətçiliyimizə, milli adət-ənənələrimizə arxa çevirib, kimliyini unudub bizə yad olan təriqətlərə, sektalara, dinlərə üz tutanlar tufanlı dənizin kənarə atlığı taxta parçalarına bənzəyirlər. Adları müsəlman adları, özləri bizə yad olan sektaların, dinlərin qulu...

Biz müharibə şəraitində yaşayıraq, düşmən bizi azadlığa problemlə buraxıb, bu problem torpağımızın bir hissəsindən məhrum olmaqdan

ibarət olub. Biz iqtidarlı-müxalifli hələlik ki, bu ağır, üzücü yükün daşıyıcılarıyıq, amma bəzilərinə xarici, bizi istəməyən qüvvələr tərəfindən vətənsizlik təbliğ olunur. Onlar elə zənn edirlər ki, dahi olmaq üçün yazar öz milliliyini, vətəndaşlığını heç zaman yazılarında bürüzə verməməlidir, belələrinə nə əldən getmiş torpaqlar, nə də cavan canını Vətənə qurban vermiş şəhidlər maraqlıdır. Onların marağı hansısa bir xarici dili bilib lap elə erəni adıyla bu ölkəni tərk edib qoltuqlara siğınmaq və sonra getdiyi yerdən öz vətənini, mənsub olduğu millətini, dinini, dədəsini, babasını getdiyi yerə xoş gəlsin deyə yamanlamaqdır, zənnimcə, belələri Vətənə düşmənimizdən də qorxulu varlıqlardır. Bəla burasındadır ki, belələrinin yazdıqları cızma-qaralar saytların mötəbər yerlərində dolaşır, belələrinə saysız-hesabsız şərhlər yazılır, onlar ağızlarda-dillərdə dolaşır, lap şoubiznesin dəbdə olan adamları kimi, eksəriyyətinin səsi yox, sözü-söhbəti, qeybəti önəm kəsb edir, sanki ölkə başdan-başa şou azarına tutulub. İndi bizim toylarımız da, yaslarımız da şouya çevrilib, artıq dinimiz də şou burulğanında batır, müasir zəmanəylə ayaqlaşmayan uzun saqqallardan tutmuş, nənələrimizin baş örtüyünə bənzəməyən qadınların geyindiyi baş örtüklərinə qədər...

Mənə elə gəlir ki, biz sovet dövründə qadağalara baxmayaraq daha çox dinimizə, mənəviyyatımıza sadıq olmuşduq. İndi isə kimin kim olduğundan baş çıxarmaq olmur ki, olmur.

Heç şübhəsiz ki, ilhamlı şair, yazar təkcə vətənpərvərlik duyğularıyla yox, dünyəvi prizmadan da öz ruhunu kökləyir, yaşadığı dövrdə baş verən bütün əngəllərə yox deyir, ruhu riqqətə gətirən bütün gözəlliliklərə, incəliklərə könül bağlayır, ilahinin ona bəxş etdiyi təbinin piçiltilərinə biganə qala bilmir.

Bəs gənc yazarların içinde vətənpərvərlik duyğularıyla coşub-daşan istedadlar yoxmu? Şübhəsiz ki, var, onları axtarmaq, üzə çıxartmaq, onlara dövlət tərəfindən kömək göstərmək, kitablarını buraxmaq, reklam etmək lazımdır.

Onda Azərbaycanda da azad Azərbaycana aid dəyərli, qəlbləri oxşayan, ürəyəyatımlı nəğmələr eşidəcəyik. Sonda onu bildirmək istəyirəm ki, istedadlara kömək lazımdır, istedadsızlar isə özləri üzə çıxar.

Əks təqdirdə, Azərbaycan əlvan yox, hamısı boz rəngdə və eyni səviyyədə görünəcək.

19.06.2014

RUHU GÖYLƏRƏ UÇAN ŞAIR

İki gün bundan qabağın sözüdür, “Kredo” qəzetiinin baş redaktoru şair-publisist Əli Rza Xələfli mənə telefon açdı, dedi ki, dünyasını dəyişmiş bir şair var onun haqqında yazı yazmaq lazımdı, şeirlərini sənin elektron poçtuna yollayıraq, oxu, bəlkə nə isə yazdır? Açığrı bir az tərəddüdlə, bir az maraqla şeirlərlə tanış oldum və bir şair duyğularının istiliyi ilə, ürək çırıntıları ilə baş-باşa qaldım.

Kitabın, mənəviyyatın ucuzlaşdığını, cılızlaşdığını, şerin, bədii yaradıcılığın mərtəbələrdən endiyi, mənəviyyat insanların öz iç hürəsinə çəkildiyi bir məqamda ürəyi dolu, qəlbə həyan axtaran söz adamları tənhalاشma, ruhdan düşmə dövrünü yaşayır. Bəs ədəbiyyatı olmayan, bədii yaradıcılığı kasad olan xalqların mənəviyyatı tufan vurmuş bağları xatırlatmazmı? Mənəviyyat zənginliyi millətlərin həyat diləkçəsi, onların kimliyinin açarıdır. Özünə doğru-dü zgün qiymət verməyən, keçmişinə, bugününə yuxarıdan aşağı baxan xalqların gələcəyi də başqa millətlərin əlində oyuncaq olar. Mənəvi dünyamızın işığı olan ağlımız gərək ki, keçəri parıltılar içində solmasın. Dünəninin üstündən qara xətt çəkib, sabahını özgələrin çizdiyi ciğirlər möhtac etməsin. Belə ki, mənəviyyat ögeyləşəndə, yadlaşanda insan kimliyini itirir, dədə-babasının hardan gəlib hara getdiyinin fərqində olmur. Yavaş-yavaş öz ruh dünyasından uzaq düşür. Öncə vətənsizləşir, sonra dilsizləşir, ömür qüruba yetəndə yalqızlaşır, heçkimləşir...

Millətin kimliyi ədəbi-bədii düşüncələr içində qol-budaq atr, şeir, şeriyət isə ədəbiyyatın cəh-cəh vuran bülbüldür, dilin gözəlliyi, axıcılığı, zənginliyi ondan boylanır. Şeir ilhamın tanrı piçiltiləridir. Şeir yazılmır, o doğulur, çağə təki hicqırtılarla ruhu titrədir, ürəyi alışdırır, dodaqları yandırır, ağ vərəqlər üstündə titrək ciğirlər açır, baxmayaraq şər qüvvələr tərəfindən ona min bir tənələr edilsə belə...

Mən haqq dünyasına qovuşmuş Tapdıq Əlizamanoğlunun şeirlərində yanan bir ürəyin titrək piçiltilərini duydum və rəhmətə getmiş həmkarımın qələmindən süzülüb ağ vərəqlər üstündə tovuz quşu təki min bir çalarlı, əlvan don geyinmiş sözlərin sehrinə düşdüm. Şairin “Aramızda həsrət qaldı” şeirlər toplusu bir yurdun, bir elin bağlarından qopmuş söz adının həyat dastanıdır. Bu şeirlərdə vətən təəssübkeşliyi, vətəndaşlıq qeyrəti, ata-ana istəyi haçansa qoyub gəldiyi yurduna bağlılıq var. Toplunun ilk

səhifəsində ruhu göylərdə kövən edən şairin “O günlərə” adlı şerindən bəzi məqamları oxucuların diqqətinə yetirmək istəyirəm:

*Yığışardıq bir ağacın dövrəsinə,
Pərvanəyidik bir işığın şöləsinə,
Xəbərsizdik bu dünyanın hiyləsi nə?
Gəl qayidaq o günlərə.*

Doğrudan da bu şeir adamı keçmişinə – hansısa kəndində, elatında şirin xatırələrə hücrə olmuş o günlərə qaytarır, atalı, analı o sevdalı illəri xatırladır. Nə qədər ürəyə yaxın, nə qədər doğmadır bu misralar:

*İtirdiyim qazancımdan çox baha,
Çox məclisdə tay-tuşlarım yox daha,
Əl uzanıb dil gödələn vaxt, daha
Gəl qayidaq o günlərə.*

Əslində yaş üstünə yaş gəldikcə adam ötən günlərin xiffətini çekir, yaş artdıqca vaxtin daralması önə çıxır, şair ötən günlərin dəyərini sadaladıqca günün insan ömründə hansı mərtəbədə olduğu göz önünə gəlir. Şairin “Kəndimiz” şeri doğma obasından ayrı düşmüşlərin nəğməsidir.

*Bu axşam yuxuma girib kəndimiz,
Darixmişam o yerlərçin, a qardaş.
Orda qalib ləpirimiz, izimiz...
Darixmişam o yerlərçin, a qardaş.*

Kimə doğma deyil ki, insani bircə anlıq olsa da xatiratlar atına mindirib yurduna, yuvasına qaytaran bu misralar? Vətən ruhunda yurd sevgisi olan hər bir kəsə əzizdir, yurd isə Vətən içində sənin doğulduğuñ güşədir, harda olursansa ol, o səninlə həmişə şüuraltı bir yerdədir, nə qədər sağsan heç zaman unudulmur ki, unudulmur. “Anama giley” şeri ata-anası haqq dünyasına qovuşmuşların ürəyində bir nisgil, bir xatirat çözələyir:

*Bu axşam yuxuma gəlmışdin, ana,
Bal dadır bu sənli yuxular mənə.*

*Nə isə fikirli, pərişan idin,
Qayğıyla doluydu gözlərin yenə.*

Görəsən, dünyada hansı məhəbbət ana məhəbbətini əvəz edə bilər? Balasına bəslənən sonsuz sevgisi ölündək tükənməyən ana, daima baladan nigaran ana, haqq dünyasına qovuşandan sonra da yuxulardan getməyən ana! Elə Tapdıq Əlizamanoğlu da bu məqamı nəzmə çəkib, şerin diliylə oxucusuna çatdırıb:

*Danışıb-dinmirsən, bir söz de, barı,
Nəfəsin ağlatsın qoy ayrılığı.
Danış ki, səsinin hərarətilə
Ərisin qəlbimin qoy həsrət dağı.*

Bu dünya elə dünyadır ki, yalnız insana son məqamda ötənlərin xiffəti, itirdiklərinin acısı, yaşadıqlarının acılı-şirinli işartilari qalır.

Ruhu şad olmuş həmkarımın şeirləri bir-birindən duyğulu, bir-birindən tutarlıdır, əgər oxucu bu topluya tanış olsa, mənim nə dərəcədə haqlı olduğuma şahidlik edəcək. Şairin “Gərək” şərində olduğu kimi:

*Dünyada hər zaman arif yaşayıb,
Mətləbi bir sözdən anasan gərək.
Özgə işığında yol getmək olmaz,
Özün çıraq olub yanasan gərək.*

Və yaxud:

*Xoşbəxtidir; ey könül, sevib yaşayan,
Nadandır sevdiyi yerdən söz soran.
Sevdiyi gözəlin baxışlarından,
Onun türək sözün duyasın gərək.*

İndiki məqamda bir çox insanların arasında öz kökünə yadlaşma, özgələşmə gedir. Öz kökünü, soyunu lağla qoyub, tənə edənlərin sayı alaq otu təki günbəgün qol-budaq atır. Necə deyərlər, bağa qınından çıxdı, qınıni bəyənmədi. Elə şair də bu iztirabın acısından yana misralar içində köz-köz alışib yanib, xalqına xor baxanlara meydan oxuyub.

“Danışsan danılacaqsan” şerində olduğu kimi:

*Öz xalqına bağlı olan bir ürək,
Üstünə su calansa da alışar.
Bir ağaç ki, öz kökündən ayrıla,
Külək onu tez aşırar, tez yixar.*

Şairin “Gəncliyim” şeri hər bir insanın könül çəsməsini çalxalayan, dünəninə qaytaran, yorulmaq bilməyən cavənlığın şirin xatırələri ilə qovuşduran isti, məhrəmanə piçiltildir...

Görəsən, özündən başqa şairlərin ürək yanğılarını başa düşən bir kəs varmı ətrafda, İlahi?..

*Həyat sanki sırılı nağıl, tapmaca,
Oğul gərək bu hikmətdən baş aça.
Yaxınlaşan əlli dinir astaca,
Dönməz daha, daha dönməz gəncliyim.*

Onun “Kənd yolları”, “Səslə” şeirlərində də həmin yanğı, həmin şirinlik, doğmalıq duyulmaqdadır. Bir çoxlarının allahsızlıq, imansızlıq duyguları şaqqanaq çəkib güldüyü halda, başqalarının inancına həqarətlə baxıldığı zamanda Tapdıq Əlizamanoğlunun “Ey hikmət sahibi” şeri haray çəkir:

*Ey hikmət sahibi, kömək ol mənə,
Səni vəsf etməyə söz tapa bilim.
Ey qüdrət sahibi, kömək ol mənə,
Dodaq titrəməsin, əsməsin əlim.*

*Sən yazan talehə, bəxtə min şükür,
Zaman qəddi əyir, zaman bel bükür.
Tək sənsən güimanım, köməyim mənim.
Şükür taleyimə, şükür, min şükür!*

Şair yenə də yaşadığı ömrə şükürlü olub, oxucunu ruh düşkünlüyündən uzaq olmağa səsləyib. Etiraf edim ki, ruhu haqqına qovuşmuş şair həmkarımın heç bir şerinin üstündən ötəri keçə bilmirəm, çünkü onun hər misrasından bir hərarət, bir həyat həqiqəti, bir canıyananlıq boylanır. Hiss

edirsən ki, rəhmətlik heç bir sözü misra xətrinə yazmayıb. O, “Köçəri quşlar” şerində yuvasını tərk edib uçub getmiş quşların yenidən köhnə yuvalarına qayıtmasını təsvir edir, sonra isə sevgisinə dönük çıxmış vəfəsizlə köçəri quşları müqayisə edir:

*Sən də köçəri quştək qəlbimdə yuva salıb
Yad ürəyə köçmüsən.
Bil ki, sən nə vaxtsa peşiman olub
Geriyə – yuvana dönmək istəsən,
Bu yuva dondurar səni oduyla.
Bu yuva rədd edər, yox edər səni,
Dolar buz qəlbinə dünyyanın qəmi.
Odur ki, qayıtma, qayıtma...
Qayıtma geri!..*

“Qayıtma geri” deyən şairin ruhu yəqin ki, şeirlərinin havasıyla duyğulandığım bir məqamda bir şam işığıtek öz hərarətini misralarının ətrafında şölələndirir. Odur ki, şeirlərini birər-birər oxumaq sevdasına düşmüşəm. Oxuduqca sanki bugünlərlə səsləşir, baxmayaraq ki, şeirlər 1980-ci illərə, başqa tarixə, imperiya əsarətində yaşadığımız illərə təsadüf edir, amma şeirlərin ab-havasıyla tanış olanda heç bir pafos, tərif şairin yaratdıqlarında duyulmur. Ona görə də istedad sahibinin tabe olduğu qüvvə onun təkcə ilhamı olmalıdır. Necə ki, Tapdıq Əlizamanoglunda olduğu kimi... Təbii şair, yazıçı zaman burulğanlarına sinə gərib bacardıqca, fürsət düşdükcə öz azad hissərini heç bir qadağaya tabe etməməlidir milli dəyərləri ayaqlar altına salmamaq şərtiyələ...

Şairin “Son sözüm” şeri qəlbə dönük çıxmış dildara hicran ağısıdır:

*Son sözüm nə oldu – min bir bəhanə,
Özün-öz səhvini bilərsən bir gün.
Sındırıb bir qəlbə – gedirsən – apar;
Bu qəlbə səcdəyə gələrsən bir gün.*

Bizi öz qoynunda bəsləyən, ağrılı-acılı günlərimizə şahidlik edən başı bələli, sinəsində topları, tüfəngləri susmayan dünyaya nə qədər nəzmlə,

nəşrlə sözlər deyilmiş, kitablar yazılmış, tarixlər cilalanmışdı. Şairin “Dünyadır” şeri elə bu məqama köklənib:

*Hər bir işi müəmmalı, düyünlü,
Avand işi nəhs eləyən dünyadır.
İşi olmaz qanmayanla heç zaman,
Qananlarla bəhs eləyən dünyadır.*

*Yolumuzu dağa, daşa tuş edib,
Qəlbimizdən qara qanlar keçirib,
Duzlu suyu bal yerinə içirib,
Sonra gendən baxıb gülən dünyadır.*

Minləri, milyonları yola salan, şahları, sultanları taxtından düşürən, öz varıyla gözleri özünə cəlb edən, ürəkləri fəth edən dünya sonda insanı ayaqdan, dildən salır, bəzən şahı gədaya möhtac edir, insanın yiğdiqlarını birər-birər, astaca-ustaca əlindən alır, onu yorğan-döşək möhtaci edir, əlini əsdirir, dizini titrədir. Təkcə bir dəfə baharı olan insanın tufanlı qışını qapıdan içəri salır. Şair demiş:

*Könül, tez alışib, tez də odlanma,
Hər yanar ocaqdan sən gəl od alma,
Şirin-şirin yalanına aldanma,
Üzə gülüb gəl-gəl deyən dünyadır.*

Vətən qeyrətli söz adamlarımızın istər nəzmində, istərsə nəsrində Vətən ayrılığı bir qırmızı xətt kimi keçir. Paramparça Azərbaycanın ağrı-acıları hansı söz adamının ruhunu dilə gətirməyib? Bu yaranın acısını ədəbiyyatımız tariximizlə yanaşı çəkib və çəkir... Şairin “Uzanaydım Araz üstə” şeri bu qəbildəndir:

*Uzanaydım Araz üstə,
Sinəm üstdən keçəyilər.
Deyirlər su aydınlıqdır,
Bu su məni dərdə salıb,
Bu nə zülm, bu nə sitəm,
Məni məndən çay ayırıb...*

İndi də işgaldan başı qurtulmayan, Vətən, səni nə zaman əliqanlı, düşüncəsi dəhşət saçanlar rahat buraxacaq? Bəlkə biz özümüz sənə dönük çıxmışiq, bir ola bilməmişik, elə bu gün də bu ağrilarla baş-başayıq. Tapdıq Əlizamanoğlunun “Bütöv gör məni”, “Yuxuma gəlmışdin”, “Tarixim qədimdən qədim”, “Dönəcəyəm mən”, “Darixdım” şeirlərində vətəni bütöv görmək həsrəti, ülvi məhbəbbət, yurd istəyi qəlb titrədir. “Ay məzar daşı” şeri şairin haqq dünyasına qovuşmuş doğmasıyla səmimi söhbətidir. Bu söhbət, bu ülfət ürəkləri yanıqlı misraların diliylə titrədir:

*Bir yer var ki, o köksümü dağ edir,
Bu gecə görüştük, ay məzar daşı.
Bir yer var ki, zaman-zaman köhnəlir,
Bu gecə öpüşdük, ay məzar daşı.*

Doğmasıyla daşların harayı ilə dilləşən, sükutdan səs qoparan şair məzəri təkcə ölenin yatdığı yer təki deyil, həm də tarix təki dilə gətirir. Doğrudan da qəbiristanlıqlar həm də insanların milliyyətini, tarixini, dini inancını isbat edən tarixi bir ocaqdır. Onlara həddindən artıq bəzək-düzək gəlmək də olmaz, dilsiz məzar daşları yazısız-pozusuz da olmaz:

*Alov-alov günlər keçir gözümdən,
Həyatımdan, dünənidən, özümdən.
Keçən günün o səs-küyü sözümdən –
Dolub qalar səslər qardaş qardaşı
Bu gecə dirilik, ay məzar daşı.*

Şair demiş:

*Burası bir cənnət, bura gülüstan,
Burası son mənzil, yer azaddırsa.
Burası səninlə bir görüş-məkanı,
Bu kənd ikimizin tək yol qovşağı,
Bu gecə birləşdik, ay məzar daşı.*

Bəli, məzarlıq itirdiyin doğmaların sıçındığı məkan deyil, həm də tarixin əsl həqiqətləri bizə diktə etdiyi bir ocaqdır, oralar ölüb getmiş insanların varlığından xəbər verir. Öz susub durmuş lal sərdabələri, göyün gürşadlarına qucaq açan, sükuta boyanmış daşlarıyla birlikdə...

Tapdıq Əlizamanoğlu övlad sevincini, bala isteyini misralarında ata məhərətilə təsvir edir. “Gördüm onun gözlərində” şerini bütünlükə dəyərli oxucuların diqqətinə yetirmək isteyirəm:

*Sanki duyub düşüncəmi,
Yanıma gəldi oğlum.
Sarıldı boynuna qolum.
Baxdım onun gözünə,
Sevinc qondu üzümə.
Elə həmin hərarəti –
Gördüm onun gözlərində.
Təravət də gül üzündə,
Şükür sənə, uca Tanrı!
Hər işdə bir xeyir vardı...*

Şairin “Öyrədir mənə” şeri həyatın ağrılarıyla üzbəüz qalan insanın ürəyindən qopan yaşam sədalarıdır. Bu sədalar adamı özüylə birlikdə ünyetməz, əlçatmadı ənginliklərə aparır. Həyatda itirdiklərinin ağrısını çəkən insan daima nəyinsə ümidindədir, nələrəsə nail olmaq arzusu, istəyi, diləyiylə yaşıyır. Əzabın özü də insani bərkdən, boşdan keçirir. Yaşamaq eşqini alovlandırır, duyğularını çıxaklılandırır, sabahın eşqilə coşdurur. Bu coşqunluq olmayanda insan özünə qapılır, hər şeydən, hər kəsdən küsür, inciyir. Ona görə istəkli oxuculara şairin bu misralarını əzberləməyi tövsiyə edərdim:

*Nəyə gərək dayaz yerdə üzüm mən,
İstəyirəm gedə bilim dərinə.
Könlüm əzabların yuvası olsun,
Əzab yaşamağı öyrədir mənə.*

Doğrudan-doğruya sözün qiymətdən düşdüyü dövrə, zamanda yaşayırıq. İnsan əqli bəzən kəşf etdiklərinin acı-ağrısını çəkir, insan şüurunda robotlaşma gedir, ünsiyyət, mehribanlıq, səmimiyyət arxa plana keçir. Üzdə dost deyib can yaxanların sırası çoxalır. İnternet, sosial şəbəkələr doğmaları bir-birinə yadlaşdırır, adamın yavaş-yavaş təbiətlə sevdası arxa plana keçir, saatlarla elektrotexnikaya əsir olan gənclik kitabdan, dərgidən uzaq düşür, gözlər baxa-baxa baxışlarda bir soyuqluq, bir ögeylik müşahidə olunur.

Şair elə bil “Dostlar” şerində, sanki bu dərdləri nəzmə çekir:

*Daş atır ayrı düzə,
Qiymət verən yoxdur sözə,
Qurd tək durarlar göz-gözə,
Rəqiblik edən dostlar.*

Mərhüm şairimiz Tapdıq Əlizamanoğlunun “Dünya” şeri özünəməxsus bənzətmələri ilə diqqət çekir. Kimi üçün kiçik dünya, kimi üçün böyük dünya nə qədər acılardan keçib. Şair insan taleyini ovuc içində olan xətlərlə müqayisə edir. Şair bu acıları həyatın gözəlliyi qarşısında çökdürür:

*Dünya çox kiçikdir – ovuc içi boyda,
Ovuc içi çox böyükdü – dünya boyda.
Taleyimizin yolları görsənir orda.
O yol nə yoludur kəsişir?
Sevgi yoludu.
Bəs ən qısa?
Ömür yoludu.
Ən uzun arzumun yoludur.
Şükür sənə, Tanrı.
Arzumun yolu ömür yolumdan uzundu,
Həyatın gözəlliyi də budu!*

Sevginin ucalığı önündə qələmini titrədən şair:

*Ovut ürəyimi bircə baxışla,
Söndür qəlb odumu odlu yağışla,
Gəl mənə ömürlük viusal bağışla,
Yoxsa həsrət məndə yurd salar, gülüm.*

Bu istəyə, bu ülfətə kim əsir olmayıb... sevgi elə bir hissdir ki, o büt-ün səmimi duyğuların açarıdır. O, hər kəsin ürəyində yurd salmaz, salsa da çox qalmaz, necə gəlibsə elə də keçər gedər. “Dönən deyiləm” şeri də elə saf sevdaya bir etiraf diləkçəsidir. Bu diləkçənin siziltisi isə misralara çökmüş ürək çırıntıları:

*Mən səni sevirəm, sevəcəyəm də...
Eşqinlə yanırıam sönən deyiləm,
Bir dəfə dediyim sözün cavabın
Min il də gözlərəm dönən deyiləm.*

Şair demişkən məhəbbət yükü çox ağır yükdür, onu hər kəs ciyinlərində daşıya bilməz. Daşisa da çox uzaqlara apara bilməz. Necə ki, zəmanəmizdə dağılan gənc ailələrin sayı günbəgün artır. Öz ürək sevdasını vara, pula əsir edənlər bu sevgi notlarından azacıq da olsa qidalansayırlar, nə baş verərdi? Dünya dağılmazdı ki, ey sevdalı ürəklər, könlü daş olanlara qoy sevgi şərqisi olsun mərhum şairimizin “Sevgi həyatdır” şeri:

*Məhəbbət kimin ki qisməti oldu,
Demək yana-yana yaşayacaqdır.
Onun sevinc yüksü, qəm yüksü boldu,
Sevənlər mərdanə daşıyacaqdır.*

Tapdıq Əlizamanoğlunun “Bir topa tüstü” şeri maraqlı oxşamaları, bənzətmələrilə diqqəti çekir, o tüstünün əvvəlcə topalaşib-birləşib, göy üzündə birdən-birə ayrılib-yox olmasını varlığın itməsilə eyniləşdirir. Doğrudan da tüstü bacadan çıxıb gedəndə topa şəklində olur, sonra haçalanır, parçalanır və göy üzündə yox olub gedir. Elə bu maraqlı gediş də şair diqqətindən yayılmayıb, onu insan varlığı ilə uzlaşdırıb, məharətlə nəzəmə götürüb:

*Bir topa tüstü qalxdı havaya,
Yüksələrək göylərə –
birdən-birə ayrıldılar.
Səmanın boşluğununda
Gözdən itib yox oldular.
Ayrılmışadılar,
Bir tüstü kimi,
Görərdi, taniyadı hamı onları.
Varlığını itirmək
Qorxusu gözləyir ayrılanları.*

Ruhu göyə ürcəh olmuş dəyərli şairimizin “Bıçaq” şeri insan şüurundan bir-birinin həyatına qəsdi, qırğını bitməyən bəşər acılarına tutarlı cavab

misralarıdır. Doğrudan da görəsən, insan niyə bir-birinin həyatına qəsd edir, ona bu haqqı kim verib? Özünü vəhşi heyvanlardan qoruyan adam özü vəhşilik edir, bu müharibələr, bu torpaq oğruları, bu insan alverçiləri, bu canalananlar niyə koşmir ucu-bucağı görünməyən dəhşətləri, qəndləri?! Nədir onların amacları? Yer kürəsini məhvə çəkmək, ev yıxmaq, qan tökmək... Bəlkə insan cildində iblislər var aramızda, ona görə də dünya yaxasını xətalardan qopara bilmir ki, bilmir, şairin şerində acı ittihamsayağı deyildiyi kimi...

*Birinin əli ilə sancıldı
o birinin kürəyinə.
Sancıldı milyonların ürəyinə.
Öldürdüyüünü öldürdü,
Qorxu altında saxladı dirini.
Amma heç eşitmədik
İki biçaq doğraya
bir-birini.
Belədir bütün silahlar,
Görəsən, heç bunu
düşünübəmү insanlar?!*

Şairin “Baba-Nəvə” şeri yatmış balacanın qığlıtıyla qol-boyun olan babanın nəvəsinə köklənmiş heç zaman sönməyən, ürəyindən çıxmayan ülvi, səmimi məhbəbtidir. Baba, sanki nəvəsinin üzündən qəlbini çılənən həyat eşqini duyur. Bu insanları bir-birinə bağlayan nəsil, kök telləridir ki, bəşəriyyəti min illərdir yaşadır, gələcəyə aparır, insan kökünü, soyunu qırılmağa, məhv olmağa qoymur. Şair bu kökün şirinliyindən, müqəddəsliyindən misralarında bəhs edir.

*Baxıb babasının solmuş üzünə.
Ay baba, nə gözəl nağıldı, – dedi.
Nağıl özü babanın
qəlbini dəldi keçdi,
Ötən günlər gözləri
önündən gəldi keçdi.
Dəyişdi əhvalı-halı*

*bir anda,
Ömür nağıl imiş
sən demə sonda.*

Şair vəfasız dünyanın etibarsızlığından “Dünya” şerində bəhs edir. Dünyanın şirinliyinə aludə olub vardan, sərvətdən bərk-bərk yapışan, ətrafindakı ac-susuzlara məhəl qoymayan, amma guya Allah eşqilə hər il müqəddəs ocaqlara baş çəkənlər bilmirlər ki, bununla cullarını sudan çıxara bilməyəcəklər, müqəddəs ocağı ziyarətlə günah yuyulmaz, günah ac qarnı doydurmaqla, ətrafinə mərhəmətli, sədaqətli olmaqla dost-tanış, qohum-əqrəba yaddaşında xeyirxah əməllərlə iz qoymaqla yuyular. Necə deyərlər, Allaha da xoş gedər, bəndəyə də:

*İnanma dünyanın etibarına
A qardaş, inan ki, gididi dünya.
Axır möhtac edər əl ağacına,
Uşağı, böyüyü, igidi dünya.*

Tapdıq Əlizamanoğlunun “Məni danarsanmı?” şeri gözəl bir məhəbbət nəğməsidir. Yalnız onu şərqiyyə çevirəcək bəstəkar lazımdır. Təəssüf hissilə qeyd eləmək yerinə düşər ki, indiki zamanda mahni sözləri də cılızlaşış, çünkü şərqiinin, nəğmənin sözləri şair qələmindən çıxmalıdır. Hər yerindən duran isə şair ola bilməz. Mərhum şairimizin məhəbbət şerini bütünlükdə oxucuların diqqətinə çatdırmaq istəyirəm:

*Söylə görüüm ay vəfasız,
Ötən günü anırsanmı?
İlk məhəbbət həsrətilə,
Alovlanıb yanırsanmı?*

*Uydun ötəri həvəsə,
Düşdü qulağın min səsə.
İndi özgə bir nəfəsə,
Sən şirinlik qatırsanmı?*

*Əllərimdən çıxıb qaçdın,
Özgəsinə könül açdın.*

*Özgə ömrə işq saçdin,
İndi məni danırsanmı?*

Şeir isti ürək sevər, ucalıq sevər onu duyanların qəlbində əbədi yaşar, o məhrəmanə hisslərin, şirin təbəssümlərin iliq nəfəsidir.

Yetər ki, onu duyub diqqət edəsən, bax onda şairlərin könül təranələrinin sədəsini eşidəcəksən, bir çoxları kimi deməyəcəksən mən şeir oxumuram. Şeir yerin, göyün məhəbbət nişanələrini özündə əks etdirən, misra-misra, söz-söz nəğmələşən şair ilhamının məhsuludur. Şairin özü kimi, sözü də, misrası da möcüzədir. Bu möcüzənin qapısının açarı yalnız şairlərin ürək guşələrində əxz olunur.

Tapdıq Əlizamanoglu'nun "Kimə gərəksən", "Eşidin sevənlər", "Külek", "Gözəlliyi duysan gərək", "Ürək-dil", "Seç görüm", "İki qardaş", "Yaşımı soruşma" şeirləri bir-birindən oxunaqlı, bir-birindən diqqətçəkəkdir. Yuxarıda qeyd etdiyim kimi adam heç bir şerin yanından öteri baxıb keçə bilmir. Şairin "Səhəri gözləyirəm" şerinə diqqət edək:

*Gecələr ürəyim yetim uşaq tək,
Mütləq qüssələrlə bələnməlidir.
Tənhalıq qəlbimin gecə köynəyi
Qaranlıq düşdümü geyinməlidir.*

Onun "Dəyişib zaman" şeri vara hərisləri qamçılayan, öz əqidəsindən dönməyən təmiz bir insanın haqqı tapdalayarlara, yalanlarla böyük kürsülərə nail olanlara tutarlı cavabdır.

*Dünyanın ən böyük həqiqətindən
Sən üstün tutmusan dövləti, vari.
İtirdin vicdanı and içə-içə
Bəsdir, yalanlardan əl götür bari.*

Şairin "Nişan gündündür", "Günahkar özünsən", "Səndən nigaranam", "Dedin yandıraram səni" şeirləri ülvə məhəbbətin yaratdığı hisslərin vüsəl-ayrılıq təranəsidir. Gözəl şairin "Yuxu" şeri ikiyə parçalanmış Azərbaycanın yaralarından bəhs edir, Arazın qanlı axması, ona kədərlə baxması, ikiləşmiş bir xalqın tarixi faciəsidir. Bu faciəni şairlər zaman-zaman nəzmə çəkib. Şair də öz yuxusunda qanlı Araz çayını görür:

*Qardaşım əl edib
Çağırdı məni.
Qaçmağa tələsdim yanına.
Birdən ilişdim dünyanın
Tikan hasarına.*

Şairin “İki qardaş” şeri də bir növ “Yuxu” şerinin davamıdır:

*Bir-birindən ayrı yaşadı
Qanı bir, dili bir;
İnamı bir, dini bir.
İki qardaş.*

İçində Araz adlı bir dərd daşıyan millətin Qarabağı da işgal altındadır, bu işgal sonu görünməyən dibsiz dərə kimi elə hey uzanır, məkrli imperiyaların oyun mərkəzinə çevrilmiş Azərbaycan onu sevən qələm əhlinin daim diqqət mərkəzində olub. Mərhum şair Tapdıq Əlizamanoğlu da bu dərdi öz şeirlərində yana-yana nəzmə çəkir.

Şeirlər səksəninci illərdə yazılmışına baxmayaraq, siyirmədə yatıb qalırdı. Yaxşı ki, dəyərli insanların əlinə keçib və kitabın çapına maliyə tapılıb. “İki qardaş” şerindən nümunə gətirməklə sözümü burda tamama yetirib dərindən köks ötürdüm.

İlahi, aramızda o qədər söz qoşub şair olmaq istəyənlər var ki, qoy onlar vaxtilə çapını gərəkli bilməyən mərhum şairimiz Tapdıq Əlizamanoğlunun şeirlərlə tanış olsunlar. Hər fikri misraya düzüb şeir saymasınlar, şairlik içdən gəlsin gərək, qəfil gələn məhəbbət kimi... Necə deyərlər, quyuya su tökməklə quyu sulu olmaz, ay adamlar! Şairliklə onsuz da pul qazanmaq, dolanmaq olmur. Yaza bilmirsinizsə yazmayın, siz Allah! Sözümüz ruhu göylərə ucan şairin 1983-cü ildə yazdığı “Dansan danilacaqsan” şerinin son bəndilə bitirmək istəyirəm, ruhu şad olsun, məzarı nurla dolsun, necə deyərlər, Allah o dünyasını versin:

*Boy verməyən bir dənizdir bu həyat,
Üzmək bacarmasan boğulacaqsan.
Yeni həyat qurub “köhnəni” danma,
Dansan sən özün də danilacaqsan.*

Bununla da şairin “Aramızda həsrət qaldı” toplusu haqqında yazdığını bu publisist yazıya son nöqtəni qoydum. Bu an gözlerimin önündə bir işıq yanıb-söndü, yox, elektrik işığını demirəm, ümumiyyətlə, bizdə nadir halarda işıqlar sönür.

Bəlkə bu yəqin ki, haqqında yazdığını, haqq dünyasına qovuşmuş şair qardaşım Tapdıq Əlizamanogluñun ruhunun işığı idi, qəfil yandı, ağ işığa döndü və tez də ötüb keçdi, ruhu şad olsun!

13-14.09.2014

SAYMAN ARUZUN “YÜZ İL İNQİLAB” KİTABINDA GÜNEY FƏRYADI

Ey Vətən, Azərbaycan, qalx, özün söylə, niyə sən belə paramparçasan? Səni bu günə salanlara üşyan et, fəryad eylə! Güneyindən Quzeyinə Quzeyindən Güneyinə haray sal, bu haray qoy bütün dünyani silkələsin. Qoy bütün dünya başa düşsün ki, AZƏRBAYCAN adında parçalanmış, qərbində işgalçı, ipə-sapa yatmayan Ermənistən (Hayistan) adında qondarma bir ölkə yaradılmış, Qarabağı Rus İmperiyasının tapdağının qurbanı, Güneyi fars-molla zülmü altında əzilir, bütün bunları sənin dünyaya səpələnmiş 50 milyonluq xalqın həll etməlidir, VƏTƏN, VƏTƏN, VƏTƏN... sən məni eşidirsənmi VƏTƏN?..

Uzaq illərin xatirəsidir. Siyəzən şəhər 2 sayılı orta məktəbdə 9-cu sinifdə oxuyurdum, bir gün Sima adlı bir sınıf yoldaşım mənə əl içi boyda bir kitabça bağışladı. Kitabçanın üstündə Məhəmmədhüseynin Şəhriyar və “Heydərbabaya salam” sözləri yazılmışdı. Kitabı elə dərsarası fasılələr zamanı oxudum və çox həyəcanlandım. İnanın ki, həmin gün keçilən dərsləri unutdum və bütünlükə dahi şairin poemasına kökləndim. Mən ondan qabaq da İran tərkibinə ürcəh olunmuş Güney Azərbaycan barədə bir çox bədii kitablar oxumuşdum, amma “Heydərbabaya salam” poeması qədər mənim könlümü təlatümə götürən ikinci bir əsər olmamışdı. Əsər, sanki bütün Güney Azərbaycanın dilinin, varlığının fəğəni, harayı, fəryadı idi. Bu, bütünlükdə Azərbaycan xalqının harayını aləmə yayacaq, bütün dünyaya səs salacaq böyük şairin hecada bərqərar olmuş misralarının dili, hayqırtısı idi...

“Heydərbaba” poeması nəzm diliylə bizim kimliyimizi bizə dikə edən acı həyat dərsi idi... Bu poema ana laylasıtək doğma, lətif, şirin gəlmışdı

mənə... O illər arxada qalıb, Azərbaycanın Quzeyi artıq müstəqillik qazanıb min bir qanlar bahasına olsa belə, Güney isə hələ də azadlığa çıxacaq gününü gözləyir. O gün gələcəkmi? Gələcəksə, bəs nə zaman? Nəsillər dəyişir, tarixə dövlətlər bəxs edən Azərbaycan torpağı hələ də parça-parça, tikə-tikədir... Elə bu ağrılı taleyimizə çıraq tutan gənc yazar, nasır-şair Sayman Aruz “Yüz il inqilab”la bizi qəflət yuxusundan ayıltmağa səsləyir.

Elə bir axşam virtual kitabxanada rastlaşdırığım Sayman Aruzun “Yüz il inqilab” kitabıyla baş-başa qaldım. Romanı bir nəfəsə oxudum. Əvvəlcə Sayman Aruz barədə bir neçə kəlmə dəyərli sözün qiymətini bilənlərimizlə fikirlərimi bölüşmək istəyirəm. Sayman Aruz Güneydən Quzeyə o tayın ağrı-acısını qəlbinə yükləyib bu taya üz tutmuş istedadlı qələm adamıdır. Sayman bəy bəlkə də bu ağrıların çoxunu özü yaşamış, özü məşəqqətli həyatla baş-başa qalmış adamdı. Ona görə də Onun “Yüz il inqilab”ı belə təsirli, könül titrədən məqamlarla doludur. Bu kitab bir millətin dilini, varlığını itirmək təhlükəsilə üz-üzə qalmış ömür hekayəsidir. Din adı altında xalqların istəklərini boğan, onları dilindən, varlığından, ruhundan uzaqlaşdırın bir ölkədə cərəyan edən vəhşiliklərin çərəsi nə ilə çözülər, dəyərli Vətən əhlisi? Bizi bizdən ayıranlar hər şeyə nail olublar, torpaqlarımızı parçalamaqla, varlığımızı aşağılamaqla, kimliyimizi yasaqlamaqla... Amma bir şeyi unutmamalıdırlar ki, haqq nazılər, üzülməz... atalar demiş...

Əsərdə baş qəhrəman Seyiddir. Elə bütün baş verən hadisələr də Seyidin dili ilə nəql olunur və onun ətrafında cərəyan edir. Seyid özü bədbəxt insandır, bütün istəkləri gözündə qalmış, nəsibi isə adama cismani əzab verməkdir. Onun taleyinə güney Azərbaycanın Sulduz şəhərində həbsxanada işləmək düşür. Bu onun gündəlik işi, peşəsidir, təsadüfən həbsxanada uşaqlıq sevgisi olan Raziyə ilə qarşılaşır... Müəllif qadın qəhrəmanı Raziyəyə verilən amansız işgəncələri oxucuların gözlərində yaş çıxardacaq dərəcədə bəyan edir. İran zindanlarında din, Allah adıyla adamlara tutulan divanlar insanı dəhşətə gətirir. “Quran”dan saysız-hesabsız təfsir kitabları yazıb pul-para qazananlar, gündəlik həyat tələbatlarını ödəyənlər, adamların beyninə bütün günü “şaxsey-vaxsey” aşılıyanlar bəs Allah bəndələrinə niyə böylə zülmədə bulunurlar?

Bəs zülm etdikləri insanların yaşam haqqı yoxmu?! Əsərdə öz varlıqlarını döyüle-döyüle, əzilə-əzilə, tutula-tutula, asila-asila qoruyan binəva millətimizin acı həyat dastanı adamin ürəyini param-parça edir. Axı Raziyə də, Seyid də başqa cür həyat yaşaya bilərdilər, hər insana bir

ömür düşür, bəxtə düşən ömrü viran edib, bundan kam alanlar özləri öz cəzalarına yetəcəklər, bunun gec-tezi var... Elə müəllif də əsərin sonunda Seyidin əlilə bu vəhşiləşmiş adamları məhv edir. Feyzi, Hacı, molla, doktor verdikləri zülmün cəzasını alır, Seyid tərəfindən güllələnir, axırıncı gülləni isə Seyid özünü saxlayır və özünü məhv edir. Raziyənin boğazına kəndir keçirib onu assalar da, o əsərdə hamidan pak, hamidan yüksəkdədir, sanki yaralı Azərbaycanın özüdür Raziyə. Öz uşaqlıq sevgisinə məftun olub heç kimlə ailə qurmayan, öz dilini, varlığını, vətənini sevdiyi üçün həbsə atılan və işgəncələrə məhrum olan, istəklisi Seyidlə həbsxana divarları arasında üz-üzə gələn, elə onun tərəfindən işgəncələrə məruz qalan, öz bakırəliyini də illərlə sevdiyi bu adama – Seyidə təslim edən Raziyə...

Budur bizim ana-bacılarımızın təmizliyi, paklığı! Bəs bu gün bizə nələr təbliğ edilir – vətənsizlik, keçmişimizə, mənəviyyatımıza arxa çevirmək, hər cür pozğunluğun təbliği, qərbi yamsılamaq, qərbə yarınmaq üçün Vətənin müstəqilliyini təhdid etmək, el adət-ənənələrini təpikləmək, xor baxmaq, dodaq büzmək...

“Yüz il inqilab” kitabını oxuyanda müəllifin vəsf etdiyi Raziyə namuslu-qeyrətli vətən qızı, vətən övladıdır. O, illərlə istəklisinin bağışladığı gümüş üzüyü barmağında əziz xatirə kimi qoruyub saxlayır, öz istəklisinə qovuşmasa belə, onun sevgisi ilə yaşayır, uşaqlıq günlərinə çıraq tutan üzük ona ən dəyərli xatirədir. Ona görə də Seyiddən o üzüyün qaytarılmasını rica edir, amma Seyidin onun illərlə həsrətində qaldığı istəklisi olduğunu asılıcağı gündən bir gün öncə bilir. Bu o gün idi ki, onu məcburi öldürülənməmişdən əvvəl bakırə olduğu üçün zindanda faciəvi toy edəcəkdilər... Budurmu bizim inandığımız, körpəlikdən beynimizə yeridilən, səcdəsi vacib bilinən Din! Əgər budursa, islam adıyla insanlara vəhşət göstərənlərin cəzasını Allah niyə vermir?! Din adıyla insanları bir-birinə qirdirənlər, yağı edənlər, bəs görəsən, tanrı xofunu ağıllarından keçirirlərmi? Gücü, silahı, hakimiyyəti əla keçirənlər anlamırlarmı heç bir imperiya zülmə uzağa getmir? Gec-tez özülü, bünövrəsi titrəyir, divarları çökməyə başlayır.

Əsərdə müəllif İran-İraq müharibəsindən, sərhəddə yerləşən Sulduz şəhərinin adamlarının çəkdiyi müsibətlərdən obrazların diliylə yana-yana bəhs edir. Əsərdə kurd yaraqlılarından, onların şəhərə basqınından bəhs edən müəllif o insanların da faciəvi həyatını qələmə alır. Əslində imperiya-lar daxilində yaşayan xalqları bir-birinə yağı etmək güc qurumlarının əlində

ən düşünülmüş silahdır. Elə əsərdə də bu gerçekliklə qarşı-qarşıyayıq. Kürdü türkə düşmən edənlər əslində “parçala, hökm sur” siyasətələ yaşayır və çox vaxt da buna nail olurlar. Əzəli Azərbaycan torpaqlarına sahib çıxməq istəyənlər bu diyarda, bu məmləkətdə yaşayanların dillərinə yasaq qoyub. Əgər bir kimsənin kimliyini yox etmək istəyirlərsə, birinci onun danışdığı dildə olan kitaba, yazıya, əlifbaya qadağa qoyulur. Elə İran zülmü altında əzilən həmvətənlərimiz də bu yasaqla üz-üzədirlər.

“Yüz il inqilab” əsəri haqqında yazılıan məqalələrin birində oxumuşam ki, əsərin dilində qüsurlar var, amma mən bunun tam əksini deyərdim. Əsər çox şirin və oxunaqlı dildə yazılıb, Güneyin yapışqılı, ürək oxşayan ləhcəsindən də çalarlar var romanda. Ələlxüsus nəzərə alsaq ki, əsəri yazan müəllif yazısı-pozusu, ana dili yasaq edilmiş bir rejimdə boy-a-başa çatıb, fars dilli məktəb, institut bitirib və doğma dildə təhsil almayıb, onda ancaq Sayman Aruza təşəkkürler düşür, çünki ana dilli məktəblərlə dolu Quzeyimizdə nə qədər insanlarımız öz dilində təhsil almağı, bu dilin gözəlliklərindən bəhrələnməyi özünə ar bilib. Elə indi də bədii yaradıcılıqla məşğul olub, özünə şair, yazıçı adı verənlərin bir çoxunun yaratdığı ədəbi məhsullarda bol-bol dil kasadlığı ilə üzləşirik. Yenə də təkrar edirəm, amma Sayman Aruz o tayda doğma dildə məktəb, tədris görməyib, yazılı şəkildə ana dilindən bəhrələnməyib. Onun ana dilində əzx etdiyi yalnız şifahi yolla doğmalarından eşitdiyi, duyduqları olub. Bu barədə müəllif ən böyük təriflərə, alqışlara layiqdir. Deməli, Güneyli bacı-qardaşlarım şifahi şəkildə bu dili yaşadıb, nəsildən-nəslə ötürüb. Biz kirilə keçəndə onlar da bizimlə kiril əlifbası ilə yazışdırılar, məktublaşdırılar, latına keçəndə latin əlifbası ilə. Allah sizləri qorusun, əziz Güneylilər.

Bir-iki kəlmə də xaçpərəst və müsəlmanlar arasında paralellər aparmaq istəyirəm. Hamımızın bildiyi kimi Azərbaycanın Quzey tərəfi Rus imperiyasının əsarəti altında olub, bu əsarətə baxmayaraq, biz öz dilimizdə yazüb oxumuşuq, təhsil almışıq, orta-ali məktəblərimiz olub, amma ruslar bizə tam yad bir millət olub həm dili ilə, həm dini ilə. Amma bizim ana dilimizə yasaq qoymayıb, bu dildə tədrisimizi əlimizdən almayıb, bu dildə musiqimiz, muğamatımız, folklorumuz, ədəbiyyatımız, elmimiz inkişaf edib, nə qədər başqa sahələrdə bizə qarşı qəddar olsalar belə...

Azərbaycanın Güney tərəfi isə İranın əsarəti altındadır. Dini, hətta məzhəbi (hərçənd ki, mən məzhəbləri qəbul etmirəm və tanımıram) də bizimlə eyni olan bir xalq niyə bizim dilimizə, varlığımıza qarşı belə

amansız mövqedədir? Məgər islami dəyərlər qəddarlığını, başqa xalqların varlığını danmağımı təbliğ edir? Əsla yox! İslam, təkcə islam yox, bütün dini kitablar, sülh, ülfət, sədaqət, saflıq, xeyirxahlıq aşılıyır insanlara. Əfsus, nə fayda, səhərdən axşama qədər “Allahu-əkbər” deyənlər, möhürlə alını göyərdənlər insanların haqqını tapdalayır, 50 milyonluq bir xalqın dilinə yasaq qoyur. Bu da bizim din qardaşlarımız, dindaşlarımız.

Güneyli-Quzeyli Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli gənc simalarından biri olan Sayman Aruz millətimizin dəhşətli həyat hekayətini özünəməxsus dillə yana-yana, qövr edə-edə “Yüz il inqilab” romanında qələmə alıb və dəyərli sözə, mənəviyyata qiymət verən vətən əhlinin ixtiyarına verib. And olsun kitaba və qələmə, bu kitabı oxuyan heç nə itirməz, əksinə, içində Vətən eşqi şahə qalxar, sizlərə bu eşqlə baş-başa qalmağı dileyirəm. Sayman Aruza isə yeni-yeni yaradıcılıq uğurları...

15.12.2014

SÖZ MƏSULİYYƏTİ

Dünən 11.01.2015-ci il, Fransanın paytaxtı Parisdə, bütün Avropanın, bəlkə də bütün dünyanın nümayəndələri yığışıb və “Charlie Hebdo” satirik jurnalının müsəlman terrorçular tərəfindən öldürülülmüş işçilərinin faciəsinə etiraz etmək üçün yürüş təşkil etdilər. Öldürülənlər tək Allaha inansayırlar mən onlara Allah rəhmət etsin deyərdim, ancaq bu sözlər ölenlərə düşmür, çünki onlarda nə Allaha, nə də onun timsalında heç bir dinə inam yox idi. Onlarda inam olsaydı 1,5 milyard müsəlmanın iman gətirdiyi Məhəmməd (ə.s.) peygəmbəri təhqir etməzdilər.

Bir çox ölkələrin başçıları bu yürüşə qatılıb, yüz minlərlə insanlar dünya cəmiyyətini inandırmağa çalışırlar ki, öldürülənlər öz həyatını söz azadlığına görə qurban veriblər. Qərb demokratiyasının yüksəlişi naminə bu yolda özlərini həlak ediblər. Bəs bu jurnalistlər müsəlman peygəmbərini təhqir edəndə bilmirdilər ki, onların düşüncəsinin məhsulu nə nəticə verə bilər? Nə ilə qurtara bilər? Çox güman ki, onlara terrorçulardan xəbərdarlıqlar da gəlirdi. Mən müsəlman olduğuma görə bu mövzunu qələmə almadım, ümumiyyətlə, hər dinə hörmətlə yanaşmaq, saygı göstərmək lazımdır. Anlamaq lazımdır ki, hər dinin arxasında milyonlarla insanlar dayanır, elə adamlar da var ki, təhqirə dözə bilmir. Olan oldu, nəticə nədir?..

Hələ Fransanın “Charlie Hebdo” jurnalının vəkili Rışar Malka tutduqları yoldan dönməyəcəklərini bəyan edib: “Təbii ki, biz geri çəkilməyəcəyik, yoxsa bütün bunların heç bir mənası olmayıacaq. “Je suis Charlie” (“Mən Şərliyəm” sloqani ruhun xüsusi halını, Allah və dini məsxərəyə qoymaq hüququnun olmasını göstərir. “Je suis Hebdo” sizin dini tənqid edə bilmək hüququnuzun olduğunu və əslində bunda qeyri-adi heç nəyin olmadığını diqqətə çatdırır. Yəhudini iudaist, xristianı xristian, ya da müsəlmanı müsəlman olduğuna görə tənqid etmək doğru deyil, amma xristianlıq, islam və iudaizm haqda ən iyrənc şeyləri demək olar və biz bunu edirik”.

İndiki baş verən hadisələr adama 30-40-ci illərin ab-havasını xatırladır, o vaxt yəhudilərə qarşı mübarizə gedirdi, indi isə müsəlmanlara qarşı. Adama elə gəlir ki, böyük dövlətlər artıq sakit yaşamaqdan beziblər, onlar yeni dünya müharibəsinə rəvac verməyə başlayıblar. Əgər belə olmasaydı, 1988-ci ildən bu gün qədər davam edən torpaqlarımızın haqsız işgalinə yox deyərdilər, ayrı-ayrı yerlərdə müharibə ocaqlarını qızışdırmazdılar.

Bütün dünyada islamofobiya baş qaldırıb, müsəlmanları vəhşi, barbar sayırlar. Mənə təccübü gəlməz ki, sabah xristian ölkələrində adamları məhz müsəlman olduqları üçün öldürəcəklər. Əgər jurnalistlər bunu istəyirdilərsə, artıq bu nəticəyə gəliblər. Bu onların canları bahasına başa gəlib, amma onların fəaliyyəti söz azadlığı mübarizəsi yox, adı bir provokasiyadır.

Dünya böhran içindədir, iş yerləri azalır, maaşlar azalır, afrikalılar yeməyə qida tapmir. Yer kürəsində insanların sayı həddindən artıq çoxalıb, kimdir təqsirkar – çoxalan müsəlmanlar?! Qırın onları, sizə müsəlmanlarsız yaxşı, rahat həyat olacaq. Fikrimcə, provokasiyanın nəticəsi bu ola bilər. Yoxsa sakit həyat yaşayırdı ərəb ölkəleri, indi nə olub? İraq, Suriya, Liviya, Fələstin, Əfqanistan... ən nəhayət, ölkəmiz Azərbaycan, bu qanlılar bitmir ki, bitmir. Bu ölkələrin havadarları hansı baharı gətirib insanlara? Ölüm, qırğın, qan, qaçqın, köçküñ... Budur bu gün müsəlman insanın bəxtinə düşən həyat! İŞİD hardan peyda olub? Kim onlara silah verir? Bizim müqəddəs kitab olan Quranın hansı hissəsində yazılb ki, günahsız insanların qanı axıdilsın, mülki əhali qırılsın, hardan qaynaqlanır bütün bunlar? Görürsünüz, nə qədər suallar yaranır, dünya dövlətlərinin möhtərəm, hörmətli başçıları!

Deməli, fikirləşiblər ki, lazımdır “Söz azadlığı”, bunların söz azadlığına baxın... əgər dini təhqir etmək qırğınlara aparırsa, ey sözü beynində qaynadıb qələmə alanlar, ona hüdudlar qoymaq lazımdır. Bu heç də

demokratiyanın boğulması demək deyil, hər şeyin bir əndazəsi, ölçüsü olmalıdır. O da ola ki, sən milyonlarla insanın dini inancını təhqir edəsən, onun peyğəmbərinə ağlaşıgmaz hədyanlar edəsən və adını da qoyasan “Söz azadlığı” ...

“Mən belə istəyirəm” azadlıq deyil, o anarxiyadır, insanı məhvə aparan həyat tərzidir, başa bələlər gətirən yaşayış prinsipidir.

Xristian dünyasında elə din xadimləri var ki, başa düşürlər, bu yol bəşəriyyəti hara aparır? Onlar bu cür dirnaqarası qəhrəmanlara qarşı çıxır, heyif ki, bu gün onların sayı azdır, Allah eləsin, sabah onların sayı çoxalsın. Hansısa bir ağıllı adamın fikridir: “Allah olmasayı belə, onu uydurmaq lazımlı olacaq idi”, çünkü Allahsız dünya harmoniyasız qalar və məhvə gedər. Siz bir yadınızı salın SSRİ-ni, 70 ildən artıq davam gətirmədi, çökdü... Bütün bu yuxarıda yazdıqlarına rəğmən mən heç də terroru törədənlərə haqq qazandırmırıam, sadəcə, demək istəyirəm ki, heç nə elə-belə baş vermir, yer də tərpəniib minlərlə insanı qıranda, bilin ki, yeraltı qatlarda baş verən təkanlarla əlaqədardır.

Şübhəsiz ki, bütün terror təşkilatlar yer üzündən silinməlidir, əgər bunu böyük dövlətlər istəyirsə... hər insan həyatı müqəddəsdir, elə bizim peyğəmbərimiz bir insanın öldürülməsi bütün bəşərin öldürülməsi kimi başa düşülməlidir deyib. Heç kimə icazə verilmir ki, bir başqasının həyatına son qoysun, amma dirləri təhqir etmək, onları gülüş obyektinə çevirmək yolverilməzdir. Kim sənə məcbur edir ki, hansısa dinə inan, inanmırısan inanma, amma başqalarının hissiyyatına xələl gətirəcək inanclara da pis gözlə baxma! Bu heç də nə yüksək səviyyədən, nə də yüksək savaddan xəbər verir. Məncə, hər ölkədə dirləri mühafizə edən qanunlar olmalıdır və dövlət başçıları fikirləşməlidirlər ki, provokatorдан qəhrəman çıxmaz. Belə qəhrəmanlar nəinki özlərini, hətta bütün dünyani ağlaşıgmaz faciələrə gətirib çıxararlar. Bəsdirin, insanların min ilə gedib çıxan inancına pis gözlə baxmayın. Gəlin bir-birimizin həyatını zəhərə döndərməyək, bizim başqa bir planetə gedəsi yerimiz yoxdur, hamımız yer kürasının övladları yiq, dinindən, dilindən, irqindən asılı olmayıaraq gəlin bir-birimizə mərifətlə yanaşaq. Ey Allaha inanan və inanmayanlar, hamımız bir ömür yaşayırıq, qısa bir ömür, vücadumuz da elədir ki, çox vaxt bu olanlara dözmür, gəlin can deyib, can eşidək.

12.01.2015

MANATA GİZLİ MƏKTUB

Deyirəm ki, vallahi-billahi bu dünyada inanmaqdan pis şey yoxdur. Kiməsə, nəyəsə ürəkdən inanasan, sonra o sənin inamını qəfildən vura yerə... Bütün ümidlərini itirəsən bir anın içində! Necə ki, MANAT, sən bizim ümidləri bir gecənin içində atdın ayaqlar altına. Cənab manat, mən biz deyəndə kasib-kusub təbəqəni nəzərdə tuturam. Elə o kasib-kusubdan biri də mən özüməm. İnanıb sənə bir-iki manat dala atmışdım yaman günüm üçün... bir də eşitdim ki, kəlləni qoymusan yerə. Mən onda xəbər tutdum ki, artıq gec idi, başına gələnlərdən tez hali olanlar, necə deyərlər, başının çarəsini qılımışdı. Manat hüzuruna ərz edim ki, verdiyin faizə aldanıb elə kasib-kusub da sənin qapını döyürdü. Yoxsa varlinin, imkanlinin nə dərdinə qalıb ki, səninlə para bölüşsün? Etiraf edək ki, imkanlı adamların içində də sənin pulundan yararlananlar var idi.

Sənin varlığından istifadə edən imkanlı adamlar hansı ki, kimlər üçün dal qapıları açıqdı, vaxtında xəbər də tutdular, vaxtında da, manat, səni dollara dəyişdilər, deməli, varlıların üçdən biri daha da varlı, ala-babat yaşayanların isə üçdən biri kasib oldu. Ona görə də bizim sevimli Milli Məclisdə deyirlər ki, heç kəsə ziyan olmayıb, onsuz da camaat pulu dollarla banklarda saxlayır, onların sözündən belə çıxır ki, xalq deyəndə ancaq özlərini nəzərdə tuturlar. Bəs biz kimik, manat? Dünyada hər milli valyuta dollara bağlıdır, istədi-istəmədi, hər ölkədə milli valyuta dollarla hesablanır. İqtisadiyyatı əmrlə, göstərişlə idarə etmək olmaz, köhnə qiymətləri müvəqqəti 3-4 ay saxlamaq olar, sonra otuz dörd faiz inflasiya özünü göstərəcək. Bu mənim fikirlərimdir, fikirlərim düz, ya da yanlış olacaq, bunu bir neçə ay ərzində bilərik, manat.

Deyirlər ki, sən saydığını say, gör fələk nə sayır. Vallah, bütün ümidi mi qırandan sonra daha sənə inamım-zadm qalmadı. Zad demişkən, elə bizim Milli Məclisdə də sevimli millət vəkillərinin bəziləri deyirdi ki, sən onlara heç ziyan-filan vurmamışın, çünkü onlar onsuz da pullarını dollarla qoyublar banklara...

Mən sənin qarşında tam etiraf edim ki, manat, sənin varlığın pula pul deməyənlərə yox, pulu gündüz çırqaqla axtaranlara lazım idi. Sən gör nə etdin, manat? Elə bir işin var idi, biz yetim-yesirə vaxtında xəbərdarlıq edərdin də, manat. Axı biz də sənə azından-çoxundan saygı göstərirdik! Varlini onsuz da sən maraqlandırmırsan, manat. Sən çarəsizlərin arxasında

dayanmışdin, axı. Birdən-birə nə oldu sənə? Xahiş edirəm cidanı çuvalda gizlətmə, etiraf et ki, qarşımızda günahkarsan. Bir xeyli mənim kimi ac-yalavaclar səndən incik düşüb. Sən ümidiinizin üstündən ağır çəkili maşınla keçdin. Bir gecənin içində 34 faiz bizi çırpdırın yerə, bizi yerə çırpına qədər, görəsən, min ölçüb-bir biçmişdinmi, manat? Yoxsa sən bir gecənin içində bu nə hoqqadı çıxarddın, manat? Özün söylə, biz indi sənə necə bel bağlayaq, manat?! Bir az insaflı ola bilməzdinmi? Yəni demək istəyirəm ki, sən bu işi bir ilə edə bilərdin, amma heç fikirləşmədən bir gecəyə etdin. Sənə afərinmi, ya nifrinmi deyim, manat? Sən bizi yarı yolda tənha buraxdırın. İndi bilirəm mənə deyəcəksən ki, bu işi mən yox, ətrafimdakı ikiayaqlı bəndələr edib. Mənim vallah, manat, o dediyin ikiayaqlı bəndələrə gücüm çatmir, aqillər demiş, vuran əl olmayanda dil işə düşər. İndi məndə zəif cinsin nümayəndəsi olduğum üçün manat əlimi yox, diliyi işə salım sənin hüzuruna öz tənələrimi yetirirəm. İndi mənə bir şey maraqlıdır, manat, qırdığın inamları necə geri qaytaracaqsan? Axı deyirlər ki, ullaq ullaqlığıyla yixildiği arxdan bir daha keçməz. İndi bizlərə, yəni pulu gündüz çiraqla axtaranlara etdiyin bidada görə sənin şəninə nə düşür, görəsən, manat? Kəsəsi, manat, sən bizimlə çox aldadıcı, çirkin oyun oynadın, bir-iki qəpiklik faizinlə bizi yamanca yoldan çıxarddın. Sonra isə gecəylə həm verdiyin faizləri, həm də qəpik-qəpik yiğidiğimiz ölü-diri pulumuzun da bir hissəsini əlimizdən üsulluca aldın. Afərin sənə, manat, sənin bu sevginə, bu ülfətinə, bu məhəbbətinə!

Bilirəm, indi mənə deyəcəksən ki, inflayasiyadır, bir dön ətrafindakı qonşu dövlətlərə nəzər yetir, gör nə gündədirler. Əgər mənə belə sual verəcəksənsə, mən sənin sualını cavablandırıb, əvvəla, biz qonşu ölkələrin əhalisi kimi elə də çox deyilik, bu çox əhalisi olmayan ölkənin neft gəlirləri var idi, manat, birdən-birə nə oldu ki, sən o gəlirlərdən dar gününə atmadın? Heç bizləri fikirləşmədinmi, manat? Əlqərəz, bizim sənə inamımızın təqsirinin bir ucu da elə özümüzə bağlıdır. Keçən əsrin axırında banklarda olən paralarımızın aqibəti bizə qəpik-quruşla qayıtdı, manat. Biz bundan heç nəticə çıxartmadıq. Deyirlər ki, başına gələn başmaqçı olar. Biz isə başımıza gələnlərdən nəinki başmaqçı, heç pinəçi də olmadıq.

Sonda sənə deyəcəyim odur ki, manat, bu gizli məktubumu oxuyub qəlbini sixma. Heç bizdən utanma, çəkinmə. Bizlər onsuz da hər əzaba öyrəşmiş canlarıq. Necə deyərlər, islanmışın yağışdan nə qorxusu? Sən sağ, biz salamat, manat. Başını aşağı salma, dik tut bir, gecədə cibindən pul

çəkdiyin bəndələrin gözlərinin içində bax, əgər baxmış olsan göz yaşında batarsan manat, bax o batacağın gündən bizi yox, özünü qorū... Axı sən bizim milli valyutamızsan, paramızsan, ciyərparəmizsən. Sən bizi sevməsən də biz səni sevirik... Sağ ol, salamat qal. Sənə yazdığını bu gizli məktuba görə qınama məni, qınama məni...

14.03.2015

ƏDƏBİYYAT YALAN SEVMİR

Taleyini qələmə bağlamaq, özünü qələm əhlinin əhatəsində görmək içdən gəlməlidir. Necə deyərlər, bu bir mənəvi tələbat olmalıdır. Yəni sən yazmasan, yaşaya bilməzsən. Yazmaq həyatı qida kimi səni çuqlamalıdır. Yazdığını bədii parçaların içində “baş üstə, bəli” düşüncəsi olmamalıdır. Yaradıcı adam tam azad olmalı, öz ruhuna köklənməlidir. Onda ortaya nə isə çıxartmaq olar. Tarix boyu şahların, hökmardarların hökm etdiyi zamanlar olub və bu gün də var. Tarix çox vaxt başıpozuq hökmardarların ucbatından saxtalaşdırılır, həqiqətin üzünə çirkab atılır, həqiqət bir boğçaya bükülüb, hansısa taxçada gizlədirilir.

Əsl ədəbiyyat adamı, qələm əhli tarixin qoruyucusuna çevirilir. Yaşadığı dövrdə gizlədilmiş həqiqətlər bədii əsərlərdə, istər nəzm olsun, istər nəşr, istər publisistikada öz əksini tapır. Şairlərin, yazıçıların yazılarında dövrün mühiti hiss olunmalıdır. Sonradan zaman keçir, o hökmardarlar əməlləri ilə birlikdə tarix səhifəsinə köcdükdən sonra, əsl qələm əhlinin yazdıqlarında yaşıananların eks etdirdiyi bədii məhsullar kara gəlir. Tarixin yenidən yazılışında öz bəhrəsini verir. Yalana köklənən ədəbiyyat və onun daşıyıcıları saxtalaşdırılmış tarix kimi kitab hücrələrində əbədi toz basır. Bəlkə də yaşadığı dönəm kəsiyində o bir çox ödüllərə, təriflərə, titullara sahib olsun, amma özü dünyasını dəyişən kimi yazdıqları da dünyasını dəyişəcək.

Keçən əsrin 90-cı illərində Lev Qumilyovun tarix barədə yazdıqları əl-əl gəzirdi, oturub onun yazdıqlarıyla tanış olandan sonra görürsən ki, Sovet İmperiyasının sıfarişi ilə yazılıb və Rus İmperiyasının təcavüzünə bəraət qazandırır, onun nəzəriyyəsilə ruslar hələ 300 il təcavüzkar (passionar) xalq olacaq və dünyani hələ 300 il qorxu içində saxlayacaq. O öz yazdıqları ilə nəinki bizə, bütün türklərə kifayət qədər çirkablar atıb, əsasən də Azərbaycana... Özü bilərəkdən, ya bilməyərəkdən saxta rus erməni tarixçilərinin düşüncələrinin qurbanına çevrilib.

Keçən əsrдə ədəbiyyatda yazarlar arasında kifayət qədər quruluşu öyən, onun varlığına mədhələr söyləyənlər, vaxtlarını boşuna sərf etdilər, sağlıqlarında quruluşdan bəhrələndilər, amma onların yazdıqlarının çoxusu indi nə ədəbi məhsullar kimi dəyərli, nə də insan mütaləsi üçün yararlıdır. Yalnız o dönəmi işıqlandırmaq üçün tədqiqatçılar lazımlı olar.

Bu yaxınlarda saytların birindən oxudum ki, Büyük Atatürkü əlinə silah götürüb, Vətəni xilas etməyə ruhlandıran dahi Hüseyin Cavidin “İblis” dramı olub. Hüseyin Cavid cismən sağlığında çox dəhşətlərə, haqsızlıqlara, imansızlıqlara düşcar oldu. Ailəsi faciələrə atıldı, özü Sibirin soyuq buzlarında məhv edildi. Etiraf edək ki, ədəbi məhsullardan başı çıxan bir kimsə taparsınızmı Hüseyin Cavid sevməsin?! O bu gün aydınların, ziyalılarının, səviyyəli oxucuların qürur mənbəyi idir.

Ədəbi yaradıcı məhsullara baş vuranda görürsən ki, bir çox qələm əhli kökündən sapmayı özünə həyat amalı seçib. Bədii məhsulların içində şounu andıran məqamlar bəzən adamı özündən çıxarırlar. Keçmişinə dodaq büzmək, ədəbi ənənələrə arxa çevirmək, şeri, şeriyəti söz yiğini etmək, sanki ali bir məqsədə çevrililib. Gənclik – gözəllik, enerji, yaradıcılığın vulkan təki püskürməsi, güc-qüvvət, sağlamlıq deməkdir. Yaradıcı gənclik bu imkanları kökünə-soyuna bağlılıq, təmənnasız yaradıcılıq fəvqündə qurmalıdır. O heç kəsdən yaratdığına ödül gözləməməlidir, yaradılan bədii məhsul ürək yanğısı ilə, təbii mənəvi tələbatla yazılmalıdır. Azad yaradıcılığa görə, insan özünə gündəlik yaşamı üçün başqa peşə seçməlidir. Ədəbiyyat adamının gizli könül hücrəsi olmalıdır, orda yalan, böhtan, yaltaqlıq, ikiüzlülük, kimlərəsə yarınmaq, mənəvi dünyani aşağılamaq olmamalıdır.

Keçən əsrin əvvəllərində haqsız böhtan və qırğınlara məruz qalan ədiblərin həyatına və yazdıqlarına diqqət kəsildikdə görürsən ki, yaşadıqları zaman kəsiyinin ab-havasını öz qələm məhsullarında əks etdirən bu insanlar ədəbiyyatımızın baş əyəsi, fəxarətlə yad ediləsi şəxsiyyətləri olublar.

Bu gün ədəbiyyatımızı bölgələrə parçalayanlar, bölgə psixologiyasından qurtulmayanlar, bir-birinin yazdıqlarına xor baxanlar yaradıcı gəncliyə könül verməlidirlər. Onları xoş məramları ilə, canıyananlıqlarıyla qəlblərini isitməlidirlər. Yaradıcı gəncliyin yaşlı ədəbi nəslin deyəcəyi xoş sözə, iltifata, düz ciğira, düz yola ehtiyacı var. Biz bunu anlamalı və onlara qayğı ilə yanaşmalıyıq. “Burda mənəm, Bağdadda kor xəlifə” deyib gənc nəsil tərəfindən yazılın ədəbi məhsullara dodaq büzmək olmaz. Onlar bizim sabahımızdı, hər bir sabah isə qoyunda yuva salduğumuz Vətənin varlığından keçir.

Yaxın keçmişimizdə Qarabağ haqqında yazılan bədii məhsullar barədə yerli qarabağlı yazarlardan eşidirdim ki, bu dəhşətlər bizə aiddir, biz bunları qələmə almalıyıq, digər bölgələrdən olan yaradıcı insanlar bunları bizim kimi yazılarında eks etdirə bilməz. Bu çox gülməli və ürəkağıridıcı fikirdir. Dəyərli qələm əhli, rica edirəm, vətəni bölgələrə bölməyək, onsuz da Azərbaycandan bölünə-bölünə heç nə qalmayıb. Bizim bütün bölgə mərkəzlərimizdə Şəhidlər Xiyabanları var, bu Xiyabanlarda yatanlar, orda azgın düşmənin fəğan etdiyi ana məmləkətimizdə üzünü torpağa sürtüb Vətən uğrunda can verdi, o dərd hamımızın dərdidir, keçən əsrin 90-cı illəri bizim cavanlığımıza düşdü, bizim gəncliyimiz acı hönkürtlərlə, göz yaşları ilə keçdi, indi də içimizdə bu ağır kədəri daşıyıraq, o dövrün gəncləri bu gün hamı əsəbi, hamı xəstədir. Qarabağda baş verənlər Güneyli-Quzeyli bütöv Azərbaycanın yarasıdır, bu yaranı sağaltmasaq hələ çox qanlar axacaq.

Möhtərəm ədəbiyyat adamları, gəlin ədəbiyyatımızı ədəbi məhsullarda baş alıb gedən yalanlardan xilas edək, gəlin ruhumuzun təmizliyinə diqqət edək, axı ruhun ağrısı vicedan ağrısı deməkdir, o insanı ölenədək rahat buraxmir, hələ deyilənlərə inansaq, o dünyada da cəzası var. Yazımı burdaca bitirmək istərəm, dəyərli oxucular, həm ürəyi həyat eşqilə qaynayan ədəbi gəncliyə, həm də yaşlı yazar nəslə cansağlığı diləyilə, türk qardaşlarımız demişkən, xoşca qalın!

25.03.2015

XRİSTİAN OCAĞI

Səmavi dinlər dünyaya gələndən, cahanda kütləvi insan qırğılarının sayı artdı. Müsəlmanlara qarşı törədilən Xaç yürüşlərində qan su yerinə axdi. Dünya dinlərdən nə qazandı, ölüm, qan, qırğın, dini düşməncilik. Elm inkişaf etdi, insan aqlının əxz etdiyi kəşflər dünyani heyran qoydu. Qərb dini dövlətçilikdən məhrum edib kilsəyə yerləşdirdi, amma içində öz dinində olmayanlara kin bəslədi, bu kin, bu ayrı-seçkilik bu gün də davam edir. Öz dinindən olmayanlara yuxarıdan aşağı baxan, dodaq bütən aşağı irq hesab edən Qərb bilmirəm hansı demokratiyadan, insan azadlığından, demokratik dəyərlərdən bəhs edir?

Roma Papasının, Avropa Birliyinin Türkiyəyə qarşı utancverici qərarı yuxarıda qeyd etdiklərimə bariz nümunədir. Birinci Dünya savaşında demək olar ki, qərb ölkələri Osmanlıni çökdürmək üçün savaşa atıldılar,

bu zaman Osmanlı dövlətinin vətəndaşları sayılan ermənilər Rusyanın dəstəyilə silahlanaraq, qoynunda yaşıdlıları vətənlərinə xain çıxdılar. Osmanlı dövlətinə arxadan xaincəsinə zərbə vurdular, minlərlə türk kəndləri yandırıldı, kütləvi şəkildə qoca, körpə, uşaq, qadın qətlə yetirildi, quyulara dolduruldu, sonra onlar bu qırğınları Güney Azərbaycanında, Quzey Azərbaycanında davam etdirdilər. O zaman Osmanlı ön cəbhədə ölüm-dirim savaşında idi, ermənilər isə xaincəsinə yüz illərlə suyunu dadıb, çörəyinə ortaqlı olmuş Türk millətinin kürəyinə bıçaq sapladı. Bəs görəsən, Osmanlı dövləti nə etməli idi? Ermənilərin başınımı tumarlamalı idi törətdikləri qətlialmlara görə? Arxada viran qoyduqları kəndlərə görə... 1915-ci il olaylarını istər Avropa Birliyi, istərsə də Roma Papası bizlərdən də yaxşı bilir. Məgər Avropa Birliyi bilmirmi, ermənilər yaxın keçmişimizdə Qarabağda hansı dəhşətləri törədiblər? Viran etdikləri Qarabağda məhv olmuş Xocalının fəryadına göz yuman Qərb bu gün bizə hansı demokratik dəyərləri diktə edir? İşgal altında olan Qarabağ torpağından didərgin düşmüş insanların fəryadına Avropa niyə susur? Ona görə ki, biz müsəlmaniq, bizim günahımız müsəlman olmağımızdadır, xristian qan da tökə bilər, torpaqları da işğal edə bilər, milyonlarla insannın haqqını tapdalaşa bilər, ona heç bir söz deyilə bilməz, çünkü xristiandır! Mən şəxsən öz adımdan deyirəm ki, bu gün Qərbin etdikləri adamı bu qənaətə gəlməyə vadər edir. Görəsən, dini ibadət ocaqlarında İsa Həzrətlərinə iman gətirən, onun şərəfinə misilsiz ayinlər icra edən xristianlar heç düşünürlərmi, onların bu haqsız əməlləri Allah saydıqları, saygı duyduqları müqəddəs varlığa necə təsir edir, onlar öz çirkin əməllərilə Həzrəti İsanı yenidən çarmixa çəkmirlərmi? Onun ruhunu incitmirlərmi? Heç bir dəfə olsa da bu barədə düşünüblərmi? Axi bizim bir insan olaraq dərk etdiyimizə görə Allah öz bəndələrinə eyni gözlə baxır, istəyirsən hansı dində olursan ol, deyilənlərə inansaq o dünyada insanın yaxşı-pis əməlləri sorğu-sual olunacaq.

Bir neçə gündə baş verən olaylardan belə nəticəyə gəlmək olar ki, Qərb üçün xristian dünyası və onun insanları var.

XXI əsr texnika, mədəniyyət, inkişaf, super güclərin uğurları əsridir. Güman edirdik ki, daha dünyada qandondurucu dəhşətli müharibələr olmaz, insanlar mədəniləşmiş, axı insan insanı niyə öldürsün? Dünya belədir ki, hamimizə torpaq da, su da, yemək də çatar. Təəssüflər olsun ki, bu belə deyil, günahsız insanların qanını tökməkdən həzz alan cəlladlar hələ də

dünyada hökmranlıq edir. Əgər keçən əsrin birinci yarısında Avropada yəhudilərə, türklərə qarşı kütləvi soyqırım törədilmişdisə, keçən əsrin sonunda yenidən Xocalıda bütünlükdə Qarabağda türklərə, müsəlmanlara qarşı soyqırım törədildi. Balkanlarda müsəlmanların başına gətirilən müsibətlər, soyqırımlar, bu gün də o soyqırımları davam edir, İraqda, Yəməndə, Misirdə, Suriyada, Əfqanistanda, Liviyyada, Azərbaycanda!

Bu gün Türkiyə Suriyada törədilən dəhşətlərdən baş götürüb qaçan yüz minlərlə qaçqına qucaq açıb, onların suyunu, çörəyini verir, tədrisini həyata keçirir. Belə bir xeyirxah missiya ilə məşğul olan bir dövləti soyqırımı ilə suçlamaq, ən azı Allahsızlıqdır, din adı altında Allahın özünü ələ salmaqdı!

Bu gün demokratiya adı altında cəmiyyətlərə, insanlığa, kişiliyə zidd olan xəstə təfəkkürlü fərdlərin əməllərinə haqq qazandırmaq, onların haqlarını müdafiə etmək Qərbdə adət halını alıb, belə olmasaydı kişini kişi ilə, qadını qadın ilə evləndirib, hələ onlara uşaq da icad etmək savab sayılmazdı. Hələ qədimlərdən belə utancverici əməllər, cəmiyyətə təlqin olunmazdı, əksinə, belələri qinanıldı, xəstə insanlar kimi dəyər verilərdi. Belələrinin həyatını önə çıxarıb, insanların beynini zəhərləmək insan haqları sayılırmış, amma bu gün İraqda, Suriyada, Yəməndə, Azərbaycanın işgal altında olan ərazilərdən baş verənlər insan haqları sayılırmış. Bütün bunların bir səbəbi var, çünkü bu ölkələrdə yaşayan insanların çoxu xristian inanchı yox, müsəlman inançıdır, deməli, bizim günahımız müsəlman olmağımızdadır.

Biz vəhşi xalq deyilik, baxmayaraq ki, erməni ilə müharibə aparmaq məcburiyyətindəyik, 30-40 min erməninin ad-soyadını dəyişdirib öz qoynumuzda bəsləyirik, onlar bizim aramızdadı, biz onları tanıyırıq, amma susuruq, çünkü bizim xislətimizdə vəhşilik yoxdu. Hələ mən Azərbaycanda kütləvi şəkildə türklərə soyqırımı edən ermənilərin utanmadan Türkiyəyə axın etməsini demirəm. Ey insan haqları deyib bütün günü hay-haray salan Avropa, məgər sən bunları bilmirsənmi? Bilirsən, amma susursan. Belə olan halda sən İsa Həzrətlərinə də xain çıxırsan, çünkü heç bir dində haqqı, ədaləti tapdalam-aq yoxdu, sadəcə, dini kitablardan siyasetdə silah kimi istifadə edən bəndələr nə öz vicdanları, nə də Allah qarşısında cavab verə bilməyəcəklər.

Bir neçə kəlmə də Qərbə aşiq olub, öz keçmişinə, bugününə, dövlət-ciliyinə, vətəninə arxa çevirən xarici ölkələrdən ciblərinə dollar axan həmvətənlərimə deyəcəyim var. Əzizlərim, candaşlarım, soydaşlarım, qan qardaşlarım, bura VƏTƏNDİR, başbələhli, min bir yerə parçalanmış

VƏTƏN! Bizim Qarabağ boyda sinə dağımız var, bizim Xocalı yaramız var, VƏTƏN adı gələndə biz bütün umu-küsülləri, inciklikləri unutmamışq, Azərbaycanımızın sabahı naminə! Allah Türk millətini qorusun, ona arxa olan bütün dindəşlərini qorusun. Dünya bizi eşitməkçün biz güclü olmamışq, bir olmamışq, nicat yolumuz birliyimizdədir, əks təqdirdə bizi təkləyib dənləyəcəklər...

Deyəcəklərim bu qədər, sağ olun, salamat qalın...

16.04.2015

ŞƏRƏ ƏYİLƏNLƏRİMİZ

Uşaq vaxtlarından rəhmətlik nənəmdən belə bir deyim eşitmışdım, bala, rusun çörəyi dizinin üstündədi, onlara bel bağlamaq olmaz, yoldaşlıq et, amma ehtiyatını da əlindən vermə. Oktyabr ayından bu yana dəfələrlə Türkiyə hava sərhədini pozan rus qırıcıları, nəhayət ki, öz layiqli cəzasını aldı. Türkiyə hava sərhədini pozan rus bombardmançı qırıcısını türk şahinləri vurdu. Gəlin görək bu xoşagelməz xəbərə bizim bəzilərimiz necə yozum verdik?

Deyirlər ki, mərdi qova-qova namərd edərlər. Bizim ölkədə yaşayan bir çox insanlarımız əsarət altında yaşayandan üzü bəri öz şirin canlarını, mallarını, paralarını, arvad-uşaqlarını məkrli düşməndən qorumaq üçün namərd olmağa öyrəşiblər. Bu namərdlik onların içlərində o qədər vüsət alıb ki, çox vaxt öz doğmalarını belə şəxsi mənfeətləri üçün düşmənə satmaqdan çəkinməyiblər. Bu gün bizim ölkəmiz başbələli Quzey Azərbaycanı qismən azadlığın bəhrəsini görməkdədir. Ona görə Quzey Azərbaycanı deyirəm ki, bizim ölkənin adı Quzey Azərbaycan olmalıdır, çünki biz Azərbaycan adını daşımaqla çoxmilyonlu Güney Azərbaycanının varlığını kölgə altında qoymuşuq. Əlqərəz, keçək əsas mətləbə.

Türkiyə öz varını, varlığını, özgürlüyünü qorumağı bacaran və bunu bütün dünyaya sübut edən qüdrətli, şərafətli, ləyaqətli bir dövlətdi. O öz qeyrətli insanları ilə Vətən torpağını qorumağa qadir olan ölkədir. Onun varlığı, istiqlalı, kökü-soyu ilə qürur hissi keçirən milyonlarla türk kökənli insanlarımız var. Türkiyə bu gün nə etməlidir? Bayır-bucaq türkmənlərinin acısına seyrəcimi qalmalıdır? Hansı ki, bu diyar düz onun qulağının dibindədir. İnsanları vəhşət içində hər şeyini itiriblər, Suriyada, İraqda bu

gün vəhşət yaşanır. Özünü insan hesab edən hər bir kəs dilindən, dinindən asılı olmayaraq o bölgənin falakətinə ürək ağrısı keçirməlidir.

Əslində tam səmimiyyətimlə deyirəm, mənim rus xalqına yazığım gəlir, vaxtilə Rusyanın meşə bataqlıqlarında yaşayan bu xalq ömürləri boyu müharibələrin cəngində olublar. Bu müharibələri onlara başda oturub bütün dünyaya meydan oxuyan, bütün millətləri özlərindən aşağı sayan hakimiyyət alverçiləri yaşadı.

Rus padşahları dünyadan yardımını zəbt edib millətləri acliq, səfalət, qorxu, qul qismində saxlayırdı, bu gün Vladimir Putin kimi müstəbidin əlində həmin xalqların bir çoxu hələ də əsirdi, Rusyanın bugünkü məqsədi Rus İmperiyasını bərpa etmək, azadlığı dadmış 14 respublikanı öz tərkibinə salmaq və dünyaya meydan oxumaq. Bizim qulbeçələrimiz də o günü səbirsizliklə gözləyir. V.Putin Rus xalqına bu gün nə bəxş edib? Faşist keçəlbaşları... Sənə oxşamayanları harada gördün olduğur, məhv et...

Rus işgalçları 5000 km yol qət edib gəlib bizim evimizin içində qan-qırığın tövədirler. Erməni kimi milliyyəti qaranlıq olan qövmü üstümüzə salıblar. İki əsr bizə dəhşət yaşadırlar. Bu gün də bu dəhşət bitmir. Torpaqlarımızda erməni dövləti yaradıblar, ikinci bir erməni dövlətinin yaranmasına səy göstərirlər. Qarabağ əlimizdən gedib, biz yağıya atəşkəs elan etdik, zaman keçib gedir, o illərin şahidləri bir-bir dünyasını dəyişir, biz isə hələ də susuruq, gözləyirik ki, işgalçı Rusiya bizə torpaqlarımızı qaytarmaqdə yardımçı olacaq! Axı bu torpaqları bizdən elə rus hərbçiləri alıb ermənilərə verməyibmi? Niyə biz həqiqəti dünyaya car çəkməkdən qorxurraq! Bir atalar məsəlini dəyərli oxucuların diqqətinə yetirmək istəyirəm: "Qorxan gözə çöp düşər..." Bizim gözümüzə çöp düşüb, iki əsrdən çıxdur ki, o çöpü gözümüzdən çıxara bilmirik.

Biz qorxa-qorxa hər şeyimizi itirmişik, torpaqlarımızı, qürurumuzu, döyüşkənliyimizi. Varlığımızı da yavaş-yavaş itirmək üzrəyik.

Bir baxın Türkiyə öz kimliyini dünyaya sübut edir, biz burda tir-tir əsirik, başlayıraq kökü-soyu bizimlə bir olan qan qardaşlarımıza öyünd-nəsihət verməyə... Ay siz düz etmədiz, qoy sərhədini pozsunlar, bir sözlə, cəhd edirik ki, özümüzdə əskidən nə varsa Türkiyə türklərinin beyninə yeritməyə, onlara öyünd-nəsihət verməyə, fikrimizcə, keçəl tük bitirə bilsəydi, birinci öz başının çarəsini qlardı.

Hələ yaxın bir vaxtda deyirdik ki, biz bir millət, iki dövlətik və buna əl çalırdıq. Bəs bu gün nə baş verir? Bu hadisəyə ölkəmizdən heç rəsmi

münasibətdə də yoxdur. Məzħəbi əlində bayraq edib türk millətinin arasına girmək istəyən bəzi üzdən iraq dindarlar da ismarişimiz var. Millət, soykök, varlıq, Vətən olan yerdə heç bir din, heç bir din içində məzħəblər bizim kimliyimizə kölgə sala bilməz.

Sözümüzün canı budur ki, ay bizim bigiburma kişilərimiz, dövlətlər arasında hər şey iqtisadi əlaqlərlə bitmir, ayrı-ayrı fəndlər kimi dövlətlərin də mənlik məsəlesi var... Türkiyə əskidən üzü bəri heç zaman öz mənliyini dövlət olaraq aşağılamağa yol verməyib, bu gün də yol vermir.

Sizlərdən ricamız budur ki, qoyun papaqlarınızı qabağınıza özümüzün düşdüyümüz durum barədə dərin-dərin fikirləşin... Vaxt gələcək ki, əgər belə getsə sizin o yiğdiğiniz var-sərvət də dadınıza yetməyəcək. Beyinlərinizin təzələnməsinin qeydinə qalın, artıq sizin köhnə havaya oynadığınız dövrlər keçib.

Axırda sizlərə içimizi didib-tökən fikrimizi ünvanlamaq istərdik, sizin indiki düşüncənizlə bizlər nə qədər məsafə qət edə bilərik və hara gedirik?!

26.10.2015

GÜNDƏM XƏSTƏLİYİNƏ TUTULANLAR

Axır zamanlar məndə belə fikir yaranıb, təhsildə davamiyyəti zəif olan, kifayət qədər məktəbdə öyrədilən fənlərdən baş çıxarmayan insanların bir çoxu qələm əhli, ya da müğənni olur. Mənim indiki yazacağım mövzuda qətiyyən müğənnilərlə işim yoxdu. Bu mövzu ilə qoy musiqi sahəsində çalışan, ömrünü-gününü o işə sərf edən adamlar məşğul olsun. Mənim özümün də içində olduğum mühit axır zamanlar daha çox narahat etməyə və həyəcanlandırmaya başlayıb. Necə deyərlər, hərə əlinə bir qələm götürüb, bir-iki hekayə, ya şeir yazandan sonra çevrilir şirə, az qalır ətrafindakıları dağım-dağım etməyə, hətta nəinki ətrafdakıları, bir neçə əsr bundan qabaq dünyasını dəyişib haqq aləminə qovuşmuş insanlarımıza qarşı zəif inkışaf etmiş beyinlərinə nə düşdü sözə çevirib indi internetdə geninə-boluna var-gəl edən saytlarda çirkab atmağa, hay-həşir salmağa... Guya bunlar ədəbiyyatımızda inqilab etmiş dahilərdi. Bunların işığı elə aləmə düşüb ki, günəş bunların yanında yalan olub. Bunlar olan yerdə klassiklərimiz Füzuli, Nəsimi, Xətai kimdi? Onlar eşqdən, güldən, bülbüldən yazıblar, bu üzdəniraq dahilərsə ədəbiyyatımızda tapıntılardı.

Adama deyərlər, ay özünü yazar sayan bu tip bədbəxtlər, Füzuli, Nəsimi, Xətai harda, siz harda? Füzuli çoxdan sizin kimiləri həm öz dövründə, həm də sonrakı dövrlərdə öz nəhəng söz kəhkəşanı ilə özünün də dediyi kimi (“Mən qoparıb atmışam min dağı bir dırnaq ilə”) bir dırnağı ilə qoparıb atıb. Siz onun-bunun qeybətinini qırmaqdansa başınızı salın aşağı ağıl qazanınızda nə isə varsa bişirin, sonra ortaya qoyun. Xarici yazarların yazdıqlarının orasını-burasını düzəldib, özünükülləşdirib, surətini çıxarmayın. Siz xarici yazarlar kimi yazmaqla nə alman, nə ingilis, nə də digər millət olacaqsız. İnanın ki, bu çox gülünc görünür. Xarici oxuculara da hər millətin adət-ənənəsi, mədəniyyəti, yaşam tərzi, həyata baxışı maraqlıdır. Saqqal-bığınızın görkəmini dəyişib, xarici yazarlar sağa cəh-cəh vurmağınız gülünc görünür, bu həm də sizin kimi cikkildəyən qadın yazarlara da aiddir. Necə deyərlər, bağ'a qınından çıxıb qınıni bəyənmir. Mən başa düşə bilmirəm, siz hansı ailələrdən çıxdız, sizin çıxdığınız ailələrdə hansı qeyri-adiliyi yaşadıız ki, Azərbaycanın həm çörəyi, həm suyu, insanların yaratdıqları sizə zəhər dadi verir. Siz körpə ikən beiyiniz başında analarınız layla demədimi? İçinizi kök-soy sevgisilə doldurmadımı? Hardan, nədən qaynaqlanır sizdə kökə, soya nifrət? Axı siz keçmişdə və bu gün bədii yaradıcılıqla məşğul olmuş insanlarımızdan nə istəyirsiz? Bununla nəyə nail olmaq istəyirsiz? Fikrimcə, fitri istədiyi olan kəs heç kəsin bostanına daş atmaz, öz ürək çırıntılarının səsini dinləyər, özünün bacardığı qədər yaradıcılığa nail olar. Nifrət heç zaman heç kəsi xoşbəxtliyə çatdırımayıb, xoş günlər nəsib etməyib. Nifrət insanı uçuruma aparır. Bədbəxtliyə düşçər edir. Siz sovet dövrünün yazarlarını daşlamaqla nəyi qazanırsız? Onlar heç olmasa, işgal dövründə dilimizi qorumağa nail olublar, siz o zamanlar doğulsayıdız necə və hansı dildə cəh-cəh vurardınız, Allah bilir...

Yaradıcı insanların kimliyi onun aldığı ödüllerin, hansı birliyin üzvü olmayıyla ölçülülmür. Sizin həsrətində olduğunuz “Nobel” mükafatı da çox vaxt siyasi meyarlara xidmət edir. Siz hansı etnik kökə sahib olmağınızı baxmayaraq, bu torpağın suyunu, çörəyini daddiniz, bu ölkədə boy-a-başa çatdınız, Avropanın hansı künçündəsə yuva qurmaq üçün öz kimliyinə xilaf çıxməq satqınlıqdan başqa bir şey deyildir. İnanın ki, satqını heç kəs sevmir, nə daxil, nə xaric!

Füzuli bəşəri sevgini ilahiləşdirdi, eşqi heçliyə endirənlərin düşün-cələrinə qarşı çıxdı, özü eşqin zirvəsini fəth etdi, axı sizlər bunu necə dərk edib, qavrayasınız, özünüz uçurumun dibindəsinizsə...

Sizlər kompüterin düymələrini basmaqla, bir-iki programları əzbərləməklə özünüüzü dahi sayırsınızsa, onda yazıqlar olsun bizim gələcəyimizə...

Dəqiq deyə bilmirəm, sizlər daxildən, ya xaricdən maliyyə dəstəyi alıb ortaya çıxmışınız, amma həqiqət budur ki, sizlər ədəbiyyat adamı yox, ədəbiyyata baş ağrısızı... Sizlər hansı ocaq, hansı qurum yaradırsız yaradın, bu əqidəylə heç bir uğur qazana bilməyəcəksiz. Halal uğur qazanmağın yolları istedaddan, ağır zəhmətdən, özünün üstündə çalışmaqdan, yaradıcılıqdan savayı digər peşəyə yiyələnməkdən keçir. Yəni sənin başqa peşədən gəlir mənbəyin olsun və heç kəsdən asılı olmayasan, özün öz sözünün sahibi olasan. Bütün bunlara sahiblik isə orta məktəbdə qazandığın biliklərdən boy göstərir.

Yoxsa səhərdən axşama qədər gününü çayxanalarda keçirib, özündən çox-çox ucalarda dayananların haqqında ağına-bozuna baxmadan ağızına gələni üydüb-tökəmək savadsız, məqsədsiz, amalsız adamların işidir. Sizlər hələ gəncsiniz, oxuyub hansısa sənətə yiyələnmək, sizlər üçün hələ gec deyil, əgər buna daxili gücünüz və savadınız çatırsa... Ədəbiyyat istedadlı adamları sevir, onlara ana təki isti qucağını açır. Adam ədəbiyyatda yaratdığı ocaqla, qurumla, aldığı ödüllərlə, tutduğu kürsüylə yox, nəyi yaradıbsa onunla qalır. Füzulilər, Nəsimilər, Xətailər, Seyid Əzimlər və digərləri öz yaratdıqlarıyla ədəbiyyatda öz dövrlərinin özəlliklərini əks etdirilər. Sizlər də öz dövrünüzün əyər-əskikliklərini yazıya almağa qadırsınızsa, buyurub öz sözünüzü deyə bilərsiz. Bir şərtlə ki, dünənimizi və bu günümüzü təhqir etməməklə.

Sizlərin tutduğu yol bugünkü gününü gündəmdə saxlamaq üçündür, sabah isə sizlər yaddaşlarda qalmayacaqsız. Ədəbiyyat lağlığı deyil, yaşadığımız həyatın aynasıdır, bu aynadan kim özünü necə görürsə, qələmi də gördüyüni yazar... Gənc yaşınızdan Tanrı xatırınə düşüncənizdə dərin şırımlar açmış bu mənfilikləri silin, milli düşüncənin, kökün-soyun əksinə getməyin. Əks halda bu da manqurtluğun bir növüdür. Manqurt isə nə doğulduğu ölkəyə, nə də bəşəriyyətə heç bir bəşəri dəyər verməyib.

Dağlar başını duman, sis alan təki ədəbiyyat aləmi də dumansız, sis-siz, yağmursuz olmur, bu yağmurun çamurları sizi batırmamaq üçün bir az dərrakənizi işə salın, nəyə qadir olduğunuzu ortaya qoyun. Bəsdirin, eninə-boyuna özünüzdən qat-qat yuxarıda olanları aşağıdan yuxarı daşladınız.

Bir həqiqəti dərk edin ki, daş yuxarıdan aşağıya atılanda yaxşı əks-səda verir, aşağıdan yuxarı atılan daşsa qayıdır adamın öz başına dəyə bilər.

Sizə deyəcəklərim bu qədər, istəyirsiz qəbul edin, istəyirsiz etməyin, bu sizin öz işinizdi. Bunu da unutmayın ki, boş keçən ömrün dəyərini heç nə ilə ödəmək mümkün deyil. Özünüüz qələm əhli sayırsınızsa, ona-buna çamur atmaqla yox, ciddi yaradıcılıqla məşğul olun. Deyəcəklərim bu qədər, vəssalam, şüttamam.

21.12.2015

MANATA İKİNCİ GİZLİ MƏKTUB

Əzizim manat, salam. Əgər yadındadırsa, mən sənə 14 mart 2015-ci ildə gizli məktub yazmışdım və həmin məktubda sənin bizim başımıza götirdiyin bu müsibətə görə öz etirazımı bildirmişdim, yəqin ki, unutqan deyilsən, yaddaşını işə salsañ yazdığını məktubumun sətirlərini xatırlayarsan. O vaxt sənə demişdim axı durub-durub özünü və bizi quyunun dibinə salma. İnsafın, mürüvvətin olsun, sən bir halal zəhmətlə yaşayan kasib zümrəni düşün. Əvvəlki dəyərində qala bilmirsənsə, bunu qəpik-qəpik et, camaatin belini qırma, boğazına çatı salma. Sən dolların qarşısında duruş gətirə bilməzsən, sünə vəziyyətdə dondurmasınlar səni, reallığı nəzərə al. Dollar hara, sən hara? Özünü hegemon dövlətin pulundan üstün tutma. Sən az bir zamanda müstəqillik tapmış bir ölkənin parasısan, özünü dağ başına qoyma. Mən sənə o vaxt yazmışdım ki, gözdə-qulaqda ol, səni növbəti dəyərdən düşmə (devalvasiya) gözləyir. Sən deyəsən o zaman mənim yazdığını məktubu qulaqardına vurdun, heç vecinə də almadın. Deyəsən sənə kasib camaatin hali, vəziyyəti çatmir. Sən onu bilirsənmi, millətin yarısından çoxu banklardan götürdükləri kreditlərdən asılıdırlar? Onlar bu kreditləri xəstələri, ölüleri, diriləri üçün götürübələr. Axı sənin düçər olduğun ikinci devalvasiya onların düşdüyü durumu daha da dəhşətli edib.

Əzizim manat, xəbərin varmı ki, ölkədə intiharların, yəni öz canına qəsd edənlərin, bir qarın çörək üçün törədilən cinayətlərin sayı artıb, sənin xəbərin varmı ki, bu ölkədə yaşayan insanlar bir-birilə pul üstündə üz-göz olur, hətta doğmalar arasında bir-birinə qarşı dəhşətli cinayətlər baş alıb gedir? Əzizim manat, hələ üstümüzə cuman xərçəngdən, infarktdan, şəkərdən sənə bəhs etmirəm. Sən bilirsənmi, insanların həyat şəraitini aşağı düşəndə xəstəliklər baş alıb gedir? Niyə susursan? Haqlı suallarım qarşısında cavab tapmırısanmı?

Sən bilirsənmi, növbəti böhranı necə qarşılıyır Azərbaycan? Kasıblar bu böhranı necə keçirir, bilirsənmi? Artıq iki dəfə devalvasiya göstərdin bizlərə, qabaqda neçənci dəyərdən düşmə səni gözləyir, Allah bilir. Canım manat, dilim gəlmir deməyə, amma deyəsən səni də rus rublunun aqibəti gözləyir. Sən rubla baxma, Rusiya böyük ölkədir, daxili bazarı var, bizimlə müqayisədə inkişaf etmiş iqtisadiyyatı var. Necə deyərlər, çullarını sudan çıxarırlar. Belə böhranları kapitalist ölkələri dəfələrlə yaşayıb, Avropa, Amerika, amma onların daxili bazarı və güclü iqtisadiyyatları olduğu üçün bu çətinliklərdən üzüağ çıxmış bacarıqlar.

Azərbaycan isə... Əzizim manat, böhranı ala-babat keçirmək üçün bizim daxili bazarımız çox varlı olmalıdır. Sənə demədimmi, manat, öz varlığını neftə bağlama, neft səni qaldırıb təpəsindən çırpar yerə... Sən bilmirsənmi neftə bağlı dövlətlərin axırı heç-puç olur? Neftdən gələn pullar sel kimi axır, axırda isə bu pullar onları yixır, necə deyərlər, gözləri qızır, sonda uduzur. Bizim isə daxili bazarımızda Azərbaycanın iqtisadiyyatının payı on faiz var, ya yox. Bununla millətin qarnını doydurmaq, müstəqilliyi qorumaq olarmı? Bizim başı bələli Vətəndə bütün mallar xaricdən gəlir. Sən də dəyərdən düşmüsən, bəs biz indi necə yaşayaq, hansı gəlirnən, manat? Sənə dedim axı neftdən gələn gəlirləri sel kimi axıtma, qara günümüz üçün yiğ, sən bəs pullarını neylədin manat? Niyə sən gəlirlərini kənd təsərrüfatına, yüngül və yeyinti sənayesinə, həmcinin digər gəlir gətirən sahələrə yatırmadın? Bizləri heç fikirləşmədin. Əgər belə olsayıdı bölgələrdə də çoxlu sayda iş yerləri açıldı, kişilər də öz əhli-əyalını, yəni arvad-uşaqlarını qoyub xarici ölkələrə üz tutmadılar. Qadınlar ərsiz, uşaqlar atasız qalmazdı. Vallah manat, bizim kişilər kimi zəhmətsevər, ailəcanlı yoxdu. Sadəcə, bir tikə çörək qazanmanın ucbatından öz yurdlarından di-yarbədiyar düşürlər. Sən bunları görmürsənmi, manat?!

Neft gəlirlərinin yaxşı vaxtında Azərbaycan nə nailiyyət qazanıb? Dollardan gələn valyutani əger iqtisadiyyatın dirçəlişinə xərcəsəydi bugünkü ağır duruma düşməzdik. Əzizim manat, səndən sormaq istəyirəm ki, bu idman oyunları, avroviziya haramıza yaraşırı? Axı bizim işgal altında qalan yurdlarımız bizdən bir tərpəniş, bir hayqırı gözləyir. Sən isə, manat, nəyin varsa hamısını göyəsovurdun. Özünü də, bizi də pis günə qoysun. Açığını sənin hüzuruna ərz edim ki, millətin heç halı da yoxdu torpaq azad etməyə, adətən torpağı işğaldan kasıb zümrə azad edir, onun da hay-hayı

gedib, vay-vayı qalıb, özün söylə, ac qarında necə hal olar ki, gedib torpaq azad eləsin qəvi düşməndən...

Əslində sən nə edəsən, bizim başbilənlərimiz bizi fil qulağında yatırdırıb, arxayıñ salırdılar ki, bəs torpağı biz azad edəcəyik, siz siyasətə qarışmayın. Başbilənlərimiz bizə deyirdilər ki, lazıim gəlsə silah güçüylə torpaqları işgaldən azad edəcəyik, deyəsən, əzizim manat, lazıim hələ gəlib çıxmayıb, ona görə torpaqlarımız azad olunmayıb, pullu vaxtında bunu etmədin, bəs indi pulsuz vaxtında müharibə edəcəksən, manat?

Əzizim manat, sən hakim partiyaya de ki, boşuna xərclədiyi pulları qaytarsın versin sənə. Bir də onun səhvərini üzünə vurmaq üçün güclü müxalifət yaratsın. Vallah-billah, manat, sivil ölkələrdə belə edirlər, dövlətin strukturları zəifləyəndə onun inkişafına təkan vermək üçün müxalifət olmayanda, pul qoyub süni müxalifət yaradırlar. Əgər bizdə də belə olarsa, həm ölkəmizin iqtisadi potensialı yüksələr, həm də iqtidár partiyasında olanlar Vətənin inkişafına, varlığına, müstəqil yaşam haqqına məsuliyyətlə yanaşar. XX əsrin avropalı böyük fəlsəfəçisi Karl Yaspers yazırkı ki, sivil ölkələrdə müxalifət hansısa səbəbdən zəifləsə, onu dirçəltmək üçün pul qoymaq lazımdır, çünki güclü müxalifət inkişafın mühərrrikidir. Biz müxalifəti məhv eləyənlərə əl calırdıq və sonra deyirdik ki, biz də avropalıyıq. Vallah manat, mən siyaset adamı deyiləm, nə iqtidaram, nə müxalifət, heç bir partiyanın da üzvü deyiləm, sadəcə, yazaram, yaşadığımız günlərin güzəranını qələmə alan söz adamıymam. Ürəyim yandığı üçün düşdürümüz bu acı durumu səninlə paylaşmalı oldum. Uman yerdən küsərlər... Bizi özündən tamamilə küsdürməməkçün dediklərimi qulağında sırga elə. Sənə bu düşdürüün durumdan xilas yolu arzulayıb sözümü tamama yetirmək istəyirəm. Əzizim manat, deyirlər ki, indi üzməyə başlamışan, vay o gündən ki, uçmayısan. Onda nə əlimiz çatar, nə ünümüz... Allah uçacağın gündən qorusun bizləri... deyəcəklərim bu qədər, vəssalam.

11.01.2016

ÖN SÖZÜ VACİB BİLİNƏN HEKAYƏ

Ömrünün çiçəklənən vaxtında həyatı acılar içində keçən bir həmvətənimizin keşməkeşli taleyindən bəhs edən “Erməni həkimin borcu” hekayəsi məni çox təsirləndirdi. Həyat hər bir kəsin bəxtinə bir dəfə düşür. Hər bir insan övladı çalışır ki, ağlıının bacardığı qədər nəyə isə nail olsun...

Hekayəni araya-ərsəyə gətirən müəllif Ceyhun Ağabəyov əslində həyatı əhəmiyyətli vacib bir mövzunu qələmə alıb. Gözəl şeirləri ilə ürəkləri riqqatə gətirən şair, qələmini nəsrədə də sınayıb. Əslində nəsrə qələmə alınan bu yazı insanlarımızı ayıq-sayıqlığa səsləyir. Bizlərin hər birinin yolu ən azından bircə dəfə olsa belə xəstəxanalardan keçir, elə bir insan tapmazsan ki, o hansıa həkimə, ya xəstəxanaya müraciət etməmiş olsun. Bizlər tibb ocaqlarına ümidi gedirik, şəfa bulmaq üçün üz tuturuq, amma bəzən elə olur ki, ümidişimiz puç olur, ömrü boyu çarpayı möhtacı oluruq, ya da vaxtsız həyatı tərk etmək qismətimizə düşür.

Bilərəkdən və ya bilməyərəkdən insanlar həkim yanlışlığının, səhvinin qurbanı olur. Müəllifin bəhs etdiyi hekayədə isə milliyyətcə mənfur qonşumuz erməni Sveta Bacanyanın açıq-aşkar çirkin cinayət əməli ifşa olunur. Hekayənin əsas qəhrəmanı Nail 15 yaşlı yeniyetmədi, məktəb illərini başa vurmadan xəstəliyə düşər olan uşaq qəfil ağrırlarla Bakı şəhərinə gətirilir, burda hadisələr erməni həkimin ətrafında cərəyan edir. Həkim uşağı ömürlük əlil edir...

Bu il mənim doğmalarımdan birinin başına gələn faciəni də qısaca dəyərli oxucuların diqqətinə yetirmək istərdim. Soyuq qış günü idi, bağça yaşlı balaca Əsmər birdən-birə xəstələndi. Yaşadıqları binada yanğın olmuşdu, uşaq qorxmuş və dalağı şışmişdi, həkimlər ona qanda xərçəng (leykoz) diaqnozu qoydular. Uşağı Nəsimikənd bazarının arxasında yerləşən Xərçəng Xəstəxanasına yerləşdirildilər, 5 yaş yeddi ayında olan bu balaca qızı da üzü üstə uzatdılara, belindən 3 dəfə ilik götürdülər, uşaq cəmi beş gün yaşadı, dedilər götürün aparın evə, uşağı evə gətirdilər, uşaq 5 gün fəryadla can verirdi. Mən bu dəhşətli mənzərənin şəxsən şahidi oldum, bu dəhşəti bizə həkimlər yaşıtdı... Milliyyətləri kim idi dəqiq bilmirəm, adları bizim adlardan idi. Mən Qusar rayonunun Balaqusar kənd orta məktəbində tarix müəllimi işləyən, bədii yaradıcılıqla da məşğul olan, şair-jurnalist Ceyhun Ağabəyova yaradıcılıq uğurları diləyirəm.

23.04.2016

SÖZÜN CÖVHƏRİ

(Paşa Qəlbinurun “İdrak ətri” kitabı haqqında düşüncələrim)

Yaxın günlərin söhbətidir, doğmalarımdan biri göz ağrıları ilə əlaqədar mənə zəng edib, məsləhət istədi. Mənim də ürəyimdən ünlü doktor Paşa Qəlbinur keçdi. Dədim, oğlum, doktorla əlaqə yaradaq, onun qəbuluna gedək. Doğrusu, xəstə çox sevindi. Əlqərəz, biz bir gün vaxt təyin edib, doktorun qəbuluna getdik. Təyin etdiyimiz gündə doktorla görüşdük. Biz onunla ilk dəfə dəhlizdə qarşılaştıq, qarşımızda sakit təbiətli, üz-gözündən mehribanlıq yağan nurlu bir insan durmuşdu. Onun mehriban baxışlarından nur ələnirdi, sanki bu nur insanlara bəxş edilən işq idi. Bu işığın həsrətində olanlar üçün doğulmuşdu, göz həkimi, ünlü sənətkar, istedadlı şair, elmlər doktoru, professor Paşa Qəlbinur...

Xəstəni müayinə edib məsləhətlərini verəndən sonra, doktorla vidalaşmaq məqamı çatanda o mənə 2013-cü ildə nəşr olunmuş “İdrak ətri” adlı kitabını bəxşiş etdi. Mən ona bu gözəl hədiyyəyə görə təşəkkürümü bildirdim. Evə gəlib dincələndən sonra kitabı vərəqləməyə başladım. Kitab ilk sətirlərindən diqqətimi cəlb etdi və onu xüsusi bir maraqla oxumağa başladım...

Oxuyub başa vurandan sonra məndə kitab haqqında yazmaq istəyi yarandı. Beləliklə, dəyərli oxucular, yazdığını məqaləni sizin diqqətinizə yetirmək istəyirəm. Buyurub tanış ola bilərsiz.

Paşa Qəlbinurun “İdrak ətri” kitabı ömür yollarının müxtəlif məqamlarında qarşılaştığı və təmasda olduğu ziyanlı insanların taleyinə işq tutur. Müəllif əsəri iki hissəyə bölür: Esselər və Portret esselər. Müəllifin dil üslubu o qədər şirindir ki, kitabı birnəfəsə oxudum. Esselər əsasən onun fəlsəfi düşüncələrindən bəhs edir. Həyatı boyu rast gəldiyi və ürəyinə toxunduğu, ağlında, düşüncəsində özünə yer edən məqamları fikir süzgəcindən keçirərkən dili ilə nəql edir. Əsasən oxucular doktoru ədəbiyyat aləmində bir şair kimi tanır, amma “İdrak ətri” nəsrə yazılsa da, dili axıcı və ürəyə yatılmışdır, sanki əsər nəsrə yox, nəzmlə qələmə alınıb. Öncədən onu xüsusi qeyd etmək yerinə düşər ki, kitabın adı adamı düşünməyə vadar edir, insan ağlığının ona bəxş etdiyindən ya xeyir, ya bəla tapır... hər insan idrakı da etir saçmır axı... Kitabda ilk Essenin adı “Cihad”dır.

XX əsrin ən dəhşətli cinayətlərindən biri Xocalı faciəsini ağrılı bir dillə yad edir. Müəllif essedə ürəyimizdə yaraya çevrilən Xocalı dəhşətini önə çəkir. O, çox təsirli fəlsəfi düşüncə ilə oxucuya çatdıraraq bildirir ki,

Xocalıda ölünlərin, yaralananların harayı damarlarımızda axan qana keçib cihad deyərək fəryad qoparır! Yara ürəklərə keçib, şüurlara təsir edib, əsəbləri yerindən oynadıb. Ermənilərin ağlaşımaz vəhşiliklər törətdiyi Xocalı qətləməni nəsilbənəsil qəlbləri göynədəcək.

Paşa Qəlbinurun “İdrak ətri” kitabında portret esselərdən fərqli olaraq Esselərdə müəllif ömür boyu rast gəldiyi yaxından, uzaqdan eşitdiyi maraqlı hadisələri fəlsəfi yozumla nəql edir. Bu ibrətamız həyat hekayələri adamı düşünməyə vadər edir. «Çılçıraq» esesi çox maraqlı və düşündürücü məqamlardan bəhs edir. Müəllif nəql edir ki, kənddə Kar Cavanşir adlı bir nəfər var idi, oğlu maşınla meşə yolu ilə gedən zaman qazaya düşür, onlar arasında iki nəfər olur, biri yaralı halda birtəhər kəndə çıxıb gedir, onun oğlu isə yaralı halda, hətta yaralı qolunun üstünə benzin də töküller, səhərə qədər zariyirmiş... Səhər oğlunun zülmlə öldüyünü görən Kar Cavanşir, dəfn zamanı ağlamırdı böyüürdü. Bala dağı kişini yandırıb-yaxırdı. Qonşu Gülüstan xala nəql edirmiş ki, mühəribə dövrü həmin bu Kar Cavanşir onların sağlamal inəyini oğurlayıb kəsib satıb, inəyin balası südəmər buzov neçə gün böyüürmüş... Bu ibrətamız həyat hekayəsi onu insana diktə edir ki, gec-tez hər kəsin etdikləri – istər yaxşı, istər pis mənada onun qarşısına çıxır. İnsan bədxahlıq, pislik etməyə çalışmamalıdır, baxmayaraq ki, aramızda həyatımızı cəhənnəmə çevirən nə qədər çirkin fikirli adamlar var. Yetim malına göz dikənlər, xalqın cibini talayanlar, necə deyərlər, özgə bostanına daş atanlar günü-gündən artmaqdadı. Dünya silkənir, günahsız insanların qanı axıdılır, dinlər ikiüzlü insanlar əlində oyuncaga çevrilib, min sıfətli siyasetçilər, insanların taleyi lə oynayır, lokal mühəribələr dünyani çalxalaryı, hər tərəfdə göz yaşı, ölüm, qan! Büttünlükə şairi bu ağrı-acılar düşündürür, narahat edir. Ömrünün müxtəlif zamanlarında ayrı-ayrı insanların başına gəlmış həyat hekayələrini müəllif nəsrə çevirib təsirli bir dillə oxucuya çatdırır.

Müəllif “Mirvari suyu (ktarakta)” esesində qədim zamanlarda bu göz xəstəliyinin necə qəribə üsulla müalicə edilməsindən bəhs edir. Bu xəstəliyi müalicə edən adama dəllək deyirdilər, dəllək xəstənin gözünün üstünə yumruqla vururdu və büllur dağılırdı, xəstə bir anlıq göründü. Çox-çox qədim zamanlarda insanlar dərdlərinə çarə düşünürdülər, yaşam uğrunda mübarizə aparırdılar. “Tanrı möhürü” esesində müəllif ürək haqqında çox maraqlı insanı doğumdan ölümünədək düşündürən açıqlamalar verir. Adətən həkimlər ürəyi adama mühərrrik kimi təqdim edir, amma bu essedə

maraqlı məqamlarla qarşılaşıraq, adətən insanlar “ürəyimə damib”, “ürəyim düşdü”, “ürəyimdə saxlamışam” və sair ifadələr işlədir.

Nyu-Yorkda 50 yaşlı qadına 18 yaşlı qəzadan ölmüş gəncin ürəyini köçürüdlər, qadın cərrahiyə əməliyyatından sağ-salamat çıxandan sonra bir müddət keçdikdə qadının yuxusuna cavan bir oğlan girməyə başlayır, qadının topladığı gizli məlumatlar əsasında məlum olur ki, bu ürəyi ona köçürürlən oğlandır, hətta oğlan hansı yeməkləri xoşlayırdısa qadın da o yeməkləri istəməyə başlayır. Bu heyrətamız hadisədən sonra ürək köçürürlən başqa xəstələr arasında sorğu keçirilib eyni hadisənin müxtəlif variantları özünü bürüzə verib. Burdan belə nəticəyə gəlmək olar ki, ürək təkcə mühərrrik rolunu oynamır, onun həm də sinir fəaliyyəti də varmış.

Müəllif qeyd edir ki, sonralar gözəl alimimiz, fizioloq, professor Qəhrəman Qəhrəmanov ürəyin avtonom sinir rəqulyasiyası haqqında məşhur kəşfini etmişdi. Essənin sonunda müəllif belə qənaətə gəlir ki, təkcə təbiətdə yox, insanların yaratdıqlarında da Tanrı möhürü var. Doğrudan da müəlliflə tam şərikəm, istər rəssamlıqda, musiqidə, şəriyyətdə, elmdə insanlar tərəfindən yaradılmış nə heyrətamızlıklar varsa, hamısında Tanrıının möhürü var. İnsan Tanrıdan izinsiz heç nəyə qadir deyil.

Müəllif Alzqeymer essesində əsrimizin bələsi olan yaddaşsızlıq probleminə toxunur, essedə qeyd olunur ki, dünyada 35 milyon insan bu xəstəlikdən əziyyət çəkir. Bəzi alımların gəldiyi qənaətə görə insanlar çox vaxt mütlaliəsizlikdən bu bələya düşər olur. Müəllif maraqlı, diqqətçəkən müqayisələr aparır.

O, keçmiş «Azərnəşr» binasını yad edir, həmin binada indi bank yerləşir, doğrudan da o vaxtlar həmin nəşriyyata daxil olarkən insanın burnunu qəribə bir iy alındı, etiraf edim ki, heç yerdə duymadığım o iyi mən “Azərnəşr”də hiss edirdim, bu kitabların qoxusu idi. Gözlərimiz baxa-baxa İçərişəhərimizin dörd bir yanında dəyişikliklər edirlər, halbuki onun bircə daşına, divarına toxunmaq olmaz. Müəllif bu essedə mənim də yaralı yerimə toxunub, çünkü Bakıda kütləvi şəkildə söküntü işləri gedir, tarixi abidələrimiz gözümüz baxa-baxa çox zaman yox edilir. Yeniləri ilə əvəz edilir, sizə şəhər salmaq lazım idi, boş yer tapıb tikərdiz, keçmişimizlə bağlı olanları söküb məhv etmək, keçmişimizə güllə atmaq deməkdir... Xəzərin dörd bir yanı daş hasarlarla hörülür, axır vaxtlar dənizin gözəlliyyinə həsrət qalmışaq, hətta bəzən adamlara başa salmaq olmur ki, təkcə evin içini təmiz saxlamaqla iş bitmir, evin ətrafını da, yaşadığın küçəni də evinin içi təki təmiz saxlamalısan. İctimai avtobuslarda baxmadan oturmaq çox təhlükəlidir, çünkü pal-paltarnın saqqıza bulaşa

bilər. Artan zibilliklər, çirklənən dənizlər, çaylar, bulaqlar, çeşmələr, qırılan meşəliklər öz sağlamlığımıza balta calmaq deməkdir. Müəllifin özü demişkən: “Ruhumuzun Nuh tufanı yaxınlaşır!!! Gəlin həyatımızı xilas edək, necə ki, gec deyil!”

Bu sözlər təbabət aləminin içində olan bir təbibin qələmindən çıxan ifadələrdir. Essenin sonunda müəllif belə bir qənaətə gəlir ki, biz təbiəti çirkləndirməklə özümüzü xəstəliklərə düşçər edirik. Xəstəliklərin ən dəhşətli isə yaddaşını tamamilə itirməkdir, hətta öz doğmalarını belə tanımamaq durumuna düşmək. Atalar demiş: “Nə tökərsən aşına, o da çıxar qaşığına”. Bizim özümüzə etdiklərimiz dolayısıyla alzqeymerə (yaddaşsızlığa) gətirib çıxarıır.

Onun Portret esselərində ünlü tibb alımlarımızın sənət və həyat yolunu işıqlandırır. Müəllif Zəhra xanım Quliyeva, Zərifə xanım Əliyeva, İbrahim Topçubaşov, Ağabəy Sultanov, İmam Mustafayev və bir çoxlarının həyat yoluna çırq tutur, onları böyük məhəbbət hissili anır.

Kitabına da ad seçdiyi “İdrak ətri” portret essesini alim, psixiatr Ağabəy Sultanova həsir edir. Müəllif onun insanpərvərliyindən, kübarlığından, ziyalılığından söz açır.

Kitaba, yazıya, yazara hörmət azalan bir zamanda, yazanların sayının artdığı, oxuyanlarının sayının azaldığı bir vaxtda onu da etiraf etmək lazımdır ki, yaxşı kitablar az-az ələ düşür. Həqiqətən görkəmli alim, professor, şair-publisist Paşa Qəlbinirin “İdrak ətri” kitabını əlinə alıb oxuyan heç nə itirməz, əksinə, mənəviiyyatını bir az da zənginləşdirir. Mən də sözün səcdəsində olan biri kimi kitabı sevə-sevə oxudum və zövqümü zənginləşdirdim. Dəyərli oxucular, Allahdan diləyim budur ki, sizlərin də zövqü, mənəviiyyatı zəngin olsun, o üzdən gəlin kitablara üz tutaq, onlarla ünsiyyətdə olaq. Yazı adamlarının ürək atəşində yaranmış sətirlərə, misralara mehman olaq, kitablardan gələn hənirtilərə, piçiltilərə qulaq kəsilək, çünki həqiqi sənət əsərlərinin üstündə görkəmli təbibimiz və şairimiz Paşa Qəlbinur demiş, Tanrı möhürü var... Mən görkəmli alimimiz, ünlü doktorumuzun da kitabında Tanrıının möhürüni hiss etdim. Bir söz adımı kimi müəllifə yeni-yeni yaradıcılıq uğurları diləyirəm. Qoy onun gözlərə işıq bəxş edən əlləri yorulmasın, Vətən, sənət eşqli ürəyi daima coşub-daşın, fəlsəfi fikirlərlə zəngin sözlərini kitaba çevirsin və bu kitablar kitabxanalarımızın kitab rəflərini bəzəsin. Qoy insanlarımızın gözlərinə nur bəxş edən təbibimizin ürəyindən həyat sevgisi azalmasın. Sənət və həyat eşqli alim, təbib şairimizə can sağlığı və yaradıcılıq uğurları diləyi ilə sözümüz tamama yetirirəm.

08.06.2016

NİZAMİ MƏQBƏRƏSİ

ÖNÜNDƏ RƏQS

İki gün bundan qabağın sözüdür. Mədəniyyət Azərbaycan Televiziya Kanalına baxırdıq. Gəncədə Nizami məqbərəsinin önündə oğlan və qızların rəqsini göstərildilər. Doğrusu, mən o qədər də fərqliyə varmadım. Birdən həyat yoldaşım dedi, bunlara bax e, gör harada rəqs edirlər?!

Orda rəqs, musiqi olmaz, ora ziyarətə gedərlər, rəqs etməzlər...

Elə bil yuxudan ayıldım, həqiqi mənada çox pis oldum. Adətən məzar yerləşən yerə ziyarətə gedərlər. Nizami Gəncəvinin məqbərəsi önündə rəqs ansamblını nümayiş etdirmək, məncə, heç bir məntiqə sığmir, çünki hamı bilir ki, orda dahi şairin məzarı yerləşir, məzar yerləşən məkanda hansısa rəqsə görüntüləmək heç yaxşı hal deyil. Zənnimcə, bu orda yatanın ruhunu incitməkdən savayı bir şey deyil.

Yəqin ki, hər dəfə o məkanda hansısa bir musiqi nömrəsi nümayiş etdiriləndə bizim kimi fikirləşənlər az olmur. Ona görə bu kimi işləri həyatı keçirən, məsul olan şəxslər diqqətli olmalıdır. Nizami Gəncəvi dünyəvi şairdir, indi bizim teleməkana da xaricdən baxanlar az deyil. Özümüzü etdiyimiz qeyri-normal hərəkətlərə gülüş hədəfinə çevirməyək. Kənardan vallah, billah yaxşı görünmür.

Məqbərə və onun ətrafi oxumaq, oynamaq məkanı deyil. Ora ziyarətə gedərlər, ən azından müsəlman olduğumuza görə, məzarda yatanın ruhuna salavat çevirərlər.

Doğrudan da, hər hansı düşünülməmiş hərəkət, yersiz ağızdan çıxan söz, taleyüklü məsələlərdə tələskənlik sonradan qarışışınmaz ağrı-acı ilə özünü bürüzə verir. Mənə elə gəlir ki, məqbərə önündəki rəqs də düşünülməmiş hərəkətin bəhrəsidir.

Bu kiçik məqaləni dahi şairin öz sözləri ilə bitirmək istəyirəm:

*“Bir inci saflığı varsa da suda,
Artıq içiləndə dərd verər o da”.*

10.07.2016

MÜƏLLİF HAQQINDA

Şirinxanım Ağabala qızı Kərimbəyli (ədəbi təxəllüsü ŞADİMAN) 2 sentyabr 1955-ci ildə Siyəzən (keçmiş Dəvəçi, indiki Şabran) bölgəsinin Tağay kəndində anadan olub. Doğulduğu kənddə səkkizillik məktəbi, sonra Siyəzən şəhər 2 sayılı orta məktəbini bitirib. 1973-75-ci illərdə Yenikənd üzümçülük sovxozunda fəhlə, 1975-76-ci illərdə Volodarski adına tikiş fabrikində tikişçi işləyib. 1977-ci ildə ADU-nun (indiki BDU) hazırlıq şöbəsində dinləyici, 1978-83-cü illərdə Kitabxanaçılıq (indiki informatika fakültəsi) əyani şöbəsini bitirib. 1992-ci ildə Azərbaycan Journalist Sənətkarlığı İnstitutunun məzunu olub. 1984-cü ildə Dəvəçi rayonunun (indiki Şabran), hazırda Siyəzən rayonunun inzibati ərazisi sayılan Gilgilçay qəsəbəsində kitabxana müdürü vəzifəsində çalışıb. 1985-2007-ci illərdə ARDNŞ-in Mədən-Geofizik İdarəsinin “Neft Daşları” geofizik ekspedisiyasında cizgiçi, texnik, mühəndis peşələrində çalışıb. 2007-ci ildən həmin idarədən əmək təqaüdünə çıxb. Əmək fəaliyyəti ilə bərabər bədii yaradıcılığını davam etdirib. Dövri mətbuatın mətbü orqanları olan “Neft Daşları”, “Ədalət”, “Çənlibel”, “Azərbaycan müəllimi”, “Bütöv Azərbaycan”, “Kredo”, “Mütərcim”, “Məhsəti” və sair qəzet-jurnallarda çap olunub. “Məcməüs-Şüəra” (Şairlər məclisi), “Füzuli” ədəbi məclislərin üzvü olub. AYB-nin və CASCfen-in (Orta Asiya və Güney Qafqaz Söz Azadlığı Şəbəkəsi) üzvüdür. Hazırda ədəbi fəaliyyətlə məşğuldur. “Modern.az”, “Yalquzaq. Com”, “Davam.az” “Lit.parad”, “Dayaq.az” və sair internet portalları ilə yaradıcılıq əlaqələri saxlayır. “AzPress” və “Kredo” qəzetlərinin əməkdaşıdır. Şəxsi saytı aktiv fəaliyyətdədir.

ÇAPDAN ÇIXMIŞ KİTABLARI

1. «Ürək niyə ağrıyırsan?» (şeirlər). Azərnəşr, Bakı 1991, 56 səh. sayı 3000.
2. «Çəkənə qəm dünya, çəkməyənə dəm dünya» (şeirlər, poemalar, pyeslər). Bakı 2000, AEK «Mafta press», 400 səh. sayı 1000.
3. «Kiminə acı dünya, kiminin tacı dünya» (şeirlər, pyeslər, poemalar). Bakı 2002, Nurlan, 566 səh. sayı 500.
4. «Ağılı bəhər dünya, ürəyə qəhər dünya» (şeirlər, poema). Bakı 2007, Nurlan, 742 səh. sayı 500.
5. “Seçmələr” (Könül harayı). I cild, Nurlan, Bakı 2008, 292 səh. sayı 1200.
6. “Məni illerdən soruşun” (publisist düşüncə). «MBM», Bakı 2008, 95 səh. sayı 300.
7. «Dünya mənə tanış gəlir» («Ürək niyə ağrıyırsan?» və «Çəkənə qəm dünya...» kitablarının birlikdə nəşri), Bakı 2009, Nurlan, 522 səh. sayı 500.
8. «Tağayım» (poema). «Adiloğlu» nəş., Bakı 2010, 56 səh. sayı 500.
9. «Ay adamlar, mən burdayam» (şeirlər, poemalar, əhvalatlar), «Adiloğlu» nəş., Bakı 2012, 456 səh., sayı 500.
10. «Seçmələr», II cild, (şeirlər, poemalar), Adiloğlu nəş., Bakı 2012, 335 səh., sayı 1200.
11. «Ötənlərdən gələn səslər», (şeirlər, poemalar, qəzəllər), Qanun Nəşrlər Evi, Bakı 2013, 632 səh., sayı 500.
12. «Ötənlərdən gələn səslər – 2», (şeirlər, qəzəllər, dördlüklər, bayatılar) Qanun Nəşriyyatı, Bakı – 2014, 480 səh., sayı 500.
13. «Seçmələr», III cild, (şeirlər və poemalar) Qanun Nəşriyyatı, Bakı – 2015, 447 səh., sayı 750.
14. «Seçmələr», IV cild, (şeirlər, poemalar, dramlar), Qanun Nəşriyyatı, Bakı – 2015, 359 səh., sayı 750.

Müəllif və əsərləri haqqında çap olunmuş kitablar

1. Əli Rza Xələfli. «Adı Şadiman olanın...». Bakı: Təknur, 2009, 256 səh. sayı 1000.
2. Əli Rza Xələfli. «Axtala əfsanəsi». Bakı: Adiloğlu, 2010, 144 səh. sayı 500.
3. Nəzirməmməd Zöhrablı (Quliyev). «Üçrəngli bayrağa bürünmüş şairə». Bakı: Adiloğlu, 2010, 148 səh. sayı 500
4. Əli Rza Xələfli «Qırmızı həqiqətlər», Bakı: Adiloğlu, 2011, 128 səh., sayı 500

MÜNDƏRİCAT

O yerlərdə izim qaldı	3
8 Marta ağımı	5
İnanmiram yoxluğuna	5
Yaşıl avtobusların yaşıl zəhəri	8
İki könül işişi	9
Açıq məktub	15
Bölgələrdən gələn səslər	20
Ənvər Nəzərliyə açıq məktub	22
Fəridə Ləmana diləkçəm	25
Sözüm haqqı-dözüm haqqı	27
Sözün dərdi	33
“Bu dünyani belə gördüm” kitabı haqqında	40
Şerimiz-seyrimiz	47
Alban abidələri keçmişimizin yadigarı və yaxud ölü tariximizin bəllalları	58
“Kredo”nun on illiyi münasibətilə məktub	67
Mətbəx döyüsləri – xalqımızın biş-düşləri	71
Vicdandan mükafat alan şair	74
Heca – Allaha rica	82
Ədəbiyyat həyatını şam kimi yandırınların qələmindən keçir	88
“Pozulmaz nizam” kitabında bugünün ağrıları	99
Azərbaycan gerçəkliyi	106
“Üçüncü dünyanın qorxusu” povesti haqqında	124
Pula əyilən mənəviyyat və yaxud Mirzə Cəlil babama məktub	132

Damcılidan gələn səslər	138
Anadan şair doğulan Müşfiq	146
Mənəviyyat işığında.....	155
Yuva dağıdanlara və yuvası dağılmışlara diləkçəm	162
Himnimizə basqlar	165
“Mən bir ziyalı kimi”	169
Sayman Aruza diləkçəm	171
Urmu gölü harayı	172
Bakının Təbrizə açıq məktubu	175
Bizim zibilləmə xəstəliyimiz	177
İranda təklənən Güney	179
Düşmən dəyirmanına su tökənlər.....	181
Mən öz-özümə söz verdim.....	186
Yurd istəyi, Vətən sevgisi.....	188
Azərbaycan televiziya kanallarında aparıcıların ləhcə yarışı.....	196
Həqiqət nə qədər acı olsa da	198
Ürəyin hökmü ilə yazılan məktub.....	202
Vətən hamiya tən gərək	206
Xəyalla dövlət yiğanlarının faciəsi	208
Ruhumun içindən boylanan Novruz	211
Bakının Təbrizə ikinci açıq məktubu	213
On qəpik əhvalatı	215
Qərbə asayışı bərpa etmə, Şərqə demokratiya dərsi	218
“Azərbaycan şeir antologiyası”na təbriklərim	221
Mənəviyyatımızı aşağlayan telelayihələr.....	223
Bir ocağın işığında	225

“Qanun” nəşriyyatına cərimə, mənəviyyata zərbə.....	231
İmperiya həvəslı qullar	233
İnsanlıq və vətəndaşlıq borcu.....	236
Ruhu göylərə uçan şair.....	241
“Yüz il inqilab” kitabında Güney fəryadı	255
Söz məsuliyyəti.....	259
Manata gizli məktub	262
Ədəbiyyat yalan sevmir	264
Xristian ocağı	266
Şərə əyilənlərimiz	269
Gündəm xəstəliyinə tutulanlar	271
Manata ikinci gizli məktub	274
On sözü vacib bilinən hekayə	276
Sözün cövhəri.....	278
Nizami məqbərəsi önündə rəqs	282
Müəllif haqqında	283